

T.C.

**HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**EL-BÛSÎRÎ VE ZEVÂİD-İ İBN MÂCE’SİNDE İSNÂDI
“SAHÎH” DİYE DEĞERLENDİRDİĞİ RİVAYETLER**

Yüksek Lisans

Esra KAYIHAN

Çorum 2019

**EL-BÛSÎRÎ VE ZEVÂID-İ İBN MÂCE’SİNDE İSNÂDİ “SAHÎH”
DİYE DEĞERLENDİRDİĞİ RİVAYETLER**

Esra KAYIHAN

**Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Mahmut KAVAKLIOĞLU

ÇORUM-2019

Kabul ve Onay Formu

KABUL VE ONAY

Esra KAYIHAN tarafından hazırlanan "El-Büsrî Ve Zevâid-i İbn Mâce'sinde İsnâd "Sahîh" Diye Değerlendirdiği Rivâyetler" başlıklı bu çalışma, 25/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak yüksek lisans yeterlilik tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mahmut KAVAKLIOĞLU (Danışman/Başkan)

Doç. Dr. Salih KESGİN

Dr. Öğr. Gör. Fatih Mehmet YILMAZ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. İlker SAKINÇ
Enstitü Müdür Vekili

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğuna, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada benim ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yaptığımı beyan ederim. (25/06/2019)

Esra KAYHAN

ÖZET

KAYIHAN, Esra. *el-Bûsîrî ve Zevâid-i İbn Mâce'sinde İsnâdı "Sahîh" Diye Değerlendirdiği Rivâyetler*, (Yüksek Lisans), Çorum, 2019.

Bu çalışma, İbn Mâce'nin *Sünen*'inde *Kütüb-i Hamse*'ye ziyade olarak yer verdiği zevâid rivayetleri inceleyen Bûsîrî'ye ait *Misbâhu'z-zücâce* isimli eserde onun tarafından "İsnâdı sahih" diye kıymetlendirilmiş rivâyetleri konu almaktadır.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm'de; müellif Bûsîrî'nin hayatı ve ilmî kişiliği üzerinde durulmuş, zevâid edebiyatının doğuşu ve bu alana dair telifât irdelenmiş ve son olarak araştırmaya konu teşkil eden *Misbâhü'z-zücâce* isimli eser, müellifin takip ettiği yöntem ve ifade ettiği değer açısından muhtelif başlıklar altında tetkike çalışılmıştır.

İkinci Bölüm'de; Bûsîrî'nin "İsnâdı sahih" diye değerlendirdiği zevâid rivayetler tetkike açılmış; özetle önce çerçeve alınan iki *Sünen* ve dört *Misbâh* tahkiki üzerinden zevâid tespiti yapılmış, daha sonra ilgili kaynaklara göre örtüşme ayrışma açısından mukayese edilmiştir. Müteakiben aynı işlem mezkur kaynaklara iki/üç farklı eser ilavesiyle sahih zevâid rivayetler için gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmayla; *Misbâh* ve *Sünen* tahkikleri arasında zâidlik ve sahihlik noktasındaki örtüşme ve ayrışmalar muhtelif açılardan tespite çalışılmış, yine Bûsîrî'nin sahih dediği rivayetler tablodaki ilave eserler üzerinden çağdaş uzmanların değerlendirmeleriyle karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sünen-i İbn Mâce, Zevâid, Bûsîrî, Misbâhü'z-zücâce, Hadîs, Sahîh.

ABSTRACT

Kayıhan, Esra. *al- Bûsîrî and The Narrations that al-Bûsîrî Considered Isnad as Sahîh in Zavâid-i İbn Majah*, (Master), Çorum, 2019.

This study deals with the hadiths that Bûsîrî describes as “It’s isnâd sahih” in his book *Misbâhü’z-zücâce*. The book, *Misbâh*, deals with the hadiths are called “Zevâid” found in the *Sunan İbn Mâceh* but not mentioned in *Kutub al-Hamseh*.

The study consists of two parts. In the first chapter; The life and scientific personality of Bûsîrî are emphasized. Then, the birth of Zevâid literature and the works related to this field are examined. Finally, in this section, “*Misbâhü’z-zücâce*” is discussed under various headings in terms of the author’s method and the scientific value of the book.

In the second part; The “Zevâid” hadiths that were considered to be “It’s isnâd sahih” by Bûsîrî were examined. In this section, briefly, the following will be done. Firstly, two *Sunan* and four *Misbâh* copy will be identified as Zevâid, then the similarities or differences between these hadiths are compared. Then, the same process was carried out for “sahih-zevâid” narrations by adding two/three different works to the above sources.

In this study; Similarities and differences between *Misbâh* and *Sunan* copies in terms of “Zâid” and “Sahih” have been tried to be determined from various angles. In the same way, the Hadiths that Bûsîrî considered sahih, were compared with the evaluations of contemporary experts in the light of the additional works in the table.

Key Words: Sunan Ibn Majah, Zavaid, Bûsîrî, Misbah, Hadith, Sahih,

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
KISALTMALAR	xi
ÖN SÖZ	xii
GİRİŞ	1
A. KONUYA İLİŞKİN KAVRAMLAR.....	1
a. Zevâid	1
b. Sahîh	2
B. KAYNAKLAR.....	5
a. Tablodaki Kaynaklar	5
b. Çalışmada Müracaat Edilen Diğer Kaynaklar	6

BİRİNCİ BÖLÜM

BÛSİRÎ VE MİSBÂHÛ'Z-ZÛCÂCE'Sİ

1.1. BÛSİRÎ.....	7
1.1.1. Hayatı	7
1.1.1.1. Doğumu	7
1.1.1.2. Ailesi	8
1.1.1.3. Vefâtı	8
1.1.2. İlmi Kişiliği	9
1.1.2.1. Yetiştigi Çevre ve İlmî Seyahatleri.....	9
1.1.2.2. Hocaları.....	9
1.1.2.3. Talebeleri	10

1.1.2.4. Eserleri	10
1.2. ZEVÂİD EDEBİYATI.....	12
1.2.1. Amacı ve Karakteristik Özellikleri.....	16
1.2.2. Bazı Örnekleri	16
1.2.3.1. Moğultay b. Kılıç (v. 24 Şâban 762/29 Haziran 1361) ve <i>Zevâidü İbn Hibbân ale's-Sahîhayn</i>	16
1.2.3.2. el-Heysemî (v. 807/1404) ve <i>Mecme'u'z-zevâid</i>	17
1.2.3.3. İbn Hacer (v. 852/1449) ve <i>el-Metâlibü'l-âliye'si</i>	18
1.3. MİSBÂHÜ'Z-ZÜCÂCE FÎ ZEVÂİD-İ İBN MÂCE.....	18
1.3.1. <i>Misbâh</i> 'da İzlenen Yöntem ve Tahkikleri Arasındaki Farklılık.....	18
1.3.2. Müellif Bûsîrî'nin Başkaca Zevâidleri	22
1.3.2.1. Fevâ'idü (Cevâhirü)'l-müntekâ li-zevâidi'l-Beyhakî (Zevâidü's-Süneni'l-Kübrâ li'l-Beyhakî).....	22
1.3.2.2. İthâfû'l-hıyere bi-zevâidi'l-mesânîdi'l-'aşere.....	22
1.3.2.3. Tuhfetü'l-habîb li'l-habîb bi'z-zevâidi 'ale't-Tergîb ve't-terhîb.....	23
1.3.2.4. Zevâidü Nevâdirü'l-usûl li'l-Hakîm et-Tirmizî.....	24
1.4. MİSBÂHÜ'Z-ZÜCÂCE'NİN İBN MÂCE'NİN SÜNEN'İ VE KÜTÜB-İ HAMSE AÇISINDAN İFADE ETTİĞİ ANLAM.....	24
1.4.1. Sünen Üzerindeki Kapalılığa Açıklık Kazandırması	24
1.4.2. <i>Kütüb-i Hamse</i> 'ye Dair Daha Özel Bir Kanaat Oluşturması.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

İSNÂDİ “SAHÎH” OLARAK DEĞERLENDİRİLEN ZÂİD RİVÂYETLER

2.1. RİVAYETLERE İLİŞKİN TABLO KEYFİYETİ VE TABLO EŞLİĞİNDE SUNUMU	27
2.1.1. Tabloda Yer Alan Kaynaklar.....	27
2.1.1.1. Tablodaki Aslı Kaynaklar	27
2.1.1.2. Tabloya Dâhil Edilen Tâlî Kaynaklar	28
2.1.2. Tablo İçeriği	28
2.1.2.1. Zevâid/zâid Rivâyetlerin Tespiti.....	28

2.1.2.1.1. <i>Sünen-i İbn Mâce</i> Tahkiklerinde Zevâid Olarak Gösterilen İlgili Rivâyetler	29
2.1.2.1.1.1. M. F. Abdülbâkî Tahkikli <i>Sünen</i> 'de Zevâid Diye Gösterilenler	29
2.1.2.1.1.2. M. el-A'zamî Tahkikli <i>Sünen</i> 'de Zevâid Diye Gösterilenler	30
2.1.2.1.2 Bûsîrî'nin <i>Misbâhü 'z-zücâce fî Zevâid-i İbn Mâce</i> 'sindeki İlgili Zevâid Rivâyetler	31
2.1.2.1.2.1. M. el-Kişnâvî Tahkikli <i>Misbâhü 'z-zücâce</i> 'deki Rivâyetler	31
2.1.2.1.2.2. M. Ali-İ. Atyye Tahkikli <i>Misbâhü 'z-zücâce</i> 'deki Rivâyetler ..	31
2.1.2.1.2.3. K. Yusuf el-Hût Tahkikli <i>Misbâhü 'z-zücâce</i> 'deki Rivâyetler...	31
2.1.2.1.2.4. M. Muhtâr Tahkikli <i>Zevâidü İbn Mâce</i> 'deki Rivâyetler	32
2.1.2.2. Sahîh Zevâid Rivâyetlere İşaret Edilmesi.....	32
2.1.2.2.1.Sahîh Zevâid Rivâyetlerin Değerlendirilmesi ve Kullanılan Lafızlar	32
2.1.2.3. Sahîh Zevâid Rivâyetlerin İlgili Kaynaklardaki Yerlerine İşaret Edilmesi	38
2.1.2.4. Sahîh Zevâid Rivâyetlerin İlave Üç Eser Üzerinden de Sıhhat Tetkikleri	38
2.1.2.4.1. Ş. Arnavut'un <i>Sünen-i İbn Mâce</i> Tahkiki	38
2.1.2.4.2. N. Elbânî'nin <i>Sahîhu Sünen-i İbn Mâce</i> ve <i>Zaîfü Sünen-i İbn Mâce</i> 'leri	39
2.1.3. Her Bir Rivâyetin Tablo Eşliğinde Sunumu.....	39
2.2. ZÂİD RİVAYETLERİN MUKAYESESİ.....	485
2.2.1. İlgili Kaynaklarda Bulunup-Bulunmamaları Açısından.....	485
2.2.1.1. M. F. Abdülbâkî Ve M. A'zamî'nin <i>Sünen</i> Tahkiklerindeki “Zevâid” Diye Gösterilen Rivâyetlerin Örtüşme ve Ayrışma Açısından Mukayesesi.....	488
2.2.1.2. <i>Misbâhü 'z-zücâce</i> 'nin Mezkur Dört Farklı Tahkikinde Geçen İlgili Rivâyetlerin Kendi Aralarında Örtüşme ve Ayrışma Açısından Mukayesesi ...	496
2.2.1.3. Bahse Konu İki <i>Sünen</i> ve Dört <i>Misbâhü 'z-zücâce</i> Tahkiklerindeki Örtüşen ve Ayrışan İlgili Rivâyetler	508
2.2.2. Sıhhat Değerlendirmeleri Açısından	511
2.2.2.1. M. F. Abdülbâkî ve M. A'zamî'nin <i>Sünen</i> Tahkiklerindeki “Sahîh” Diye Gösterilen “Zevâid” Rivâyetlerin Örtüşme ve Ayrışma Açısından Mukayesesi	512

2.2.2.2. <i>Misbâhü’z-zücâce</i> ’nin Mezkur Dört Farklı Tahkikinde “Sahîh” Diye Geçen Rivâyetlerin Örtüşme ve Ayrışma Açısından Mukayesesi.....	520
2.2.2.3. Bahse Konu İki <i>Sünen</i> ve Dört <i>Misbâhü’z-zücâce</i> Tahkikindeki Örtüşen ve Ayrışan “Sahîh” Rivâyetler.....	532
2.2.2.4. <i>Sünen</i> ’in M. F. Abdülbâkî ve M. A’zamî Tahkikleriyle Ş. Arnavut Tahkikinin “Sahîh” Rivâyetler Açısından Mukayesesi	536
2.2.2.5. Bahse Konu İki <i>Sünen</i> ve Dört <i>Misbâhü’z-zücâce</i> Tahkikleriyle Ş. Arnavut’a ait <i>Sünen</i> Tahkikinin “Sahîh” Rivâyetler Açısından Mukayesesi	540
2.2.2.6. <i>Sünen</i> ’in M. F. Abdülbâkî ve M. A’zamî Tahkiklerindeki “Sahîh” Rivâyetlerin N. Elbanî’nin İlgili Çalışmasıyla Mukayesesi	543
2.2.2.7. Bahse Konu İki <i>Sünen</i> ve Dört <i>Misbâhü’z-zücâce</i> Tahkiklerindeki Müşterek “Sahîh” Rivâyetlerin N. Elbânî’nin İlgili Çalışmasıyla Mukayesesi.	547
SONUÇ	550
KAYNAKÇA.....	556

TABLolar DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 2.1. Sahihliğe İşarete Geçen Terimler.....	34
Tablo 2.2. Sahihliğe İşarete Kullanılan Terimlerden Bazı Seçmeler.....	37
Tablo 2.3. Tablodaki Mevcut Hadislerin, Tabloda Yer Alan Aslı Kaynaklarda Geçip-Geçmemesi Açısından Değerlendirilmesi.....	485
Tablo 2.4. Zevâid Tespitinde Çerçeve Alınan Eserler Bağlamında Zevâid Rivâyetler.....	486
Tablo 2.5. M. F. Abdülbâki Tahkikli <i>Sünen</i> Nüshasında “Zevâid” Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı.....	489
Tablo 2.6. M. el-A’zamî Tahkikli <i>Sünen</i> Nüshasında “Zevâid” Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı.....	491
Tablo 2.7. M. F. Abdülbâkî ve M. el-A’zamî’nin <i>Sünen</i> Tahkiklerinde Müştereken “Zevâid” Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı.....	493
Tablo 2.8. Muhammed el-Kişnâvî Tahkikli <i>Misbâhü’z-Zücâce fî Zevâid-i İbn Mâce</i> ’deki (Zevâid) Rivâyetlerin Sayısı.....	497
Tablo 2.9. Musa Muhammed Ali – İzzet Ali Atıyye Tahkikli <i>Misbâhü’z-Zücâce fî Zevâidi İbn Mâce</i> ’deki (Zevâid) Rivâyetlerin Sayısı.....	499
Tablo 2.10. Yusuf el-Hût Tahkikli <i>Misbâhü’z-Zücâce fî Zevâid-i İbn Mâce</i> ’deki (Zevâid) Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı.....	501
Tablo 2.11. Muhammed Muhtar Tahkikli <i>Zevâidü İbn Mâce ‘Ale’l-Kütübi’l-Hamse</i> ’deki (Zevâid) Rivâyetlerin Sayısı.....	503
Tablo 2.12. Dört Zevâid Tahkikindeki Müştereken “Zevâid” Diye Geçen Rivâyetlerin Sayısı.....	505
Tablo 2.13. Bahse Konu Dört Zevâid ve M. F. Abdülbâkî ve M. el-A’zamî’nin <i>Sünen</i> Tahkiklerindeki Müşterek “Zevâid” Rivâyetlerin Sayısı.....	509
Tablo 2.14. Tabloda Bulunan Zevâid Rivâyetlerin Sıhhat Açısından Değerlendirilmesi.....	511
Tablo 2.15. M. F. Abdülbâkî Tahkikli <i>Sünen</i> Nüshasında Sahih-Zevâid Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı.....	513

Tablo 2.16. M. el-A'zamî Tahkikli <i>Sünen</i> Nüshasında Sahih-Zevâid Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı.....	515
Tablo 2.17. M. F. Abdülbâkî ve M. el-A'zamî'nin <i>Sünen</i> Tahkiklerinde Müştereken Sahih-Zevâid Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı.....	517
Tablo 2.18. M. el-Kişnâvî Tahkikli <i>Misbâhü'z-Zücâce fî Zevâidi İbn Mâce</i> 'deki Sahîh (Zevâid) Rivâyetlerin Sayısı.....	521
Tablo 2.19. M. Ali – İ. Atıyye Tahkikli <i>Misbâhü'z-Zücâce fî Zevâidi İbn Mâce</i> 'deki Sahîh (Zevâid) Rivâyetlerin Sayısı.....	523
Tablo 2.20. Y. el-Hût Tahkikli <i>Misbâhü'z-Zücâce fî Zevâidi İbn Mâce</i> 'deki Sahîh (Zevâid) Rivâyetlerin Sayısı.....	525
Tablo 2.21. M. Muhtar Tahkikli <i>Zevâidü İbn Mâce</i> 'deki Sahîh (Zevâid) Rivâyetlerin Sayısı.....	527
Tablo 2.22. Dört <i>Zevâid</i> Tahkikinde Müştereken Sahîh (Zevâid) Diye Geçen Rivâyetlerin Sayısı.....	529
Tablo 2.23. Bahse Konu Dört <i>Zevâid</i> ve M. F. Abdülbâkî Ve M. el-A'zamî'nin <i>Sünen</i> Tahkiklerindeki Müşterek Sahîh-Zevâid Rivâyetlerin Sayısı.....	533
Tablo 2.24. <i>Sünen</i> 'in M. F. Abdülbâkî Tahkikiyle Ş. Arnavut Tahkikinın “Sahîh” Rivayetler Açısından Mukayesesi.....	537
Tablo 2.25. <i>Sünen</i> 'in M. A'zamî Tahkikiyle Ş. Arnavut Tahkikinın “Sahîh” Rivayetler Açısından Mukayesesi.....	538
Tablo 2.26. <i>Sünen</i> 'in M. F. Abdülbâkî ve M. A'zamî Tahkikleriyle Ş. Arnavut Tahkikinın “Sahîh” Rivayetler Açısından Mukayesesi.....	539
Tablo 2.27. Dört <i>Zevâid</i> Tahkikinde Müştereken Sahih (Zevâid) Diye Geçen Rivâyetlerin Ş. Arnavut İle Karşılaştırılan Sayısı.....	541
Tablo 2.28. Tablodaki İlk İki <i>Sünen</i> ve Dört <i>Zevâid</i> ve Ş. el-Arnavut'un <i>Sünen</i> Tahkikinde Müştereken Sahih Kabul Edilen Rivâyetler.....	542
Tablo 2.29. <i>Sünen</i> 'in M. F. Abdülbâkî Tahkikiyle N. Elbânî Eserlerinin “Sahîh” Rivayetler Açısından Mukayesesi.....	544
Tablo 2.30. <i>Sünen</i> 'in M. A'zamî Tahkikiyle N. Elbânî Eserlerinin “Sahîh” Rivayetler Açısından Mukayesesi.....	545
Tablo 2.31. <i>Sünen</i> 'in M. F. Abdülbâkî ve M. A'zamî Tahkikleriyle N. Elbânî Eserlerinin “Sahîh” Rivayetler Açısından Mukayesesi.....	546

Tablo 2.32. Dört <i>Zevâid</i> Tahkikinde Müştereken Sahih (<i>Zevâid</i>) Diye Geçen Rivâyetlerin N. Elbânî İle Karşılaştırılan Sayısı.....	548
Tablo 2.33. Tablodaki İlk İki <i>Sünen</i> ve Dört <i>Zevâid</i> Tahkiklerinde ve N. Elbânî'nin İlgili Eserinde Müştereken Sahih Diye Geçen Rivâyetler.....	549

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1.1. Zevâid Müelliflerinin Birbirleri İle İlişkisi.....	15
Şekil 2.1. <i>Zevâid</i> Nüshalarının En Az Birinde “Zevâid” Diye Geçen 33 Adet Rivayeti İçermemeleri Açısından M. F. Abdülbâkî ve M. A’zamî’nin Sünen Tahkikleri.....	495
Şekil 2. 3. 4 <i>Misbâh</i> Tahkikinde “Zevâid” Olarak Bazısında Geçip Bazısında Geçmeyen Rivâyetlerin Şeması.....	507
Şekil 2. 4. M. F. Abdülbâkî ve M. A’zamî Tahkiklerinde Her İkisinde Zevaid Diye Geçmekle Birlikte, Yine Her İkisinde De “Sahih” Diye Nitelendirilip-Nitelendirilmemeleri.....	519
Şekil. 2. 5. 4 <i>Misbâh</i> Tahkikinde Yer Almakla Birlikte Sahîh Olarak Değerlendirilip-Değerlendirilmeme Noktasında Farklılık Gösteren Rivayetler.....	531
Şekil. 2. 6. İki <i>Sünen</i> ve Dört <i>Misbâh</i> Tahkikinde Müştereken Zâid Olarak Bulunan Rivâyetlerin Müştereken Sahîh Diye Bulunup-Bulunmama Noktasında Farklılık Arz Eden Rivayetler.....	535

KISALTMALAR

a.y.	: Aynı yer
b.	: Bin, İbn
bk.	: Bak
B.	: Bâb
Bk.	: Bakınız
c.	: Cilt
çev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
E.	: Ebvâb
İFAV	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları
DKİ	: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye
h.	: Hicrî
haz.	: Hazırlayan
Hz.	: Hazreti
K.	: Kitâb
s.	: Sayfa
sy.	: Sayı.
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
thk.	: Tahkik eden
t.y.	: Yayın tarihi yok
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
v.	: Vefat tarihi
vb.	: Ve benzeri.
y.y.	: Yayın yeri yok
yay.	: Yayıncılık
y.e.y.	: Yayın evi yok

ÖN SÖZ

Hicri üçüncü asırda teşekkül ederek altıncı yüzyılda *Kütüb-i Sitte* namıyla anılmaya başlayan ve bu isimle ün kazanan altı hadis kaynağının mevcut hadis külliyyatı içerisinde müstesna bir yere ve öneme sahip olduğu muhakkaktır. Tarihi süreç içerisinde başta Buhârî ve Müslim'in *Câmi*'leri olmak kaydıyla bu eserler üzerine ferdî ve blok planda pek çok telifât yazıla gelmiştir. İlk örneklerini sekizinci yüzyılda gördüğümüz Zevâid Edebiyatı da, *genel anlamda Kütüb-i Sitte*'yi ya da *Kütüb-i Sitte* içerisinde bulunan eser/eserleri temel alan çalışmalardan bir başka türü oluşturur.

Bizim çalışmamız da İbn Mâce'nin *Sünen*'inde *Kütüb-i Hamse*'ye ziyade olarak yer verdiği zevâid rivayetleri inceleyen Bûsîrî'ye ait *Misbâhu'z-zücâce* isimli eserde onun tarafından "İsnâdı sahih" diye kıymetlendirilmiş rivâyetleri konu almaktadır.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm'de; müellif Bûsîrî'nin hayatı ve ilmî kişiliği üzerinde durulmuş, zevâid edebiyatının doğuşu ve bu alana dair telifât irdelenmiş ve son olarak araştırmaya konu teşkil eden *Misbâhü'z-zücâce* isimli eser, müellifin takip ettiği yöntem ve ifade ettiği değer açısından muhtelif başlıklar altında tetkike çalışılmıştır.

İkinci Bölüm araştırmanın asıl kısmını oluşturmaktadır. Burada Bûsîrî'nin "İsnâdı sahih" diye değerlendirdiği zevâid rivayetler, M. F. Abdülbâkî tahkikli *Sünen* neşri esas alınarak bir tablo eşliğinde tetkike açılmış; özetle önce çerçeve alınan iki *Sünen* ve dört *Misbâh* tahkiki üzerinden zevâid tespiti yapılarak ilgili kaynaklara göre örtüşme ayrışma açısından mukayese edilmiştir. Müteakiben aynı işlem sahih zevâid rivayetler için gerçekleştirilmiş; mezkur kaynaklara üç/iki farklı eser daha ilavesiyle bunlar arasında örtüşme ve ayrışma bakımından sahih zevâid rivayetlerin mukayesesi yapılmıştır.

Araştırmada "Aslî Kaynaklar" ismi altında dört ayrı *Misbâh* ve iki *Sünen-i İbn Mâce* tahkiki esas alınmıştır. Bunlar; el-Kişnâvî, M. Ali - İ. Atıyye, Yusuf el-Hût ve Muhammed Muhtâr olmak üzere dört *Misbâh* ve M. F. Abdülbâkî ve M. el-A'zamî'ye ait iki *Sünen-i İbn Mâce* tahkikleridir.

Çalışmaya İbn Mâce'ye ait iki *Sünen* tahkikinin (M. F. Abdülbâkî ve M. el-A'zamî) dahil edilmesi, *Sünen*'in kendi üzerinde gerçekleştirilen söz konusu Zevâid çalışmasından/*Misbâh* daha tanınır olmasıyla alâkalıdır. İşte söz konusu bu tanınmışlığa istinaden çalışmayı -sayılan aslî kaynaklar çerçevesinde- temelde tek bir *Sünen* tahkiki üzerinden götürmenin daha isabetli olacağı öngörülmüştür. Bu noktada da daha mütedavel olması itibariyle M. F. Abdülbâkî tahkikli *Sünen* neşri (Kâhire) esas alınmış; yani

ilgili rivayetler hemen tablo üzerinde bu tahkike/neşir ait kitâb içerisinde ve bâb numarası ve başlığı altında, keza buradaki müteselsil hadis numarasıyla birlikte verilmiştir.

Araştırmada kullanılan *Misbâhü'z-zücâce fî zevâid-i İbn Mâce*'ye ait dört ayrı tahkikin eksik ve fazlalarıyla M. F. Abdülbâkî tahkikli *Sünen* üzerinden gösterilmesiyle, çalışmanın bildik bir yolda seyri amaçlanmıştır. M. el-A'zamî'ye ait *Sünen* tahkikiyle hedeflenen şey ise, esas alınan M. F. Abdülbâkî tahkikli *Sünen*'in denetim altında tutulmasıdır.

Bûsîrî'nin sahih diye nitelediği rivayetler, "Tâlî Kaynaklar" ismiyle tabloya dahil edilen Ş. Arnaut'un *Sünen-i İbn Mâce* tahkiki ve N. Elbânî'nin *Sahîhu Sunen-i İbn Mâce* ve *Zaîfu Sunen-i İbn Mâce*'lerindeki ilgili rivayetlerle karşılaştırılmış, böylece Bûsîrî'nin değerlendirmeleri çağdaş değerlendiricilerin penceresinden ayrıca masaya yatırılmıştır.

Tablodaki kaynaklara ve çalışmaya konu teşkil eden rivayetlerin aslî kaynaklar üzerinden tespitine ilişkin olarak, bu çalışmanın İkinci Bölüm'ünün hemen başında (2.1.1 ve 2.1.2) muhtelif başlıklar altında detaylı bilgi verilmiştir.

Diğer yandan Bûsîrî'nin rivayetlerin sahihliğine işaret ederken kullandığı terimler/tabir de, üzerinde durulması gereken bir nokta olarak tez metninde irdelenmiştir. Bu meyanda söz konusu terimler/tabirler ilgili rivayetlerden toplanmış ve bazı tasarruflarla iki ayrı tablo halinde sunulmuştur.

Tablo üzerinde verilen rivayet, şayet tabloya dâhil edilen kaynaklarda yer alıyorsa söz konusu rivayetin *ait olduğu kaynaktaki* yerine tablo içerisinde detay seviyede (kitâb ismi, bâb numarası ve hadis numarası gibi) işaret edilmiştir. Ayrıca bize ait bir tasarruf olarak, ilgili hadis rakamının başına sahih rivayetlere ait müteselsil bir rakam niteliğinde parantez içerisinde tarafımızdan bir numara konulmuştur. Tablo ile alakalı ayrıntılı bilgi, bu Tezin İkinci Bölüm'ünde "Rivâyetlere İlişkin Tablo Keyfiyeti ve Tablo Eşliğinde Sunumu" ana başlığı altında detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Bu mütevâzî çalışmanın, bu alanda yapılacak farklı içerik ve nitelikteki başkaca çalışmalara vesile olmasını umuyoruz.

Konu tespitinden çalışmanın bitimine kadar tezin her aşamasında desteklerini gördüğüm muhterem hocam Prof. Dr. Mahmut Kavaklıoğlu'na teşekkürü bir görev addederim. Çalışma süresince emeğini esirgemeyen Arş. Gör. Osman Aydın hocama teşekkür ederim. Ayrıca kaynak temini noktasında yardımlarına başvurduğum Prof. Dr. Kadir Gürlü, Dr. Öğr. Gör. Fatih Mehmet Yılmaz, Öğr. Gör. Mehmet Hicabi Seçkiner,

Arş. Gör. Ömer Dinç hocalarıma ve eğitim hayatı boyunca desteklerini hep yanımda hissettiğim aileme ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi arz ederim.

30.05.2019
Esra KAYIHAN

GİRİŞ

A. KONUYA İLİŞKİN KAVRAMLAR

a. Zevâid

“Zâide¹/Zâid^{2,3} sözcüğünün çoğulu olan “zevâid” kelimesi sözlükte; fazlalıklar, ziyâdeler, zeyiller gibi anlamlara gelmektedir.⁴

Bir hadis terimi olarak zevâid kavramı, hadis edebiyatının bir türüne işaret eder. Bu anlamda bir (veya birkaç) hadis kaynağının bir başka hadis kaynağı (ya da kaynakları) ile karşılaştırılıp birincinin (birincilerin) ikinciye (ikincilere) fazlalıklarından meydana gelen hadislere zevâid/zâid rivâyetler, bunların bir araya getirilmesi sonucu oluşan eserlere de “Zevâid Kitapları” denir.⁵

Zevâid çalışmaları sayesinde günümüze ulaşmamış eserlerin muhtevâsı hakkında da bilgi sahibi (muttalî) olabilmekteyiz.⁶

¹ İsmâil b. Hammâd el-Cevherî, *Tâcü'l-Lüga ve Sihâhu'l-'Arabiyye*, thk: Ahmed Abdülğafur Attâr (Beyrût: Dâru'l-ilmî li'l-melâyîn, 1984/1404), II: 481-482; Ebu'l-Fadl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem İbn Manzûr el-Efrîkî el-Misrî, *Lisânü'l-'Arab* (Beyrût: Dâru's-sadr, 1990/1410), III: 199; Ebü'l-Feyz Muhammed el-Murtazâ b. Muhammed b. Muhammed Abdîrezzâk el-Bilgrâmî el-Hüseynî ez-Zebîdî, *Tâcü'l-'arûs min cevâhiri'l-Kâmûs* (Beyrût: Dâru'l-fikr, 1994/1414), IV: 486; Abdullah Karahan, *Hadis Edebiyatında Zevaid Kitapları* (İstanbul: SIR Yayıncılık, 2005), 27; Abdullah Karahan, “Zevâid”, *DİA*, c. 44 (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 303.

² Emil Bedî' Yakub, *Mevsûatü Ulûmi'l-Lügâti'l-'Arabiyye* (Beyrût: DKİ, 2006/1427), V: 537; Ebu't-Tâhir Mecdüddîn Muhammed b. Ya'kûb b. Muhammed Fîrûzâbâdî, *Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi* = el-Okyanusu'l-basit fî tercümeti kâmusi'l-muhît, çev: Asım Efendi (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2013), III: 1449; Talat Koçyiğit, *Hadis İstihlaları* (Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi, 1980), 472; Mücteba Uğur, *Ansiklopedik Hadis Terimleri Sözlüğü* (Ankara: TDV Yayınları 1992), 430.

³ Luvîs Ma'lûf el-Yesûî, *Müncîd* (Beyrût: Dâru'l-meşrik, 1986/1406), 314.

⁴ Ebû Abdîrrahmân el-Halîl b. Ahmed b. Amr b. Temîm el-Ferâhîdî, *Kitâbü'l-'Ayn* (Beyrût: Müessesetü'l-alemiyye li'l-Matbûâtî, 1988/1408), VII: 377; Cevherî, *es-Sihâh*, II: 481-482; İbn Manzûr, *Lisânü'l-'Arab*, III: 198-199; Luvîs, *Müncîd*, 314; Ebu't-Tâhir Mecdüddîn Muhammed b. Ya'kûb b. Muhammed Fîrûzâbâdî, *el-Kâmûsu'l-Muhît*, (Beyrût: Müessesetü'r-risâle, 1413/1993), 365; Fîrûzâbâdî, *Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi*, III: 1449; Zebîdî, *Tâcü'l-'arûs*, IV: 486; Koçyiğit, *Hadis İstihlaları*, 472; Uğur, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, 430; Karahan, *Hadis Edebiyatında Zevaid Kitapları*, 27; Karahan, “Zevâid”, *DİA*, c. 44, 304; Abdullah Aydınlı, *Hadis İstihlaları Sözlüğü* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2015), 337.

⁵ Ebû Abdullah Muhammed b. Ca'fer b. İdrîs el-Kettânî el-Hasenî el-İdrîsî, *er-Risâletü'l-müstetrafe li Beyâni Meşhûri Kütübi's-Süneneti'l-Müşerreffe* (Beyrût: Daru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 1993/1414), 170-172; Muhammed Ebû Zehv, *el-Hadis ve'l-muhaddisîn* (Beyrût: Dâru'l-Kitabi'l-'Arabî, 1404/1984), 444; Koçyiğit, *Hadis İstihlaları*, 472; Ali Yardım, *Hadis II* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2014), 106; İsmâil Lütfî Çakan, *Hadis Edebiyatı çeşitleri-özellikleri-faydalanma usulleri* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2015), 154; Aydınlı, *Hadis İstihlaları Sözlüğü*, 337; Uğur, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, 430; Ahmet Yücel, *Hadis Tarihi* (İstanbul: İFAV, 2014), 155.

⁶ Yardım, *Hadis II*, 107.

Zevâid türünde yapılmış ilk çalışmalar Moğultây b. Kılıç el-Hanefî'ye (v. 762/1361) aittir. Heysemî'ye (v. 807/1404) ait *Mecme'u'z-zevâid ve menba'u'l-fevâ'id* isimli eser ile İbn Hacer el-Askalânî'nin (v. 852/1449) *el-Metâlibü'l-âliye fî zevâidi'l-mesânîdi's-semâniyye*'si bu edebiyatın önde gelen iki örneğidir.⁷

Çalışmamıza konu teşkil eden Bûsîrî'ye ait *Misbâhü'z-zücâce* isimli eser de zevâid türünün belirgin bir örneğini oluşturur. Bilindiği gibi Bûsîrî, *Kütüb-i Sitte*'nin altıncı kitabı olan İbn Mâce'ye ait *Sünen*'in *Kütüb-i Hamse*'ye zevâidini tespit etmiş, bunları sıhhat açısından değerlendirmiştir.⁸

b. Sahîh

Sahîh kelimesi sözlükte; doğru, gerçek, geçerli, kanuna uygun.. gibi anlamlara gelmektedir.⁹ İstılâhta ise söz konusu kelime kullanıldığı disipline göre farklı anlamlar ifade edebilir.

Hadisler senet, metin ve muhteva gibi birçok açıdan ele alınmıştır. Böylesi çabaların gerekçesi olarak hadislerin sıhhat yönünden tetkiki ilk sırada gösterilebilir. Sahîh kavramı, hadis ehli tarafından kavî, ceyyid, ma'rûf, mahfûz, mecevved gibi farklı isimlerle de tarif edilmiştir.¹⁰

İbn Salâh (v. 643/1245) hadisleri sıhhat derecelerine bakmaksızın isnâdı yönünden; meşhur, azîz ve garîb olarak üç kısma ayırmaktadır.¹¹ Ayrıca o hadis ehlinin ittifak

⁷ Bk. Nûreddîn Ali b. Ebî Bekr el-Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid ve menba'u'l-fevâ'id*, (Beyrût: Dâru'l-kütübü'l-'arabiyye, 1982/1402); Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî, *el-Metâlibü'l-âliye fî zevâidi'l-mesânîdi's-semâniyye*, thk: Habîburrahman el-A'zamî (Beyrût: 'y.e.y.', 't.y.').

⁸ Bk. Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Ebî Bekr b. İsmâil el-Bûsîrî, *Misbâhü'z-zücâce fî zevâidi İbn Mâce*, thk: Yusuf el-Hût (Beyrût: Dâru'l-Cinân, 1986/ 1406).

⁹ Halîl b. Ahmed, *Kitâbü'l-'Ayn*, III: 14; Ebü'l-Kâsım İsmâil b. Abbâd b. el-Abbâs et-Telekânî, *el-Muhît fi'l-lüga*, thk: Muhammed Hasan Âli Yâsin (Beyrût: 'Âlimü'l-Kütüb, 1994/1404), II: 299-300; Cevherî, *es-Sihâh*, I: 38; Ebü'l-Hüseyn Ahmed b. Fâris b. Zekerriyya, *Mu'cemü mekâyisi'l-lüga*, thk: Abdüsselâm Muhammed Hârûn (Beyrût: Dâru'l-ceyli, 1991/1411), III: 280; İbn Manzûr, *Lisânü'l-'Arab*, II: 507-508; Emil Bedî' Yakub, *Mevsûatü Ulûmi'l-Lügati'l-'Arabiyyeti*, VI: 146; Luvîs, *Mün-cîd*, 416; Fîrûzâbâdî, *el-Kâmusü'l-Muhît*, 291; el-Fîrûzâbâdî, *Kâmus Tercümesi*, II: 1165-1166; Zebîdî, *Tâcü'l-arûs*, VI: 528-529; Uğur, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, 341; Serdar Mutçalı, *el-Mu'cemü'l-arabiyyü'l-hadîs Arapça-Türkçe Sözlük*, (İstanbul: Dağarcık, 1995), "Sahîh" md., 470; Kadir Güneş, *el-Mu'cem Arabî-Türkî Arapça-Türkçe Sözlük*, (İstanbul: Mektep yayınları 2010), "Sahîh" md., 662.

¹⁰ Celalüddîn Abdurrahman b. Ebi Bekr es-Süyûtî, *Tedribü'r-râvî fi şerhi Takribü'n-Nevevî*, thk: Ahmed Ömer Hâşim (Beyrût: Dâru'l-kütübü'l-'arabiyye, 1993/1414), 33; Aydınlı, *Hadis İstilahları Sözlüğü*, 266; Abdullah b. Yusuf el-Cüda', *Tahrîru 'ulûmi'l-hadis* (Beyrût: Müessesetü'r-reyyân, 2003/1424), II: 900.

¹¹ Ebü Amr Takıyyüddîn Osman b. Salâhiddîn Abdurrahmân b. Mûsâ eş-Şehrezûrî, *Ulûmü'l-Hadîsi li-İbni's- Salâh*, thk: Nureddin Itr (Beyrût: Dâru'l-Fikr, 2012/1433), 270; Ziyâde ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Hacer el-Askalânî, *Nüzhetü'n-nazar fî tavzîhi Nuhbetü'l-fiker*,

ettikleri hadislere *müttefekun aleyh*, ihtilaf ettikleri hadislere de *muhtelifun fih* adıyla iki kısma taksim etmektedir.¹²

“Sahîh” ifadesinin hadis usulündeki bir diğer karşılığı da makbul kavramıdır. İbn Hacer rivâyetleri makbûl ve merdûd olmak üzere iki kısımda mütalaa eder.¹³ Kendisi makbul haberler başlığı altında ise hadisleri *Sahîh li-zâtihi*, *Sahîh-li ğayrihi*, *Hasen li-zâtihi*, *Hasen li-ğayrihi* olmak üzere dört kısma ayırır.¹⁴

Makbul hadisin öncelikli yanını teşkil eden “Sahîh” kavramıyla istilahta; *adalet ve zabt sıfatlarını haiz râvîlerin, yine adalet ve zabt sahibi râvîlerden muttasıl*¹⁵ senetle *alıp naklettikleri şâz*¹⁶ ve *muallel*¹⁷ olmayan rivâyetler kastedilir.¹⁸

Sahîh terimi ile hadislerin en üst mertebesindeki rivâyetler anlaşılmaktadır.¹⁹ Dolayısıyla bu kavram sadece hadislerin sıhhatine değil, böylesi sahîh hadisleri toplayan kitaplar için de kullanılan bir tabirdir. Buna Buhârî’nin (v. 256/870) ve Müslim’in (v. 261/875) *Sahîh*’leri örnek olarak gösterilebilir. Adı geçen iki eser için “Sahîhayn” ya

thk: Nureddin Itr, (Dımeşk: ‘y.e.y’, 2011/1432); Zafer Ahmed Tehânevî, *Kavâidü fî ulûmi’l-hadîs*, thk: Abdülfettâh Ebû Gudde (Beyrût: Dâru’l-kalem, 1972/1392), 32.

¹² İbn Salâh, *Ulûmü’l-Hadîs*, 14.

¹³ Makbul hadisler, Sahîh ve Hasen hadislerdir. Merdûd hadisler ise Zayıf ve Mevzû hadisleri içermektedir. Ayrıntılı bilgi için Bk. İbn Hacer, *Nüzhetü’n-nazar*, 52-53; Babanzâde Ahmed Nâim, *Hadis Usûlü ve Istılahları* (İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2010), 198; Talat Koçyiğit, *Hadis Usulü* (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 31-56.

¹⁴ İbn Hacer, *Nüzhet’ün-Nazar*, 53; Tehânevî, *Kavâid*, 33; Koçyiğit, *Hadis Istılahları*, 387.

¹⁵ Muttasıl senet; Hadisin ilk kaynağına veya ait olduğu kimseye kesintisiz bir tarikle varan, yani senette bulunan her bir râvî’nin rivâyeti naklettiği hocası ile hem görüşmüş hem de hadisi bizzat hocasından almış olmasıdır. Bk. Şemsüddin Muhammed b. Ahmed ez-Zehebî, *el-Mûkıza fî ‘ilmi mustalahi’l-hadîs*, thk: Abdülfettâh Ebû Gudde (Beyrût: Mektebetü’l-matbûâtü’l-islâmiyye, 1992/1412), 42; Zeynüddîn Abdurrahman b. el-Hüseyn el-İrâkî, *et-Takyîd ve’l-îzâh -limâ utlika ve uġlika min Mukaddîmeti’bni’s-Salâh-*. (Beyrût: Müessesetü’l-Kütübi’s-sekâfiyye, 1993/1413), 65; Nureddin Itr, *Menhecü’n-nakd fî ulûmi’l-hadîs* (Dımeşk: Dâru’l-fıkr, 1992/1412), 348; Koçyiğit, *Hadis Istılahları*, 384; Uğur, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, 296; Aydınlı, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 237.

¹⁶ Şâz; güvenilir bir râvînin diğer sika râvîlere veya kendisinden daha güvenilir olan bir râvîye aykırı olarak rivâyet ettiği hadistir. Bu durumda diğer hadise de *mahfûz* denir. Bk. Zehebî, *el-Mûkıza*, 42; İrâkî, *et-Takyîd*, 100; Nuraddin Itr, *Menhec*, 428; Subhi es-Sâlih, *Hadis İlimleri ve Hadis Istılahları*, trc. M. Yaşar Kandemir (İstanbul: İFAV Yayınları, 2014), 157-163; Koçyiğit, *Hadis Istılahları*, 384; Uğur, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, 373-374; Aydınlı, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 291.

¹⁷ Muallel hadis; Hadisin senet veya metin kısmında ancak uzman hadis âlimlerinin fark edebileceği ve hadisi za’fa düşüren gizli bir kusur bulunan hadistir. Bk. İrâkî, *et-Takyîd*, 114; Itr, *Menhec*, 447; Subhi es-Sâlih, *Hadis İlimleri ve Hadis Istılahları*, 144-149; Koçyiğit, *Hadis Istılahları*, 384; Uğur, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, 239-240; Aydınlı, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 188.

¹⁸ İbn Salâh, *Ulûmü’l-Hadîs*, 11-12; Zehebî, *el-Mûkıza*, 24; İrâkî, *et-Takyîd*, 23-24; Itr, *Menhec*, 242; Koçyiğit, *Hadis Istılahları*, 383; Koçyiğit, *Hadis Usulü*, 32; Subhi es-Sâlih, *Hadis İlimleri ve Hadis Istılahları*, 114; İsmail Lütfî Çakan, *Hadis Usulü* (İstanbul: İFAV, 2015), 105; Ahmet Yücel, *Hadis Usulü* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2014), 159; Hayreddin Karaman, *Hadis Usulü* (İstanbul: Ensar Yayınları, 2014), 133.

¹⁹ Yücel, *Hadis Usulü*, 109.

da “Sahîhân” lafızları kullanıla gelmiştir.²⁰ el-Hâkim en-Nîsâbûrî’nin (v. 405/1014) *el-Müstedrek ales-sahîhayn*²¹ isimli eseri de bu kavramın kitap ismi olarak da kullanımının bir başka kanıtıdır.

Sahîhin, sıhhat bakımından tanımlanan diğer hadis türleri karşısındaki konumu yukarıda belirtildiği gibidir. Sahîh’in kendi içerisindeki derecelendirmesi ise ilk defa imam Şâfî (v. 204/820) tarafından “Haber-i hâssa” kavramı ile yapılmıştır.²² Muhaddislerin sıhhat değerlendirmeleri genel olarak yedi kısımdır. Bu yedi derecenin belirlenmesinde Buhârî ve Müslim’in *Sahîh*’leri önemli bir kriter (kıstas) olmuştur. Örneğin bahse konu iki *Sahîh*’de birden geçen rivâyetler en güvenilir olarak nitelenmiştir.²³ Bununla birlikte sahîh hadislerin tek bir kitapta toplanmadığı da aşikârdır.

Gerek diğer hadis türleri ile gerekse kendi içerisindeki derecelendirmesi yapılan sahîh kavramından hareketle tarihi süreç içerisinde bütün sahîh hadisleri bir araya getirmeye yönelik gayretler olmuştur. İmam Süyûtî (v. 911/1505), İbn Hacer’in böylesi bir çabasından bahseder. Ancak Süyûtî’ye göre zevâid türü eserler bir yönüyle bu işi görmektedir.²⁴

Örneğin Bûsîrî, tezimize konu olan *Misbâhü’z-zücâce*’sinde rivâyetleri sıhhat ve ricâl değerlendirmelerine tabi tutmuştur. Hiç şüphesiz bu işlem eserin kıymetini arttırmaktadır. Söz konusu değerlendirme çerçevesinde rivâyetler; sahîh, hasen, zayıf hatta mevzû diye ayrılmıştır.

²⁰ Zehebî, *el-Mûkıza*, 80; Subhi es-Sâlih, *Hadis İlimleri ve Hadis İstılahları*, 89; Koçyiğit, *Hadis İstılahları*, 389-392; İsmail Lütfi Çakan, *Ana Hatlarıyla Hadis Bilgisi-Tarihi-Dindeki Yeri ve Okuma-Okutma Yöntemi* (İstanbul: Ensar Yayınları, 2011), 28.

²¹ Hâkim en-Nîsâbûrî’ye ait olan *el-Müstedrek ale’s-Sahîhâyin* eseri bir istidrak çalışmasıdır. Bu çalışma Buhârî ve Müslim’e veya her ikisinden birinde sahîh kabul edilen hadisleri toplamayı amaçlamıştır. Hâkim, eserinde her hadisin sonunda Şeyhân’ın şartına veya onlardan birinin şartına uygun olduğunu belirtmiştir. Şayet kendi görüşüne göre hadis sahîh ise onu da ayrıca ifade etmiştir. Ancak söz konusu eserin, Zehebî’nin *Telhîs*’i ile birlikte basılan nüshası kullanılmalıdır. Ayrıntılı bilgi için bk. Çakan, *Hadis Edebiyatı*, 140-141.

²² Muhammed b. İdris eş-Şâfî, *er-Risâletü’l-müstetrafe* thk: Ahmed Muhammed Şakir (Beyrût: Mektebetü’l-ilmîyye, “t.y.”), 369-372; Hayri Kırbaoğlu, “İslâmî İlimlerde Şâfî’nin Rolü üzerine”, *İslamiyet Dergisi* 2, sy. 1 (Ocak-Mart 1999): 23.

²³ Ayrıntılı bilgi için bk. Karaman, *Hadis Usulü*, 134; Mehmet Efendioğlu, “Sahîh”, *DİA*, c. 35 (İstanbul: TDV Yayınları, 2008), 524.

²⁴ Süyûtî, *Tedribü’r-râvî*, 33.

B. KAYNAKLAR

a. Tablodaki Kaynaklar

Tabloda asli ve tâli diye kategorize ettiğimiz iki grup kaynak yer almaktadır. Asli dediklerimiz, isminden de anlaşıldığı üzere çalışmanın üzerlerinde seyrettiği altı temel kaynaktır. Bunlardan dördü Bûsîrî'nin, İbn Mâce'nin (v. 273/887) *Sünen*'i üzerinde bir zevâid çalışması olarak gerçekleştirdiği araştırmamıza konu teşkil eden *Misbâhü'z-zücâce fî zevâidi İbn Mâce*'sinin dört farklı tahkikidir. Diğer ikisi ise, İbn Mâce'ye ait *Sünen*'in iki farklı tahkikinden oluşmaktadır.

Hemen belirtmek gerekir ki *Misbâh*'ın farklı tahkikleri, içerik ve rivâyetlere ilişkin kıymetlendirmeler noktasında tam bir yeknesaklık arz etmemektedir. Bundan dolayıdır ki böylesi bir durum, daha sağlıklı neticeler elde etmek açısından farklı tahkikler üzerinden mukayeseli bir tetkiki gerekli kılmaktadır. Bu amaçla çalışmanın, *Misbâhü'z-zücâce*'nin dört farklı tahkiki üzerinden yürütülmesi planlanmıştır.

Misbâhü'z-zücâce'nin ilk tahkiki, Muhammed Müntekâ el-Kişnâvî tarafından yapılmıştır. İlk baskısına ulaşamadığımız bu eser Beyrût'ta 1403/1984 yılında yayınlanan ve dört ciltten oluşan ikinci baskıdır.²⁵

Misbâh'ın ikinci tahkiki Kemal Yusuf el-Hût'a aittir. Yukarıda zikredilen Kişnâvî'ye ait tahkikin Yusuf el-Hût tarafından kontrol edilerek hatalı noktaların düzeltilmesiyle oluşturulan tahkikidir. Beyrût'da 1406/1986 yılında iki cilt halinde basılmıştır.²⁶

Üçüncüsü ise Musa Muhammed Ali - İzzet Ali Atıyye tarafından Kâhire'de 1403-1405/1983-1985 yılları arasında üç cilt halinde neşredilen tahkiktir.²⁷

Misbâh tahkiklerinin sonuncusu da, Muhammed Muhtar Hüseyin'e ait Beyrût'da 1414/1983 yılında tek cilt halinde basılan nüshadır. Bunun diğer üç tahkikten farkı ise "*Misbâhü'z-zücâce fî zevâidi İbn Mâce*" yerine "*Zevâidü İbn Mâce 'ale'l-Kütübi'l-Hamse*" şeklinde isimlendirilmesidir.²⁸

²⁵ Ahmed b. Ebû Bekr el-Bûsîrî, *Misbâhü'z-zücâce fî zevâidi İbn Mâce*, thk: Muhammed Müntekâ el-Kişnâvî, I-IV, (Beyrût: Dâru'l-Arabiyye, 1983/1403).

²⁶ Ahmed b. Ebû Bekr el-Bûsîrî, *Misbâhü'z-zücâce fî zevâidi İbn Mâce*, thk: Kemal Yusuf el-Hût, I-II, (Beyrût: Dâru'l-Cinân, 1986/1406).

²⁷ Ahmed b. Ebû Bekr el-Bûsîrî, *Misbâhü'z-zücâce fî zevâidi İbn Mâce*, thk: Musa Muhammed Ali, İzzet Ali Atıyye, I-III, (Kâhire: Matbaatü Hasan, 1983-1985/1403-1405).

²⁸ Ahmed b. Ebû Bekr el-Bûsîrî, *Zevâidü İbn Mâce 'ale'l-Kütübi'l-Hamse*, thk: Muhammed Muhtar (Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1993/1414).

Tablodaki *Sünen-i İbn Mâce*'nin iki ayrı tahkiki ise, Muhammed Fuâd Abdülbâkî ve Muhammed el-A'zamî'ye ait *Sünen* tahkikleridir. İlgili yerde ifade edileceği üzere *Sünen*'in, *Misbâhü'z-zücâce*'den daha tanınır olması, *Sünen* tahkiklerinin de aslı kaynaklar arasına katılması gereğini düşündürmüştür. Bu noktada da elde mevcut *Sünen-i İbn Mâce* tahkikleri içerisinde Bûsîrî'nin ilgili çalışmasını tahkiklerine daha çok yansıtmaları açısından Muhammed Fuâd Abdülbâkî ve M. el-A'zamî'nin *Sünen* tahkikleri²⁹ tercih edilmiştir. Bununla birlikte bir mukayese imkanı oluşması açısından araştırmayı tek bir *Sünen* tahkiki üzerinden yürütmenin daha isabetli olacağı düşünülmüş, A'zamî'ye göre daha mütedavel bir baskıyı teşkil etmesi cihetiyle de kıyâsa esas bir *Sünen* tahkiki (bir eser) olarak M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkiki esas alınmıştır. M. el-A'zamî'ye ait *Sünen* tahkikiyle ise, esas alınan M. F. Abdülbâkî tahkikli *Sünen*'in denetim altında tutulması amaçlanmıştır.

Aslı kaynaklar ismi altında zikredilen bu eserler, tezin esasını oluşturan tabloların şekillenmesinde temel teşkil eder.

Tabloda yer alan diğer grup eserlerse işlevsel açıdan tâli diye isimlendirilmiştir. Bunlar toplamda üç/iki eserdir. Biri *Sünen-i İbn Mâce*'nin bir diğer tahkikidir ki; Şuayb el-Arnâvut, Âdil Mürşid, Muhammed Kâmil ve Abdüllatif tarafından gerçekleştirilmiştir. Söz konusu tahkik 1430/2009 yılında beş cilt halinde yayınlanmıştır.

Diğer ikisi/biri Nâsîrüddin el-Elbânî'nin *Sahîhu Sünen-i İbn Mâce* ve *Zaîfü Sünen-i İbn Mâce*'leridir. İsimleri itibariyle birbirinden bağımsız gibi gözükse de bu iki çalışma dört cilt halinde Riyâd'da 1417/1997 yılında birlikte basılmıştır. İlk üç cildi *Sahîhu Sünen-i İbn Mâce*'ye ve dördüncü cildi *Zaîfü Sünen-i İbn Mâce*'ye aittir. Söz konusu bu üç kaynağın tabloya dâhil edilmesindeki amaç, çalışmanın bir diğer bölümünü oluşturan rivâyetlerin kıymetlendirilmesi noktasında kıyasî yelpazenin daha da genişletilmesidir.

b. Çalışmada Müracaat Edilen Diğer Kaynaklar

Tezin genel çerçevesini oluşturan ve yukarıda isimleri zikredilen eserler dışında; bilhassa lügat, hadis usulü ve hadis edebiyatı gibi alanlara dair, kaynakçada toplu olarak vereceğimiz diğer bazı kaynaklara da müracaat edilmiştir.

²⁹ M. F. Abdülbâkî tahkikli *Sünen* nüshasının ulaşabildiğimiz dört ayrı baskısından biz Kâhire'de 2010/1431 yılında üç cilt halinde neşredilenini kullandık. M. el-A'zamî tahkikli *Sünen-i İbn Mâce* nüshasının ise ikinci baskısı olan Riyâd'da 1984/1404 yılında dört cüz olarak neşredilen baskısını esas aldık.

BİRİNCİ BÖLÜM

BÛSİRÎ VE MİSBÂHÛ'Z-ZÜCÂCE'Sİ

1.1. BÛSİRÎ

1.1.1. Hayatı

1.1.1.1. Doğumu

Tam ismi Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Ebû Bekr b. İsmâil b. Selim b. Kaymaz b. Osman b. Ömer el-Bûsîrî'dir.³⁰ Bazı kaynaklarda “Kaymaz” ismi “Faymaz” şeklinde yer almaktadır.³¹ *İnbâu'l-Gumr*'da İbn Hacer bu ismi Ömer b. Osman olarak vermişse de³² ulaşabildiğimiz kaynaklarda sıralama Osman b. Ömer şeklindedir.³³

Bûsîrî'nin künyesi Ebü'l-Abbâs'tır.³⁴ Lakabı ise Şihâbüddîn'dir.³⁵ Onun pek çok nisbesi bulunmaktadır. Doğum yerine atfen el-Bûsîrî,³⁶ el-Mısırî,³⁷ el-Kinânî³⁸ ya da el-

³⁰ Ebü'l-Abbâs el-Huseynî el-Ubeydî Ahmed b. Ali b. Abdülkâdir Takîyyüddin el-Makrîzî, *es-Sülûk li-ma'rifeti düveli'l-mülûk* (Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1972), VI: 1013; Şemsüddin Ebü'l-Hayr Muhammed b. Abdurrahman b. Ebû Bekr b. Osman b. Muhammed es-Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi' li-ehli'l-karni't-tâsi* (Beyrût: Dâru'l-Mektebeti'l-Hayat, 't.y. '), I: 251; Celâlüddîn Abdurrahman b. Ebû Bekr es-Süyûtî, *Zeylû Tezkirati'l-Huffâz li'z-Zehebî*, (Beyrût: DKİ, 1998/1419), 250; Ebu'l-Fellâh Abdü'l-Hay b. Ahmed b. Muhammed İbnü'l-İmâd el-Akerî el-Hanbelî, *Şezerâtü'z-zeheb fî ahhâri men zeheb* (Beyrût: Dâr-u İbn Kesîr, 1986/1406), IX: 340; İsmail Paşa el-Bağdâdî, *Hediyyetü'l-ârifîn esmâ'ü'l-müellifîn ve âsârü'l-musannifîn* (İstanbul: Vekâletü'l-Maârif, 1951), I: 124-12; Hayreddin b. Mahmud b. Muhammed Ali b. Fâris ez-Ziriklî ed-Dımeşkî, *el-A'lâm* (Beyrût: Dâru'l-İlm li'l-melâyîn, 1992), I: 104; el-Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 170; Carl Brockelman, *Geschichte der arabischen literatüre: supplement* (Leiden: E.J. Brill, 1938), II: 71.

³¹ Ömer b. Rıza b. Muhammed Râğıb b. Abdülğânî Kehhâle ed-Dımeşkî, *Mu'cemu'l-müellifîn* (Beyrût: Müessesetü'r-risâle, 1993/1414), I: 110.

³² Ebu'l-Fazl Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed b. Hacer b. el-Askalânî, *İnbâu'l-gumr bi-ebnâi'l-'umr* (Mısır: Meclisü'l-'Alâ, 1969/1389), IV: 53.

³³ Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi'*, I: 251; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IX: 340.

³⁴ Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi'*, I: 251; Ziriklî, *el-A'lâm*, I: 104; Kehhâle, *Mu'cemu'l-müellifîn*, I: 110.

³⁵ İbn Hacer, *İnbâu'l-gumr*, IV: 53.

³⁶ Takîyyüddin el-Makrîzî, *es-Sülûk*, VI: 1013; Süyûtî, *Zeyl*, 250; Abdurrahman b. Ebû Bekr Celâlüddîn es-Süyûtî, *Husnü'l-muhâdara fî târihi Mısır ve'l-Kâhire* (Mısır: Dâr-u İhyâi kütübi'l-'arabiyye, 1967/1387), I: 363; Mustafa b. Abdullah el-Kostantiniyye Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-zünûn 'an esâmi'l-kütübi ve'l-fünûn* (Beyrût: Dâru'l-fikr, 1990), I: 6; Kehhâle, *Mu'cemu'l-müellifîn*; İsmail Paşa, *Hediyyetü'l-ârifîn*, I: 124; Ziriklî, *el-A'lâm*, I: 104; Ebû Zehv, *el-Hadis ve'l-Muhaddisûn*, 444.

³⁷ Ziriklî, *el-A'lâm*, I: 104.

³⁸ Takîyyüddin el-Makrîzî, *es-Sülûk*, VI: 1013; Süyûtî, *Zeyl*, 250; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 170; Kehhâle, *Mu'cemu'l-müellifîn*, I: 110; Ziriklî, *el-A'lâm*, I: 104.

Kettânî;³⁹ ilim amaçlı Kâhire’de uzun müddet kalması sebebiyle el-Kâhîrî⁴⁰; bir Şâfîî âlimi olduğu için de eş-Şâfîî⁴¹ diye nisbelenmiştir.

Bûsîrî, 762/1361 yılında Mısır’ın batı bölgesindeki Ebû Sîr mevkiinde Muharrem ayında doğmuştur. Sehâvî (v. 902/1497) onun doğduğu günün Muharrem ayının ikinci on gününe denk geldiğini söylemektedir.⁴²

1.1.1.2. Ailesi

Babasının ismi Ebû Bekir’dir. İlim amacıyla Kâhire’ye gitmek için babasından izin aldığı bilgisi dışında, babası ve diğer aile bireyleri hakkında kaynaklarda detaylı bir bilgi bulunmamaktadır.⁴³ Bûsîrî’nin künyesinden anlaşıldığı kadarıyla kendisinin Abbâs isminde bir oğlunun olması muhtemeldir. Sehâvî *ed-Dav’ü’l-lâmi*’sinde, Bûsîrî’nin müsvedde şeklindeki bazı kitaplarının Muhammed (v. ?) isimli oğlu tarafından istinsah edildiğini bildirmektedir.⁴⁴ Buradan hareketle Bûsîrî’nin en az iki çocuğu olduğu anlaşılmaktadır.

1.1.1.3. Vefâtı

Bûsîrî’nin vefat tarihi ile ilgili olarak hemen bütün kaynaklar hemfikirdirler. Buna göre o, Remle’de⁴⁵ 840/1436 yılı Muharrem ayının⁴⁶ 18. günü Pazar akşamı Sultan Hasan Medresesi’nde vefat etmiştir.⁴⁷ Cenazesi Taşt Emir Mezarlığı’na defnedilmiştir.⁴⁸ Bu genel kabulün dışında Hüseyniyye’de⁴⁹ Muharrem ayının 17’si⁵⁰ ya da 28’inde⁵¹ vefat ettiğine dair bazı bilgiler de mevcuttur.

³⁹ Sehâvî, *ed-Dav’ü’l-lâmi*, I: 251; İsmail Paşa, *Hediyetü’l-ârifîn*, I: 124.

⁴⁰ Kehhâle, *Mu’cemu’l-müellifîn*, I: 110.

⁴¹ Takıyüddin el-Makrîzî, *es-Sülûk*, VI: 1013; İbnü’l-İmâd, *Şezerât*, IX: 340; Kehhâle, *Mu’cemu’l-müellifîn*, I: 110; İsmail Paşa, *Hediyetü’l-ârifîn*, I: 124; Ziriklî, *el-A’lâm*, I: 104;

⁴² Sehâvî, *ed-Dav’ü’l-lâmi*, I: 251; Süyûtî, *Zeyl*, 250; Süyûtî, *Husnü’l-Muhâdara*, I: 363; Kehhâle, *Mu’cemu’l-müellifîn*, I: 110; İsmail Paşa, *Hediyetü’l-ârifîn*, I: 124; Ziriklî, *el-A’lâm*, I: 104;

⁴³ Sehâvî, *ed-Dav’ü’l-lâmi*, I: 251.

⁴⁴ Sehâvî, *ed-Dav’ü’l-lâmi*, I: 251.

⁴⁵ İbn Hacer, *İnbâü’l-gumr*, IV: 53; Çakan, “Bûsîrî, Ahmed b. Ebû Bekir”, *DİA*, c. 6, 478.

⁴⁶ Süyûtî, *Husnü’l-muhâdara*, I: 363.

⁴⁷ Takıyüddin el-Makrîzî, *es-Sülûk*, VI: 1013; İbn Hacer, *İnbâü’l-gumr*, IV: 53; Süyûtî, *Zeyl*, 250; Kâtib Çelebi, *Keşfü’z-zünûn*, I: 6; İbnü’l-İmâd, *Şezerât*, IX: 341; İsmail Paşa, *Hediyetü’l-ârifîn*, I: 124; Çakan, “Bûsîrî, Ahmed b. Ebû Bekir”, *DİA*, c. 6, 478.

⁴⁸ Sehâvî, *ed-Dav’ü’l-lâmi*, I: 251.

⁴⁹ Kehhâle, *Mu’cemu’l-müellifîn*, I: 110.

⁵⁰ Sehâvî, *ed-Dav’ü’l-lâmi*, I: 251; İbnü’l-İmâd, *Şezerât*, IX: 341.

⁵¹ Takıyüddin el-Makrîzî, *es-Sülûk*, VI: 1013.

1.1.2. İlmî Kişiliği

1.1.2.1. Yetiştığı Çevre ve İlmî Seyahatleri

İlk olarak Kur'ân-ı Kerim eğitimi alan Bûsîrî, Ömer b. Îsâ ismindeki hocasından hıfzını tamamlamış ve kıraat dersleri almıştır. Hocası, Bûsîrî'ye ilim tahsiline devam etmesi için Kâhire'ye gitmesini ve orada hadis, fıkıh, nahiv gibi dersler almasını önerir. Bunun üzerine Bûsîrî babasının izni ile bu amaçla Kâhire'ye gitmiş, orada döneminin önde gelen âlimlerinden dersler alma fırsatı bulmuştur.⁵² Orada birçok hocadan istifade imkânı bulmuştur. Bûsîrî, ilim öğrenme konusunda yaş kavramını dikkate almayan bir alimdir. Örneğin kendisiyle akran olmasına rağmen İbn Hacer el-Askalânî'den ders almıştır. Ulaşabildiğimiz kaynaklarda kendisinin Kâhire dışında herhangi bir bölgeye ilmî seyahatte bulunduğu dair bir bilgiye rastlanılamamıştır.

1.1.2.2. Hocaları

Bûsîrî, hafızlık ve kıraat ilmini ilk hocası olan Ömer b. Îsâ'dan almış ve yine onun tavsiyesi üzerine ilmî tahsilini Kâhire'de sürdürmüştür. Hocası İbn Hacer (v. 852/1449) ile ortak olan hocaları; Hadis'te el-İrâkî (v. 806/1404) ve el-Heysemî (v. 807/1405), Kıraat'te Burhânü'd-dîn eş-Şâmî', Fıkıh'ta el-Bulkînî (v. 805/1403) gibi alimlerdir.

O; Ömer b. eş-Şeyh Îsâ, İbn Affân, Burhanü'd-dîn eş-Şâmî, İbrahim b. Ahmed b. Abdülvahid et-Tennûhî⁵³ gibi isimlerden kıraat, emâlî ve isnâd ilimlerini elde etmiştir.

Nûru'l-Ademî⁵⁴, el-Enbânî⁵⁵, Bulkînî'den⁵⁶ fıkıh, hadis ilminde ise el-İrâkî,⁵⁷ el-Heysemî⁵⁸; İbnü'l-İrâkî (v. 826/1423)⁵⁹ ve İbn Hacer el-Askalânî'den (v. 852/1449)⁶⁰ dersler almıştır.

⁵² Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 251.

⁵³ Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 251; Süyûtî, *Zeyl*, 250.

⁵⁴ Tam ismi Ali b. Ahmed b. Ebî Bekir b. Abdullah el-Âdemî Ali b. Ahmed b. Ebî Bekir b. Abdullah el-Ademî'dir. Bk. Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 251.

⁵⁵ Tam adı Cemâlüddîn b. Yusuf b. İsmail b. el-Enbânî'dir. Bk. Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 251.

⁵⁶ Tam adı Şeyhu'l-İslam Hâfiz, Fakîh Sirâcüddîn Ebû Hafs el-Bulkînî Ömer b. Raslân b. Nasîr b. Salih b. Şihâb (Şebâb) el-Kinânî eş-Şâfiî olan Bulkînî, 724/1324 yılında Kâhire'nin kuzey tarafında bulunan Gabriye bölgesindeki Bulkînî'de doğdu. 7 yaşında hafız olan el-Bulkînî, babası ile birlikte Kâhire'ye giderek orada otorite sahibi ulemâdan ders almıştır. Genç yaşta ilmi ile şöhret kazanan âlimlerden birisi olan Bulkînî sekiz eser kaleme almıştır. Şâfiî mezhebinin müctehitlerinden kabul edilen Bulkînî, 805/1403 yılında Kâhire'de vefat etmiştir. Bk. Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 251; Süyûtî, *Zeyl*, 250.

Dini ilimlerin dışında kalan sahalarda da kendisini geliştiren Bûsîrî, Bedrüddin el-Kudsî el-Hanefî'den⁶¹ nahiv ve belagat ilmini öğrenirken Naklî ve Aklî İlimler'de de el-Izz b. Cemâa'ya⁶² talebelik yapmıştır.

1.1.2.3. Talebeleri

Bûsîrî, ilmî mesâisinin büyük bir kısmını eser istinsâhı üzerine yoğunlaştırmıştır. Bu sebeple başta hocası İbn Hacer olmak üzere ulemâdan pek çok ismin çalışmasını yazıya geçirmiştir.⁶³ O, ilim aleminde daha çok zevâid çalışmalarıyla tanınmaktadır.⁶⁴ Bununla birlikte kendisinin bazı talebelerinin olduğu tabakat kitaplarında genel bir ifadeyle belirtilmekte,⁶⁵ ancak İbn Fehd (v. 885/1480) dışında bir isme rastlanılamamaktadır.⁶⁶ Kaynaklarda Bûsîrî'nin asabi bir mizaca sahip olduğu ifade edilir.

1.1.2.4. Eserleri

Bûsîrî, hocası Heysemî'nin yolundan giderek birçok zevâid kitabı kaleme almıştır. Onun tespit edebildiğimiz dokuz eserinden beşi zevâid çalışmasıdır. Bahse konu bu eserleri "Müellif Bûsîrî'nin başkaca zevâidleri" başlığı altında tezin ilerleyen kısmında daha detaylı şekilde ele alınacağından burada sadece ismen değinilecektir. Ayrıca şuna işaret edilmelidir ki, ona izafe edilen eserlerin hepsini bir arada görmek, müellif Bûsîrî'nin yoğunlaştığı ilmî kulvarları tespit noktasında fikir verecektir. Bahse konu eserleri şöylece sıralayabiliriz:

⁵⁷ Tam ismi Ebû'l-Fazl Zeynüddîn Abdürrahîm b. el-Hüseyin b. Abdurrahmân el-İrâkî, 21 Cemâziyelevvel 725/5 Mayıs 1325 yılında Kâhire'nin Nil kenarında yer alan Menşetülmihri'nî'de doğmuştur. 8 yaşında hafızlığını tamamlayan İrâkî, kendi döneminde özellikle hadis alanında otorite olarak tanınmış âlimlerden olmuştur. Erken yaşta te'lif çalışmalarına başlamış, imlâ meclislerinde hadis rivâyetinde bulunmuştur. İrâkî, 8 Şaban 806/20 Şubat 1404 yılında Kâhire'de vefat etmiştir. Bk. İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr*, II: 275-279; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 251; Süyûtî, *Zeyl*, 250.

⁵⁸ Tam ismi Ali b. Ebû Bekr b. Süleyman el-Heysemîdir. Heysemî hakkında ilgili başlık altında kısa hal tercemesi verilecektir. Bk. Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 251; Süyûtî, *Zeyl*, 250.

⁵⁹ Tam adı Ebû Zür'a Veliyüddîn Ahmed b. Abdurrahîm b. el-Hâfiz el-İrâkî'dir. Bk. Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 251.

⁶⁰ Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 251; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IX: 340.

⁶¹ İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr*, IV: 53; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 251.

⁶² Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 251.

⁶³ İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr*, IV: 53; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 252; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IX: 340; Ziriklî, *el-A'lâm*, I: 104.

⁶⁴ İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr*, IV: 53; Ömer b. Fehd el-Hâşimî el-Mekkî, *Mu'cemü's-şüüh*, thk: Muhammed ez-Zâhî (Suûdiyye: Menşûrât Dâru'l-yemâniyye, 't.y.'), 56; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 251; Çakan, "Bûsîrî, Ahmed b. Ebû Bekir", *DİA*, c. 6, 478; Karahan, *Hadis Edebiyatında Zevaid Kitapları*, 81.

⁶⁵ İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr*, IV: 53; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 252.

⁶⁶ Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 252.

1. Misbâhü'z-zücâce fî zevâidi İbn Mâce⁶⁷,
2. Fevâidü (Cevâhirü)'l-müntekâ li zevâidi'l-Beyhakî (Zevâidü's-Süneni'l-Kübrâ li'l-Beyhakî),⁶⁸
3. İthâfü'l-hıyere bi-zevâidi'l-mesânîdi'l-'aşere,⁶⁹
4. Tuhfetü'l-habîb li'l-habîb bi'z-zevâidi 'ale't-Tergîb ve't-terhîb,⁷⁰
5. Zevâidü Nevâdirü'l-usûl li'l-Hakîm et-Tirmizî⁷¹

Yukarıda ismi verilen zevâid türü dışında kalan eserleri ise şunlardır:

1. Cüz'ün fî hisâlin ta'mel kable'l-fevt fî men yecrî 'aleyhi ba'de'l-mevt⁷²
2. Cüz'ün fî ehâdisi'l-hıccâme⁷³

Bu eser 14 farklı sahabîden hacamat ile ilgili gelen rivâyetleri başlıklar halinde sıhhat açısından ele alır. Söz konusu Sahabîler şunlardır: Ali b. Ebî Tâlib (v. 40/661), Ukbe b. Âmir (v. 58/678), Ebû Hüreyre (v. 58/678), Câbir b. Abdullah (v. 78/697), Abdullah b. Abbas (v. 68/687-88), Abdullah b. Ömer (v. 73/692), Abdullah b. Ca'fer (v. 80/699-700), Abdullah b. Mâlik b. Buhayne (v. 56/676), Semüre b. Cündeb (v. 60/680), Ebû Bekre Nefî' b. el-Hâris (v. 51/671), Ma'mer (v. ?), Ebû Kebşe el-Enmârî (v. ?), el-Hüseyn b. Ali (v. 61/680), Ümmü Râfi' Selmâ (v. ?), Enes b. Mâlik (v. 93/711-12).

⁶⁷ Söz konusu bu *Misbâh* eseri, bizim de çalışmamızın temelini teşkil eder. Bûsîrî bu çalışmasında İbn Mâce'nin *Kütüb-i Hamse*'ye zevâidini ortaya koymuştur. Bûsîrî'nin bu eseri ile alakalı detaylı bilgi çalışmamızın 1. Bölümünde, "Misbâhü'z-zücâce fî zevâid-i İbn Mâce" başlığı altında gelecektir. (Bk. 18). Bk. İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr*, IV: 53; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 251; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IX: 340; Kehhâle, *Mu'cemü'l-müellifîn*, I: 110; İsmail Paşa, *Hediyyetü'l-ârifîn*, I: 124-125; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 170; Ziriklî, *el-A'lâm*, I: 104; Çakan, "Bûsîrî, Ahmed b. Ebû Bekir", *DİA*, c. 6, 478.

⁶⁸ İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr*, IV: 53; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 252; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IX: 340; Kehhâle, *Mu'cemü'l-müellifîn*, I: 110; İsmail Paşa, *Hediyyetü'l-ârifîn*, I: 124; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 170; Ziriklî, *el-A'lâm*, I: 104; Çakan, "Bûsîrî, Ahmed b. Ebû Bekir", *DİA*, c. 6, 478.

⁶⁹ İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr*, IV: 53; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 252; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IX: 340; Kehhâle, *Mu'cemü'l-müellifîn*, I: 110; İsmail Paşa, *Hediyyetü'l-ârifîn*, I: 124; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 171; Ziriklî, *el-A'lâm*, I: 104; Çakan, "Bûsîrî, Ahmed b. Ebû Bekir", *DİA*, c. 6, 478.

⁷⁰ İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr*, IV: 53; İbn Fehd, *Mu'cem*, 56; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 252; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IX: 341; Kehhâle, *Mu'cemü'l-müellifîn*, I: 110; İsmâil Paşa, *Hediyyetü'l-ârifîn*, I: 124; Ziriklî, *el-A'lâm*, I: 104; Çakan, "Bûsîrî, Ahmed b. Ebû Bekir", *DİA*, c. 6, 478.

⁷¹ İsmâil Paşa, *Hediyyetü'l-ârifîn*, I: 125; Ebû'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Ebû Bekr b. İsmâil b. Selîm b. Kaymaz b. Osman el-Bûsîrî el-Kinânî eş-Şâfi, *İthâfu'l-hiyeretü'l-meherre bi zevâidi'l-mesânîdi'l-'aşere* (Riyâd: Vatan li'n-neşr, 1420), I: 17; Karahan, "Zevâid", *DİA*, c. 44, 304.

⁷² İbn Fehd, *Mu'cemü's-şüyüh*, 56 (İbn Fehd, mezkûr eserinde Bûsîrî'nin bu isimde bir kitabının mevcut olduğunu bildirmektedir.); Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 252.

⁷³ İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr*, IV: 53; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 252; Bu eser, "فيما ورد عن شفيح الخلق يوم القيامة" şeklinde farklı bir isim ve Muhammed en-Necdî tahkiki ile Kuveyt'te basılmış bulunmaktadır. Bk. Şihâbüddîn Ahmed b. Ebû Bekr b. İsmâil el-Kinânî el-Bûsîrî eş-Şâfi, *Fimâ verede 'an şefî'l-halkı yevme'l-kıyâmeti ennehü ihteceme ve emera bi'l-hıccâme*, thk: Muhammed b. Hamd Humûdü'n-Necdî (Kuveyt: İlâfû'd-devliyyeti li'n-neşri ve't-tevzî', 1997/1418).

Bûsîrî bahsi geçen sahâbîleri *İthâfû'l-hiyere*'nin Tıp bölümünde yer alan Hicâme bâbının sonunda toplu olarak zikretmiştir.⁷⁴

3. Fî ameli'l-yevm ve'l-leyle⁷⁵

İlk asırlardan itibaren bu başlıkla kaleme alınan eserlerin amacı Hz. Peygamber'in günlük dualarını, zikirlerini ve bu hususla alakalı tavsiyelerini senetleriyle birlikte toplamaktır.

4. Cem' fi'l-muhteletîn ve'l-müdellesîn⁷⁶

1.2. ZEVÂİD EDEBİYATI

Zevâid kavramının etimolojik tahlili bağlamında da belirtildiği gibi bir (veya birkaç) hadis kaynağının bir başka hadis kaynağı (ya da kaynakları) ile karşılaştırılıp birincinin (birincilerin) ikinciye (ikincilere) fazlalıklarından meydana gelen hadislerle zevâid/zâid rivâyetler, bunların bir araya getirilmesi sonucu oluşan eserlere de “Zevâid Kitapları” denir.⁷⁷

Hadis edebiyatı tarihi içerisinde zevâid türü eserler, adeta bir silsilenin devamı niteliğinde ortaya çıkmıştır.

İlk üç asır tasnif döneminin altın çağı olmakla birlikte hicri üçüncü asır tasnif döneminin sonu olarak kabul edemeyiz. Zira tasnif h. III. asırdaki yoğunlukta olmasa bile altıncı asrın başlarına kadar devam etmiştir. İbn Hibbân'ın (v. 354/965) *Sahîh*'ini, ed-Dârekutnî'nin (v. 385/995) *Sünen*'ini, Beyhakî'nin (v. 458/1066) *es-Sünenü'l-kübrâ*'sını, Deylemî'nin (v. 509/1115) *Firdevsü'l-ahbâr*'ini⁷⁸ hicri üçüncü asır sonrası tasnif döneminin bazı örnekleri olarak zikredebiliriz. Bununla birlikte hicri üçüncü asrın sonlarından itibaren şerh çalışmaları da başlamıştır.⁷⁹

⁷⁴ Bûsîrî, *İthâfû'l-hiyere*, VI: 355.

⁷⁵ Bûsîrî'nin bu isimde bir eserinin mevcut olduğu kaynaklarda geçmekle birlikte günümüze ulaştığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Bk. İbn Fehd, *Mu'cemü's-şüüh*, 56.

⁷⁶ İbn Fehd, *Mu'cemü's-şüüh*, 56. İbn Fehd, hocası Bûsîrî'ye ait böyle bir eserinin mevcudiyetinden kendi kitabında bahseder. Ancak günümüze ulaştığına dair herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır.

⁷⁷ Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 170-172, Ebû Zehv, *el-Hadis ve'l-Muhaddisîn*, 444; Koçyiğit, *Hadis, İstılahları*, 472; Yardım, *Hadis II*, 106; Çakan, *Hadis Edebiyatı*, 154; Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 337; Uğur, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, 430; Yücel, *Hadis Tarihi*, 155.

⁷⁸ Sübkî, Ebû Nasr Tâcüddîn Abdülvehhâb b. Ali b. Abdilkâfî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyyeti'l-kübrâ*, (Halep: 1413/1992), VII: 110-111; İsnevî, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdurrahîm b. el-Hasen b. Ali b. el-Ümevî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye* (Riyâd: Dâru'l-ulûm, 1400/1981), II: 105; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VI: 39.

⁷⁹ Tespit edilebilen ilk şerh çalışması el-Hattâbî (v. 388/998)'nin Ebû Dâvûd'un *Sünen*'i üzerine yaptığı *Meâlimü's-Sünen* adlı kitabıdır. Ayrıntılı bilgi için bk. Mehmet Efendioğlu, “Şerh”, *DİA*, c. 38 (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 559.

Aynı dönemde orijinal hadis kaynakları üzerinde istidrâk⁸⁰ ve istihraç⁸¹, derleme/cem⁸² gibi farklı nitelikte bazı çalışmaların ortaya çıktığına da şahit olmaktadır. İşte bir yanıyla araştırmamızın ilgili olduğu zevâid türü çalışmalar da orijinal hadis kaynakları üzerinde gerçekleştirilmiş yapıtlar cümlesindedir.

Elde mevcut Zevâid çalışmalarında daha çok *Kütüb-i Sitte* ya da *Kütüb-i Sitte*'ye ait bazı eser veya eserler esas alınmıştır. Zevâid türünün ilk örnekleri tespit edilebildiği kadarıyla Moğultay b. Kılıç'a aittir. Mesela o, böylesi çalışmalarından birini teşkil eden, *Zevâidü İbn Hibbân ale's-Sahîhân* isimli kitabında -isminden de anlaşılacağı üzere- İbn Hibbân'ın *Sahîh*'nin Buhârî ve Müslim'in *Sahîh*'lerine zevâidini tespit etmiştir. Heysemî, *Mevâridü'z-zam'ân ilâ zevâidi İbn Hibbân* isimli kitabında benzer bir usul takip etmiştir.⁸³ İbnü'l-Mülakkın, Heysemî, Bûsîrî ve İbn Hacer gibi isimlerle devam eden bu edebiyata dair en son çalışmanın Süyûtî tarafından kaleme alındığı belirtilmektedir.⁸⁴

Süyûtî ile sonlanan/ara verilen bu süreç, asrımızda tekrar işlerlik kazanmış ve bu sahada yeni eserler ortaya çıkmaya başlamıştır. Abdüsselâm Muhammed 'Allûş'un, "Teşnîfü'l-âzân bi simâ'i'z-zâidi 'ale's-Sitteti 'inde İbn Hibbân" ve "Zevâidü'l-eczâi'l-mensûra 'ale'l-Kütübi's-Sitteti'l-meşhûra" adlı iki çalışması, yine Haldûn Muhammed

⁸⁰ İstidrâk, önceden göze ilişmeyen bir şeyin hatırlanması, yapılmış bir hatanın düzeltilmesi, eksik kalan bilginin tamamlanması demektir. Hadis edebiyatında tetimme, tekmile, lâhika, zeyl, ek, ilâve anlamlarında terim olarak kullanılır. İstidrâk mastarından ism-i mef'ûl olan müstedrek ise önceki bir muhaddisin şartlarına uyduğu halde herhangi bir sebepten dolayı eserine almadığı hadislerin, bir başka müellif tarafından bir araya toplanmasıyla oluşan yeni kitaba verilen isimdir. Müstedrek eserlerin en meşhur örneği, Hâkim en-Nisâbü'rî'nin *el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn* adlı eseridir. Ayrıntılı bilgi için bk. İtr, *Menhec*, 260-261; Çakan, *Hadis Edebiyatı*, 139-140; Uğur, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, 285.

⁸¹ İstihraç, herhangi bir hadis eserindeki rivâyetleri, söz konusu kitabın isnatlarıyla değil de, başka senetlerle yeni bir kitapta toplama çalışmasına denir. Bu şekilde meydana getirilmiş hadis mecmualarının genel adı ise *müstahrec*dir. Bu alanın en meşhur örnekleri, İsmâilî (371/982), Burkânî (425/1034), Ebû Avâne el-İsferânî'ye ait Buhârî ve Müslim üzerine yapmış oldukları müstahrec eserleridir. Ayrıntılı bilgi için bk. İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-Hadis*, 19; Nevevî, *Takrîb*, 59; Süyûtî, *Tedrib*, 55-60; İtr, *Menhec*, 261; Koçyiğit, *Hadis İstilahları*, 320; Talat Koçyiğit, *Hadis Tarihi*, Ankara: TDV Yayınları 1997), 264; Çakan, *Hadis Edebiyatı*, 141; Uğur, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, 283-285.

⁸² Cem'/Derleme, farklı müellifler tarafından ve ayrı amaçlar doğrultusunda meydana getirilmiş eserlerdeki rivâyetleri bir araya toplamak gayesiyle geniş çaplı kitaplar telif etmeye denir. Buhârî ve Müslim'in *Sahîh*'lerini bir araya getirmekle başlayan cem faaliyetleri, *Kütüb-i Sitte*'yi ve devamında bütün hadis külliyatındaki hadisleri bir araya toplamaya çalışan eserlerle devam etmiştir.. Bu sahaya örnek olarak İbnü'l-Esîr'in *Câmi'u'l-usûl li ehâdîsi'r-Resûl'ü* Ali el-Muttakî'nin *Kenzu'l-ummâl*'i örnek olarak verilebilir. Ayrıntılı bilgi için bk. Çakan, *Hadis Edebiyatı*, 147-149; Aydın, *Hadis İstilahları*, 46-47.

⁸³ Heysemî, Ebû'l-Hasen Nûreddîn Ali b. Ebî Bekr b. Süleyman, *Mevâridü'z-zam'ân ilâ zevâidi İbn Hibbân*, thk: Muhammed Abdürrezzak Hamza (Beyrût: 'y.e.y.', 't.y.')., 28; Karahan, *Hadis Edebiyatında Zevâid Kitapları*, 43.

⁸⁴ Karahan, *Hadis Edebiyatında Zevâid Kitapları*, 26.

Selim el-Ahdeb'in, "Zevâidü Târîhi Bağdât 'ale'l-Kütübi's-Sitte" isimli eseri mevzuun belirgin örnekleri olarak zikredilebilir.⁸⁵

Bunun yanı sıra günümüzde zevâid eserlerini tanıtmaya yönelik "'İlmü Zevâidi'l-Hadîs" adı ile biri Haldun Ahdeb'e, diğeri 'Allûş'a ait iki çalışma bulunmaktadır.⁸⁶ Diğer yandan dilimizde de bu konuyla ilgili olarak bizimde çalışmamızda zaman zaman istifade ettiğimiz Abdullah Karahan'ın, "Hadis Edebiyatında Zevâid Kitapları" isimli bir eseri mevcuttur.

Ancak ismi zevâid olmakla birlikte içerik ve nitelik açısından zevâid özellikleri noktasında ihtilafa düşülen eserlerde mevcuttur. Bunlara örnek olarak Hâkim'in "el-Müstedrek 'ale's-Sahîhân"⁸⁷ ve Heysemî'nin "Zevâidü'l-Hilye li Ebî Nu'aym"⁸⁸ gösterilebilir.⁸⁹

Çalışmamıza konu teşkil eden Bûsîrî'ye ait *Misbâhü'z-zücâce* isimli eser de zevâid türünün belirgin bir örneğini oluşturur. Bilindiği gibi Bûsîrî, *Kütüb-i Sitte*'nin altıncı kitabı olan İbn Mâce'ye ait *Sünen*'in *Kütüb-i Hamse*'ye zevâidini tespit etmiş, bunları sıhhat açısından değerlendirmiştir.⁹⁰

⁸⁵ Ayrıntılı bilgi ve başka örnekler için bk. Karahan, *Hadis Edebiyatında Zevâid Kitapları*, 121-129.

⁸⁶ Ayrıntılı bilgi için bk. Haldûn Muhammed Selîm el-Ahdeb, *'İlmü zevâidi'l-Hadîs* (Dimeşk: Dâru'l-kalem, 1992); Abdüsselam Muhammed 'Allûş, *'İlmü zevâidi'l-Hadîs* (Beyrût: Dâru İbn Hazm, 1995).

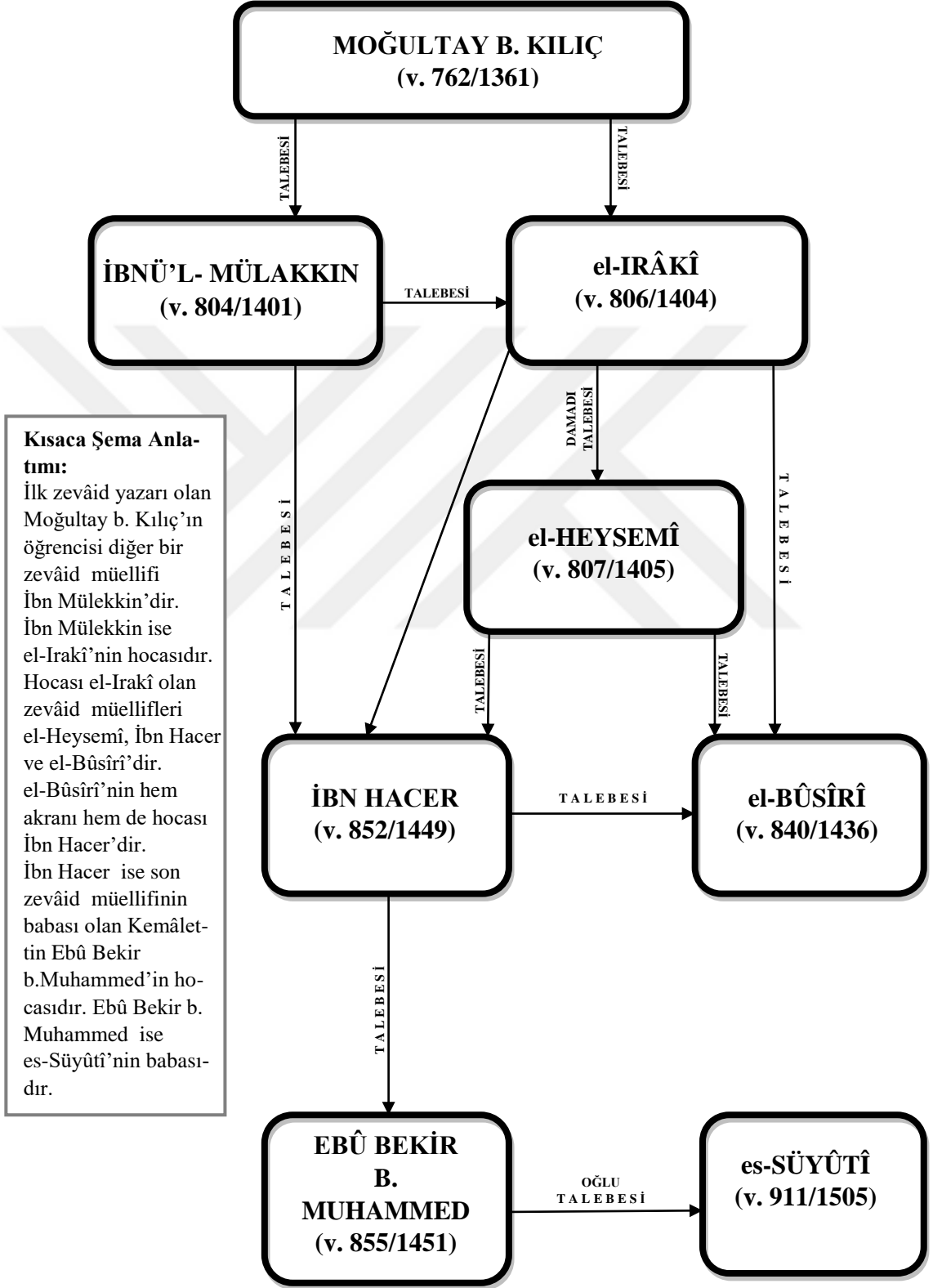
⁸⁷ 'Allûş *'İlmü zevâidi'l-Hadîs* isimli eserinde, Hâkim'in *el-Müstedrek*'ini zevâid olarak değerlendirmekte ve tanıtmaktadır. 'Allûş, *'İlmü zevâidi'l-Hadîs*, 157. Ancak Karahan kendi eserinde bu durumun doğru olmadığını ve söz konusu eserin isminde geçtiği gibi müstedrek çalışması olduğunu dile getirmiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. Karahan, *Hadis Edebiyatında Zevâid Kitapları*, 130-131.

⁸⁸ Süyûtî ve Kettânî, Heysemî'nin bu çalışmasını zevâid olarak değerlendirmiştir. Fakat İbn Hacer, İbn Fehd ve Sehâvî, söz konusu bu eserin bir tertîb çalışması olduğunu dile getirmişlerdir. Bk. İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr*, V: 257; İbn Fehd, *Lahzu'l-elhâz*, 240; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, V: 201; Süyûtî, *Zeyl*, 373; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 172; Karahan, *Hadis Edebiyatında Zevâid Kitapları*, 132.

⁸⁹ Ayrıntılı bilgi ve başkaca örnekler için bk. Karahan, *Hadis Edebiyatında Zevâid Kitapları*, 130-134.

⁹⁰ Bk. Bûsîrî, *Misbâhü'z-zücâce fî zevâidi İbn Mâce*, thk: Yusuf el-Hût (Beyrût: Dâru'l-Cinân, 1986/1406).

ZEVÂİD MÜELLİFLERİNİN BİRBİRLERİ İLE İLİŞKİŞİ

Şekil 1.1. Zevâid Müelliflerinin Birbirleri İle İlişkisi

1.2.1. Amacı ve Karakteristik Özellikleri

Öyle gözüyor ki bu tür çalışmaların en önemli gayelerinden birisi mukayese de esas alınan ve mukayese edilen eser ya da eserler arasındaki içerik açısından farkı ortaya koymaktır. Bununla birlikte mukayese sonucu ortaya çıkan zâid rivâyetlerin sıhhat ve tahrîcine yönelik değerlendirme ve tespitler de bahse konu türün bir başka amacı olabilmektedir.

Zevâid çalışmalarının amacı mukayesesi yapılan veya mukayeseye esas alınan eser/eserlerdeki ziyâde/zâid rivâyetleri tespit etmek olduğu için bu tür kitaplarda mu- sannifin iradesinden bağımsız olarak; sahih ve hasenler yanında zayıf, hatta mevzu ri- vâyetler bile bulunabilir.

Zevâid çalışmaları sayesinde günümüze ulaşmamış eserlerin muhtevâsı hakkında da bilgi sahibi olabilmekteyiz.⁹¹

1.2.2. Bazı Örnekleri

Biz bu başlık altında zevâid türüne ait ilk müstakil eser olması hasebiyle Moğul- tay b. Kılıç'ın *Zevâidü İbn Hibbân ale's-Sahîhayn*'ını; akabinde zevâid edebiyatı denil- diğinde akla ilk gelen isimlerden biri olan Heysemî'nin *Mecme'u'z-zevâid*'ini ve son olarak da İbn Hacer'in *el-Metâlibü'l-âliye*'sini kısaca ele alacağız:

1.2.3.1. Moğultay b. Kılıç (v. 24 Şâban 762/29 Haziran 1361) ve *Zevâidü İbn Hibbân ale's-Sahîhayn*

Küçük yaşlarda hadis ile ilgilenmeye başlamış, dönemin ileri gelen ulemasından ilim tahsil etmiştir.⁹² Hadis hafızı olan müellif; fıkıh, siyer, lügat ve özellikle ensâb il- minde şöhret kazanmış,⁹³ 762/1360 yılında vefat etmiştir.⁹⁴

⁹¹ Yardım, *Hadis II*, 107.

⁹² Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Hacer el-Askalânî, *ed-Dürerü'l-kâmine fi a'yâni'l-mieti's- sâmine* (Beyrût: Haydârâbad, 1349), IV: 352; Ebû'l-Fazl Takıyyüddîn Muhammed b. Necm Muhammed b. Muhammed b. Fehd el-Hâşimî el-Mekkî, *Lahzü'l-elhâz bi zeyli tabakâti'l-huffâz* (Beyrût: DKİ, 1999/1419), 133; Ebû'l-'Adl Zeynüddîn Kâsım b. Kutluboğa, *Tâcü't-terâcim*, thk: Muhammed Hayr Ramazan Yusuf (Dimeşk: Dâru'l-kalem, 1413/1992), 305; Ebû Abdullah Muhammed b. Ali b. Muhammed eş-Şevkânî, *el-Bedrü't-tâli' bi mehâsini men ba'de'l-karni't-tâsi'* (Beyrût: Dâru'l- kütübi'i-ilmiyye 1418/1998), II: 170.

⁹³ İbn Hacer, *ed-Dürer*, IV: 352; İbn Fehd, *Lahzu'l-elhâz*, 133; Süyûtî, *Hüsnü'l-muhâdara*, 168; İbnü'l- İmâd, *Şezerât*, VIII: 337; Şevkânî, *el-Bedr*, II: 170; Takıyyüddîn Muhammed b. Râfi' b. Hicris es- Sellâmî, *el-Vefeyât*, (Beyrût: Müessesetü'r-risâle, 1982/1402), II: 244; Abdullah Karahan, *Hadis Ede- biyatında Zevâid Kitapları*, 41.

Bu eser, İbn Hibbân'ın *Sahîh'inin Sahîhayn'a* zevâidini içermektedir. Bir cilt halinde olduğu bilinen bu eser günümüze ulaşmadığından ötürü nasıl bir tertibe sahip olduğu konusunda fikir sahibi değiliz. İbn Hacer, bu eseri müellifin kaleminden tamamlanmamış hali ile gördüğünü söyler, fakat içeriği hakkında bilgi vermez.⁹⁵

1.2.3.2. el-Heysemî (v. 807/1404) ve *Mecme'u'z-zevâid*

Nüreddîn el-Heysemî ilme olan düşkünlüğü sebebiyle Kâhire'de el-İrâkî'ye uzun yıllar talebelik etmiş, hac ifasında ve çoğu ilmi yolculuklarında⁹⁶ onunla birlikte seyahatte bulunmuştur. 807/1404 yılında vefat eden⁹⁷ müellifin en meşhur eseri *Mecmeu'z-zevâid*'dir.⁹⁸

Heysemî; ilk başta Ahmed b. Hanbel'in (v. 241/855), Bezzâr'ın (v. 292/905), Ebû Ya'lâ'nın (v. 307/919) *Müsned*'lerini ve Taberânî'nin (v. 360/971) üç *Mu'cem*'ini ayrı ayrı; "*Gâyetü'l-maksâd fî zevâidi'l-Müsned*", "*Keşfü'l-estâr 'an zevâidi'l-Bezzâr*", "*el-Maksadü'l-a'lâ fî zevâidi Müsned-i Ebî Ya'lâ*", "*el-Bedrü'l-münîr fî zevâidi'l-Mu'cemi'l-kebir*", "*Mecme'u'l-Bahreyn fî zevâidi'l-mu'cemeyn*" isimleri ile *Kütüb-i sitte*'ye zevâidlerini tespit etmiştir. Ancak Hocası İrâkî'nin isteği üzerine bu altı eserin zevâidini *Mecmeu'z-zevâid ve menbeü'l-fevâid* ismi altında sahabî raviler hariç senetlerini hazfederek tek bir eserde toplamıştır.⁹⁹

Kitâbu'l-İmân ile başlayıp Kitâbu Sıfati'l-Cenne ile biten ve matbu nüshaya göre kırk dört bölümü, 3642 bâbı ve 18776 hadisi içeren on ciltlik eserde Heysemî, hemen her hadisin sıhhat durumu ile alakalı değerlendirmelerde bulunmuştur.¹⁰⁰

⁹⁴ Ebû's-Safâ Selâhaddîn Halil b. Aybek b. Abdullah es-Safedî, *A'yânü'l-'asr ve a'vânü'n-nasr* (Frankfurt: Institut für Geschichte der AR, 1990), III: 276; Ebu'l-Haccâc Yusuf b. Abdurrahman b. Yusuf el-Kelbî el-Mizzî, *Tehzîbü'l-kemal fî esmâi'r-ricâl*, thk: Beşşâr Avvad Ma'ruf (Beyrût: Müessesetü'r-risâle, 1983), I: 57; İbn Hacer, *ed-Dürrer*, IV: 354; İbn Fehd, *Lahzü'l-elhâz*, 141; İbn Kutluboga, *Tâcü't-terâcim*, 305; Süyûtî, *Zeyl*, 91; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VIII: 337; Şevkânî, *el-Bedr*, II: 170-171; Brockelman, *GAL*, II: 48; M. Yaşar Kandemir, "Moğultay b. Kılıç", *DİA*, c. 30 (İstanbul: TDV Yayınları, 2005), 229.

⁹⁵ Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Muhammed el-Askalânî, *Lisânü'l-Mîzân* (Beyrût: Dâru'l-Fikr, 1988), VI: 74.

⁹⁶ Sehavî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, V: 201; Şevkânî, *el-Bedr*, I: 302.

⁹⁷ İbn Hacer, *İnbâ'ü'l-gumr*, II: 310; İbn Fehd, *Lahzü'l-elhâz*, 157; Sehavî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, V: 202; Süyûtî, *Zeyl*, 246; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IX: 106; Şevkânî, *el-Bedr*, I: 303; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 171; Ziriklî, *el-A'lâm*, IV: 266; M. Yaşar Kandemir, "Heysemî", *DİA*, c. 17 (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 292.

⁹⁸ İbn Hacer, *İnbâ'ü'l-gumr*, V: 201; İbn Fehd, *Lahzü'l-elhâz*, 156; Sehavî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, V: 201; Şevkânî, *el-Bedr*, I: 303.

⁹⁹ Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 172.

¹⁰⁰ Bk. Nüreddîn Ali b. Ebî Bekr el-Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid ve menbe'u'l-fevâid* (Beyrût: Daru'l-kütübî'l-'arabiyye, 1982/1402).

1.2.3.3. İbn Hacer (v. 852/1449) ve *el-Metâlibü'l-âliye'si*

Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Muhammed b. Ali b. Ahmed el-Kenânî el-Mısırî eş-Şâfiî el-Askalânî,¹⁰¹ 852/1449 yılında Kâhire'de vefat etmiştir.¹⁰²

İbn Hacer, Bûsîrî'nin hocasıdır. Aynı zamanda, Zeynüddîn el-İrâkî, el-Bulkînî ve Nûreddîn el-Heysemî gibi isimlerden ders almıştır.¹⁰³

Müellif İbn Hacer'in bu çalışması Tayâlisî (v. 204/819), Humeydî (v. 219/834), İbn Ebî Ömer el-Adenî (v. 243/858), Müsedded b. Müserhed (v. 228/843), İbn Menî' (v. 244/858), İbn Ebî Şeybe (v. 235/849), Abd İbn Humeyd (v. 249/863) ve İbn Ebî Üsâme'ye (v. 282/895) ait olan *Müsned*'lerin *Kütüb-i Sitte*'ye zevâidini ihtiva eder. İbn Hacer'in bu çalışması kapsam açısından Bûsîrî'nin *İthâfû'l-hiyere* adlı eseri ile benzerlik gösterir.

Kitâbü't-tahâre ile başlayıp Kitâbü'l-fütûh ile biten ve matbu nüshaya göre kırk üç bölüm, 1304 bâb ve 4702 hadis içeren bu eserde müellif İbn Hacer, hemen her hadisin sıhhat durumu ve senetleri hakkında bilgi vermektedir.

el-Metâlibü'l-âliye bi zevâidi'l-mesânîdi's-semâniye ilk defa Kuveyt'te 1393/1973 yılında Habîburrahmân el-A'zamî'nin tahkiki ile dört cilt olarak basılmıştır. Muhakkik, Bûsîrî ve Heysemî'nin hadislerle alakalı değerlendirme ve tespitlerini dipnotta vermiştir. Bu eser Beyrût'ta 1987 yılında Yusuf Abdurrahman el-Mar'aşlî'nin tahkikî ve bir fihrist ilavesiyle beş cilt halinde basılmıştır.¹⁰⁴

1.3. MİSBÂHÜ'Z-ZÜCÂCE FÎ ZEVÂİD-İ İBN MÂCE

1.3.1. *Misbâh*'da İzlenen Yöntem ve Tahkikleri Arasındaki Farklılık

Misbâhü'z-zücâce'nin yönlemsel olarak takip ettiği usulü, tespit edebilmek için elde mevcut farklı nüsha tahkiklerini bir arada değerlendirmek gerekmektedir. Zira her

¹⁰¹ İbn Fehd, *Lahzu'l-elhâz*, I: 211; Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdîrrhman b. Muhammed es-Sehâvî, *el-Cevâhir ve'd-dürer fî tercemeti Şeyhi'l-İslâm İbn Hacer* (Beyrût: Dâru İbn Hazm, 1999/1419), I: 101; Süyûtî, *Zeyl*, 551; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, I: 74; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 162; M. Yaşar Kandemir, "İbn Hacer el-Askalânî", *DİA*, c. 19 (İstanbul: TDV Yayınları, 1919), 514.

¹⁰² İbn Fehd, *Lahzu'l-elhâz*, 215; Sehâvî, *el-Cevâhir ve'd-dürer*, I: 106; Süyûtî, *Zeyl*, 551; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, I: 74; Şevkânî, *el-Bedr*, I: 64; İsmâil Paşa, *Hediyetü'l-'ârifin*, I: 128; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 162.

¹⁰³ Sehâvî, *el-Cevâhir ve'd-dürer*, I: 266, 268, 274; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, I: 74; Şakir Mahmut Abdülmünim, *İbn Hacer el-Askalânî* (Beyrût: Müessesetü'r-risâle, 1997/1417), 95-105.

¹⁰⁴ M. Yaşar Kandemir, "İbn Hacer el-Askalânî", *DİA*, c. 19, 521.

tahkikte eserin hem şekilsel hem de içerik itibariyle bazı farklılıklar mevcuttur. İşte bu vâkıadan hareketle çalışmada *Misbâh*'ın dört farklı tahkiki esas alınmıştır.

Misbâh, tertib itibariyle ale'l-ebvâb bir sistem içermektedir. Yani bölüm ve bâblardan oluşmaktadır. Rivâyetler her bâbın altında senetli olarak zikredilmiştir.

Bûsîrî, bizzat kendisi eserinde 1530 rivâyete yer verdiğini belirtmektedir.¹⁰⁵ Ancak ne gariptir ki eserin hiçbir tahkikinde bu sayıyla uyuşma söz konusu olmadığı gibi, tahkiklerin hiçbiri de içerdikleri rivayet noktasında müşterek bir rakam üzerinde buluşmamıştır. Zira M. el-Kişnâvî'de 1559, M. Ali-İ. Atıyye'de 1553, Y. el-Hût'ta 1552 ve M. Muhtar tahkikinde de 1476 rivâyet gözükmektedir.

Bûsîrî sahihliğine işaret ettiği rivâyetleri değerlendirirken oldukça fazla bir birinden farklı terimler kullanmış, izahlarda bulunmuştur.¹⁰⁶ Bu terim ve izahlar dikkatle tetkik edildiğinde bunlar *genel planda* şu başlıklar altında tasnif edilebilir:

1. Rivayetin sahihliğine işaretle kullandığı net/açık terimler . Bazı örnekler :

" صحیح "، " إسناده صحیح "،¹⁰⁷ " هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ "،¹⁰⁸ " إسناده صحیح ورجاله موثقون "،¹⁰⁹ " هَذَا إِسْنَادٌ صحیح ائحیح الشَّيْخَانِ بِجَمِيعِ رِوَايَتِهِ "،¹¹⁰ " هَذَا إِسْنَادٌ صحیح رجاله رجال الصحیحین " ¹¹¹...

2. Rivayetin sahihliğine işaretle kullandığı dolaylı terimler. Müellif bu tasarrufla doğrudan sahih diyemediği rivâyetlere, sahihliğe yorumlanabilecek ifadeler/sevklar üzerinden sahihliklerine işaret etmektedir. Bazı örnekler :

" رَوَاهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي صحیحِهِ . قال سندی: كأنه يريد أنه صحیح الإسناد "،¹¹² " رواه ابن خزيمة في صحیحِهِ . قال السندی يريد فالحدیث صحیح "،¹¹³ " هَذَا إِسْنَادٌ رَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ مِنْ طَرِيقِ عبيد الله بن عمرو وَقَالَ هَذِهِ سنة عزيزة بِإِسْنَادٍ صحیح " ¹¹⁴...

3. Sahihliğe işaretle biraz tereddüt içeren terimler/beyanlar. Müellif rivayetin sahihliği ile alâkalı kanaatini kat'i bir şekilde ifade edememekte, sahihliği bir başka şarta bağlamaktadır. Bazı örnekler :

¹⁰⁵ Bûsîrî, *Misbâh*, thk: Y. el-Hût, II: 361.

¹⁰⁶ Bûsîrî'nin, sahih rivâyetlerin sıhhatine işaretle kullandığı terimler için bk. İkinci Bölüm, "Sahih Zevâid Rivâyetlere İşaret Edilmesi" bahsi.

¹⁰⁷ Örnek olarak bk. tezdeki Genel Tablo, 89 nolu rivâyet.

¹⁰⁸ Örnek olarak bk. tezdeki Genel Tablo, 150 nolu rivâyet.

¹⁰⁹ Örnek olarak bk. tezdeki Genel Tablo, 1765 nolu rivâyet.

¹¹⁰ Örnek olarak bk. tezdeki Genel Tablo, 23 nolu rivâyet.

¹¹¹ Örnek olarak bk. tezdeki Genel Tablo, 1488 nolu rivâyet.

¹¹² Örnek olarak bk. tezdeki Genel Tablo, 1853 nolu rivâyet.

¹¹³ Örnek olarak bk. tezdeki Genel Tablo, 1720 nolu rivâyet.

¹¹⁴ Örnek olarak bk. tezdeki Genel Tablo, 1293 nolu rivâyet.

" هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ إِنْ كَانَ ابْنُ جَرِيحٍ سَمِعَهُ مِنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى "،¹¹⁵ " هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ صَحَّ سَمَاعُ

حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنِ الثَّبَاتِيِّ "،¹¹⁶ " هَذَا إِسْنَادٌ رَجَالُهُ مَحْتَجٌّ بِحَمِّ فِي الصَّحِيحِينَ إِنْ كَانَ طَاوَسُ بْنُ كَيْسَانَ سَمِعَ مِنْ سَرَاقَةَ " ¹¹⁷ ...

O, *Misbâh*'ta rivâyatlerin sıhhat değerlendirmeleri yanı sıra ricâlle alâkalı değerlendirmelere de girmiş, bu yönde ricâl kaynaklarından râviler hakkında tenkitler aktararak, sıhhate ilişkin kıymetlendirmelerini temellendirmeye çalışmıştır.¹¹⁸ Ayrıca ravilerin isimleri ile alâkalı yer yer açıklayıcı bilgiler vermiştir.¹¹⁹

Bûsîrî'nin *Misbâh*'ında yöntem olarak belirtilmesi gereken bir başka önemli uygulaması ise, hemen her rivayetin ardından yaptığı tahrirlere dir. O; *Kütüb-i Hamse*, İmâm Mâlik'in (v. 179/795) *Muvatta*'ı, Ahmed b. Hanbel'in (v. 241/855) *Müsned*'i, Dârimî'nin (v. 255/869) *Sünen*'i, Tirmizî'nin (v. 279/892) *Şemâil*'i, İbn Hibbân'ın (v. 354/965) *Sahîh*'i, Hâkim'in (v. 405/1014) *Müstedrek*'i, Beyhakî'nin (v. 458/1066) *Sünen*'i gibi eserlerden hemen her rivâyetin tahririne yer vermiştir.¹²⁰ Bu bağlamda usul adına dikkat çeken bir başka husus, rivayetin tahriri esnasında, tahrice konu olan eserdeki rivayet metninin içerdiği metinsel farka işaret edilmesidir.¹²¹ Diğer yandan çoğu defa varsa ilgili rivayetin şâhidinin gösterilmesi yine Bûsîrî'ye ait bir başka usûlî ayrıntıyı oluşturmaktadır.¹²²

Tahkikler incelendiğinde bu farklılıkların genel planda; senet/metin ve rivâyet sayıları, keza bölüm ve bâb isimleriyle alâkalı olduğu görülmektedir. Hatta isme dair farklılık eser ismine kadar uzanmaktadır. Örneğin Bûsîrî'nin bahse konu eserinin ismi M. el-Kişnâvî, M. Ali-İ. Atıyye ve Y. el-Hût tahkiklerinde "*Misbâhü'z-zücâce fî zevâid-i İbn Mâce*" olmasına karşın, M. Muhtar tahkikinde "*Zevâidü İbn Mâce ale'l-Kütüb-i'l-Hamse*" şeklindedir.¹²³

Tahkikler arasındaki farklılık noktalarından birisi de bölüm ve bâb isimlerinde tam bir örtüşmenin olmayışıdır. Mesela M. el-Kişnâvî tahkikinde "كتاب مواقيت الصلاة" ola-

¹¹⁵ Örnek olarak bk. tezdeki Genel Tablo, 3252 nolu rivâyet.

¹¹⁶ Örnek olarak bk. tezdeki Genel Tablo, 3962 nolu rivâyet.

¹¹⁷ Örnek olarak bk. tezdeki Genel Tablo, 2977 nolu rivâyet.

¹¹⁸ Örnek olarak bk. M. Ali-İ. Atıyye tahkiki, 134, 49, 151, 172, 233, 589 nolu rivâyetler.

¹¹⁹ Örnek olarak bk. M. Ali-İ. Atıyye tahkiki, 142, 282, 285, 310, 420.

¹²⁰ Örnek olarak bk. M. Ali-İ. Atıyye tahkiki, 8, 37, 57, 85, 144, 148, 160, 163, 166, 167, 173, 189, 199, 253, 254, 300, 306, 321, 344, 351, 361, 363, 384, 446, 450, 502, 531, 540, 565, 590 nolu rivâyetler.

¹²¹ Örnek olarak bk. M. Muhtar tahkiki, 241, 296, 307, 497, 541 nolu rivâyet.

¹²² Örnek olarak bk. M. Muhtar tahkiki, 52, 120, 387 nolu rivâyetler. M. Ali-İ. Atıyye tahkiki, 95, 136, 140, 158, 170, 176, 243, 396, 549 numaralı rivâyetler.

¹²³ Tezimizde biz bu farklılığı dile getirmekle birlikte bu dört tahkikten bahsederken genel olarak "Misbâh" tabirini kullanmayı uygun bulduk.

rak yer alırken M. Muhtar tahkikinde “أبواب مواقيت الصلاة” diye geçmektedir.¹²⁴ Bu arada her ne kadar muhakkik tasarrufu olarak gözükse de, M. el-Kiṣnâvî’deki bölüm başlıklarının numaralı olması bu çerçevede zikredilebilir.

Bâb isimlerindeki tahkikler arası farklılık daha belirgin bir şekildedir. Bazen bir bâb başlığı tahkiklerin bir kısmında bulunurken bazılarında görünmemektedir.¹²⁵ Keza bir tahkikte geçen bâb başlığı bir diğerinde farklı bir şekilde yer alabilmektedir. Mesela M. Ali-İ. Atıyye tahkikinde “بَاب الْحَائِضِ تَرَى بَعْدَ الطُّهْرِ الْكِدْرَةَ وَالصَّفْرَةَ” şeklinde gelen bâb başlığı, Y. el-Hût tahkikinde “بَاب مَا جَاءَ فِي الْحَائِضِ تَرَى بَعْدَ الطُّهْرِ الْكِدْرَةَ وَالصَّفْرَةَ” olarak geçmektedir.¹²⁶

Tahkikler arası fark olarak belirtilmesi icabeden bir diğer husus, ilgili bir rivayetin her tahkikte yer alıp almamasıyla alâkalıdır. Çalışmadaki Genel Tablo, ilgili bir rivayetin nadir de olsa her tahkikte bulunmadığını göstermektedir. Mesela Genel Tablo’da 395 ve 396 nolu rivâyetler üç tahkikte yer alırken M. Muhtar tahkikinde böyle bir rivayete rastlanılamamaktadır. Keza 637 nolu rivayet diğer üç tahkikte görünürken Kiṣnâvî tahkikinde bulunmamaktadır. Yine 641 nolu rivayet diğer iki tahkikte mevcutken Kiṣnâvî ve M. Muhtâr tahkiklerinde geçmemektedir.

Bir diğer farklılık noktası hadislerin numaralandırılmasıyla ilgidir. Bu, her hangi bir tahkikteki falan nolu rivayetin bir başkasında farklı bir rakamla bulunmasıdır.¹²⁷

Bir rivâyetin senet veya metninde geçen isimlerin kısmen ya da tam olarak zikredilmesine ilişkin bazı uyumsuzluklar da tahkikler arasındaki bir başka farklılığı teşkil etmektedir. Kiṣnâvî tahkikindeki rivâyetin senedinde bulunan “يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى” isimli râvînin, M. Ali-İ. Atıyye tahkikinde “بن عبد الأعلى” şeklinde kısaltılarak zikredilmesi buna örnektir.¹²⁸

Tahkikler arasında zaman zaman rastlanılan bir diğer farklılık noktası da, sahihliğe dair terimlerle ilişkilidir. Örneğin M. F. Abdülbâkî’nin *Sünen* tahkikindeki

¹²⁴ Tezdeki Genel Tablo, 93. sayfa. Bûsîrî, *Misbâh*, thk: el-Kiṣnâvî, I: 86; Bûsîrî, *Zevâid*, thk: M. Muhtar, 118.

¹²⁵ Örnek olarak bk. tezdeki Genel Tablo, 150 numaralı rivayet. M. Muhtar tahkikinde geçen “Fezâilü’s-Selmân ve Ebîzer ve’l-Mikdâd (r.a.)” şeklindeki bâb başlığı, M. Ali-İ. Atıyye tahkikli nüshada bulunmamaktadır.

¹²⁶ Tezdeki Genel Tablo, 646 nolu rivâyet. Bûsîrî, *Misbâh*, thk: M. Ali-İ. Atıyye, I: 231; Bûsîrî, *Misbâh*, thk: Y. el-Hût, I: 141.

¹²⁷ Buna örnek olarak bk. tezdeki Genel Tablo, 3263 numaralı rivâyet. M. el-Kiṣnâvî tahkikindeki 1128 numaralı rivâyet iken Y. el-Hût tahkikli nüshada 1122 nolu hadistir.

¹²⁸ Tezdeki Genel Tablo, 738 nolu rivâyet. M. el-Kiṣnâvî tahkikinde 278. rivâyet, M. Ali-İ. Atıyye tahkikinde 276. rivâyet.

Bûsîrî'nin “إِسْنَادٌ صَحِيحٌ” tâbiri, aynı rivâyet için M. el-Kiṣnâvî tahkikinde “هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ”¹²⁹, M. Muhtar tahkikinde ise “إِسْنَادٌ أَبِي سَعِيدٍ صَحِيحٌ” şeklindedir.¹²⁹

Tahkikler arasındaki bu farklılıklar bazen lafzî da aşmış, aynı hadisin kıymetlen- dirilmesindeki farklılıklara uzanabilmiştir. Tablo üzerindeki tetkikler bu farklılığın daha çok M. Muhtar tahkikiyle alâkalı göstermektedir.¹³⁰

Tahkikler arası farklılıklardan bir başkası da; rivâyetlerle alâkalı Bûsîrî'ye ait ta- sarrufların / değerlendirmelerin tahkiklerdeki veriliş şekline yöneliktir. Bunlar bazı tah- kiklerde hemen hadisin devamında,¹³¹ bazısında rivâyetin bitiminden sonra yapılan satır başlarında,¹³² sadece birisinde ise dipnotta verilmektedir.¹³³

1.3.2. Müellif Bûsîrî'nin Başkaca Zevâidleri

1.3.2.1. Fevâ'idü (Cevâhirü)'l-müntekî li-zevâidi'l-Beyhakî (Zevâidü's- Süneni'l-Kübrâ li'l-Beyhakî)¹³⁴

Bûsîrî, ilk zevâid çalışması olan bu eserinde, Beyhakî'nin *es-Sünenü'l- kübrâ*'sında yer alıp *Kütüb-i Sitte*'de bulunmayan rivâyetleri tespit etmektedir. Böylesi bir eserin olduğu bizzat Bûsîrî, kendisine ait olan *Misbâh* nüshasında “كَمَا بَيَّنَّهٖ فِي رَوَائِدٍ ... ” ifadesini içeren atıflarıyla belirtmiştir.¹³⁵ Buradan da Bûsîrî'nin söz konusu eserini, *Misbâh*'ndan önce telif ettiğini ve kendisinin o nüshada da değerlendirmelerde bulunduğunu anlamaktayız.¹³⁶

1.3.2.2. İthâfü'l-hiyere bi-zevâidi'l-mesânîdi'l-‘aşere¹³⁷

Bûsîrî'nin diğer bir zevâid türü eseri de *İthâfü'l-hiyere*'sidir.¹³⁸ Bu eser Ebû Dâvud et-Tayâlisî (v. 204/819), Müsedded (v. 228/843), Humeydî (v. 219/834), İbn Ebû

¹²⁹ Tezdeki sahih zâid rivayetlerle ilgili Genel Tablo, 586 nolu rivâyet.

¹³⁰ Örnek olarak bk. tezdeki Genel Tablo, 2517, 3904, 3661, 3619 nolu rivâyetler.

¹³¹ M. el-Kiṣnâvî ve M. Muhtar tahkikleri.

¹³² M. Ali-İ. Atıyye tahkiki.

¹³³ Y. el-Hût tahkiki.

¹³⁴ İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr*, IV: 53; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 252; Süyûtî, *Zeyl*, 250; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IX: 341; Kehhâle, *Mu'cemu'l-müellifîn*, I: 110; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 170; Ziriklî, *el-A'lâm*, I: 104; Ebû Zehv, *el-Hadis ve'l-Muhaddisîn*, 444; Carl Brockelman, *GAL*, II: 72; Çakan, “Bûsîrî, Ahmed b. Ebû Bekir”, *DİA*, c. 6, 478.

¹³⁵ Bûsîrî, *Misbâh*, thk: M. el-Kiṣnâvî, II: 47 (h.no: 579); II: 130 (h.no: 736); IV: 53 (h.no: 1203).

¹³⁶ ‘Allûş, *‘İlmu zevâidi'l-hadis* (Beyrût: Dâru İbn Hazm, 1995/1415), 268-269; Karahan, *Hadis Edebiya- tında Zevâid Kitapları*, 84.

¹³⁷ İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr*, IV: 53; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 252; Süyûtî, *Zeyl*, 250; Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-zünûn*, I: 6; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IX: 340; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 171; Ziriklî, *el- A'lâm*, I: 104; İsmail Paşa, *Hediyetü'l-ârifîn*, I: 125; Carl Brockelman, *GAL*, II: 72; Çakan, “Bûsîrî, Ahmed b. Ebû Bekir”, *DİA*, c. 6, 478.

Ömer el-Adenî (v. 243/858), İshak b. Râhûye (v. 238/853), Ahmed b. Menî (v. 244/858-59), Ebû Bekr b. Ebû Şeybe (v. 235/849), Abd b. Humeyd (v. 249/863-64), el-Hâris b. Muhammed b. Ebû Üsâme (v. 282/895) ve Ebû Ya'lâ el-Mevsilî (v. 307/919)'nin müsnedlerinde bulunan fakat *Kütüb-i Sitte*'de yer almayan hadislerin tespitine yöneliktir.¹³⁹ Müellifin *İthâfü'l-mehere*'sini yazarken hocası İbn Hacer'in kitabı olan *el-Metâlibü'l-âliye* ile tamamen aynı kaynakları kullanmış olması da dikkate şayandır. Diğer yandan *Misbâh*'ında yer alan, “... كَمَا بَيْنَتْهُ فِي زَوَائِدِ الْمَسَانِيدِ الْعَشْرَةِ ...” ifadesi, bahse konu eserini *Misbâh*'ından daha evvel kaleme aldığını ortaya koymaktadır.¹⁴⁰

1.3.2.3. Tuhfetü'l-habîb li'l-habîb bi'z-zevâidi 'ale't-Tergîb ve't-terhîb¹⁴¹

Bûsîrî, bu çalışmasında yukarıda zikri geçen *İthâfü'l-hiyere*'si ile Şîrûye b. Şehredâr ed-Deylemî'ye (v. 509/1115) ait *Müsnedü'l-firdevs*'deki rivâyetleri Münzirî'nin *et-Tergîb ve't-terhîb*'i ile kıyaslamıştır.¹⁴² Bahse konu olan iki eserde geçmeyip sadece *et-Tergîb ve't-terhîb*'te yer alan hadisleri tespit eden bu çalışma, müellif tarafından müsvedde halde bırakılmış, daha sonra oğlu Muhammed (v. ?) tarafından bu çalışma temize çekmiştir.¹⁴³ Ne var ki mezkûr esere yönelik bu yeni düzenleme pek çok hatayı barındırmaktadır.¹⁴⁴

Abdullah Karahan ise kendi kitabında; Bûsîrî'nin söz konusu eserini, *et-Tergîb ve't-terhîb*'de bulunup daha önce kendisinin kaleme aldığı zevâidlerde ve *Müsnedü'l-firdevs*'de yer almayan hadisleri çıkarmak suretiyle hazırladığını belirtir.¹⁴⁵

¹³⁸ Bu eser aynı zamanda kimi kaynaklarda “İthâfü'l-mehere”, “İthâfü hiyereti'l-mehere” ve “İthâfü sâdeti'l-mehere” diye de geçmektedir ki İthâfü'l-mehere'nin h. 823/1420 yılında müellif tarafından bitirildiği belirtilmektedir. Müellif söz konusu eserdeki hadislerin senetlerini atarak eseri ihtisar etmiş ve bu işlemi h. 832/1429 yılında tamamlamıştır. (bk. Ziriklî, *el-A'lâm*, I: 104; Ebû Zehv, *el-Hadis ve'l-Muhaddisûn*, 444; Çakan, “Bûsîrî, Ahmed b. Ebû Bekir”, *DİA*, c. 6, 478.

¹³⁹ Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-zünûn*, I: 6.

¹⁴⁰ Bûsîrî, *Misbâh*, thk: el-Kişnâvî, II: 25 (h.no: 524); III: 153 (h.no: 979); IV: 174 (h.no: 1402).

¹⁴¹ İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr*, IV: 53; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 252; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IX: 340; Ziriklî, *el-A'lâm*, I: 104; İsmâil Paşa, *Hediyyetü'l-ârifîn*, I: 125; Carl Brockelman, *GAL*, II: 72; Çakan, “Bûsîrî, Ahmed b. Ebû Bekir”, *DİA*, c. 6, 478.

¹⁴² Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, I: 251.

¹⁴³ İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr*, IV: 53; İbn Fehd, *Mu'cem*, 56; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, 252; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IX: 340; Ziriklî, *el-A'lâm*, I: 104.

¹⁴⁴ Çakan, “Bûsîrî, Ahmed b. Ebû Bekir”, *DİA*, c. 6, 478.

¹⁴⁵ Karahan, *Hadis Edebiyatında Zevâid Kitapları*, 99-100.

1.3.2.4. Zevâidü Nevâdirü'l-usûl li'l-Hakîm et-Tirmizî¹⁴⁶

Bu eser Hâkim et-Tirmizî (v. 320/932)'ye¹⁴⁷ ait olan *Nevâdiru'l-usûl fî ma'rifeti ahbâri'r-Resûl* adlı eserin *Kütüb-i Sitte*'ye zevâidini içermektedir. Eserin aidiyeti ile alakalı kaynaklarda farklı bilgilere rastlanmaktadır. Bûsîrî'nin eserleri arasında zikredilen¹⁴⁸ bu çalışmanın Süyûtî'ye¹⁴⁹ ait olduğu kaydedilmektedir.

1.4. MİSBÂHÜ'Z-ZÜCÂCE'NİN İBN MÂCE'NİN SÜNEN'İ VE KÜTÜB-İ HAMSE AÇISINDAN İFADE ETTİĞİ ANLAM

1.4.1. Sünen Üzerindeki Kapalığa Açıklık Kazandırması

Bilindiği üzere *Kütüb-i Sitte*'nin yegane ihtilafı eseri, İbn Mâce'nin *Sünen*'idir. Bu bakış, İbn Mâce'nin *Kütüb-i Hamse*'ye ziyâde olarak içerdiği bin küsür rivayetin genel bir algıyla zayıf rivâyetler olarak görülmesiyle alâkalıdır. Bu algı İbn Mâce'nin kimileri tarafından *Kütüb-i Sitte* dışında bırakılmasına sebep teşkil etmiştir.¹⁵⁰

İbn Mâce'ye ait *Sünen*'in ilk defa *Usûlü'l-Hamse*'ye dahil edilmesi VI. yüzyılın başlarında İbnü'l-Kayserânî (v. 507/113) tarafından gerçekleştirilmiştir.¹⁵¹ O, *Kütüb-i Hamse*'de bulunmayan bin küsür rivayeti içeren *Sünen*'i ilave etmiş ve böylece *Kütüb-i Sitte* tabirini ilk ortaya çıkaran da kendisi olmuştur.¹⁵²

¹⁴⁶ İsmâil Paşa, *Hediyetü'l-ârifîn*, I: 125; Ebû'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Ebû Bekr b. İsmâil b. Selîm b. Kaymaz b. Osman el-Bûsîrî el-Kinânî eş-Şâfi, *İthâfî'l-hiyereti'l-mehera bi zevâidi'l-mesânîdi'l-aşere*, (Riyâd: Vatan li'n-neşr, 1420), I: 17; Karahan, "Zevâid", *DİA*, c. 44, 304.

¹⁴⁷ Kâtib Çelebi Keşfü'z-zünûn isimli eserinde, Hakîm et-Tirmizî'nin vefat tarihini 255/869 olarak vermektedir. Bk. Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn*, II: 1979.

¹⁴⁸ İsmâil Paşa, *Hediyetü'l-ârifîn*, I: 125.

¹⁴⁹ Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn*, II: 1979; Karahan, *Hadis Edebiyatında Zevâid Kitapları*, 120.

¹⁵⁰ Bk. Yaşar Kandemir, "Kütüb-i Sitte", *DİA*, c. 27 (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 6.

¹⁵¹ İbn Mâce'ye ait *Sünen*'i *Kütüb-i Sitte*'nin altıncı eseri olmaya değer gören sadece İbnü'l-Kayserânî değildir. Bu konuda onun gibi düşünen İbn Nukta, Mizzî, Abdülğânî el-Makdisî gibi başkaca âlimler de mevcuttur. Ebû Bekr Muînüddîn Muhammed b. Abdilganî b. Ebî Bekr b. Şücâ' İbn Nuktâ el-Bağdâdî, *et-Takyîdü li-ma'rifeti ruvâti's-süneni ve'l-mesânîd*, thk: K. Yusuf el-Hût (Beyrût: DKİ, 1988/1408), 120; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, I: 37, 150; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 13; Ebû İbrâhîm İzzüddîn Muhammed b. İsmâil Emîr es-San'ânî, *Tavzihu'l-efkâr li-me'ânî Tenkîhi'l-enzâr*, thk: Muhammed Muhyiddin Abdülhamîd (Medine; Mektebetü's-selefiyye, 't.y. '), I: 224; Goldziher, *Muhammedische Studien* (Halle: 1890), II: 263; Muhammed Zübeyr Siddîkî, *Hadis Edebiyatı Tarihi*, çev: Yusuf Ziya Kavakçı (İstanbul: İrfan Yayınevi, 1966), 115; Yaşar Kandemir, "Kütüb-i Sitte", *DİA*, c. 27, 6.

¹⁵² Ebû'l-Fazl İbnü'l-Kayserânî Muhammed b. Tâhir el-Makdisî, *Şurûtü'l-eimmet's-sitte*, thk: Muhammed Zâhid b. el-Hasen b. Ali Zâhid el-Kevserî (Kâhire: 'y.e.y.' 1991), 17; Ebû'l-Fazl Muhammed b. Tahir el-Makdisî, Ebû Bekr Muhammed b. Mûsa el-Hâzîmî, *Kütüb-i Sitte ve Kütüb-i Hamse İmamlarının Hadis Kabul Şartları*, çev: Mahmut Kavaklıoğlu - Fatih Mehmet Yılmaz (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2018), 27.

İbnü's-Salâh (v. 643/1245), Alâî (v. 761/1359) ve İbn Hacer (v. 852/1449) gibi kimi âlimler Dârimî'nin Sünen'inin *Kütüb-i Sitte*'nin altıncı kitabı olmaya İbn Mâce'nin *Sünen*'inden daha layık olduğu görüşünü ileri sürerken;¹⁵³ Rezin b. Muâviye (v. 535/1140) ve Mecdüddin İbnü'l-Esîr (v. 606/1210) gibi kimileri de İmâm Mâlik'in *Muvatta*'ını altıncı kitap olmaya değer bulmuşlardır.¹⁵⁴

Bûsîrî, *Kütüb-i Hamse*'de yer almayan bin küsür zâid rivayeti, ravilerine dair ricâl kaynaklarından yaptığı alıntılar eşliğinde sıhhat açısından tetkike açmıştır. *Sünen*'in muhakkiki M. F. Abdülbâkî, Bûsîrî'ye atfen 1339 zâid rivâyetin dökümünü verecek bunlardan; 428'inin sahîh¹⁵⁵ 199'unun hasen, 613'ünün zayıf, 99'unun ise isnadının vâhî (yok hükmünde) olduğunu belirtir.¹⁵⁶

Diğer yandan bizim bu araştırmamız da Bûsîrî'nin mezkur çalışmasında “sahih” diye nitelendirdiği rivâyetlere ilişkilidir.

Bu aşamada ifade etmek gerekir ki, müellif Bûsîrî'nin *Misbâh*'ıyla gerçekleştirdiği bu çalışma, *Sünen*'in önceki beş kaynaktan ziyade olarak içerdiği bin küsür rivayete yönelik genelleyci olumsuz kanaati geçersiz kılmıştır. Zira söz konusu bin küsür rivâyetin zayıf rivâyetler olduğu, hatta daha da öte gidilerek içlerinde pek çok uydurma rivâyetlerin bulunduğu yönündeki tenkitler İbn Mâce'nin *Sünen*'i üzerinde detay bazında kanıtlanmamış menfî bir kanaat, bir kapalılık oluşturmaktaydı. İşte söz konusu çalışma, zâid rivâyetlerin her birine müdellel denebilecek nitelikte açıklık kazandırmıştır. Bu itibarla Bûsîrî'nin anılan eseri, İbn Mâce'nin *Sünen*'indeki zâid rivâyetlere ilişkin bir kanaat oluşturması açısından son derece önemi hâizdir.

Pek tabîî ki, İbn Mâce'nin *Sünen*'iyle alâkalı Bûsîrî öncesi ve sonrasında yapılmış olumlu değerlendirmeler de söz konusudur. Ancak bunların hiçbiri; nitelik, ayrıntı ve zâid rivâyetlere kazandırdığı açıklık bakımından Bûsîrî'nin çalışmasıyla mukayese edilebilir değildir.

¹⁵³ San'ânî, *Tavzihu'l-efkâr*, I: 39; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 13; Ebû Zehv, *el-Hadîs ve'l-muhaddisûn*, 418-419; Goldziher, *Muhammedanische Studien*, II: 263; Kandemir, “Kütüb-i Sitte”, c. 27, 6; Namîg Abuzerov, “İbn Mâce'nin Zevâid Rivâyetlerinin Hadis Metodolojisi Açısından Değerlendirilmesi”, (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2005), 21.

¹⁵⁴ Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 13; Ebû Zehv, *el-Hadîs ve'l-Muhaddisûn*, 419; Goldziher, *Muhammedanische Studien*, II: 262; Sıddîkî, *Hadis Edebiyatı Tarihi*, 34, 115; Yaşar Kandemir, “Kütüb-i Sitte”, *DİA*, c. 27, 6.

¹⁵⁵ Bizim tespitlerimize göre, isnadı sahîh, ricâlî güvenilir olan rivâyetler 435'tir. Bu sayı, iki *Sünen* ve dört *Misbâh* tahkikindeki Bûsîrî'ye atfedilen sahîh rivâyetlerin hepsinin birleşmesiyle ortaya çıkan rakamdır.

¹⁵⁶ İbn Mâce, *Sünen*, thk: M. F. Abdülbâkî, I: 5-6.

1.4.2. *Kütüb-i Hamse*'ye Dair Daha Özel Bir Kanaat Oluşturması

İbn Mâce'nin *Sünen*'i, *Kütüb-i Sitte* dâhilinde kendinden önceki diğer beş eser içerisinde anılmakla birlikte genel planda onlardan sonra gelmektedir. Esasen bu bloğun tartışmalı tek eseri olması da onun bu hiyerarşideki yerini göstermektedir.

Sahîhayn dışında kalan Tirmizî, Ebû Dâvûd (v. 275/889) ve Nesâî'nin (v. 303/915) kitaplarında farklı oranlarda da olsa zayıf hadislerin bulunduğu bilinmektedir.¹⁵⁷ Hatta bu durum ya eserin tanıtım ya da rivâyetlerin değerlendirilmesi gibi farklı bağlamlarda bizzat kendileri tarafından da ifade edilmiştir. Ancak bunlar içerisinde şiddetli za'f içeren rivâyetlerin bulunduğunu söylemek vâkıya uygun düşmez. Nitekim *el-Usûlü'l-Hamse* tabir olunan beş kaynaktaki rivâyetlerin genelde sahih kabul edildiği belirtilmiştir.¹⁵⁸

İbn Mâce'ye ait *Sünen*'in zâid rivâyetler noktasında yukarıda anlatılmaya çalışılan genel bakışa uyduğu pek tabîî ki söylenemez. Bu kulvarda bir farklılığın olduğu aşikârdır. Zira söz konusu bin küsür rivayet içerisinde Bûsîrî'ye göre sahih ve hasen nitelikli rivâyetler belli bir oranı oluşturmakla beraber, zayıf rivâyetler bir tarafa yine ona göre doksan dokuz rivayetin isnâdı çok zayıf, hatta asılsızdır.¹⁵⁹

Esasen Bûsîrî, zevâid olarak tespit ettiği bu hadislerin birçoğuna *Kütüb-i Hamse*'den şâhid göstermiş, yine başta *Kütüb-i Hamse* olmak üzere muhtelif hadis kaynaklarından tahririni de gerçekleştirmiştir. Ancak öyle anlaşılıyor ki, *Kütüb-i Hamse* kaynaklarının bir grup olarak genel plandaki üstünlüğü yadsınamaz bir gerçektir.

¹⁵⁷ *Sünen* 'ler içerisinde en az zayıf içeren eserin Nesâî'nin *Sünen*'i olduğu belirtilmiştir. Bk. Yaşar Kandemir, "es-Sünen", *DİA*, c. 38 (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 147.

¹⁵⁸ Bk. Yaşar Kandemir, "Kütüb-i Sitte", *DİA*, c. 27, 6.

¹⁵⁹ İbn Mâce, *Sünen*, M. F. Abdülbâkî, I: 6; Çakan, *Hadis Edebiyatı*, 121.

İKİNCİ BÖLÜM

İSNÂDİ “SAHÎH” OLARAK DEĞERLENDİRİLEN ZÂİD RİVÂYETLER

2.1. RİVAYETLERE İLİŞKİN TABLO KEYFİYETİ VE TABLO EŞLİ- ĞİNDE SUNUMU

2.1.1. Tabloda Yer Alan Kaynaklar

2.1.1.1. Tablodaki Aslı Kaynaklar

Bilindiği gibi çalışmada el-Bûsîrî'nin, *Misbâhü'z-zücâce fî zevâid-i İbn Mâce* isimli eserindeki kendisinin “sahîh” diye nitelendirdiği zâid rivâyetler konu alınmıştır. Ancak hemen ifade etmek gerekir ki, bahse konu kaynağın farklı tahkikleri içerik ve rivâyetlere ilişkin kıymetlendirmeler noktasında tam bir yeknesaklık arz etmemektedir. Dolayısıyla böylesi bir araştırma tek bir tahkike dayalı olarak değil de, daha sağlıklı neticeler açısından farklı tahkikler üzerinden mukayeseli bir tetkiki gerekli kılmaktadır. Bu amaçla çalışmanın Muhammed el-Kişnâvî, Musa Muhammed Ali – İzzet Ali Atıyye, Kemal Yusuf el-Hût ve Muhammed Muhtâr olmak üzere *Misbâhü'z-zücâce*'nin dört ayrı tahkiki üzerinden yürütülmesi planlanmıştır.

Diğer yandan İbn Mâce'ye ait *Sünen*'in, kendi üzerinde gerçekleştirilen söz konusu Zevâid çalışmasından/Misbâh daha tanınır olduğu yadsınamaz bir gerçektir. İşte bu gerçekten hareketle araştırmaya Muhammed Fuâd Abdülbâki ve M. el-A'zamî'ye ait iki *Sünen* tahkiki dâhil edilmiş, hatta söz konusu tanınmışlığa istinaden çalışmayı - sayılan bu aslı kaynaklar çerçevesinde- temelde tek bir *Sünen* üzerinden götürmenin daha isabetli olacağı öngörülmüştür. Bu noktada da daha mütedavel bir baskı olması itibarıyla M. F. Abdülbâkî tahkikli *Sünen* neşri esas alınmıştır. Yani araştırmada kullanılan *Misbâhü'z-zücâce fî zevâid-i İbn Mâce*'ye ait dört ayrı tahkikin eksik ve fazlalalarıyla bu eser üzerinden gösterilmesi, çalışmanın bildik bir yolda seyrini sağlayacaktır. M. el-A'zamî'ye ait *Sünen* tahkikiyle ise, esas alınan M. F. Abdülbâkî tahkikli *Sünen*'in denetim altında tutulması amaçlanmıştır.

2.1.1.2. Tabloya Dâhil Edilen Tâlî Kaynaklar

Araştırmaya/tabloya tâlî anlamda katılan üç eser ise; Şuayb el-Arnâvut'un *Sünen-i İbn Mâce* tahkiki ve Nâsırüddin el-Elbânî'nin *Sahîhu Sünen-i İbn Mâce* ve *Zaîfü Sünen-i İbn Mâce*'leridir. Pek tabîî ki bu katılımın zevâid rivâyetlerin mukayesesıyla herhangi bir ilgisi söz konusu değildir. Amaç, çalışmanın bir diğer bölümünü oluşturan rivâyetlerin kıymetlendirilmesi noktasında kıyasî yelpazenin daha da genişletilmesidir. Bu açıdan söz konusu eserlere, *araştırmaya/tabloya dahil edilen tâli kaynaklar* diye işaret edilmiştir.

2.1.2. Tablo İçeriği

2.1.2.1. Zevâid/zâid Rivâyetlerin Tespiti

Pek tabîî ki bu başlık tablo içerisindeki eserlerden sadece sünen tahkiklerini ilgilendiren bir konu gibi gözükmekle birlikte, aynı zamanda tabloda yer alan *Misbâh/Zevâid* nüshaları için de geçerlidir. Sünen tahkiklerindeki **zâid rivâyetler**; neredeyse hemen hepsi Bûsîrî'nin *Misbâh*'ına işaretle, "Zevâid'de geçiyor ..." kaydını taşıyan ve onun tarafından "sahîh" diye nitelendirilmiş rivâyetlerdir. Zira bizim çalışmamız Bûsîrî'deki zâid rivâyetlerin tamamını değil, zâid rivâyetler arasından sadece "sahîh" diye kıymetlendirdiklerini kapsamaktadır. Dolayısıyla bu aşamada konu sahîh rivâyetler olmamakla birlikte zâid/zevâid rivâyetlerin tespiti için zorunlu olarak "sahîh" hükümlü rivâyetlere müracaat edilmiş, hülâsa *Sünen* tahkiklerindeki zâid rivâyetlerin tespiti bunlar üzerinden gerçekleştirilebilmiştir. İşte bu çerçevede önce M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkikindeki "Zevâid'de geçiyor ..." kaydını taşıyan rivâyetlerden "sahîh" diye nitelendirilmiş olanlar tespit edilmiştir.

Daha sonra M. A'zamî tahkikli *Sünen* ele alınarak aynı işlem bunun üzerinde de gerçekleştirilmiştir. Ancak burada sadece önceki usulle yetinilmemiş; M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkikindeki tespit edilmiş rivâyetler esas alınarak aynı zamanda ilgili kaydı taşıyıp taşıyamama, şayet taşıyorsa "sahîh" diye nitelendirilip nitelendirilmeme açısından da rivâyetler mukayese edilmiştir. Böyle bir işlemin gerekçesi *Sünen* tahkikleri arasında; herhangi bir rivâyeti içerip içermemesi, *Zevâid*'de geçtiğine dair ilgili kaydı

taşıyıp taşınamaması ve rivâyete ilişkin Bûsîrî'ye ait sıhhat değerlendirmesi noktalarında tam bir mutabakatın olmayışdır.¹⁶⁰

Misbâh/Zevâid tahkiklerine gelince, Bûsîrî eserini zâid rivâyetlerin toplanmasına hasrettiği için tabî ki burada zâid rivâyetlerin tespiti diye bir şey söz konusu değildir. Dolayısıyla bunlarda öncelikle “sahîh” hükümlü rivâyetlerin tespiti yapılmış, yine ilave-ten M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkikinden tespit edilen rivâyetler esas alınarak bu rivâyetlerin; söz konusu *Misbâh/Zevâid* tahkiklerinde geçip geçmediği, şayet geçiyorsa “sahîh” hükmü taşıyıp taşımadığı açısından durumlarına işaret edilmiştir. İşte bu sebepten dolayı *Misbâh* tahkikleri de *Sünen* tahkikleri gibi, “Zevâid/zâid Rivâyetlerin Tespiti” başlığı altında tetkike açılmıştır. Zira -bir üst paragrafta da dikkat çekildiği üzere- *Misbâh* tahkiklerinin kendi aralarında tam bir mutabakattan söz edilemeyeceği gibi, bu tahkiklerle *Sünen* tahkikleri arasında da bir örtüşme mevcut değildir.

Tespit edilen sonuçlar ve mukayeseye dayalı bilgiler sadece hemen takip eden başlıklarda değil, mevzu ile alâkalı muhtelif başlıklar altında verilecektir.

Yukarıda belirtilen hususlara ek olarak zâid rivâyetlerin tespiti noktasında çalışmada uygulanan bir başka yöntem de şudur. Herhangi bir rivâyet tetkike esas alınan aslî kaynaklardan birinde “sahîh” nitelemesi taşınamaması sebebiyle normalde zâid sayılmaz. Ancak bahse konu rivâyet, aslî kaynaklardan en az birinde “sahîh” diye geçiyorsa, işte bu durumda bu rivâyet ilgili kaynağın zâid rivâyetleri hanesine dâhil edilmiştir.

2.1.2.1.1. *Sünen-i İbn Mâce* Tahkiklerinde Zevâid Olarak Gösterilen İlgili Rivâyetler

Biz bu başlık altında tabloda aslî kaynaklar içerisinde yer verdiğimiz M. F. Abdülbâkî ve M. el-A'zamî'nin *Sünen* tahkiklerindeki bizimle alâkalı zâid rivâyetleri kısaca ele alacağız. Dolayısıyla başlıktaki “ilgili” kaydıdan kastımız da budur.

2.1.2.1.1.1. M. F. Abdülbâkî Tahkikli *Sünen*'de Zevâid Diye Gösterilenler

M. F. Abdülbâkî, *Sünen* tahkikinin önsözünde İbn Mâce'nin *Sünen*'inde toplamda 4341 rivâyet bulunduğunu; bunlardan 3002'sinin *Kütüb-i Hamse*'de bir şekilde geçtiğini, 1339 rivâyetin ise önceki beş eserden hiç birinde yer almayan zâid rivâyetler ol-

¹⁶⁰ Hatta bu uyuşmazlık bazı noktalarda aynı tahkikin farklı baskılarında bile söz konusudur. Bu konuda örnek olarak M. F. Abdülbâkî'ye ait *Sünen-i İbn Mâce* tahkikinin Kâhire baskısıyla Beyrût baskısı örnek olarak zikredilebilir.

tahkikinde de *Zevâid*'de geçtiği yönünde bir kayıt taşımadığını söylemektedir.¹⁶⁴ Oysa anılan rivâyete Kişnâvî ve Yusuf el-Hût'a ait *Zevâid* tahkiklerinde yer verilmiş, ancak rivâyetin Sindî tarafından zâid sayıldığı kayıtları düşülmüştür.¹⁶⁵

2.1.2.1.2 Bûsîrî'nin *Misbâhü'z-zücâce fî Zevâid-i İbn Mâce*'sindeki İlgili Zevâid Rivâyetler

2.1.2.1.2.1. M. el-Kişnâvî Tahkikli *Misbâhü'z-zücâce*'deki Rivâyetler

Çalışmada kullandığımız nüsha, Mektebetü's-Şâmîle'den elde ettiğimiz Beyrût 1403/1983 baskı tarihli nüshadır. İkinci baskı olduğu kaydına bakılırsa, eserin birden fazla kez basıldığı anlaşılmaktadır. Eserdeki son hadis numarası, içerisinde 1559 rivâyet bulunduğunu göstermektedir. Yine bizim tespitlerimize göre, isnâdı sahîh kaydını taşıyan rivâyet sayısı, 421'dir.

Ancak bu noktada eserde 17 kadar rivâyetin mevcut olmadığı, ilgili sayfaların eksikliğinden fark edilmektedir.

2.1.2.1.2.2. M. Ali-İ. Atyye Tahkikli *Misbâhü'z-zücâce*'deki Rivâyetler

Kullandığımız baskı, Kâhire 1403-1405/1983-1985 baskısıdır. Bu tahkikte eserde yer alan en son hadis numarası 1553'tür. Buradan tahkikteki toplam hadis sayısının 1553 olduğu anlaşılmaktadır.

Eserde isnadının sahîh olduğuna işaret edilen rivâyet sayısı bizim tespitimize göre 417'dir. Bu sayıya eserde farklı hükümde zâid rivâyet olarak bulunmakla birlikte; tabloya esas alınan kaynaklarda isnadı sahîh diye değerlendirilmiş rivâyetler dâhil değildir.

2.1.2.1.2.3. K. Yusuf el-Hût Tahkikli *Misbâhü'z-zücâce*'deki Rivâyetler

Bu tahkikin baskı yeri ve yılı Beyrût 1406/1986'dır. Eserde toplam 1552 zâid rivâyet mevcuttur. Esasen tahkik sahibi Yusuf el-Hût, Bûsîrî'nin eserindeki zâid rivâyetlerin sayısı ile ilgili olarak 1530 rakamını verdiğini söylemekte, ancak kendi tespitlerine göre bu sayının 1552 olduğunu belirtmektedir.

¹⁶⁴ İbn Mâce, *Sünen*, thk: M. el-A'zamî, I: 20.

¹⁶⁵ Bûsîrî, *Misbâh*, thk: Kişnâvî, I: 79, (h.no: 228); Bûsîrî, *Misbâh*, thk: Y. el-Hût, I:135, (h.no: 228).

Bizim tespitlerimize göre bu tahkikte, isnadına sahîh diye işaret edilen rivâyet sayısı 419'dur. Bu sayıya eserde farklı hükümde zâid rivâyet olarak bulunmakla birlikte; tabloya esas alınan kaynaklarda isnadı sahîh diye değerlendirilmiş rivâyetler dâhil değildir.

2.1.2.1.2.4. M. Muhtâr Tahkikli Zevâidü İbn Mâce'deki Rivâyetler

Çalışmada esas aldığımız nüsha, Beyrût 1414/1993 baskısıdır. Tek ciltten oluşan bu baskı, muhakkikin önsözde belirttiği gibi 1476 rivâyeti içermektedir. Bu nüsha müellif Bûsîrî'nin bizzat kendi yazdığı elyazması nüshadan istifadeyle oluşturulmuştur. Eserde isnadının sahîh olduğuna işaret edilen rivâyet sayısı tespitimize göre 397'dir. Ancak sahîh diye nitelendirilmiş 1284 ve 1285 nolu rivâyetlerin mükerreren eserde yer aldığı düşünülürse, bu rakamın 395 olduğu ortaya çıkar.

2.1.2.2. Sahîh Zevâid Rivâyetlere İşaret Edilmesi

2.1.2.2.1. Sahîh Zevâid Rivâyetlerin Değerlendirilmesi ve Kullanılan Lafızlar

Çalışmamızla ilgili rivâyetlerin sıhhatine işaretle müellif Bûsîrî'ye nispetle tablodaki aslî kaynaklardan tespit edilen değerlendirme cümlelerine tabloda müstakil bir sütun halinde yer verilmiştir. Pek tabî ki bunların ayrı bir başlık altında tetkik edilmesi konu bütünlüğü açısından yerinde olacaktır.

Araştırmaya dâhil edilen aslî kaynaklar çerçevesinde değerlendirmelere baktığımızda biri sıhhat değerlendirmeleri diğeri lafız farklılıkları olmak üzere öncelikle iki noktanın dikkat çektiğini fark etmekte gecikmeyiz. Hemen ifade edelim ki kaynak itibarıyla aynı asla dayanan bu *Misbâh* ve *Sünen* tahkikleri arasında bazı uyumsuzluklar söz konusudur.

Meselâ sıhhatle ilişkin farklılıklar konusunda 3388 nolu rivâyetle alâkalı olarak M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkikinde "sahîh" nitelemesi yer alırken araştırmaya dâhil edilen diğeri aslî kaynakların tamamında rivâyet "hasen" şeklinde değerlendirilmiştir. Keza 3661 nolu rivâyet M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkiki ve M. Muhtâr'ın *Misbâh* tahkikinde "zayıf" diye gözükrken, M. Ali - İzzet Ali Atıyye tahkiki hariç diğeri iki *Misbâh* ve A'zam'î'nin *Sünen* tahkiklerinde "sahîh" diye geçmekte, M. Ali - İzzet Ali Atıyye tahkikinde ise sıhhatle ilişkin bir kayıt yer almamaktadır. Yine 2517 nolu rivâyet. Bu rivâyet için M. Muhtâr'ın *Misbâh* tahkiki haricindeki diğeri aslî kaynakların

hepsinde “sahîh” hükmü görülürken M. Muhtâr tahkikinde “zayıf” değerlendirmesi bulunmaktadır.

Sihhat değerlendirmelerindeki lafızlara gelince bu noktada da tahkikler arasında bazı farklılık ve yakınlıklar göze çarpmaktadır. Bu yakınlıklara kısaca değinecek olursak; mesela M. Muhtâr tahkikini hariç tutarsak tablodaki ilk üç *Misbâh* tahkikleri arasında çoğu yerde örtüşme diye nitelendirebileceğimiz genel plandaki bir yakınlığın altını çizmemiz gerekir. Diğer yandan M. Muhtâr’ın *Misbâh* tahkiki ile M. F. Abdülbâkî’nin *Sünen* tahkiki arasında (bk. 3304, 3374, 3427, 3438, 3514, 3539, 3561, 3629, 3746, 3803, 3825), keza M. F. Abdülbâkî ve M. A’zamî arasında (bk. 61, 89, 153, 227, 468, 618, 680, 3061, 3068) dikkat çeken böylesi bir genel bir yakınlıktan bahsedebiliriz.

Ancak şu hususu ifade edelim ki, kaynak itibariyle aynı asla dayanan bu *Misbâh* ve *Sünen* tahkikleri arasında dile getirilmesi gereken nokta; yakınlıklara değil, farklılıklara işaret etmektir. Ne var ki tablonun bize sunduğu da budur.

Biz değerlendirmelerde geçen lafız farklılıklarını daha net bir şekilde gösterebilme düşüncesiyle bir birine yakın olanları birleştirerek/taksim-tevhid ederek önce daha geniş bir tablo halinde (Tablo 2.1) verdik. Daha sonra bu tabloyu da daha ileri bir tasarrufla on üç ayrı başlığa indirgeyerek mini bir tablo (Tablo 2.2) şeklinde sunmaya çalıştık.

Tablo 2.1. Sahihliğe İşarete Geçen Terimler

صَحِيح	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخِينَ فَقَدْ اِخْتَجَا بِجَمِيعِ الرُّوَاةِ	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ ابْنِ حَبَانَ فَقَدْ ذَكَرَ جَمِيعَ رُوَاةِ فِي ثِقَاتِهِ
هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ فَقَدْ اِخْتَجَ الْبُخَارِيُّ بِجَمِيعِ رُوَاةِ	مَا يَقْضِي أَنَّهُ صَحِيحٌ. رَوَاهُ ابْنُ حَبَانَ فِي صَحِيحِهِ
إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ فَقَدْ اِخْتَجَ الْبُخَارِيُّ بِجَمِيعِ رُوَاةِ	رَوَاهُ ابْنُ خَزِيمَةَ فِي صَحِيحِهِ قَالَ السَّنْدِيُّ يَرِيدُ فَالْحَدِيثُ صَحِيحٌ
إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، غَرِيبٌ	إِسْنَادٌ حَدِيثِ جَابِرٍ بِالنِّسْبَةِ لِرَوَايَةِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ	قَالَ السَّنْدِيُّ الْحَدِيثُ ذَكَرَهُ صَاحِبُ الزُّوَاةِ فِي زُوَاةِ وَوَقَالَ إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رَجَالُهُ ثِقَاتٌ.
هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ أَعْنَى الطَّرِيقِ الْأَوَّلِ إِلَى مَيْمُونَةَ بِنْتِ كُرْدَمِ	هَذَا إِسْنَادٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ اِخْتَجَ مُسْلِمٌ بِرُوَاةِ	إِسْنَادٌ أَبِي سَعِيدٍ صَحِيحٌ
إِسْنَادُهُ ثِقَاتٌ	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اِخْتَجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُوَاةِ	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ
إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرُوَاةِ ثِقَاتٌ	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، وَرَجَالُهُ ثِقَاتٌ اِخْتَجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُوَاةِ	إِسْنَادٌ أَبِي هُرَيْرَةَ لِرَوَايَةِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ
إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَابْنُ أَبِي عَدَى ثِقَةٌ	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ فَقَدْ اِخْتَجَ بِجَمِيعِ رُوَاةِ	إِسْنَادٌ حَدِيثِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ صَحِيحٌ رَجَالُهُ مُوْتَقُونَ
هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	هَذَا إِسْنَادٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ، رَجَالُهُ ثِقَاتٌ
إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرَجَالُهُ ثِقَاتٌ	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ. فَقَدْ اِخْتَجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُوَاةِ	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَبِي أَمَامَةَ صَحِيحٌ وَرَجَالُهُ ثِقَاتٌ
إِسْنَادٌ حَدِيثُهُ صَحِيحٌ، وَرَجَالُهُ ثِقَاتٌ	هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ وَلَمْ يُخْرِجَاهُ	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ رَجَالُهُ رَجَالُ الصَّحِيحِينَ

إِسْنَادُ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	إِسْنَادُ طَرِيقِ ابْنِ مَاجَةَ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ فَقَدْ اخْتَجَ بِجَمِيعِ رِوَاةِهِ	إِسْنَادُ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ
إِسْنَادُ هَذَا الْحَدِيثِ صَحِيحٌ	إِسْنَادُ طَرِيقِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي سَعِيدِ الْحَدْرِيِّ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ
هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ كُلِّهِمْ ثِقَاتٌ	إِسْنَادُ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ اخْتَجَ مُسْلِمٌ	هَذَا الْحَدِيثُ مَوْقُوفٌ وَلَكِنَّهُ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ
هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ مَوْثِقُونَ	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ مُخْتَجٌ هُمْ فِي الصَّحِيحِينَ	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ وَهُوَ مَوْقُوفٌ
إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ مَوْثِقُونَ	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيحِينَ	هَذَا إِسْنَادُ مَوْقُوفٌ صَحِيحٌ وَحُكْمُهُ الرَّفْعُ
هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ مَوْثِقُونَ	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ رِجَالُ الصَّحِيحِينَ	قَالَ الْمَزْيِيُّ مَوْقُوفٌ قَلْتُ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ
إِسْنَادُ حَدِيثِ مَعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سَفْيَانَ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ مَوْثِقُونَ	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ الصَّحِيحِينَ	إِسْنَادُ طَرِيقِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ
رِجَالُ إِسْنَادِهِ مَوْثِقُونَ	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ مُخْتَجٌ بِهِمْ فِي الصَّحِيحِينَ	إِسْنَادُ طَرِيقِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ
هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحٍ، رِجَالُهُ مَوْثِقُونَ	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ عَنِ آخِرِهِمْ مُخْتَجٌ بِهِمْ فِي الصَّحِيحِينَ	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ وَالنَّسَبَةُ لِابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيحِينَ
إِسْنَادُ طَرِيقِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ مَوْثِقُونَ	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، اخْتَجَ الشَّيْخَانِ بِجَمِيعِ رِوَاةِهِ	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ بِالنَّسَبَةِ لِرِوَايَةِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ
إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ مَوْثِقُونَ	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ اخْتَجَ الشَّيْخَانِ بِجَمِيعِ رِوَاةِهِ	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ بِالنَّسَبَةِ لِرِوَايَةِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ غَرِيبٌ
هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ فَقَدْ اخْتَجَا بِجَمِيعِ رِوَاةِهِ	إِسْنَادُ حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ بِالنَّسَبَةِ لِرِوَايَةِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحِ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ

رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ بِالنِّسْبَةِ لِرِوَايَةِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الشَّيْخِينَ	انفرد به ابن ماجه ، وإسناده صحيح
إِسْنَادُ حَدِيثِ عَائِشَةَ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	إِسْنَادُ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الشَّيْخِينَ	هذا إسناد رجاله محتج بهم في الصحيحين إن كان طائوس بن كيسان سمع من سراقه
إِسْنَادُ أَبِي مَسْعُودٍ صَحِيحٌ ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ ، غَرِيبٌ عَلَى شَرَطِ الشَّيْخِينَ	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ صَحَّ سَمَاعُ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ
هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	إِسْنَادُ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ صَيْفِي صَحِيحٌ غَرِيبٌ عَلَى شَرَطِ الشَّيْخِينَ	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ إِنْ ثَبَتَ سَمَاعُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو
هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ كُلُّهُمْ ثِقَاتٌ مُخْتَجٌ بِهِمْ فِي الْكُتُبِ السَّنَةِ	حديث حفصة رجاله ثقات، إن كان أبو سفيان سمع من جابر بن عبد الله
إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	هَذَا إِسْنَادٌ رَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ مِنْ طَرِيقِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَقَالَ هَذِهِ سَنَةٌ عَزِيزَةٌ بِإِسْنَادِ صَحِيحٍ	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ قَوِيٌّ إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ قَوِيٌّ اِخْتَجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رِوَايَاتِهِ
هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اِخْتَجَ الْبُخَارِيُّ بِجَمِيعِ رِوَايَاتِهِ	حديث ابن عباس احتج به الثوري و أهل كوفة	هذا إسناد فيه مبارك بن فضالة وثقه الجمهور، و صرح بالتحديث فزال تهمة تدليس، و باقي رجال الإسناد ثقات، فالإسناد صحيح
هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ فَقَدْ اِخْتَجَ الْبُخَارِيُّ بِجَمِيعِ رِوَايَاتِهِ	في إسناده شرحبيل بن شعبة ذكره ابن حبان في الثقات	إِسْنَادُ حَدِيثِ جَابِرِ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنْ طَلَحَةَ بْنُ نَافِعٍ عَنْ جَابِرٍ إِنَّمَا هِيَ صَحِيحَةٌ
إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ فَقَدْ اِخْتَجَ الْبُخَارِيُّ بِجَمِيعِ رِوَايَاتِهِ	رَوَاهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي صَحِيحِهِ. قَالَ سَنَدِي: كَأَنَّهُ يُرِيدُ أَنَّهُ صَحِيحٌ الْإِسْنَادُ	
هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الشَّيْخِينَ	رَوَاهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي صَحِيحِهِ	

Tablo 2. 2. Sahihliğe İşarete Kullanılan Terimlerden Bazı Seçmeler

1	7
إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ مُتَّحَجٌّ بِهِمْ فِي الصَّحِيحِينَ إِنْ كَانَ طَاوُسُ بْنُ كَيْسَانَ سَمِعَ مِنْ سِرَاقَةَ
2	8
رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	حَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ اِخْتِجَ بِهِ الثَّوْرِيُّ وَ أَهْلُ كُوفَةَ
3	9
إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، غَرِيبٌ
4	10
هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحٍ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحٍ عَلَى شَرْطِ ابْنِ حَبَّانٍ فَقَدْ ذَكَرَ جَمِيعَ رُؤَاتِهِ فِي ثِقَاتِهِ	رَوَاهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي صَحِيحِهِ. قَالَ سَنَدِي: كَأَنَّهُ يُرِيدُ أَنَّهُ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ رَوَاهُ ابْنُ خَزِيمَةَ فِي صَحِيحِهِ قَالَ السَّنَدِيُّ يُرِيدُ فَالْحَدِيثُ صَحِيحٌ
5	11
هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحٍ اِخْتِجَ الْبُخَارِيُّ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحٍ اِخْتِجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحٍ اِخْتِجَ الشَّيْخَانُ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ قَوِي
هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحٍ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ اِخْتِجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	12
هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحٍ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ فَقَدْ اِخْتِجَا بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	هَذَا الْحَدِيثُ مُوقُوفٌ وَلَكِنَّهُ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ وَ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحٍ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ وَهُوَ مُوقُوفٌ
6	13
هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحٍ رِجَالُهُ مُتَّحَجٌّ بِهِمْ فِي الصَّحِيحِينَ هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحٍ رِجَالُهُ كُلُّهُمْ ثِقَاتٌ مُتَّحَجٌّ بِهِمْ فِي الْكَتَبِ السَّنَّةِ	هَذَا إِسْنَادُ رَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ مِنْ طَرِيقِ عَبِيدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَقَالَ هَذِهِ سَنَةٌ عَزِيزَةٌ بِإِسْنَادِ صَحِيحٍ

2.1.2.3. Sahîh Zevâid Rivâyetlerin İlgili Kaynaklardaki Yerlerine İşaret Edilmesi

Daha önce de ifade edildiği gibi tabloda aslî ve tâlî kaynaklar olmak üzere iki ayrı kategoride toplam dokuz kaynak yer almaktadır. Tetkike açılan her bir rivâyetin - ilgili kaynaktan geçmesi halinde- bu kaynaktaki yeri gösterilmiştir.

Bu çerçevede; M. F. Abdülbâkî ve A'zamî'nin *Sünen* tahkiklerindeki rivâyetlere *kitâb ismi, bâb numarası ve hadis numarası*; Kişnâvî tahkine *kitâb ismi, bâb numarası (bâb numarası yoksa bâb ismi), hadis numarası*; M. Ali-İ. Atıyye ve M. Muhtâr tahkiklerine *kitâb ismi, bâb ismi, hadis numarası*; Y. el-Hût tahkikine *kitâb ismi, bâb numarası, hadis numarası*; Ş. Arnavut'un *Sünen* tahkiki ve Elbânî'nin *Sahîhu İbn Mâce ve Zaîfü İbn Mâce* isimli çalışmalarındaki rivâyetlere *keza kitâb ismi, bâb numarası, hadis numarası* olarak işaret edilmiştir.¹⁶⁶

2.1.2.4. Sahîh Zevâid Rivâyetlerin İlave Üç Eser Üzerinden de Sıhhat Tetkikleri

Bûsîrî tarafından sahîh diye nitelenen zevâid rivâyetlerin daha farklı değerlendirmelerin kıymetlendirmeleriyle mukayese edilmesi, örtüşme ve ayrışmaların görülmesi hiç şüphesiz bu sonuca dayalı yeni fikirlerin oluşmasına imkân verecektir. Biz bu doğrultuda araştırma mevzuumuzu teşkil eden söz konusu rivâyetlere ilişkin sıhhat değerlendirmelerini biri Ş. Arnavut'un İbn Mâce'ye ait *Sünen* tahkiki, diğer ikisi N. Elbânî'nin *Sahîhu Sünen-i İbn Mâce ve Zaîfü Sünen-i İbn Mâce*'leri olmak kaydıyla üç farklı çalışmayla kıyaslamak istiyoruz.

2.1.2.4.1. Ş. Arnavut'un *Sünen-i İbn Mâce* Tahkiki

Yukarıdaki paragraftan da anlaşıldığı gibi İbn Mâce tahkiklerinden birisi de Ş. Arnavut'a aittir. Ş. Arnavut ismiyle anılmakla birlikte Âdil Mürşid, Muhammed Kâmil ve Abdüllatîf diye aslında üç ismin iştirakiyle dört araştırmacı tarafından gerçekleştirilen bu tahkikin ilk baskısı Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye tarafından 2009/1430 yılında beş cilt halinde neşredilmiştir. Tarafımızdan mezkur baskısının kullanıldığı bu tahkik; zâid rivâyetlere neredeyse hiç işaret etmemesi, -yerinde değinileceği üzere- sıhhat değeren-

¹⁶⁶ Tablodaki kimi kaynaklara bâb numarası olarak değil de, bâb ismiyle işaret edilmesi, söz konusu kaynağın kullandığımız baskısında bâb numaralarının yer almamasıyla alâkalıdır.

dirmelerindeki belirgin farklılıklar nedeniyle el-Bûsîrî'nin *Misbâh*'ına oldukça uzak gözükmetedir.

2.1.2.4.2. N. Elbânî'nin *Sahîhu Sünen-i İbn Mâce* ve *Zaîfü Sünen-i İbn Mâce*'leri

Bahse konu rivâyetleri sıhhat açısından karşılaştıracığımız diğer iki çalışma, N. Elbânî'nin *Sahîhu Sünen-i İbn Mâce* ve *Zaîfü Sünen-i İbn Mâce*'leridir. Bu iki farklı çalışma tek baskıda birleştirilmiş, Mektebetü'l-Meârif tarafından Riyad 1997/1417'de, ilk üç cildi sahîh rivâyetlere mahsus olmak üzere dört cilt halinde basılmıştır. Çalışmamızda kullandığımız baskı da bu baskıdır. Tek bir baskıda toplanmış olsa da *Sahîhu Sünen-i İbn Mâce* ve *Zaîfü Sünen-i İbn Mâce* diye iki farklı çalışma teşkil etmesi sebebiyle, biz de kitaptan farklı iki eser şeklinde bahsettik.

2.1.3. Her Bir Rivâyetin Tablo Eşliğinde Sunumu

Bu başlık altında araştırmaya konu teşkil eden her bir rivâyet, yukarıda ayrı ayrı izah edilen noktalar açısından tablo eşliğinde ele alınmıştır. Bu işleme önce her tablo üzerinde ilgili rivâyete yer verilerek başlanmıştır. Rivâyetlerin serdedilmesinde M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen*'i esas alınmış; sırasıyla önce her kitâb ve bâba geçişte ilgili kitâb ve bâb isimleri kitâb ve bâb numaralarıyla birlikte zikredilmiş daha sonra her bir rivâyet hadis numaralarıyla verilmiştir.

Tablodaki tahkiklerin sıralamasına kronolojik olarak yer verilmiştir.

SAHİH ZÂİD RİVÂYETLERLE İLGİLİ GENEL TABLO

167 كتاب المقدمة

(1) بَابُ اتِّبَاعِ سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ¹⁶⁸

(1) 8 – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا الْجَرَّاحُ بْنُ مَلِيحٍ¹⁶⁹، حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ زُرْعَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَنبَةَ الْخَوْلَاطِيَّ، وَكَانَ قَدْ صَلَّى الْقِبْلَتَيْنِ، مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لَا يَزَالُ اللَّهُ يَغْرُسُ فِي هَذَا الدِّينِ غَرْسًا يَسْتَعْمِلُهُمْ فِي طَاعَتِهِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. Mukaddime 1 (h.no: 8)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. Mukaddime 1 (h.no: 7)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ كُلُّهُمْ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne (h.no: 4)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ كُلُّهُمْ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne (h.no: 4)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ كُلُّهُمْ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne (h.no: 4)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	إسناده حسن	İbn Mâce, E. es-Sünne 1 (h.no: 8)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 1 (h.no: 8)

¹⁶⁷ Bu bölüm, *Misbâhü'z-zücâce*'nin M. el-Kişnâvî, Musa Muhammed Ali-İzzet Ali Atıyye ve K. Yusuf el-Hût tahkiklerinde “كتاب اتباع السنة” şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıca M. Muhtar tahkikli nüshada “كتاب” yerine “أبواب” lafzı kullanılmaktadır.

¹⁶⁸ Söz konusu rivâyetin yer aldığı üç *Misbâh* tahkikinde de bâb başlığı bulunmamaktadır.

¹⁶⁹ Ş. el-Arnaut, tahkikini yaptığı *İbn Mâce'nin Sünen*'inde ve Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde Cerrah b. Melih'in *muhtelefün fihi* olarak kabul edilmesinden dolayı bu hadisi hasen kategorisinde değerlendirdiğini belirtmiştir. Bk. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, thk: el-Arnaut, XXIX: 325, (h.no: 17786); İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid el-Kazvîni, *Sünen*, thk: Şuayb el-Arnaut (Risâletü'l-âlemiyye, 2009), I: 6-7.

(2) بَابُ تَعْظِيمِ حَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَالتَّغْلِيظِ عَلَى مَنْ عَارَضَهُ¹⁷⁰

(2) 20 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: «إِذَا حَدَّثْتُمْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَدِيثًا، فَطَنُوا بِهِ الَّذِي هُوَ أَهْنَاهُ، وَأَهْدَاهُ¹⁷¹، وَأَتَقَاهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ¹⁷²		İbn Mâce, K. Mukaddime 2 (h.no: 20)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. Mukaddime 2 (h.no: 17)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُتَّجِعٌ لَهُمْ فِي الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 1 (h.no: 8)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُتَّجِعٌ بِهِمْ فِي الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, “B. Ta'zîmi hadîsi Resûlillah (s.a.)” (h.no: 8)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُتَّجِعٌ بِهِمْ فِي الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 2 (h.no: 8)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden oldu-ğu belirtilmiş	إسناده صحيح وهو موقوف من قول علي ﷺ	İbn Mâce, E. es-Sünne 2 (h.no: 20)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 2 (h.no: 19)

¹⁷⁰ Söz konusu rivâyeti içeren üç Misbâh tahkikinde de bu bâbın “والتَّغْلِيظِ عَلَى مَنْ عَارَضَهُ” kısmı mevcut değil.

¹⁷¹ M. el-A'zamî tahkikli *Sünen-i İbn Mâce*'de “أهداه” yerine “أهياه” kelimesi kullanılmakla birlikte ilk sırada yer almaktadır.

¹⁷² Bu rivâyet, yine Muhammed Fuat Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercümesi ve Şerhi* adlı eserinin izah kısmında zevâid rivâyet olarak görünmektedir. (Haydar Hatipoğlu, *Sünen-i İbn Mâce Tercemesi ve Şerhi* (İstanbul: Ravza Yayınları, 2012), I: 36, Mukaddime II (h.no: 20))

(3) بَابُ التَّوْقِي فِي الْحَدِيثِ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ¹⁷³

(3) 23 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ، عَنْ ابْنِ عَوْنٍ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ الْبَطِينُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّمِيمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، قَالَ: مَا أَخْطَأَنِي ابْنُ مَسْعُودٍ عَشِيَّةَ حَمِيسٍ إِلَّا أَتَيْتُهُ فِيهِ. قَالَ: فَمَا سَمِعْتُهُ يَقُولُ بِشَيْءٍ قَطُّ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلَمَّا كَانَ ذَاتَ عَشِيَّةٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَكَسَسَ، فَتَنْظَرْتُ إِلَيْهِ وَهُوَ¹⁷⁴ قَائِمٌ مُحَلَّلَةً أَرْزَارُ قَمِيصِهِ، قَدْ اغْرُورَقَتْ عَيْنَاهُ، وَانْتَفَحَتْ أَوْدَاجُهُ. قَالَ: أَوْ دُونَ ذَلِكَ، أَوْ فَوْقَ ذَلِكَ، أَوْ قَرِيبًا مِنْ ذَلِكَ، أَوْ شَبِيهَا بِذَلِكَ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، اِخْتِجَ الشَّيْخَانِ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	İbn Mâce, K. Mukaddime 3 (h.no: 23)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا الْحَدِيثُ قَدْ انْفَرَدَ بِهِ الْمُصَنِّفُ وَاسْنَادُهُ صَحِيحٌ كَمَا نَقَلَهُ فُوَادُ عَبْدِ الْبَاقِي مِنَ الرُّوَايَاتِ	İbn Mâce, E. Mukaddime 3 (h.no: 18)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اِخْتِجَ الشَّيْخَانِ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 2 (h.no: 9)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اِخْتِجَ الشَّيْخَانِ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, "B. et-tevekkî fî hadîsi 'an Resûlillah (s.a.)" (h.no: 9)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اِخْتِجَ الشَّيْخَانِ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 3 (h.no: 9)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اِخْتِجَ الشَّيْخَانِ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, "B. et-tevekkî fî'l-hadîsi 'an Resûlillah (s.a.)" (h.no: 1)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. es-Sünne 3 (h.no: 23)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ - وَقَالَ الْحَاكِمُ: عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ -	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 3 (h.no: 21)

¹⁷³ M. el-A'zamî'ye ait Sünen tahkikinde "باب" kelimesi kullanılmamıştır.

¹⁷⁴ Y. el-Hût tahkikli Misbâh nüshasında "وهو" kelimesi "فهو" diye geçmektedir.

(4) 24 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، قَالَ: كَانَ أَنَسُ بْنُ

مَالِكٍ، "إِذَا حَدَّثَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَدِيثًا فَفَرَّغَ مِنْهُ قَالَ: أَوْ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. Mukaddime 3 (h.no: 24)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. Mukaddime 3 (h.no: 19)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ فَقَدْ احْتَجَا بِجَمِيعِ رَوَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 3 (h.no: 10)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ فَقَدْ احْتَجَا بِجَمِيعِ رَوَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, "B. et-Tevekkî fi'l- hadîsi 'an Resûlil- lah (s.a.)" (h.no: 10)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ فَقَدْ احْتَجَا بِجَمِيعِ رَوَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 2 (h.no: 10)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. es-Sünne 3 (h.no: 24)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 3 (h.no: 22)

(5) 25 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ، عَنْ شُعْبَةَ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: قُلْنَا لِرِزْدِ بْنِ أَرْقَمَ: حَدَّثَنَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «كَبْرْنَا وَنَسِينَا، وَالْحَدِيثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ شَدِيدٌ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. Mukaddime 3 (h.no: 25)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. Mukaddime 3 (h.no: 20)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ كُلُّهُمْ ثِقَاتٌ مُتَّجِعٌ بِهِمْ فِي الْكُتُبِ السِّتَّةِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 2 (h.no: 11)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ كُلُّهُمْ ثِقَاتٌ مُتَّجِعٌ بِهِمْ فِي الْكُتُبِ السِّتَّةِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, "B. et-Tevekkî fi'l-hadîsi 'an Resûlillah (s.a.)" (h.no: 11)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ كُلُّهُمْ ثِقَاتٌ مُتَّجِعٌ بِهِمْ فِي الْكُتُبِ السِّتَّةِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 3 (h.no: 11)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. es-Sünne 3 (h.no: 25)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 3 (h.no: 23)

(6) 29 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ

زَيْدٍ، قَالَ: «صَحِبْتُ سَعْدَ بْنَ مَالِكٍ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ، فَمَا سَمِعْتُهُ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِحَدِيثٍ وَاحِدٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. Mukaddime 3 (h.no: 29)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. Mukaddime 3 (h.no: 24)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ مُوقُوفٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 2 (h.no: 13)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ مُوقُوفٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, “B. et-Tevekkî fi'l- hadisi ‘an Resûlil- lah (s.a.)” (h.no: 13)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ مُوقُوفٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 3 (h.no: 13)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		أثر صحيح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. es-Sünne 3 (h.no: 29)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح - وكذا قال البوصيري -	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 3 (h.no: 27)

(9) بَاب فِي الْإِيمَانِ

(7) 61 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ نَجِيحٍ وَكَانَ ثِقَّةً عَنْ أَبِي عَمْرَانَ الْجَوْنِيِّ عَنْ جُنْدَبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ

قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَنَحْنُ فِتْيَانٌ حَزَاوِرَةٌ فَتَعَلَّمْنَا الْإِيمَانَ قَبْلَ أَنْ نَتَعَلَّمَ الْقُرْآنَ ثُمَّ تَعَلَّمْنَا الْقُرْآنَ فَازِدَدْنَا بِهِ إِيمَانًا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ هَذَا الْحَدِيثِ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. Mukaddime 9 (h.no: 61)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ هَذَا الْحَدِيثِ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. Mukaddime 9 (h.no: 49)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 5 (h.no: 22)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne "B. fi'l-Îmân" (h.no: 23)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne ⁷¹⁷⁵ (h.no: 22)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, "B. fi'l-Îmân" (h.no: 4)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. es-Sünne 9 (h.no: 61)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 9 (h.no: 52)

¹⁷⁵ Bu bâb numarası, Y. el-Hût tahkikli *Misbâh* nüshasındaki sıralamaya göre altı olması gerekmektedir.

(10) بَاب فِي الْقَدْرِ

(8) 85 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى أَصْحَابِهِ، وَهُمْ يَخْتَصِمُونَ فِي الْقَدْرِ، فَكَأَنَّمَا يُفْقَأُ فِي وَجْهِهِ، حَبُّ الرُّمَانِ مِنَ الْعُضْبِ، فَقَالَ: «بِهَذَا أُمِرْتُمْ، أَوْ لِهَذَا خُلِقْتُمْ، تَضْرِبُونَ الْقُرْآنَ بَعْضُهُ بِبَعْضٍ، بِهَذَا هَلَكَتِ الْأُمَّمُ قَبْلَكُمْ» قَالَ: فَقَالَ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، مَا غَبَطْتُ نَفْسِي بِمَجْلِسٍ تَخَلَّفْتُ فِيهِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، مَا غَبَطْتُ نَفْسِي بِذَلِكَ الْمَجْلِسِ وَتَخَلَّفِي عَنْهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. Mukaddime 10 (h.no: 85)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. Mukaddime 10 (h.no: 74)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 6 (h.no: 28)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, "B. fi'l-Kader" (h.no: 29)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 7 (h.no: 28)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, "B. fi'l-Îmân" (h.no: 10)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده حسن	İbn Mâce, E. es-Sünne 10 (h.no: 85)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 10 (h.no: 69)

(9) 89 – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِي يَعْلى، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ لِي جَارِيَةً، أُعْزِلُ عَنْهَا؟ قَالَ: «سَيِّئَاتُهَا مَا قُدِّرَ لَهَا» فَأَتَاهُ بَعْدَ ذَلِكَ، فَقَالَ: قَدْ حَمَلَتْ الْجَارِيَةَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «مَا قُدِّرَ لِنَفْسِ شَيْءٍ إِلَّا هِيَ كَاتِبَةٌ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. Mukaddime 10 (h.no: 89)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. Mukaddime 10 (h.no: 78)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 6 (h.no: 32)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, "B. fi'l-Kader" (h.no: 33)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 7 (h.no: 32)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, "B. fi'l-Îmân" (h.no: 14)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. es-Sünne 10 (h.no: 89)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 10 (h.no: 72)

(11) فضائل أصحاب رسول الله ﷺ

باب فضل عثمان رضي الله عنه

(10) 113 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ: «وَدِدْتُ أَنْ عِنْدِي بَعْضَ أَصْحَابِي» قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلَا نَدْعُو لَكَ أَبَا بَكْرٍ؟ فَسَكَتَ، قُلْنَا: أَلَا نَدْعُو لَكَ عُمَرَ؟ فَسَكَتَ قُلْنَا: أَلَا نَدْعُو لَكَ عُثْمَانَ؟ قَالَ: «نَعَمْ»، فَجَاءَ، فَخَلَا بِهِ، فَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يُكَلِّمُهُ، وَوَجْهَهُ عُثْمَانُ يَتَغَيَّرُ قَالَ: قَيْسٌ، فَحَدَّثَنِي أَبُو سَهْلَةَ مَوْلَى عُثْمَانَ، أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ، قَالَ يَوْمَ الدَّارِ: «إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَهَدَ إِلَيَّ عَهْدًا، فَأَنَا صَابِرٌ إِلَيْهِ» وَقَالَ عَلِيُّ فِي حَدِيثِهِ: «وَأَنَا صَابِرٌ عَلَيْهِ»، قَالَ قَيْسٌ: فَكَانُوا يُرَوْنَهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. Mukaddime 11 (h.no: 113)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. Mukaddime 11 (h.no: 100)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ كُلُّهُمْ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 8 (h.no: 45)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ كُلُّهُمْ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, "B. Fazli Osman b. Affan (r.a.)" (h.no: 47)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ كُلُّهُمْ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 8 (h.no: 45)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ كُلُّهُمْ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, "Faz-lü Osman (r.a.)" (h.no: 25)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. es-Sünne 11 (h.no: 113)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 11 (h.no: 91)

(11) بَابُ فَضْلِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ  

(11) 120 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الرَّازِيّ حَدَّثَنَا عبيد الله بن مُوسَى أَنبَأَنَا الْعَلَاءُ بنِ صَالِحٍ عَنِ الْمُنْهَالِ عَنِ عِبَادِ بْنِ

عبد الله قَالَ قَالَ عَلِيٌّ أَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَأَخُو رَسُولِهِ   وَأَنَا الصَّادِقُ الْأَكْبَرُ لَا يَقُولُهَا بَعْدِي إِلَّا كَذَّابٌ صَلَّيْتُ قَبْلَ النَّاسِ بِسَبْعِ سِنِينَ¹⁷⁶

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. Mukaddime 11 (h.no: 120)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. Mukaddime 11 (h.no: 107)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İttibâü's-sünne 9 (h.no 49)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İttibâü's-sünne, "B. Fazli Ali b. Ebî Tâlib (r.a.)" (h.no 51)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İttibâü's-sünne 8 (h.no 49)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, "Fezâilü'l-Âli (r.a.)" (h.no: 29)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. es-Sünne 11 (h.no: 120)
N. el-ELBÂNÎ		باطل	Zaifü İbn Mâce, Mukaddime 11 (h.no: 24)

¹⁷⁶ Y. el-Hût tahkikli nüshada "بِسَبْعِ سِنِينَ" kısmı "لِسَبْعِ سِنِينَ" olarak geçmektedir. M. Muhtar tahkikinde ise söz konusu kısım harficcerr olmaksızın "بِسَبْعِ سِنِينَ" şeklinde yer almaktadır.

(11) بَابُ فَضْلِ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا

(12) 143 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ دَاوُدَ بْنِ أَبِي عَوْفٍ أَبِي الْجَحَافِ وَكَانَ مَرْضِيًّا عَنْ أَبِي حَازِمٍ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ أَحَبِّ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ فَقَدْ أَحَبَّنِي وَمَنْ أَبْغَضَهُمَا فَقَدْ أَبْغَضَنِي

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. Mukaddime 11 (h.no: 143)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. Mukaddime 11 (h.no: 130)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 9 (h.no: 52)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, "B. Fazlî'l-Hasen ve'l-Hüseyn" (h.no: 54)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 8 (h.no: 52)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, "Fezâilü'l-Hasen ve'l-Hüseyn (r.a.)" (h.no: 32)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. es-Sünne 11 (h.no: 143)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 11 (h.no: 117)

(11) بَابُ فَضْلِ جَمَاعَةِ مِنَ الصَّحَابَةِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ

(13) 150 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ بْنُ قَدَامَةَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ عَنْ زُرِّ بْنِ حُبَيْشٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ كَانَ أَوَّلَ مَنْ أَظْهَرَ إِسْلَامَهُ سَبْعَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ عَمَارٌ وَأُمُّهُ سَمِيَّةٌ وَصَهْبِيُّ وَبِلَالٌ وَالْمُقَدَّدُ فَأَمَّا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَمَنْعَهُ اللَّهُ بِعَمِّهِ أَبِي طَالِبٍ وَأَمَّا أَبُو بَكْرٍ فَمَنْعَهُ اللَّهُ بِقَوْمِهِ وَأَمَّا سَائِرُهُمْ فَأَخَذَهُمُ الْمُشْرِكُونَ وَالْبَسُوهُمْ أَذْرَاعَ الْحَدِيدِ وَصَهْرُوهُمْ فِي الشَّمْسِ فَمَا مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ وَاتَاهُمْ عَلَى مَا أَرَادُوا إِلَّا بِإِلَآءٍ فَإِنَّهُ هَانَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ فِي اللَّهِ وَهَانَ عَلَى قَوْمِهِ فَأَخَذُوهُ فَأَعْطَوْهُ الْوَلَدَانَ فَجَعَلُوا يَطُوفُونَ بِهِ فِي شِعَابِ مَكَّةَ وَهُوَ يَقُولُ أَحَدٌ أَحَدٌ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. Mukaddime 11 (h.no: 150)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. Mukaddime 11 (h.no: 137)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İttibâü's-sünne 12 (h.no 55)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İttibâü's-sünne, "B. Fazli cemâati mine's-Sahâbe (r.a.)" (h.no 57)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İttibâü's-sünne 9 (h.no 55)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, "Fezâilü's-Selmân ve Ebîzer ve'l-Mikdâd (r.a.)" (h.no: 35)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ مِنْ أَجْلِ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ	İbn Mâce, E. es-Sünne 11 (h.no: 150)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 11 (h.no: 122)

(11) فضائل خباب

(14) 153 - حدثنا علي بن محمد وعمر بن عبد الله قالا وثنا وكيع حدثنا سفيان عن أبي إسحاق عن أبي ليلي الكندي

قال جاء خباب إلى عمر فقال ادن فما أحد أحن بهذا المجلس منك إلا أعمار فجعل خباب يريه آثارا بظهره مما عذبه المشركون

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. Mukaddime 11 (h.no: 153)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. Mukaddime 11 (h.no: 140)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 13 (h.no: 56)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, “B. Fazli cemâati mine's-Sahâbe (r.a.)” (h.no: 58)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 9 (h.no: 56)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, “Fedâilü's-Selmân ve Ebîzer ve'l- Mikdâd (r.a.)” (h.no: 36)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. es-Sünne 11 (h.no: 153)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 11 (h.no: 124)

(11) بَابُ فَضْلِ أَهْلِ بَدْرِ

(15) 161 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، ح وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، ح وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، جَمِيعًا عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا أَدْرَكَ مُدَّ أَحَدِهِمْ، وَلَا نَصِيفَهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. Mukaddime 11 (h.no: 161)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. Mukaddime 11 (h.no: 148)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçmiyor		
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçmiyor		
K. YUSUF el-HÛT	Geçmiyor		
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. es-Sünne 11 (h.no: 161)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 11 (h.no: 132)

(16) 162 – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَعَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَمَا حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ عَنْ نَسِيرِ بْنِ زَعْلُوقٍ قَالَ كَانَ

ابن عمر يقول لا تسبوا أصحاب محمد ﷺ فلمقام أحدهم ساعة خير من عمل أحدكم عمره¹⁷⁷

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. Mukaddime 11 (h.no: 162)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. Mukaddime 11 (h.no: 149)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 14 (h.no: 59)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, "B. Fazlî'l-Ensar" (h.no: 61)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 10 (h.no: 59)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, "Fedâilü cemî'î's-sahâbe (r.a.)" (h.no 38)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده قوي	İbn Mâce, E. es-Sünne 11 (h.no: 162)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 11 (h.no: 133)

¹⁷⁷ M. el-Kişnâvî, Y. el-Hût, M. Ali-İ. Atıyye tahkikli *Misbâhü'z-zücâce* nüshalarında bu hadis, "باب فضل الأنصار" bâbında yer alırken M. Muhtar tahkikli *Zevâidü İbn Mâce* eserinde ise "فضائل جميع الصحابة" bâbında geçmektedir.

178 (12) باب في ذكر الخَوارج

(17) 172 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ أَبَانًا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ أَبِي الزَّبِيرِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْجِعْرَانَةِ وَهُوَ يَقْسِمُ النَّبْرَ وَالْغَنَائِمَ وَهُوَ فِي حَجَرِ بِلَالٍ فَقَالَ رَجُلٌ اعْدِلْ يَا مُحَمَّدُ فَإِنَّكَ لَمْ تَعْدِلَ فَقَالَ وَيْلَكَ وَمَنْ يَعْدِلُ بَعْدِي إِذَا لَمْ أَعْدِلْ فَقَالَ عُمَرُ دَعْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ حَتَّى أَضْرِبَ عَنْقَ هَذَا الْمُنَافِقِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ هَذَا فِي أَصْحَابٍ أَوْ أَصْحَابٍ لَهُ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيهِمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَةِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. Mukaddime 12 (h.no: 172)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. Mukaddime 12 (h.no: 160)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 16 (h.no: 63)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, "B. zikri'l-Havâric" (h.no: 65)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 11 (h.no: 63)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, "B. men yemruku mine'd-dîni kemâ yemruku's-sehmi mine'r-ramiyye" (h.no: 42)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. es-Sünne 12 (h.no: 172)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 12 (h.no: 142)

¹⁷⁸ Söz konusu olan bâb başlığı, M. el-Kişnâvî, Y. el-Hut, M. Ali-İ. Atıyye tahkikli *Misbâh* nüshalarında "باب في ذكر الخَوارج" olarak geçmektedir. Bu rivâyet, M. Muhtar tahkikinde ise "باب من يمرق من الدين كما يمرق السهم من الرمية، يقرؤون القرآن لا يجاوز تراقيهم" ise bâb başlığı altında yer almaktadır.

(18) 174 - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَرَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْرَةَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عَمْرِو بْنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَنْشَأُ نَشْءَ يِقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيهِمْ كَلِمًا خَرَجَ قَطْعَ قَرْنٍ أَكْثَرَ مِنْ عَشْرِينَ مَرَّةً حَتَّى يَخْرُجَ فِي عَرَاضِهِمُ الدَّجَالُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. وَقَدْ اخْتَجَّ الْبُخَارِيُّ بِجَمِيعِ رُؤَايِهِ	İbn Mâce, K. Mukaddime 12 (h.no: 174)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَقَدْ اخْتَجَّ الْبُخَارِيُّ بِجَمِيعِ رُؤَايِهِ	İbn Mâce, E. Mukaddime 12 (h.no: 162)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اخْتَجَّ الْبُخَارِيُّ بِجَمِيعِ رُؤَايِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 16 (h.no: 65)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اخْتَجَّ الْبُخَارِيُّ بِجَمِيعِ رُؤَايِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, "B. zikri'l-Havâric" (h.no: 67)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اخْتَجَّ الْبُخَارِيُّ بِجَمِيعِ رُؤَايِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 11 (h.no: 65)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ فَقَدْ اخْتَجَّ الْبُخَارِيُّ بِجَمِيعِ رُؤَايِهِ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, "B. men yemruku mine'd-dîni kemâ yemruku's-sehmi mine'r-ramiyye" (h.no: 44)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ مِنْ أَجْلِ هِشَامِ بْنِ عَمَرَ	İbn Mâce, E. es-Sünne 12 (h.no: 174)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 12 (h.no: 144)

(13) بَابُ فِيمَا أَنْكَرْتَ الْجُهْمِيَّةَ¹⁷⁹

(19) 181 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَنْبَأَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ عَنْ وَكَيْعِ بْنِ حَدَسٍ¹⁸⁰ عَنْ عَمِّهِ أَبِي رَزِينٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ضَحَكَ رَبَّنَا مِنْ قَنُوطِ عِبَادِهِ وَقَرَّبَ غَيْرَهُ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ يَضْحَكُ الرَّبُّ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ لَنْ نَعْدَمَ مِنْ رَبِّ يَضْحَكُ خَيْرًا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	وَكَيْعٌ ذَكَرَهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي التَّقَاتِ وَبَاقِي رِجَالِهِ اخْتَجَّ بِهِمْ مُسْلِمٌ	İbn Mâce, K. Mukaddime 13 (h.no: 181)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	وَكَيْعٌ ذَكَرَهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي التَّقَاتِ وَبَاقِي رِجَالِهِ اخْتَجَّ بِهِمْ مُسْلِمٌ	İbn Mâce, E. Mukaddime 13 (h.no: 169)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	وَكَيْعٌ ذَكَرَهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي التَّقَاتِ ... وَبَاقِي رِجَالِ الْإِسْنَادِ اخْتَجَّ بِهِمْ مُسْلِمٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 17 (h.no: 66)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	وَكَيْعٌ ذَكَرَهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي التَّقَاتِ ... وَبَاقِي رِجَالِ الْإِسْنَادِ اخْتَجَّ بِهِمْ مُسْلِمٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, "B. fima enkerati'l-cehmiyye" (h.no: 68)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	وَبَاقِي رِجَالِ الْإِسْنَادِ اخْتَجَّ بِهِمْ مُسْلِمٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 12 (h.no: 66)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	وَكَيْعٌ ذَكَرَهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي التَّقَاتِ ... وَبَاقِي رِجَالِهِ اخْتَجَّ بِهِمْ مُسْلِمٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, "B. fima enkerati'l-cehmiyye" (h.no: 45)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده ضعيف	İbn Mâce, E. es-Sünne 13 (h.no: 181)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 13 (h.no: 151)

¹⁷⁹ Burada bulunan "باب" kelimesi, M. el-A'zamî tahkikli *Sünen* nüshasında yer almamaktadır.

¹⁸⁰ Buradaki "وَكَيْعٌ بِنِ حَدَسٍ" ismi M. Ali-İ. Atıyye tahkikli *Misbâh* nüshasında "وَكَيْعٌ بِنِ عَدَسٍ" şeklinde geçmektedir.

(20) 199 – حدثنا هشام بن عمار حدثنا صدقة بن خالد حدثنا ابن جابر قال سمعت بسر¹⁸¹ بن عبيد الله يقول سمعت أبا إدريس الخولاني يقول حدثني النواس بن سمعان الكلابي قال سمعت رسول الله ﷺ يقول ما من قلب إلا بين أصبعين من أصابع الرحمن إن شاء أقامه وإن شاء أزاعه وكان رسول الله ﷺ يقول يا مثبت القلوب ثبت قلوبنا على دينك قال والميزان بيد الرحمن يرفع أقواماً¹⁸² ويخفض آخرين إلى يوم القيامة

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. Mukaddime 13 (h.no: 199)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. Mukaddime 13 (h.no: 187)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 17 (h.no: 69)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, “B. fimâ enkerati'l-cehmiyye” (h.no: 71)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 12 (h.no: 69)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, “B. ru'yetu'llâhi fi'l-cenneti” (h.no: 48)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح. وهذا إسناد حسن من أجل هشام	İbn Mâce, E. es-Sünne 13 (h.no: 199)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 13 (h.no: 166)

¹⁸¹ Burada bulunan “يسر” ismi, M. Ali-İ. Atiyye tahkikli nüshada “بشر” şeklinde geçmektedir.

¹⁸² Burada “أقواماً” kelimesi M. el-A'zamî tahkikli Sünen nüshasında “قوما” olarak yer almaktadır.

(14) بَاب من سنّ سنة حسنة أو سيئة

(21) 204 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ عَبْدِ الْوَارِثِ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَحَثَّ عَلَيْهِ فَقَالَ رَجُلٌ عِنْدِي كَذَا وَكَذَا قَالَ فَمَا بَقِيَ فِي الْمَجْلِسِ رَجُلٌ إِلَّا تَصَدَّقَ عَلَيْهِ بِمَا قُلَ أَوْ كَثُرَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ اسْتَنَّ خَيْرًا فَاسْتَنَّ بِهِ كَانَ لَهُ أَجْرُهُ كَامِلًا وَمَنْ أَجُورَ مِنْ اسْتَنَّ بِهِ وَلَا يَنْقُصُ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْئًا وَمَنْ اسْتَنَّ سَنَةً سَيِّئَةً فَاسْتَنَّ بِهَا فَعَلَّيْهِ وَزَرَهُ كَامِلًا وَمَنْ أَوْزَارَ الَّذِي اسْتَنَّ بِهِ وَلَا يَنْقُصُ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْئًا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. Mukaddime 14 (h.no: 204)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. Mukaddime 14 (h.no: 192)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 18 (h.no: 72)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, "B. men senne sünneten haseneten ev seyyieten" (h.no: 74)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 13 (h.no: 72)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, "B. men senne sünneten haseneten ev seyyieten" (h.no: 51)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. es-Sünne 14 (h.no: 204)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ بِمَا بَعْدَهُ	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 14 (h.no: 171)

(16) بَابُ فَضْلِ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ¹⁸³

(22) 215 – حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفِ بْنِ أَبِي بَشْرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بَدِيلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَنَسِ

بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ لِلَّهِ¹⁸⁴ أَهْلِينَ مِنَ النَّاسِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ هُمْ أَهْلُ الْقُرْآنِ أَهْلُ اللَّهِ وَخَاصَّتَهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. Mukaddime 16 (h.no: 215)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. Mukaddime 16 (h.no: 203)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 19 (h.no: 77)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, “B. Fazli men teal-leme'l-Kur'âne ve ‘allemehû” (h.no: 79)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 14 (h.no: 77)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ مِنْ أَجْلِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بَدِيلٍ	İbn Mâce, E. es-Sünne 16 (h.no: 215)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 16 (h.no: 179)

¹⁸³ Bu bâb başlığı, M. el-A'zamî tahkikli *Sünen* nüshasında ve M. el-Kişnâvî, M. Ali-İ. Atıyye ve Y. el-Hût tahkikli *Misbâh* eserlerinde “بَابُ فِي فَضْلِ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ” şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁴ M. el-Kişnâvî tahkikli *Misbâh* nüshasında “إِنَّ لِلَّهِ” yerine “أَنَّ اللَّهَ” lafzı kullanılmıştır.

<p>K. YUSUF el-HÛT</p>	<p>Geçiyor</p>	<p>رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مِنْ حَدِيثِ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ عَنْ عَاصِمٍ وَلَمْ يَرْفَعْهُ وَمِنْ حَدِيثِ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ زُرِّ عَنْ صَفْوَانَ قَالَ بَلَّغَنِي فَذَكَرَهُ وَرَوَاهُ النَّسَائِيُّ مِنْ طَرِيقِ شُعْبَةَ عَنْ عَاصِمٍ مِثْلَ رِوَايَةِ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ وَرَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ فِي مُسْنَدِهِ عَنْ هَمَامِ وَحَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ وَشُعْبَةَ عَنْ عَاصِمٍ بِهِ وَرَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ مِنْ حَدِيثِ أَبِي الدَّرْدَاءِ مَرْفُوعًا</p>	<p>Zevâidü İbn Mâce, Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 15 (h.no: 82)</p>
<p>MUHAMMED MUHTAR</p>	<p>Geçmiyor</p>		
<p>Ş. el-ARNAVUT (Sünen)</p>		<p>إسناده حسن من أجل عاصم بن أبي النجود</p>	<p>İbn Mâce, E. es-Sünne 17 (h.no: 226)</p>
<p>N. el-ELBÂNÎ</p>		<p>حسن صحيح</p>	<p>Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 17 (h.no: 186)</p>

(24) 227 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ حَمِيدِ بْنِ صَخْرٍ عَنِ الْمُقْبَرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَنْ جَاءَ مَسْجِدِي هَذَا لَمْ يَأْتِهِ إِلَّا لِحِرِّ يَتَعَلَّمُهُ أَوْ يُعَلِّمُهُ فَهُوَ بِمَنْزِلَةِ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَنْ جَاءَ لغيرِ ذَلِكَ فَهُوَ بِمَنْزِلَةِ الرَّجُلِ يَنْظُرُ إِلَى مَتَاعٍ غَيْرِهِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	İbn Mâce, K. Mukaddime 17 (h.no: 227)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	İbn Mâce, E. Mukaddime 20 (h.no: 240)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اخْتَجَّ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رَوَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 20 (h.no: 83)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اخْتَجَّ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رَوَاتِهِ	Zevâidü İbn Mâce, Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, "B. Fazli'l-'ulemâi ve'l-hassi 'alâ talebi'l-'ilm" (h.no: 85)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اخْتَجَّ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رَوَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 15 (h.no: 83)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اخْتَجَّ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رَوَاتِهِ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, "B. Fazli'l-'ulemâi ve'l-hassi 'alâ talebi'l-'ilm" (h.no: 60)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. es-Sünne 17 (h.no: 227)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 17 (h.no: 187)

(20) بَابُ ثَوَابِ مُعَلِّمِ النَّاسِ الْحَبِيرِ¹⁸⁶

(25) 241 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي كَرِيمَةَ الْحَرَابِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحِيمِ قَالَ: حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ أَبِي أَنَيْسَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "خَيْرُ مَا يُخْلَفُ الرَّجُلُ مِنْ بَعْدِهِ ثَلَاثٌ: وَلَدٌ صَالِحٌ يَدْعُو لَهُ، وَصَدَقَةٌ تَجْرِي يَبْلُغُهُ أَجْرَهَا، وَعِلْمٌ يُعْمَلُ بِهِ مِنْ بَعْدِهِ"

قَالَ: أَبُو الْحَسَنِ، وَحَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ سِنَانِ الرَّهَاطِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ سِنَانَ، يَعْنِي أَبَاهُ قَالَ: حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ أَبِي أَنَيْسَةَ، عَنْ فُلَيْحِ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	ما يقضي انه صحيح. رواه ابن حبان في صحيحه	İbn Mâce, K. Mukaddime 20 (h.no: 241)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. Mukaddime 17 (h.no: 212-13)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	وَرَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي عَمَلِ الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ عَنْ إِسْمَاعِيلِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ بِهِ قَالَ الْمُرِّي فِي الْأَطْرَافِ حَدَّثَنِي ابْنُ مَاجَةَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ لَمْ يَذْكُرْهُ أَبُو الْقَاسِمِ وَهُوَ فِي الرَّوَايَةِ قَالَ وَأَمَّا حَدِيثُهُ عَنْ أَبِي حَاتِمٍ فَهُوَ فِي بَعْضِ التَّسَخُّرِ دُونَ بَعْضٍ وَلَعَلَّهُ مِنْ زِيَادَاتِ أَبِي الْحَسَنِ الْقَطَّانِ عَنْ أَبِي حَاتِمٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ أَنْتَهَى وَرَوَاهُ ابْنُ حَبَانَ فِي صَحِيحِهِ مِنْ طَرِيقِ إِسْمَاعِيلِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ بِهِ وَلَهُ شَاهِدٌ مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ رَوَاهُ أَصْحَابُ الْكُتُبِ السِّتَّةِ إِلَّا الْبُخَارِيَّ وَابْنَ مَاجَةَ	Misbâhü'z-züçâce, K. İttibâü's-sünne 22 (h.no: 93)

¹⁸⁶ Bu bâb başlığı, M. el-A'zamî tahkikli nüshada "بَابُ فَضْلِ الْعُلَمَاءِ وَالْحَثِّ عَلَى طَلَبِ الْعِلْمِ" olarak geçmektedir.

<p>M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE</p>	<p>Geçiyor</p>	<p>وَرَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي عَمَلِ الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ بِهِ قَالَ الْمُرِّي فِي الْأَطْرَافِ حَدَّثَ ابْنُ مَاجَةَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ لَمْ يَذْكُرْهُ أَبُو الْقَاسِمِ وَهُوَ فِي الرَّوَايَةِ. قَالَ وَأَمَّا حَدِيثُهُ عَنْ أَبِي خَاتِمٍ فَهُوَ فِي بَعْضِ النَّسَخِ دُونَ بَعْضٍ وَلَعَلَّهُ مِنْ زِيَادَاتِ أَبِي الْحَسَنِ الْقَطَّانِ عَنْ أَبِي خَاتِمٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ أَنْتَهَى وَرَوَاهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي صَحِيحِهِ مِنْ طَرِيقِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ بِهِ وَلَهُ شَاهِدٌ مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ رَوَاهُ أَصْحَابُ الْكُتُبِ السِّتَّةِ إِلَّا الْبُخَارِيَّ وَابْنَ مَاجَةَ</p>	<p>Misbâhü’z-züçâce, K. İttibâü’s-sünne, “B. sevâbi muallimi’n-nâse’l-hayr” (h.no: 95)</p>
<p>K. YUSUF el-HÛT</p>	<p>Geçiyor</p>	<p>وَرَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي عَمَلِ الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ بِهِ قَالَ الْمُرِّي فِي الْأَطْرَافِ حَدَّثَنِي ابْنُ مَاجَةَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ لَمْ يَذْكُرْهُ أَبُو الْقَاسِمِ وَهُوَ فِي الرَّوَايَةِ. قَالَ وَأَمَّا حَدِيثُهُ عَنْ أَبِي خَاتِمٍ فَهُوَ فِي بَعْضِ النَّسَخِ دُونَ بَعْضٍ وَلَعَلَّهُ مِنْ زِيَادَاتِ أَبِي الْحَسَنِ الْقَطَّانِ عَنْ أَبِي خَاتِمٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ أَنْتَهَى وَرَوَاهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي صَحِيحِهِ مِنْ طَرِيقِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ بِهِ وَلَهُ شَاهِدٌ مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ رَوَاهُ أَصْحَابُ الْكُتُبِ السِّتَّةِ إِلَّا الْبُخَارِيَّ وَابْنَ مَاجَةَ</p>	<p>Misbâhü’z-züçâce, K. İttibâü’s-sünne 18 (h.no: 93)</p>
<p>MUHAMMED MUHTAR</p>	<p>Geçiyor</p>		<p>Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, “B. muallimi’n-nâse’l-hayr” (h.no: 71)</p>
<p>Ş. el-ARNAVUT (Sünen)</p>		<p>إسناده صحيح</p>	<p>İbn Mâce, Ebvâbü’s-Sünne 20 (h.no: 241)</p>
<p>N. el-ELBÂNÎ</p>		<p>صحيح</p>	<p>Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 20 (h.no: 199)</p>

(21) بَابُ مَنْ كَرِهَ أَنْ يُوْطَأَ عَقْبَاهُ¹⁸⁷

(26) 246 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ نُبَيْحِ الْعَنْزِيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ

عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِذَا مَشَى مَشَى أَصْحَابُهُ أَمَامَهُ وَتَرَكُوا ظَهْرَهُ لِلْمَلَائِكَةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, K. Mukaddime 21 (h.no: 246)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, E. Mukaddime 18 (h.no: 220)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 24 (h.no: 97)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, “B. men kerih en yûtae ‘akıbâhu” (h.no: 99)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 19 (h.no: 97)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, “B. men kerih en yûtae akıbehu” (h.no: 76)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. es-Sünne 21 (h.no: 246)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 21 (h.no: 202)

¹⁸⁷ Bu bâb başlığı, M. el-Kişnâvî ve M. Muhtar tahkikli nüshalarda “باب من كره أن يوطأ عقبه” şeklinde gelmektedir.

(23) بَابُ الْإِنْتِفَاعِ بِالْعِلْمِ وَالْعَمَلِ بِهِ

(27) 254 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ: أَنْبَأَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ

جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «لَا تَعْلَمُوا الْعِلْمَ لِنَبَاهُوهَا بِهِ الْعُلَمَاءُ، وَلَا لِتَمَارُوهَا بِهِ السُّفَهَاءُ، وَلَا لِتَحْيِرِهَا بِهِ الْمَجَالِسُ، فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَالْتَأَرْ النَّارُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, K. Mukaddime 23 (h.no: 254)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, E. Mukaddime 20 (h.no: 229)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 26 (h.no: 100)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne, "B. el-İntifâü bi'l-'ilmi ve'l-'ameli bih" (h.no: 102)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. İttibâü's-sünne 21 (h.no: 100)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mukaddime, "B. el-İntifâü bi'l-'ilmi ve'l-'ameli bih" (h.no: 79)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حسن لغیره، رجاله ثقات رجال الصحيح	İbn Mâce, E. es-Sünne 23 (h.no: 254)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, Mukaddime 23 (h.no: 208)

1- كتاب الطهارة وسننها

(17) باب النَّهْيِ عَنِ اسْتِقْبَالِ الْقِبْلَةِ بِالْغَائِطِ وَالْبَوْلِ¹⁸⁸

(28) 317 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زُمْجِ الْمِصْرِيُّ قَالَ: أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْحَارِثِ بْنَ جَزْرَةَ الرُّبَيْدِيَّ، يَقُولُ: أَنَا أَوَّلُ مَنْ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «لَا يَبُولُونَ أَحَدَكُمْ مُسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةِ» وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ حَدَّثَ النَّاسَ بِذَلِكَ¹⁸⁹

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. et-Tahâre 17 (h.no: 317)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Tahâre 17 (h.no: 321)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 12 (h.no: 125)
M. ALÎ - İZZET ALÎ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre, "B. en-nehî 'an istikbâli'l-kıbleti bi'l-bevli ve'l-gâit" (h.no: 127)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 12 (h.no: 125)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	وهذا الإسناد صحيح	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, "B. en-nehî 'an istikbâli'l-kıbleti bi'l-bevli ve'l-gâit" (h.no: 106)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Tahâre 17 (h.no: 317)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tahâre 17 (h.no: 260)

¹⁸⁸ Bu bâb başlığında yer alan "بالغائط والبؤل" kısmı, M. Ali-İ. Atıyye ve M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshalarında "بالبؤل والغائط" şeklinde gelmektedir.

¹⁸⁹ Bu söz konusu rivayette "...وسلم يقول لا يبولن أحدكم مستقبل القبلة، وأنا أول من حدث الناس بذلك" şeklinde gelen kısım, M. el-Kişnâvî tahkikli *Misbâh* nüshasında bulunmamaktadır.

(26) بَابُ التَّشْدِيدِ فِي الْبَوْلِ

(29) 348 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَفَّانُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي

هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَكْثَرُ عَذَابِ الْقَبْرِ مِنَ الْبَوْلِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. et-Tahâre 26 (h.no: 348)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Tahâre 26 (h.no: 357)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَّاهُ عَنْ آخِرِهِمْ مُتَّحَجٌّ بِهِمْ فِي الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 19 (h.no: 141)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَّاهُ عَنْ آخِرِهِمْ مُتَّحَجٌّ بِهِمْ فِي الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre, “B. ekseru azâbi'l-kabri mine'l-bevl” (h.no: 143)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَّاهُ عَنْ آخِرِهِمْ مُتَّحَجٌّ بِهِمْ فِي الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 19 (h.no: 141)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَّاهُ عَنْ آخِرِهِمْ، مُتَّحَجٌّ بِهِمْ فِي الصَّحِيحِينَ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, “B. ekserü azâbi'l-kabri mine'l-bevl” (h.no: 120)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Tahâre 26 (h.no: 348)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tahâre 26 (h.no: 283)

(40) بَاب فِي الرَّجُلِ يَسْتَيْقِظُ مِنْ مَنَامِهِ، هَلْ يُدْخِلُ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ قَبْلَ أَنْ يَغْسِلَهَا¹⁹⁰

(30) 394 – حَدَّثَنَا حَزْمَلَةُ بْنُ يَجْجَى قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ هَيْبَةَ وَجَابِرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ عُقَيْلٍ،

عَنِ ابْنِ شَهَابٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا اسْتَيْقِظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ، فَلَا يُدْخِلُ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ حَتَّى يَغْسِلَهَا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح علی شرط مسلم	İbn Mâce, K. et-Tahâre 40 (h.no: 394)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح علی شرط مسلم	İbn Mâce, E. et-Tahâre 40 (h.no: 409)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 33 (h.no: 161)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre, “B. fi'r-racüli yes- teykızı min menâmihi hel yüd- hülü yedehû fi'l-inâi kable en yeğsileha” (h.no: 163)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 33 (h.no: 161)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, “B. er-racüli yesteykızı min menâmihi hel yüd- hülü yedehû fi'l- inâi kable en yeğ- sileha” (h.no: 140)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح	İbn Mâce, E. et-Tahâre 40 (h.no: 394)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tahâre 40 (h.no: 320)

¹⁹⁰ Bu bâb başlığında yer alan “fi” harfi cerri M. Muhtar tahkikli nüshada bulunmamaktadır.

(31) 395 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ تَوْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبُكَائِيُّ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي سَلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنَ النَّوْمِ، فَأَرَادَ أَنْ يَتَوَضَّأَ، فَلَا يَدْخُلُ يَدَهُ فِي وَضُوئِهِ حَتَّى يَغْسِلَهَا، فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ، وَلَا عَلَى مَا وَضَعَهَا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. et-Tahâre 40 (h.no: 395)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. et-Tahâre 40 (h.no: 410)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 33 (h.no: 162)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre, "B. fi'r-racüli yesteyküzü min menâmihi hel yüdhülü yedehü fi'l-inâi kable en yeğsileha" (h.no: 164)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 33 (h.no: 162)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره دون قوله: "ولا على ما وضعها"، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. et-Tahâre 40 (h.no: 395)
N. el-ELBÂNÎ		منكر	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tahâre 40 (h.no: 321)

(32) 396 – حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة حدثنا أبو بكر بن عيَّاش عن أبي إسحاق عن الحُرث قال دَعَا عَلِيَّ بِمَاءٍ فَعَسَلَ

يَدَيْهِ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَهُمَا الْإِنَاءَ ثُمَّ قَالَ هَكَذَا رَأَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَنَعَ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. et-Tahâre 40 (h.no: 396)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. et-Tahâre 40 (h.no: 411)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رَجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 33 (h.no: 163)
M. ALÎ – İZZET ALÎ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رَجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre, “B. fi'r-racüli yesteyküzü min menâmihi hel yüdhülü yedehû fi'l-inâi kable en yeğsileha” (h.no: 165)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رَجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 33 (h.no: 163)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح. وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. et-Tahâre 40 (h.no: 396)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tahâre 40 (h.no: 322)

(55) بَابُ غَسْلِ الْعَرَاقِيبِ¹⁹¹

(33) 454 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي كَرِبٍ، عَنْ جَابِرِ

بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «وَيْلٌ لِلْعَرَاقِيبِ¹⁹² مِنَ النَّارِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات. إلا أن أبا إسحاق كان يدلس، واختلط بآخره	İbn Mâce, K. et-Tahâre 55 (h.no: 454)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. et-Tahâre 55 (h.no: 471)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رَجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 46 (h.no: 184)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رَجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre, "B. ğasli'l-e'kab" (h.no: 185)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رَجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 46 (h.no: 184)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ رَجَالِ حَدِيثِ جَابِرِ ثَقَاتٌ إِلَّا أَنَّ أَبَا إِسْحَاقَ كَانَ يَدْلَسُ، وَاخْتَلَطَ بِآخِرِهِ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, "B. ğasli'l-'arâkîb" (h.no: 161)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Tahâre 55 (h.no: 454)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tahâre 55 (h.no: 372)

¹⁹¹ Bu bâb başlığında bulunan "العَرَاقِيبِ" kelimesi, M. el-Kişnâvî tahkikli *Misbâh* nüshasında "الأَعْقَابِ" şeklinde gelmektedir.

¹⁹² Bu kelime, *Misbâh* tahkiklerinde "الأَعْقَابِ" şeklinde geçmektedir.

(59) بَابُ الْمِنْدِيلِ بَعْدَ الْوُضُوءِ وَبَعْدَ الْغُسْلِ¹⁹³

(34) 468 - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ وَأَمْحَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ، قَالَا: حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ السَّمُطِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَضِيعُ بْنُ عَطَاءٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ «تَوَضَّأَ، فَقَلَبَ جُبَّةَ صُوفٍ كَانَتْ عَلَيْهِ، فَمَسَحَ بِهَا وَجْهَهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورواته ثقات	İbn Mâce, K. et-Tahâre 59 (h.no: 468)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورواته ثقات	İbn Mâce, E. et-Tahâre 59 (h.no: 486)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 49 (h.no: 190)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre, "B. meshi'l-vechi ba'de'l-vudû" (h.no: 191)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 49 (h.no: 190)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَوَاتُهُ ثَقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, "B. meshi'l-vechi ba'de'l-vudû" (h.no: 167)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده حسن	İbn Mâce, E. et-Tahâre 59 (h.no: 468)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tahâre 59 (h.no: 384)

¹⁹³ Bu bâb başlığı, dört Misbâh tahkikinde de "باب مسح الوجه بعد الوضوء" şeklinde gelmektedir.

(61) بَابُ الْوُضُوءِ فِي الصُّفْرِ¹⁹⁴

(35) 472 - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنِ كَاسِبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَحْشٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ جَحْشٍ، " أَنَّهُ كَانَ لَهَا مَخْضَبٌ مِنْ صُفْرِ قَالَتْ: كُنْتُ أَرْجُلُ رَأْسَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِيهِ "

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. et-Tahâre 61 (h.no: 472)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح	İbn Mâce, E. et-Tahâre 61 (h.no: 491)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرَجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tahâre 51 (h.no: 192)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرَجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tahâre, "B. tercîli'r-ra's" (h.no: 193)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرَجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tahâre 51 (h.no: 192)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، وَرَجَالُهُ ثَقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, "B. tercîli'r-ra's" (h.no: 169)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره	İbn Mâce, E. et-Tahâre 61 (h.no: 472)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tahâre 61 (h.no: 387)

¹⁹⁴ Bu bâb başlığı, M. el-Kişnâvî ve Y. el-Hût tahkiklerinde "باب ترجل الرأس" şeklinde, M. Ali-İ. Atiyye ve M. Muhtar tahkiklerinde ise "باب ترجيل الرأس" diye gelmektedir.

(66) بَاب الرُّخْصَةِ فِي ذَلِكَ

(36) 492 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ بُشَيْرِ بْنِ يَسَارٍ أَخْبَرَنَا سُؤَيْدُ بْنُ النُّعْمَانَ الْأَنْصَارِيُّ: أَنَّهُمْ خَرَجُوا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى خَيْبَرَ، حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالصَّهْبَاءِ صَلَّى الْعَصْرُ، ثُمَّ دَعَا بِأَطْعِمَةٍ، فَلَمْ يَأْتِ إِلَّا بِسَوِيْقٍ فَأَكَلُوا وَشَرِبُوا، ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ، فَمَضْمَضَ فَاهُ، ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى بِنَا الْمَغْرِبِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال هذا الإسناد ثقات	İbn Mâce, K. et-Tahâre 66 (h.no: 492)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. et-Tahâre 66 (h.no: 511)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçmiyor		
M. ALÎ – İZZET ALÎ ATIYYE	Geçmiyor		
K. YUSUF el-HÛT	Geçmiyor		
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. et-Tahâre 66 (h.no: 492)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tahâre 66 (h.no: 404)

(37) 493 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَّارِبِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُخْتَارِ قَالَ: حَدَّثَنَا سُهَيْلٌ، عَنْ

أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ «أَكَلَ كَتِفَ شَاةٍ، فَمَضْمَضَ، وَعَسَلَ يَدَيْهِ، وَصَلَّى»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. et-Tahâre 66 (h.no: 493)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. et-Tahâre 66 (h.no: 512)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 56 (h.no: 202)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre, “B. er-ruhsati fî zâlik” (h.no: 203)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 56 (h.no: 202)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, “B. er-ruhsati fî zâlik” (h.no: 178)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. et-Tahâre 66 (h.no: 493)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tahâre 66 (h.no: 405)

(68) بَابُ الْمَصْمُصَةِ مِنْ شُرْبِ اللَّبَنِ

(38) 499 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ يَعْقُوبَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَمْعَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ ﷺ: «إِذَا شَرِبْتُمُ اللَّبَنَ فَمَضْمُصُوا؛ فَإِنَّ لَهُ دَسْمًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. et-Tahâre 68 (h.no: 499)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. et-Tahâre 68 (h.no: 518)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 58 (h.no: 205)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre, “B. el-mazmazati min şürbi'l-leben” (h.no: 206)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 58 (h.no: 205)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, “B. el-mazmazati min şürbi'l-leben” (h.no: 181)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده ضعيف	İbn Mâce, E. et-Tahâre 68 (h.no: 499)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tahâre 68 (h.no: 410)

(75) بَابُ مِقْدَارِ الْمَاءِ الَّذِي لَا يُنَجِّسُ¹⁹⁵

(39) 518 – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ الْمُنْذِرِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا كَانَ الْمَاءُ فُلْتَيْنِ، أَوْ ثَلَاثًا، لَمْ يُنَجِّسْهُ شَيْءٌ»

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، وَأَبُو سَلَمَةَ، وَابْنُ عَائِشَةَ الْقُرَشِيُّ، قَالُوا: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ

سَلَمَةَ فَذَكَرَ نَحْوَهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, K. et-Tahâre 75 (h.no: 518)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. et-Tahâre 75 (h.no: 539-540)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رَجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 63 (h.no: 214)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رَجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre, “B. izâ kâne'l-mâü kul-leteyni lem yüham-mili'l-hubs” (h.no: 215)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رَجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 63 (h.no: 214)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رَجَالِهِ ثَقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, “B. izâ kâne'l-mâü kul-leteyni lem yühal-li'l-hubs” (h.no: 190)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناده حسن	İbn Mâce, E. et-Tahâre 75 (h.no: 518)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tahâre 75 (h.no: 425)

¹⁹⁵ Buradaki bâb başlığı, M. el-Kişnâvî ve Y. el-Hût tahkiklerinde “بَابُ إِذَا كَانَ الْمَاءُ فُلْتَيْنِ لَمْ يَجْمَلْ خَبْتًا” diye, M. Ali-İ. Atıyye tahkikinde “بَابُ إِذَا كَانَ الْمَاءُ فُلْتَيْنِ لَمْ يَجْمَلْ خَبْتًا” olarak ve M. Muhtar tahkikinde de “بَابُ إِذَا كَانَ الْمَاءُ فُلْتَيْنِ لَمْ يَجْمَلْ خَبْتًا” şeklinde gelmektedir. M. Muhtar, “خَبْتًا” şeklindeki yazının dipnotta “خَبْتًا” olduğunu dile getirmiştir.

(83) بَاب الصَّلَاةِ فِي التَّوْبِ الَّذِي يُجَامَعُ فِيهِ

(40) 542 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يُونُسَ الرَّمِي ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ

عَبِيدِ اللَّهِ الرَّقِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي فِي التَّوْبِ
الْوَّاحِدِ الَّذِي يَأْتِي فِيهِ أَهْلُهُ قَالَ نَعَمْ إِلَّا أَنْ يَرَى فِيهِ شَيْئًا فَيَغْسِلُهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ¹⁹⁶		İbn Mâce, K. et-Tahâre 83 (h.no: 542)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. et-Tahâre 83 (h.no: 564)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 69 (h.no: 225)
M. ALÎ – İZZET ALÎ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre, "B. es-Salâti fi's- sevbi'llezî yücâmiu fih" (h.no: 224)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 69 (h.no: 225)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, "B. es-Salâti fi's- sevbi'llezî yücâmiu fih" (h.no: 200)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ إِلَّا أَنَّهُ اِخْتَلَفَ فِي رَفْعِهِ وَوَقْفِهِ	İbn Mâce, E. et-Tahâre 83 (h.no: 542)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tahâre 83 (h.no: 446)

¹⁹⁶ Haydar Hatipoğlu, *Sünen-i İbn Mâce Tercemesi ve Şerhi* adlı kitabının 542. rivayetinin izah kısmında bu hadisin *Zevâid*'de geçtiğini belirtmektedir. Bk. Hatipoğlu, *Sünen-i İbn Mâce Tercemesi ve Şerhi*, II: 195.

(84) بَاب مَا جَاءَ فِي الْمَسْحِ عَلَى الْحَقِّينِ¹⁹⁷

(41) 546 – حَدَّثَنَا عَمْرَانُ بْنُ مُوسَى اللَّيْثِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَوَّاءَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عُرْوَةَ عَنْ أَبِي يُوْبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عَمْرِو أَنَّهُ رَأَى سَعْدَ بْنَ مَالِكٍ وَهُوَ يَمْسَحُ عَلَى الْحَقِّينِ فَقَالَ إِنَّكُمْ لَتَفْعَلُونَ ذَلِكَ فَاجْتَمَعْنَا عِنْدَ عَمْرِو فَقَالَ سَعْدُ لَعَمْرُ أَفْتِ ابْنَ أَخِي فِي الْمَسْحِ عَلَى الْحَقِّينِ فَقَالَ عَمْرُ كُنَّا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نَمْسَحُ عَلَى خِفَافِنَا لَا نَرَى بِذَلِكَ بَأْسًا فَقَالَ ابْنُ عَمْرِو وَإِنْ جَاءَ مِنَ الْغَائِطِ قَالَ نَعَمْ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. et-Tahâre 84 (h.no: 546)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح	İbn Mâce, E. et-Tahâre 84 (h.no: 568)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tahâre 70 (h.no: 226)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tahâre, “B. mâ câe fî meshi'l-huffeyn” (h.no: 225)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tahâre 70 (h.no: 226)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, “B. mâ câe fî meshi'l-hufâf” (h.no: 201)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	İسناده صحيح	İbn Mâce, E. et-Tahâre 84 (h.no: 546)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tahâre 84 (h.no: 450)

¹⁹⁷ Bu bâb başlığı, Kişnâvî, M. Ali-İ. Atıyye ve Y. el-Hût tahkikli nüshalarda “بَاب مَا جَاءَ فِي مَسْحِ الْحَقِّينِ” şeklinde, M. Muhtar tahkikinde ise “بَاب مَا جَاءَ فِي مَسْحِ الْخِفَافِ” diye yer almaktadır.

(99) بَاب مَنْ قَالَ: لَا يَنَامُ الْجُنُبُ حَتَّى يَتَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ¹⁹⁸

(42) 586 – حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْهَادِ،

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَبَّابٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّهُ كَانَ تُصَيَّبُهُ الْجَنَابَةُ بِاللَّيْلِ، فَيُرِيدُ أَنْ يَنَامَ، «فَأَمَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَتَوَضَّأَ ثُمَّ يَنَامَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. et-Tahâre 99 (h.no: 586)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tahâre 73 (h.no: 235)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tahâre, “B. mâ câe fi'l-cerahati tûsîbehû feyhâfû ‘alâ nefsihî en yeğ-tesil” (h.no: 232)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tahâre 73 (h.no: 235)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناده صحيح	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, “B. el-cünübü lâ yenâmü hattâ yetevedda' vudûehû li's-salât” (h.no: 206)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناده قوي من أجل عبد العزيز بن محمد - وهو الدراوردي - فهو صدوق لا بأس به، وقد توبع	İbn Mâce, E. et-Tahâre 99 (h.no: 586)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, E. et-Teyemmüm 99 (h.no: 482)

¹⁹⁸ Bu bâb başlığı, Kişnâvî, M. Ali- İ. Atıyye ve Y. el-Hût tahkikli *Misbâhü'z-züçâce* nüshalarında “بَاب مَا بَاب الْجُنُبِ لَا يَنَامُ حَتَّى يَتَوَضَّأَ وَضُوءَهُ” şeklinde, M. Muhtar tahkikinde ise “بَاءٌ فِي الْجَوَاحِةِ تُصَيَّبُهُ فَيَخَافُ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ يَغْتَسِلَ بَابُ الْجُنُبِ لَا يَنَامُ حَتَّى يَتَوَضَّأَ وَضُوءَهُ” olarak gelmektedir.

(114) بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ لِلْحَاقِنِ أَنْ يُصَلِّيَ

(43) 618 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ إِدْرِيسَ الْأَوْدِيِّ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "لَا يَفُومُ أَحَدُكُمْ إِلَى الصَّلَاةِ وَبِهِ أَدَى"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, K. et-Tahâre 114 (h.no: 618)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, E. et-Tahâre 112 (h.no: 610)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ			
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre, "B. mâ câe fi'n-nehyi li'l-hâkini en yüsallâ" (h.no: 238)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 78 (h.no: 241)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, "B. mâ câe fi'n-nehyi li'l-hâkini en yüsallâ" (h.no: 212)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناد حسن من أجل يزيد بن عبد الرحمن الأودي والد إدريس، فهو صدوق حسن الحديث.	İbn Mâce, E. et-Tahâre 114 (h.no: 618)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, E. et-Teyemmüm 114 (h.no: 507)

(121) بَابُ مَا لِلرَّجُلِ مِنْ امْرَأَتِهِ إِذَا كَانَتْ حَائِضًا¹⁹⁹

(44) 637 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ

قَالَتْ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي لِحَافِهِ، فَوَجَدْتُ مَا تَجِدُ النِّسَاءُ مِنَ الْحَيْضَةِ، فَانْسَلْتُ مِنَ اللَّحَافِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "أَنْفَسَتْ؟"

قُلْتُ: وَجَدْتُ مَا تَجِدُ النِّسَاءُ مِنَ الْحَيْضَةِ، قَالَ: "ذَلِكَ مَا كَتَبَ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ". قَالَتْ: فَانْسَلْتُ، فَأَصْلَحْتُ مِنْ شَأْنِي ثُمَّ رَجَعْتُ،

فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "تَعَالَى فَادْخُلِي مَعِيَ فِي اللَّحَافِ" قَالَتْ: فَدَخَلْتُ مَعَهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. et-Tahâre 121 (h.no: 637)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ			
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tahâre, "B. mâ li'r-racüli mine'l-mer'eti izâ kânet hâizan" (h.no: 239)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tahâre 79 (h.no: 242)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثَقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, "B. mâ li'r-racüli min'l-mer'eti izâ kânet hâizan" (h.no: 213)
Ş.el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح، وهذا إسناد وهم فيه محمد بن عمرو	İbn Mâce, E. et-Tahâre 121 (h.no: 637)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, E. et-Teyemmüm 121 (h.no: 5526)

¹⁹⁹ Bu bâb başlığı, M. Ali-İ. Atıyye, Y. el-Hût ve M. Muhtar tahkiklerinde "بَابُ مَا لِلرَّجُلِ مِنَ الْمَرْأَةِ إِذَا كَانَتْ حَائِضًا" diye yer almaktadır.

(124) بَابُ فِي الْحَائِضِ، كَيْفَ تَغْتَسِلُ؟²⁰⁰

(45) 641 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ

أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهَا، وَكَانَتْ حَائِضًا: «انْقُضِي شَعْرَكَ، وَاعْتَسِلِي» قَالَ: عَلِيُّ فِي حَدِيثِهِ: «انْقُضِي رَأْسَكَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. et-Tahâre 124 (h.no: 641)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor		İbn Mâce, E. et-Tahâre 127 (h.no: 636)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ			
M. ALÎ – İZZET ALÎ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhu'z-zücâce, K. et-Tahâre, "B. el-hâizü keyfe teğtesil" (h.no: 241)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhu'z-zücâce, K. et-Tahâre 80 (h.no: 244)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Tahâre 124 (h.no: 641)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, E. et-Teyemmüm 124 (h.no: 530)

²⁰⁰ M. Ali-İ. Atıyye tahkikli neşirde "ني" harfi cerri bulunmamaktadır.

(126) بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَائِضِ تَرَى بَعْدَ الطُّهْرِ الصُّفْرَةَ وَالْكُدْرَةَ²⁰¹

(46) 646 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ شَيْبَانَ النَّخْوِيِّ عَنْ يَحْيَى ابْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ

أُمِّ بَكْرٍ أَنَّهَا أَخْبَرَتْ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي الْمَرْأَةِ تَرَى مَا يَرِيهَا بَعْدَ الطُّهْرِ قَالَ إِنَّمَا هِيَ عِرْقٌ، أَوْ عِرْقٌ

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى يُرِيدُ بَعْدَ الطُّهْرِ بَعْدَ الْعَسَلِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. et-Tahâre 126 (h.no: 646)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح	İbn Mâce, E. et-Tahâre 130 (h.no: 641)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 81 (h.no: 245)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre, “B. el-hâizî terâ ba'de't-tuhri'l-küdra ve's-sufra” (h.no: 243)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 81 (h.no: 245)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حديث أم بكر صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, “B. el-hâizî terâ ba'de't-tuhri'l-küdra ve's-sufra” (h.no: 216)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. et-Tahâre 126 (h.no: 646)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, E. et-Teyemmüm 127 (h.no: 534)

²⁰¹ Bu bâb başlığı, M. el-Kişnâvî tahkikinde “الصُّفْرَةُ وَالْكُدْرَةُ” ifadesi “الْكُدْرَةُ وَالصُّفْرَةُ” diye gelmektedir. M. Ali-İ. Atıyye ve M. Muhtar tahkikli nüshalarında ise “بَابُ الْحَائِضِ تَرَى بَعْدَ الطُّهْرِ الْكُدْرَةَ وَالصُّفْرَةَ” şeklinde geçmektedir.

(128) بَاب مَا جَاءَ فِي التَّنْفَسَاءِ كَمَا تَجْلِسُ²⁰²

(47) 649 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ سَلَامِ بْنِ سُلَيْمٍ أَوْ سَلَمٍ، - شَكََّ أَبُو الْحَسَنِ وَأَطْنَهُ هُوَ

أَبُو الْأَخْوَصِ - عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «وَقَتَّ لِلتَّنْفَسَاءِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا، إِلَّا أَنْ تَرَى الطُّهْرَ قَبْلَ ذَلِكَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناد حدیث أنس صحیح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. et-Tahâre 128 (h.no: 649)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناد حدیث أنس صحیح	İbn Mâce, E. et-Tahâre 116 (h.no: 617)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إسناد صحیح رجاله ثقات	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tahâre 82 (h.no: 246)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إسناد صحیح رجاله ثقات	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tahâre, "B. en-nüfesâi lem tec-lis" (h.no: 244)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إسناد صحیح رجاله ثقات	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tahâre 82 (h.no: 246)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حدیث أنس صحیح، ورجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, "B. en-nüfesâi kem tec-lis" (h.no: 217)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	İسناده ضعیف، سلام بن سلیم - وهو الطویل - متروک الحدیث، وصححه البوصیري في "مصباح الزجاجة"	İbn Mâce, E. et-Tahâre 128 (h.no: 649)
N. el-ELBÂNÎ		ضعیف جدا	Zaifü İbn Mâce, E. et-Teyemmüm 128 (h.no: 123)

²⁰² Bu bâb başlığı, el-Kişnâvî, Y. el-Hût ve M. Muhtar tahkikli nüshalarda "بَاب التَّنْفَسَاءِ كَمَا تَجْلِسُ" şeklinde gelmektedir. M. Ali-İ. Atiyye tahkikli Misbâh nüshasında ise "بَاب التَّنْفَسَاءِ لَمْ تَجْلِسْ" diye gelmektedir.

(133) بَابُ الْحَائِضِ تَحْتَضِبُ

(48) 656 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ مُعَاذَةَ أَنَّ

امْرَأَةً سَأَلَتْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: تَحْتَضِبُ الْحَائِضُ، فَقَالَتْ: «قَدْ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ وَنَحْنُ نَحْتَضِبُ، فَلَمْ يَكُنْ يَنْهَانَا عَنْهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا الْإِسْنَادُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. et-Tahâre 133 (h.no: 656)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا الْإِسْنَادُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Tahâre 119 (h.no: 622)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 84 (h.no: 248)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre, “B. el-hâizü tahtezbü” (h.no: 246)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 84 (h.no: 248)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا الْإِسْنَادُ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, “B. el-hâizü tahtezbü” (h.no: 219)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Tahâre 133 (h.no: 656)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, E. et-Teyemmüm 133 (h.no: 541)

(135) بَابُ اللَّعَابِ يُصِيبُ الثُّوبَ

(49) 658 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ حَمَادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: «رَأَيْتُ

النَّبِيَّ ﷺ حَامِلَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَى عَاتِقِهِ، وَأُعَابَهُ بِسَبِيلِ عَلَيْهِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رَجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيحِينَ	İbn Mâce, K. et-Tahâre 135 (h.no: 658)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Tahâre 131 (h.no: 643)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 86 (h.no: 250)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre, "B. el-lüâbi yusîbü's-sevb" (h.no: 248)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tahâre 86 (h.no: 250)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ رَجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيحِينَ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tahâre, "B. el-lüâbi yusîbü's-sevb" (h.no: 221)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâid'den olduğu belirtilmiş	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Tahâre 135 (h.no: 658)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, E. et-Teyemmüm 135 (h.no: 542)

203 - 2 كتاب الصلاة

(2) بَابُ وَقْتِ صَلَاةِ الْفَجْرِ

(50) 671 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا

هَيْبَةُ بْنُ يَرِيمَ الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَيْثُ بْنُ سَمِيٍّ، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الرَّبِيعِ، الصُّبْحِ يَغْلَسُ، فَلَمَّا سَلَّمَ، أَقْبَلْتُ عَلَى ابْنِ عُمَرَ، فَقُلْتُ: مَا هَذِهِ الصَّلَاةُ؟ قَالَ: «هَذِهِ صَلَاتُنَا، كَانَتْ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَأَبِي بَكْرٍ، وَعُمَرَ، فَلَمَّا طَعِنَ عُمَرُ، أَسْفَرَ بِهَا عُثْمَانُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. es-Salât 2 (h.no: 671)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. Mevâkîti's-Salât 2 (h.no: 654)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. Mevâkîti's-Salât 1 (h.no: 255)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. Mevâkîti's-Salât, "B. vakti salâti'l-fecr" (h.no: 253)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. Mevâkîti's-Salât 1 (h.no: 255)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Mevâkîti's-Salât "B. vakti salâti'l-fecr" (h.no: 226)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. es-Salât 2 (h.no: 671)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Salât 2 (h.no: 551)

²⁰³ Bu bölüm, Kişnâvî tahkikli *Misbâh* nüshasında üçüncü bölüm olmakla birlikte Kitâb başlığı da "كتاب أبواب" şeklinde. M. Muhtar tahkikli neşir de ise Kitâb başlığına numara vermeksizin "بواب" diye geçmektedir.

(4) بَابُ الْإِزْرَادِ بِالظَّهْرِ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ²⁰⁴

(51) 680 – حَدَّثَنَا تَمِيمُ بْنُ الْمُتَنَصِّرِ الْوَأَسِطِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوْسُفَ، عَنْ شَرِيكِ، عَنْ بَيَانَ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنِ الْمُعْبِرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، قَالَ: كُنَّا نُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ صَلَاةَ الظَّهْرِ بِالْحَاجِرَةِ، فَقَالَ لَنَا: «أَبْرُدُوا بِالصَّلَاةِ؛ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. es-Salât 4 (h.no: 680)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. Mevâkîti's-Salât 4 (h.no: 663)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. Mevâkîti's-Salât 3 (h.no: 257)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. Mevâkîti's-Salât, "B. el-İbrâdi bi'z-zuhr" (h.no: 255)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. Mevâkîti's-Salât 3 (h.no: 257)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثُهُ صَحِيحٌ، وَرَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mevâkîti's-salât, "B. el-İbrâdi bi'z-zuhr" (h.no: 228)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لغيره، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. es-Salât 4 (h.no: 680)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Salât 4 (h.no: 560)

²⁰⁴ Bu bâb başlığı, *Misbâh* tahkiklerinde "بَابُ الْإِزْرَادِ بِالظَّهْرِ" şeklinde gelmektedir.

(52) 681 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُمَرَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، عَنْ عُبيدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَبْرُدُوا بِالظُّهْرِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. es-Salât 4 (h.no: 681)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. Mevâkîti's-Salât 4 (h.no: 664)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. Mevâkîti's-Salât 3 (h.no: 258)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. Mevâkîti's-Salât, “B. el-İbrâdi bi'z- zühr” (h.no: 256)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. Mevâkîti's-Salât 3 (h.no: 258)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mevâkîti's-salât, “B. el-İbrâdi bi'z- zühr” (h.no: 229)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. es-Salât 4 (h.no: 681)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Salât 4 (h.no: 561)

(12) بَابُ التَّهَيُّي عَنِ النَّوْمِ قَبْلَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ، وَعَنِ الْحَدِيثِ بَعْدَهَا

(53) 702 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، قَالَ:

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْلَى الطَّائِفِيُّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «مَا نَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَبْلَ الْعِشَاءِ، وَلَا سَمَرَ بَعْدَهَا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. es-Salât 12 (h.no: 702)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. Mevâkîti's-Salât 12 (h.no: 687)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. Mevâkîti's-Salât 5 (h.no: 260)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. Mevâkîti's-Salât, "B. en-nehyi 'ani'n-nevmi kable salâti'l-'ışâi, ve 'ani'l-hadîsi ba'dehâ" (h.no: 258)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. Mevâkîti's-Salât 5 (h.no: 260)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناده حديث عائشة صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. mevâkîti's-salât, "B. en-nehyi 'ani'n-nevmi kable salâti'l-'ışâi, ve 'ani'l-hadîsi ba'dehâ" (h.no: 231)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناده ضعيف	İbn Mâce, E. es-Salât 12 (h.no: 702)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Salât 12 (h.no: 582)

(13) بَابُ النَّهْيِ أَنْ يُقَالَ صَلَاةُ الْعَتَمَةِ

(54) 705 – حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنُ كَاسِبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجَلَانَ، عَنِ الْمُقْبِرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، ح وَحَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَزْمَلَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «لَا تَغْلِبَنَّكُمْ الْأَعْرَابُ عَلَى اسْمِ صَلَاتِكُمْ» زَادَ ابْنُ حَزْمَلَةَ «فَإِنَّمَا هِيَ الْعِشَاءُ، وَإِنَّمَا يَقُولُونَ الْعَتَمَةَ، لِاعْتِمَائِهِمْ بِالْإِبِلِ»²⁰⁵

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. es-Salât 13 (h.no: 705)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. Mevâkîti's-Salât 13 (h.no: 690)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. Mevâkîti's-Salât 6 (h.no: 262)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. Mevâkîti's-Salât, "B. en-nehyi en yükâle salâtü'l-'atame" (h.no: 260)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. Mevâkîti's-Salât 6 (h.no: 262)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mevâkîti's-salât, "B. en-nehyi en yükâle salâtü'l-'atame" (h.no: 233)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. es-Salât 13 (h.no: 705)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Salât 13 (h.no: 585)

²⁰⁵ M. F. Abdülbâkî tahkikli *Sünen-i İbn Mâce* nüshasında, baskıdan kaynaklı olarak, senedin Abdurrahman b. Harmele'ye kadar olan kısmı bulunmamaktadır.

MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ إِبْنِ مَاجَهَ لِهَذِهِ الزِّيَادَةِ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ezân, “B. bed’i’l-ezân” (h.no: 235)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ بِطَرَفِهِ، وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ	İbn Mâce, K. el-Ezân 2 (h.no: 708)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Ezân 2 (h.no: 587)

(4) بَاب مَا يُقَالُ إِذَا أَدْنُ الْمُؤَدَّنِ

(56) 719 – حَدَّثَنَا شُجَاعُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو الْفَضْلِ قَالَ حَدَّثَنَا هَشِيمٌ أُنْبَاءً أَبُو بَشْرٍ عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ بْنِ أَسَامَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

عَتِيبَةَ بْنِ أَبِي سَفْيَانَ حَدَّثَنِي عَمِّي أُمُّ حَبِيبَةَ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِذَا كَانَ عِنْدَهَا فِي يَوْمِهَا وَلَيْسَ بِهَا فَسَمِعَ الْمُؤَدَّنُ يُؤَدِّنُ قَالَ

كَمَا يَقُولُ الْمُؤَدَّنُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. el-Ezân 4 (h.no: 719)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Ezân 4 (h.no: 704)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Ezân 3 (h.no: 269)
M. ALÎ – İZZET ALÎ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Ezân, “B. mâ yükâlû izâ ezzenel- müezzin” (h.no: 267)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Ezân 3 (h.no: 269)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ezân, “B. mâ yükâlû izâ ezzenel- müezzin” (h.no: 240)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لِغَيْرِهِ، وَهَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. el-Ezân 4 (h.no: 719)
N. el-ELBÂNÎ		ضَعِيفٌ	Zaifü İbn Mâce, K. el-Ezân 4 (h.no: 587)

4 - كتاب المساجد والجماعات

(1) بَابُ مَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِدًا²¹⁰

(57) 738 - حَدَّثَنَا يُونُسُ²¹¹ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ نَشِيطٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي حُسَيْنِ النَّوْفَلِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ بَنَى مَسْجِدًا لِلَّهِ كَمَفْحَصِ قَطَاةٍ، أَوْ أَصْغَرَ، بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Mesâcid 1 (h.no: 738)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. el-Mesâcid 1 (h.no: 723)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, E. Binâi'l-Mescid 1 (h.no: 278)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, E. Binâi'l-Mescid (h.no: 276)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Mesâcid 1 (h.no: 278)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor		Zevâidü İbn Mâce, E. Binâi'l-Mescid (h.no: 247)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Mesâcid 1 (h.no: 738)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Mesâcid 1 (h.no: 609)

²¹⁰ Buradaki rivâyet, *Misbâh* tahkiklerinde "أبواب بناء المسجد" bâb başlığı altında gelmektedir.

²¹¹ M. Ali-İ. Atiyye tahkikli *Misbâh* nüshasında "يونس" ismi geçmemektedir.

(8) بَابُ الْمَسَاجِدِ فِي الدُّورِ

(58) 755 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْقَضَائِبِ الْحُرْقِيُّ²¹² قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي

صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ أُرْسِلَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنْ تَعَالَ فَحُطَّ لِي مَسْجِدًا فِي دَارِي أُصَلِّي فِيهِ، وَذَلِكَ بَعْدَ مَا عَمِيَ، «فَجَاءَ، فَفَعَلَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. el-Mesâcid 8 (h.no: 755)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Mesâcid 8 (h.no: 739)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, E. Binâi'l-Mescid 5 (h.no: 285)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, E. Binâi'l-Mescid, "B. el-mesâcid-i fi'd-dûr" (h.no: 203 ²¹³)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Mesâcid 5 (h.no: 285)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Binâi'l-Mescid, "B. el-mesâcid-i fi'd-dûr" (h.no: 253)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده حسن	İbn Mâce, E. el-Mesâcid 8 (h.no: 755)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Mesâcid 8 (h.no: 618)

²¹² M. el-A'zamî ve Kişnâvî tahkikli nüshalarda "المقرئ" şeklinde, M. Muhtar tahkikli nüshada "المقرئ" şeklinde gelmektedir.

²¹³ M. Ali-İ. Atiyye tahkikli Misbâh'ın rivâyet sıralamasına göre 203. değil, 283. rivâyet olması gerekmektedir.

(10) بَاب كَرَاهِيَةِ النِّخَامَةِ فِي الْمَسْجِدِ²¹⁴

(59) 764 – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ «حَكَ بُرَاقًا

فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ²¹⁵		İbn Mâce, K. el-Mesâcid 10 (h.no: 764)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Mesâcid 10 (h.no: 748)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, E. Binâi'l-Mescid 7 (h.no: 289)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, E. Binâi'l-Mescid, "B. Kerâhiyeti'n-nühâati fi'l-mescid" (h.no: 287)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Mesâcid 7 (h.no: 289)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. binae'l-mescid, "B. kerâhiyeti'n-nühâati fi'l-mescid" (h.no: 257)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Mesâcid 10 (h.no: 764)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Mesâcid 10 (h.no: 625)

²¹⁴ M. Ali-İ. Atıyye ve M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshalarında "النخامة" yerine "النخاعة" sözcüğü yer almaktadır.

²¹⁵ Bu rivâyet, yine M. F. Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Beyrût ve Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi*'ndeki Kâhire baskılarında "إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ" ifadesiyle zevâid rivâyet olarak geçmektedir.

(12) بَابُ الصَّلَاةِ فِي أُعْطَانِ الْإِبِلِ وَمُرَاحِ الْعَنَمِ²¹⁶

(60) 768 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَشِيرٍ بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنْ لَمْ تَجِدُوا إِلَّا مَرَابِضَ الْعَنَمِ، وَأَعْطَانَ الْإِبِلِ، فَصَلُّوا فِي مَرَابِضِ الْعَنَمِ، وَلَا تُصَلُّوا فِي أُعْطَانَ الْإِبِلِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ²¹⁷		İbn Mâce, K. el-Mesâcid 12 (h.no: 768)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Mesâcid 12 (h.no: 752)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor ²¹⁸		Misbâhü'z-zücâce, E. Binâi'l-Mescid 8 (h.no: 290)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, E. Binâi'l-Mescid, "B. es-salâti fi e'tâni'l-ibili ve merâbizî'l-ğanem" (h.no: 288)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Mesâcid 8 (h.no: 290)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ أَبِي هُرَيْرَةَ لِرَوَايَةِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Binâi'l-Mescid, "B.'s-salâti fi e'tâni'l-ibili ve merâbizî'l-ğanem" (h.no: 258)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Mesâcid 12 (h.no: 768)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Mesâcid 12 (h.no: 629)

²¹⁶ Kişnavî ve M. Muhtar tahkikli nüshalarda, bu bâb başlığındaki "مُرَاحِ" yerine "مرابض" kelimesi kullanılmaktadır. M. el-A'zamî tahkikli neşirde ise "مُرَاحِ الْعَنَمِ" kısmı bulunmamaktadır.

²¹⁷ Bu rivâyet, yine M. F. Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Beyrût ve Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi*'ndeki Kâhire baskılarında "إسناده صحيح" ifadesiyle zevâid rivâyet olarak geçmektedir.

²¹⁸ Kişnavî tahkikli nüshada bu rivâyetin değerlendirme kısmı ile 291. rivâyet bulunmamaktadır. Bu yüzden bu hadisin sihhatine işarete kullanılan ifadeyi bilemiyoruz.

(13) بَاب الدُّعَاءِ عِنْدَ دُخُولِ الْمَسْجِدِ²¹⁹

(61) 773 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍِ الْحَنْفِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ عُثْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنِي سَعِيدُ الْمُقْبَرِيُّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: " إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ، فَلْيَسَلِمْ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ، وَإِذَا خَرَجَ، فَلْيَسَلِمْ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ اعْصِمْنِي مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ "

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ²²⁰		İbn Mâce, K. el-Mesâcid 13 (h.no: 773)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Mesâcid 13 (h.no: 757)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, E. Binâi'l-Mescid 9 (h.no: 293)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, E. Binâi'l-Mescid, "B. ed-duâi 'inde dühûli'l-mescid" (h.no: 293)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Mesâcid 9 (h.no: 293)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Binâi'l-Mescid, "B. ed-duâ 'inde dühûli'l-mescid" (h.no: 261)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حسن	İbn Mâce, E. el-Mesâcid 13 (h.no: 773)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Mesâcid 13 (h.no: 634)

²¹⁹ M. el-A'zamî tahkikli *Sünen* nüshasında "باب" kelimesi bulunmamaktadır.

²²⁰ Bu rivâyet, yine M. F. Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Beyrût ve Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi*'ndeki Kâhire baskılarında "إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ" ifadesiyle zevâid rivâyet olarak geçmektedir.

(19) بَابُ لُزُومِ الْمَسَاجِدِ وَانْتِظَارِ الصَّلَاةِ²²¹

(62) 800 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَةُ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذُنُبٍ، عَنِ الْمُقْبَرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَا تَوَطَّنَ رَجُلٌ مُسْلِمٌ الْمَسَاجِدَ لِلصَّلَاةِ وَالذِّكْرِ، إِلَّا تَبَشَّشَ اللَّهُ لَهُ، كَمَا يَتَبَشَّشُ أَهْلُ الْغَائِبِ بِغَائِبِهِمْ إِذَا قَدِمَ عَلَيْهِمْ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Mesâcid 19 (h.no: 800)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجالہ ثقات	İbn Mâce, E. el-Mesâcid 19 (h.no: 784)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, E. Binâi'l-Mescid 14 (h.no: 302)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, E. Binâi'l-Mescid, "B. lüzûmi'l-cemâati ve'ntizâri's-salât" (h.no: 300)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Mesâcid 14 (h.no: 302)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناده صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. Binâi'l-Mescid, "B. lüzûmi'l-mesâcidi ve'ntizâri's-salât" (h.no: 270)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	رجالہ ثقات رجال الشيخين	İbn Mâce, E. el-Mesâcid 19 (h.no: 800)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Mesâcid 19 (h.no: 659)

²²¹ Bu bâb başlığında yer alan "المساجد" yerine "الجماعة" kelimesi M. el-Kişnâvî, M. Ali-İ. Atıyye ve Y. el-Hût tahkiklerinde geçmektedir.

(63) 801 – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: صَلَّيْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْمَغْرِبَ، فَرَجَعَ مَنْ رَجَعَ، وَعَقَّبَ مَنْ عَقَّبَ، فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُسْرِعًا، فَدَخَلَ حَفْرَهُ النَّفْسِ، وَقَدْ حَسَرَ عَنْ رُكْبَتَيْهِ، فَقَالَ: "أَبْشِرُوا، هَذَا رُكْبَتُكُمْ قَدْ فَتَحَ بَابًا مِنْ أَبْوَابِ السَّمَاءِ، يُبَاهِي بِكُمْ الْمَلَائِكَةَ، يَقُولُ: انظُرُوا إِلَى عِبَادِي قَدْ قَضَوْا فَرِيضَةً، وَهُمْ يَنْتَظِرُونَ أُخْرَى"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Mesâcid 19 (h.no: 801)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Mesâcid 19 (h.no: 785)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, E. Binâi'l-Mescid 14 (h.no: 303)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, E. Binâi'l-Mescid, "B. lüzûmi'l-mesâcidi ve'ntizâri's-salât" (h.no: 301)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Mesâcid 14 (h.no: 303)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. Binâi'l-Mescid, "B. lüzûmi'l-mesâcidi ve'ntizâri's-salât" (h.no: 271)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Mesâcid 19 (h.no: 801)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Mesâcid 19 (h.no: 660)

5 - كتاب إقامة الصلاة والسنة فيها²²²

(6) باب القراءة في صلاة الفجر يوم الجمعة²²³

(64) 824 - حدثنا إسحاق بن منصور أنبأنا إسحاق بن سليمان أنبأنا عمرو بن أبي قيس عن أبي فرزة عن أبي الأخص

عن عبد الله بن مسعود أن رسول الله ﷺ كان يقرأ في صلاة الفجر يوم الجمعة الم تنزيل وهل أتى على الإنسان

قال إسحاق بن سليمان هكذا ثنا عمرو عن عبد الله لا أشك فيه

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 6 (h.no: 824)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 6 (h.no: 808)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 3 (h.no: 307)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. el-kırâati fi'l-fecri yevme'l-cumu'a" (h.no: 304 ²²⁴)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 3 (h.no: 307)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ بْنِ مَسْعُودٍ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. el-kırâati fi'l-fecri yevme'l-cumu'a" (h.no: 275)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناد مختلف في وصله وإرساله	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 6 (h.no: 824)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 6 (h.no: 680)

²²² Bu bölüm başlığındaki "السنة" kelimesi, *Misbâh* tahkiklerinde "السُنَن" olarak yer almaktadır. Ayrıca "كتاب" kelimesi de M. Muhtar tahkikli eserde ve M. el-A'zamî ve Ş. el-Arnaut tahkikli *Sünen* nüshalarında "أبواب" olarak gelmektedir.

²²³ Y. el-Hût, M. Ali-İ. Ali-Atıyye ve Kişnâvî tahkikli *Misbâh*'ta ve M. Muhtar tahkikli *Zevâid*'de "صلاة" kelimesi bulunmamaktadır.

²²⁴ Bu rivayet, M. Ali-İ. Atıyye tahkikli *Misbâh* nüshasında 304 numaralı hadisten sonra numarasız olarak gelerek, 304. rivâyetin ikinci bir rivâyeti durumunda yer almaktadır.

(11) بَابُ الْقِرَاءَةِ خَلْفَ الْإِمَامِ

843 (65) - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا 225 سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا 226 شُعْبَةُ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ يَزِيدَ الْفَقِيرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: «كُنَّا نَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ خَلْفَ الْإِمَامِ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ، بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، وَسُورَةٍ فِي الْأُخْرَيَيْنِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إنفرد به ابن ماجه ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 11 (h.no: 843)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 11 (h.no: 827)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	قَالَ الْمَزِي مُؤَقُوفٌ قَلت وَرَجَاله ثَقَات	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 5 (h.no: 312)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	قَالَ الْمَزِي مُؤَقُوفٌ قَلت وَرَجَاله ثَقَات	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. el-kırâati hal-fe'l-imâm" (h.no: 309)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	قَالَ الْمَزِي مُؤَقُوفٌ قَلت وَرَجَاله ثَقَات	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 5 (h.no: 312)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	قَالَ الْمَزِي مُؤَقُوفٌ، هَذَا إِسْنَاد رَجَاله ثَقَات	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. el-kırâati hal-fe'l-imâm" (h.no: 281)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح وهو موقوف	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 11 (h.no: 843)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 11 (h.no: 694)

225 M. Ali-İ. Atıyye tahkikli *Misbâh* nüshasında "أبناؤنا" olarak geçmektedir.

226 M. Ali-İ. Atıyye tahkikli *Misbâh* nüshasında "أبناؤنا" olarak geçmektedir.

(14) بَابُ الْجَهْرِ بَأْمِين

(66) 856 - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا

سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَا حَسَدْتُمْكُمُ الْيَهُودَ عَلَى شَيْءٍ، مَا حَسَدْتُمْكُمْ عَلَى السَّلَامِ وَالْتَأْمِينِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ اُخْتِجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 14 (h.no: 856)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ، اُخْتِجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 14 (h.no: 840)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اُخْتِجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 7 (h.no: 316)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اُخْتِجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, “B. el-cehri bi- âmîn” (h.no: 313)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اُخْتِجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 7 (h.no: 316)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ اُخْتِجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, “B. el-cehri bi- âmîn” (h.no: 285)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 14 (h.no: 856)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 14 (h.no: 704)

(15) بَابُ رَفْعِ الْبَدَنِ إِذَا رَكَعَ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعِ

(67) 866 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ «كَانَ يَرْفَعُ

يَدَيْهِ إِذَا دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ، وَإِذَا رَكَعَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رَجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيحِينَ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 15 (h.no: 866)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رَجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيحِينَ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 15 (h.no: 850)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 8 (h.no: 321)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. raf'u'l-yedeyni izâ rafea ve izâ rakea ra'sehû mine'r-rukû" (h.no: 318)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 8 (h.no: 321)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيحِينَ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. raf'u'l-yedeyni izâ rakea ve izâ rafea ra'sehû mine'r-rukû" (h.no: 290)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		رجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 15 (h.no: 866)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 15 (h.no: 713)

(68) 868 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حُدَيْفَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ أَبِي الرُّبَيْزِ، أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، "كَانَ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ رَفَعَ يَدَيْهِ، وَإِذَا رَكَعَ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكُوعِ فَعَلَّ مِثْلَ ذَلِكَ، وَيَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَعَلَّ مِثْلَ ذَلِكَ " وَرَفَعَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ يَدَيْهِ إِلَى أُذُنَيْهِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجالہ ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 15 (h.no: 868)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رجالہ ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 15 (h.no: 852)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَات	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 8 (h.no: 322)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَات	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. raf'u'l-yedeyni izâ rakea ve izâ rafea ra'sehû mine'r-rukû" (h.no: 319)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَات	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 8 (h.no: 322)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ جَابِرِ رِجَالِهِ ثِقَات	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. raf'u'l-yedeyni izâ rakea ve izâ rafea ra'sehû mine'r-rukû" (h.no: 291)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده حسن	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 15 (h.no: 868)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 15 (h.no: 715)

(16) بَاب الرُّكُوعِ فِي الصَّلَاةِ

(69) 869 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلِّمِ، عَنْ بُدَيْلٍ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، عَنْ

عَائِشَةَ قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا رَكَعَ لَمْ يَشْخِصْ رَأْسَهُ، وَلَمْ يُصَوِّبْهُ، وَلَكِنْ يَبِينُ ذَلِكَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 16 (h.no: 869)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 16 (h.no: 853)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 9 (h.no: 323)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. er-rukû fi's-salât" (h.no: 320)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 9 (h.no: 323)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 16 (h.no: 869)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 16 (h.no: 716)

(70) 871 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُلَازِمُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَدْرِ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ شَيْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ، وَكَانَ مِنَ الْوَفْدِ، قَالَ: خَرَجْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَبَايَعَنَاهُ وَصَلَّيْنَا خَلْفَهُ، فَلَمَحَ بِمُؤَخَّرِ عَيْنِهِ رَجُلًا، لَا يُقِيمُ صَلَاتَهُ، - يَعْنِي صَلْبَهُ - فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ، فَلَمَّا قَضَى النَّبِيُّ ﷺ الصَّلَاةَ، قَالَ: «يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَا يُقِيمُ صَلْبَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ»²²⁷

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح. ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 16 (h.no: 871)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 16 (h.no: 855)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 10 (h.no: 324)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. lâ salâte limen lem yüküm sulbehû" (h.no: 321)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 10 (h.no: 324)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث علي بن شيبان صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. lâ salâte limen lâ yükümü sulbehû" (h.no: 292)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 16 (h.no: 871)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 16 (h.no: 718)

²²⁷ Bu rivâyet, M. el-Kişnâvî, M. Ali-İ Atıyye ve Y. el-Hût tahkiklerinde "باب لا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يُقِيمِ صَلْبَهُ" ve M. Muhtar tahkikinde "باب لا صَلَاةَ لِمَنْ لَا يُقِيمُ صَلْبَهُ" bâb başlığı altında gelmektedir.

(24) بَاب مَا جَاءَ فِي التَّشْهُدِ²²⁸

(71) 901 – حَدَّثَنَا جَمِيلُ بْنُ الْحَسَنِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرِو حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِي حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ وَهَشَامُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ قَتَادَةَ وَهَذَا حَدِيثُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ يُونُسَ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ حَطَّانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَطَبَنَا وَبَيْنَ لَنَا سِنْتَنَا وَعَلَّمَنَا صَلَاتَنَا فَقَالَ إِذَا صَلَّيْتُمْ فَكَانَ عِنْدَ الْقَعْدَةِ فَلْيُكِّنْ مِنْ أَوْلَى قَوْلِ أَحَدِكُمُ التَّحِيَّاتِ الطَّيِّبَاتِ الصَّلَوَاتِ لِلَّهِ السَّلَامِ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ سَبْعَ كَلِمَاتٍ هُنَّ تَحِيَّةُ الصَّلَاةِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	وإسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 24 (h.no: 901)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 24 (h.no: 888)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 16 (h.no: 331)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. fi't-teşehhüd" (h.no: 328)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 16 (h.no: 331)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثُ أَبِي مُوسَى صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe fi't-tüleşhüd" (h.no: 299)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 24 (h.no: 901)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 24 (h.no: 744)

²²⁸ Bu bâb başlığında bulunan "ما جاء" kısmı M. el-Kişnâvî, M. Ali-İ. Atıyye ve Y. el-Hût tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(26) بَاب مَا يُقَالُ بَعْدَ التَّشَهُّدِ وَالصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ

(72) 910 – حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لِرَجُلٍ «مَا تَقُولُ فِي الصَّلَاةِ؟» قَالَ: أَتَشْهَدُ، ثُمَّ أَسْأَلُ اللَّهَ الْجَنَّةَ، وَأَعُوذُ بِهِ مِنَ النَّارِ، أَمَا وَاللَّهِ مَا أَحْسِنُ دُنْدَنْتَكَ، وَلَا دُنْدَنَةَ مُعَاذٍ، فَقَالَ: «حَوْلَهَا نُدْنِدُنُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 26 (h.no: 910)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 26 (h.no: 897)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 18 (h.no: 335)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. mâ yükâlû ba'de't-teşehhüdi ve's-salâti 'ale'n-Nebî" (h.no: 332)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 18 (h.no: 335)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	وهَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ كُلُّهُمْ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. mâ yükâlû ba'de't-teşehhüdi ve's-salâti 'ale'n-Nebî" (h.no: 303)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحيح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 26 (h.no: 910)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 26 (h.no: 751)

(27) بَابُ الْإِشَارَةِ فِي التَّشْهَدِ

(73) 912 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ،

قَالَ: «رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ حَلَّقَ بِالْإِبْهَامِ وَالْوَسْطَى، وَرَفَعَ الْيَدَيْنِ تَلِيهِمَا، يَدْعُو بِمَا فِي التَّشْهَدِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 27 (h.no: 912)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 27 (h.no: 899)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 19 (h.no: 336)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. el-işâreti fi't-teşehhüd" (h.no: 313 ²²⁹)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 19 (h.no: 336)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث وائل بن حجر صحيح، ورجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. el-işâreti fi't-teşehhüd" (h.no: 304)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده قوي	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 27 (h.no: 912)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 27 (h.no: 753)

²²⁹ M. Ali-İ. Atıyye tahkikli *Misbâh* nüshasındaki sıralamaya göre 333. rivâyet olması gerekmektedir.

(28) بَابُ التَّسْلِيمِ

(74) 917 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ بْنُ زُرَّارَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبَّاشٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ أَبِي مَرْزُومٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: «صَلَّى بِنَا عَلِيٌّ، يَوْمَ الْجُمُعِ، صَلَاةً ذَكَرْنَا صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فِيمَا أَنْ نَكُونَ نَسِينَاهَا، وَإِنَّمَا أَنْ نَكُونَ تَرْكْنَاهَا، فَسَلَّمَ عَلَيَّ يَمِينَهُ وَعَلَى شِمَالِهِ»²³⁰

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنَّ أَبَا إِسْحَاقَ كَانَ يَدْلِسُ، وَ اخْتَلَطَ بَأَخْرَ عَمْرِهِ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 28 (h.no: 917)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنَّ أَبَا إِسْحَاقَ كَانَ يَدْلِسُ، وَ اخْتَلَطَ بَأَخْرَ عَمْرِهِ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 28 (h.no: 904)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 20 (h.no: 338)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. et-Teslîm" (h.no: 335)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 20 (h.no: 338)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ أَبِي مُوسَى رِجَالُهُ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنَّ أَبَا إِسْحَاقَ كَانَ يَدْلِسُ وَ اخْتَلَطَ بَأَخْرِهِ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. et-Teslîm" (h.no: 306)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 28 (h.no: 917)
N. el-ELBÂNÎ		منكر	Zaifü İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 27 (h.no: 174)

²³⁰ Bu rivâyetle alakalı M. F. Abdülbaki İshak hariç ravilerinin sika olduğuna İshâk'ınsa tedliste bulunduğu ve ömrünün son zamanlarında zihni değişim yaşadığına işaret etmiştir. Bununla birlikte M. el-Kişnâvî ise, bu rivâyetin senedinin sahîh ricalinin sika olduğunu belirtmiştir. Biz de bu yüzden söz konusu rivâyeti el-Kişnâvî'ye itibaren sahîhler arasında zikrettik.

(33) بَابُ الْإِنْصِرَافِ مِنَ الصَّلَاةِ²³¹

(75) 931 - حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ هَلَالِ الصَّوَّافِ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنِ حُسَيْنِ الْمَعْلَمِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ

جَدِّهِ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَنْفُتِلُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ فِي الصَّلَاةِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ²³²		İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 33 (h.no: 931)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رِجَالُهُ ثِقَاتٌ، احْتَجَّ مُسْلِمٌ بِرَوَايَةِ ابْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ جَدِّهِ فَالْإِسْنَادُ عِنْدَهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 33 (h.no: 918)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ احْتَجَّ مُسْلِمٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 23 (h.no: 342)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ احْتَجَّ مُسْلِمٌ بِرَوَاتِهِ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. el-İnsirâfi mine's-salât" (h.no: 339)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ احْتَجَّ مُسْلِمٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 23 (h.no: 342)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو رِجَالُهُ ثِقَاتٌ احْتَجَّ مُسْلِمٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. la yehussü'l-İmâm nefsehü bi'd-duâ" (h.no: 310)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لغيره، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 33 (h.no: 931)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-salât 33 (h.no: 768)

²³¹ M. Muhtar tahkikli *Zevâid*'de bu bâb başlığı "باب لا يخص الإمام نفسه بالدعاء" şeklinde gelmektedir.

²³² Bu rivâyet, yine M. F. Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Beyrût ve Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi*'ndeki Kâhire baskılarında "احتج مسلم برواية ابن شعيب عن أبيه عن جده فالإسناد" "جده فالإسناد" ifadesiyle zevâid rivâyet olarak geçmektedir.

(38) بَابُ مَا يَقْطَعُ الصَّلَاةَ

(76) 950 – حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَحْزَمَ أَبُو طَالِبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْفَى،

عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «يَقْطَعُ الصَّلَاةَ الْمَرْأَةُ، وَالْكَلْبُ، وَالْحِمَارُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح، فقد احتج البخاري بجميع رواته	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 38 (h.no: 950)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح فقد احتج البخاري بجميع رواته	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 38 (h.no: 937)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اِحْتَجَّ الْبُخَارِيُّ بِجَمِيعِ رَوَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 25 (h.no: 345)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اِحْتَجَّ الْبُخَارِيُّ بِجَمِيعِ رَوَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. mâ yaktau's-salât" (h.no: 342)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اِحْتَجَّ الْبُخَارِيُّ بِجَمِيعِ رَوَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 25 (h.no: 345)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث أبي هريرة صحيح فقد احتج البخاري بجميع رواته	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. mâ yaktau's-salât" (h.no: 313)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح على اختلاف كبير فيه على قتادة	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 38 (h.no: 950)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 38 (h.no: 784)

(41) بَابُ النَّهْيِ أَنْ يُسَبِّقَ الْإِمَامُ بِالرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ²³³

(77) 963 – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ ابْنِ عَجَلَانَ، ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَشِيرٍ بَكْرٌ بْنُ خَلْفٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ ابْنِ عَجَلَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنْ ابْنِ مُحَيْرِيزٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تُبَادِرُونِي بِالرُّكُوعِ، وَلَا بِالسُّجُودِ، فَمَهْمَا أَسْبَقْتُكُمْ بِهِ إِذَا رَكَعْتُ تُدْرِكُونِي بِهِ إِذَا رَفَعْتُ، وَمَهْمَا أَسْبَقْتُكُمْ بِهِ إِذَا سَجَدْتُ تُدْرِكُونِي بِهِ إِذَا رَفَعْتُ، إِنِّي قَدْ بَدَأْتُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 41 (h.no: 963)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 41 (h.no: 950)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 27 (h.no: 349)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, “B. en-nehyi en yüsbeka'l-imâmü bi'r-rukû' ve's-sücûd” (h.no: 346)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 27 (h.no: 349)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثٌ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, “B. en-nehyi en yüsbeka'l-imâmü bi'r-rukû' ve's-sücûd” (h.no: 317)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لَغَيْرِهِ، وَهَذَا إِسْنَادٌ قَوِيٌّ مِنْ أَجْلِ ابْنِ عَجَلَانَ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 41 (h.no: 963)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 41 (h.no: 797)

²³³ Bâb başlığında bulunan “ن” harfi cerri, Kişnâvî tahkikinde “عن” harfi cerri olarak kullanılmıştır. Y. el-Hût ve M. Muhtar tahkiklerinde ise “عن” harfi cerrinin yanı sıra “ن” de yer almaktadır.

(43) بَابُ مَنْ أَمَّ قَوْمًا وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ

(78) 971 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمَرَ بْنِ هَيَّاجٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَرْحَبِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدَةُ بْنُ الْأَسْوَدِ، عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ الْوَلِيدِ، عَنِ الْمُنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: "ثَلَاثَةٌ لَا تُرْفَعُ صَلَاتُهُمْ فَوْقَ رُءُوسِهِمْ شَيْئًا: رَجُلٌ أَمَّ قَوْمًا وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ، وَامْرَأَةٌ بَاتَتْ وَرَوَّجَهَا عَلَيْهَا سَاخِطٌ، وَأَخْوَانٌ مُتَصَارِمَانِ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 43 (h.no: 971)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 43 (h.no: 958)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 29 (h.no: 354)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. men emme kavmen vehüm lehû kârihûn" (h.no: 351)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 29 (h.no: 354)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. men emme kavmen vehüm lehû kârihûn" (h.no: 322)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ مِنْ أَجْلِ يَحْيَى الْأَرْحَبِيِّ وَعُبَيْدَةَ بْنِ الْأَسْوَدِ، وَبَاقِي رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 43 (h.no: 971)
N. el-ELBÂNÎ		مَنْكُرٌ بِهَذَا اللَّفْظِ	Zaifü İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 43 (h.no: 187)

(45) بَاب مَا يُسْتَحَبُّ أَنْ يَلِيَ الْإِمَامَ²³⁴

(79) 977 - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ

ﷺ: «يُحِبُّ أَنْ يَلِيَهُ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ لِيَأْخُذُوا عَنْهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ²³⁵		İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 45 (h.no: 977)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 45 (h.no: 964)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 31 (h.no: 357)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. men yüstehabbü en yeliye'l-imâm" (h.no: 353)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 31 (h.no: 357)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَنَسٍ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. el-isnâni cemâ'a" (h.no: 325)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 45 (h.no: 977)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 45 (h.no: 804)

²³⁴ M. Ali-İ. Atyye tahkikinde "ما" kısmı "من" şeklinde geçmektedir. Bu rivâyet, M. Muhtar tahkikinde yer alan "باب الاسنان جماعة" bâb başlığının altında geçmektedir.

²³⁵ Bu rivâyet, yine M. F. Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Beyrût ve Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi*'ndeki Kâhire baskılarında "رجال إسناده ثقات" ifadesiyle zevâid rivâyet olarak geçmektedir.

(51) بَابُ فَضْلِ الصَّفِّ الْمُقَدَّمِ²³⁶

(80) 997 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ سَمِعْتُ طَلْحَةَ بْنَ مُصَرِّفٍ، يَقُولُ سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْسَجَةَ، يَقُولُ سَمِعْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ²³⁷		İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 51 (h.no: 997)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناد حديث البراء صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 51 (h.no: 983)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	رجالہ ثقات	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 34 (h.no: 361)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	قلت: رجاله ثقات	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. li'l-imâmi yü-haffifü izâ hadese emrun" (h.no: 357)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	قلت: رجاله ثقات	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 34 (h.no: 361)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. izâ hadese eh-zün" (h.no: 329)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحيح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 51 (h.no: 997)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 51 (h.no: 823)

²³⁶ M. el-A'zamî tahkikinde "باب" kelimesi mevcut değil. Bu bâb başlığı, M. el-Kişnâvî ve Y. el-Hût tahkiklerinde "باب للإمام" olarak ifade edilmektedir. M. Ali-İ. Atıyye tahkikinde "باب للإمام" diye geçmektedir. M. Muhtar tahkikinde ise "باب إذا حدث أحز" şeklinde gelmektedir.

²³⁷ Bu rivâyet, yine M. F. Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Beyrût ve Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi*'ndeki Kâhire baskılarında "İسناد حديث البراء صحيح، رجاله ثقات" ifadesiyle zevâid rivâyet olarak geçmektedir.

(81) 999 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَنَّفِي الْحَمِصِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 51 (h.no: 999)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 51 (h.no: 985)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 34 (h.no: 362)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. li'l-imâmi yü-haffifü izâ hadese emrun" (h.no: 358)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 34 (h.no: 362)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ الصحيح	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. izâ hadese eh-zün" (h.no: 330)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 51 (h.no: 999)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 51 (h.no: 825)

(54) بَاب صَلَاةِ الرَّجُلِ خَلْفَ الصَّفِّ وَخَدُّهُ

(82) 1003 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُلَازِمُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَدْرِ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ شَيْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ وَكَانَ مِنَ الْوَفْدِ، قَالَ: خَرَجْنَا حَتَّى قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَبَايَعْنَاهُ، وَصَلَّيْنَا خَلْفَهُ، ثُمَّ صَلَّيْنَا وَرَاءَهُ صَلَاةً أُخْرَى، فَقَضَى الصَّلَاةَ، فَرَأَى رَجُلًا فَرَدًّا يُصَلِّي خَلْفَ الصَّفِّ، قَالَ: فَوَقَّفَ عَلَيْهِ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ حِينَ انصَرَفَ قَالَ: «اسْتَقْبِلْ صَلَاتِكَ، لَا صَلَاةَ لِلَّذِي خَلْفَ الصَّفِّ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 54 (h.no: 1003)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 54 (h.no: 989)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 37 (h.no: 365)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. Salâti'r-racüli halfe's-saffi vah-deh" (h.no: 361)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 37 (h.no: 365)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُهُ حَدِيثُ عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. Salâti'r-racüli halfe's-saffi vah-deh" (h.no: 333)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 54 (h.no: 1003)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 54 (h.no: 829)

(56) بَابُ الْقِبْلَةِ

(83) 1010 - حَدَّثَنَا عَلْقَمَةُ بْنُ عَمْرٍو الدَّارِمِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبَّاشٍ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ صَلَّيْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نَحْوَ بَيْتِ الْمُقَدَّسِ ثَمَانِيَةَ عَشْرٍ شَهْرًا وَصَرَفَتِ الْقِبْلَةَ إِلَى الْكَعْبَةِ بَعْدَ دُخُولِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ بِشَهْرَيْنِ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذْ صَلَّى إِلَى بَيْتِ الْمُقَدَّسِ أَكْثَرَ تَقَلُّبٍ وَجْهَهُ فِي السَّمَاءِ وَعَلَّمَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِ نَبِيِّهِ ﷺ أَنَّهُ يَهْوَى الْكَعْبَةَ فَصَعَدَ جِبْرِيْلُ فَبَجَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَتَّبِعُهُ بَصْرَهُ وَهُوَ يَصْعَدُ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ يَنْظُرُ مَا يَأْتِيهِ بِهِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ الْآيَةَ فَأَتَانَا آتٍ فَقَالَ إِنَّ الْقِبْلَةَ قَدْ صَرَفَتْ إِلَى الْكَعْبَةِ وَقَدْ صَلَّيْنَا رُكْعَتَيْنِ إِلَى بَيْتِ الْمُقَدَّسِ وَنَحْنُ رُكُوعٌ فَتَحَوَّلْنَا فَبَيْنَمَا عَلَى مَا مَضَى مِنْ صَلَاتِنَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا جِبْرِيْلُ كَيْفَ خَالَتْنَا فِي صَلَاتِنَا إِلَى بَيْتِ الْمُقَدَّسِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عِزَّ وَجَلَّ {وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضَيِّعَ أَيْمَانَكُمْ}

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ²³⁸		İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 56 (h.no: 1010)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	حديث البراء صحيح و رجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 56 (h.no: 996)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 39 (h.no: 367)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. el-Kible" (h.no: 363)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 39 (h.no: 367)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ الْبَرَاءِ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. el-Kible" (h.no: 335)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		علقمة بن عمرو الدارمي صدوق له غرائب	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 56 (h.no: 1010)
N. el-ELBÂNÎ		منكر	Zaifü İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 56 (h.no: 193)

²³⁸ Bu rivâyet, yine M. F. Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Beyrût ve Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi*'ndeki Kâhire baskılarında "ثقات حديث البراء صحيح، و رجاله ثقات" ifadesiyle zevâid rivâyet olarak geçmektedir.

(59) بَابُ الْمُصَلِّيِ يُسَلِّمُ عَلَيْهِ كَيْفَ يَرُدُّ²³⁹

(84) 1019 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شَمِيلٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي

إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: "كُنَّا نُسَلِّمُ فِي الصَّلَاةِ، فَقِيلَ لَنَا: إِنَّ فِي الصَّلَاةِ لَشُعْلًا"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 59 (h.no: 1019)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 59 (h.no: 1005)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 41 (h.no: 369)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. el-musallî yüsellemü aleyhi fekeyfe yeruddü" (h.no: 365)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 41 (h.no: 369)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. el-musallî yüsellemü aleyhi feyeruddü" (h.no: 337)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 59 (h.no: 1019)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 59 (h.no: 842)

²³⁹ Bâb başlığındaki "كَيْفَ يَرُدُّ" yerine M. Ali-İ. Atiyye tahkikinde "فَكَيْفَ يَرُدُّ", M. Muhtar tahkikinde "فَيَرُدُّ" ifadesi kullanılmıştır.

(61) بَابُ الْمُصَلِّيِّ يَتَنَحَّمُ

(85) 1023 – حَدَّثَنَا هَنَادُ بْنُ السَّرِيِّ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ بْنُ زُرَّارَةَ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبَّاشٍ، عَنْ عاصمٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ حُدَيْفَةَ، أَنَّهُ رَأَى شَيْبَةَ بْنَ رَيْعٍ بَزَقَ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ: يَا شَيْبَةُ لَا تَبْزُقْ بَيْنَ يَدَيْكَ، فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَنْهَى عَنْ ذَلِكَ، وَقَالَ: «إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا قَامَ يُصَلِّيَ أَقْبَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ بِوَجْهِهِ، حَتَّى يَنْقَلِبَ أَوْ يُحْدِثَ حَدَثَ سُوءٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 61 (h.no: 1023)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 61 (h.no: 1009)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 42 (h.no: 370)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. el-musallî yetenehhamü" (h.no: 366)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 42 (h.no: 370)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. el-musallî yetenehhamü" (h.no: 338)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناده حسن	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 61 (h.no: 1023)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 61 (h.no: 845)

(86) 1024 - حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَخْرَمَ²⁴⁰ وَعَبْدَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلْمَةَ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ

أَنْسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَرَقَ فِي ثَوْبِهِ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ ثُمَّ دَلَّكَ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 61 (h.no: 1024)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 61 (h.no: 1010)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 42 (h.no: 371)
M. ALÎ – İZZET ALÎ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. el-musallî yetenehhamü" (h.no: 367)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 42 (h.no: 371)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. el-musallî yetenehhamü" (h.no: 339)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح دون قوله: "وهو في الصلاة" فإنه شاذ، وهذا إسناد اختلف فيه على عبد الصمد -وهو ابن عبد الوارث- وعلى حماد بن سلمة	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 61 (h.no: 1024)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 61 (h.no: 846)

²⁴⁰ M. Muhtar tahkikli Zevâid nüshasında söz konusu isim "خزام" şeklinde geçmektedir.

(66) بَاب الصَّلَاةِ فِي النَّعَالِ

(87) 1037 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عُذْرٌ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْسٍ، قَالَ:

كَانَ جَدِّي أَوْسٌ، أَحْيَانًا يُصَلِّي، فَيُبَشِّرُ إِلَيَّ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ، فَأَعْطِيهِ نَعْلَيْهِ، وَيَقُولُ: «رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 66 (h.no: 1037)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 66 (h.no: 1023)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 46 (h.no: 376)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. es-Salâti fi'n-niâl" (h.no: 372)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 46 (h.no: 376)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ ابْنِ أَبِي أَوْسٍ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. es-Salâti fi'n-niâl" (h.no: 344)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لغيره، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 66 (h.no: 1037)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 66 (h.no: 856)

(68) بَاب الْحُشُوعِ فِي الصَّلَاةِ

(88) 1043 – حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ،

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَرْفَعُوا أَبْصَارَكُمْ إِلَى السَّمَاءِ أَنْ تَلْتَمِعَ» يَعْنِي فِي الصَّلَاةِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 68 (h.no: 1043)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 68 (h.no: 1029)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 47 (h.no: 378)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. el-Huşû fi's-Salât" (h.no: 374)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 47 (h.no: 378)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. el-Huşû fi's-Salât" (h.no: 346)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 68 (h.no: 1043)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 68 (h.no: 862)

(82) بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّهْجِيرِ إِلَى الْجُمُعَةِ²⁴¹

(89) 1092 - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَرَ وَسَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ قَالَا حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الرَّهْرِيِّ عَنِ سَعِيدِ بْنِ الْمَسِيْبِ عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا كَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ كَانَ عَلَى كُلِّ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ مَلَائِكَةٌ يَكْتُبُونَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ مَنَازِلِهِمْ الْأُولَى فَأَلْوَلُ فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ طَوَّرُوا الصُّحُفَ وَاسْتَمَعُوا الْخُطْبَةَ فَالْمُهْجِرُ إِلَى الصَّلَاةِ كَالْمُهْدِي بَدَنَةً ثُمَّ الَّذِي يَلِيهِ كَمُهْدِي بَقَرَةً ثُمَّ الَّذِي يَلِيهِ كَمُهْدِي كَبْشَ (حَتَّى ذَكَرَ الدَّجَاجَةَ وَالْبَيْضَةَ (زَادَ سَهْلٌ فِي حَدِيثِهِ) فَمَنْ جَاءَ بَعْدَ ذَلِكَ فَإِنَّمَا يَجِيءُ بِحَقِّهِ إِلَى الصَّلَاةِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 82 (h.no: 1092)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 82 (h.no: 1078)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 56 (h.no: 390)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. et-Tehcîri ile's-Salât" (h.no: 385)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 56 (h.no: 390)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ طَرِيقِ ابْنِ مَاجَهٍ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. et-Tehcîri ile'l-cumu'a" (h.no: 356)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 82 (h.no: 1092)
N. el-ELBÂNÎ	Geçiyor	صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 82 (h.no: 903)

²⁴¹ Söz konusu bâb başlığı, Kişnâvî, M. Ali-İ. Atıyye ve Y. el-Hût tahkikli *Misbâhü'z-züçâce* nüshalarında "بَابُ التَّهْجِيرِ إِلَى الصَّلَاةِ" ve Muhammed Muhtar tahkikli *Zevâid* nüshasında "بَابُ التَّهْجِيرِ إِلَى الْجُمُعَةِ" şeklinde geçmektedir.

(90) 1093 – حدثنا أبو كريب حدثنا وكيع عن سعيد بن بشير عن قتادة عن الحسن عن سمرة بن جندب أن رسول الله

ﷺ ضرب مثل الجمعة ثم التبكير كناحر البدنة كناحر البقرة كناحر الشاة حتى ذكر الدجاجة

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 82 (h.no: 1093)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 82 (h.no: 1079)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 56 (h.no: 391)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, “B. et-Tehcîri ile's- Salât” (h.no: 386)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 56 (h.no: 391)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ سَمْرَةَ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, “B. et-Tehcîri ile'l- cumu'a” (h.no: 357)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لغيره، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 82 (h.no: 1093)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 82 (h.no: 904)

(83) بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّيْنَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

(91) 1095 - حَدَّثَنَا حَزْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ: أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ: "مَا عَلَيَّ أَحَدِكُمْ لَوْ اشْتَرَى ثَوْبَيْنِ لِيَوْمِ الْجُمُعَةِ سِوَى ثَوْبِي مَهْنَتِهِ"
 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا شَيْخُ لَنَا، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: خَطَبَنَا النَّبِيُّ ﷺ، فَذَكَرَ ذَلِكَ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 83 (h.no: 1095)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 83 (h.no: 1081-82)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçmiyor		
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçmiyor		
K. YUSUF el-HÛT	Geçmiyor		
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حسن لغيره، وهذا إسناد ضعيف لانقطاعه	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 83 (h.no: 1095)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 83 (h.no: 905)

(92) 1096 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ زُهَيْرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ غَزْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَطَبَ النَّاسَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَرَأَى عَلَيْهِمْ ثِيَابَ التِّمَارِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا عَلَى أَحَدِكُمْ أَنْ وَجَدَ سَعَةً أَنْ يَتَّخِذَ ثَوْبَيْنِ جُمُعَتِهِ سِوَى ثَوْبِي مِهْنَتِهِ»²⁴²

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 83 (h.no: 1096)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 83 (h.no: 1083)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 57 (h.no: 393)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, “B. ez-zîneti yev-me'l-cumu'a” (h.no: 388)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 57 (h.no: 393)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ عَائِشَةَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, “B. ez-zîneti yev-me'l-cumu'a” (h.no: 359)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 83 (h.no: 1096)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 83 (h.no: 906)

²⁴² Bu rivâyet *Misbâh* tahkiklerinde “باب الزينة يوم الجمعة” bâb başlığının altında gelmektedir.

(93) 1097 - حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، وَخُوَيْرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، عَنِ ابْنِ عَجَلَانَ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبَرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَدِيعَةَ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَأَحْسَنَ غُسْلَهُ، وَتَطَهَّرَ فَأَحْسَنَ طَهْوَرَهُ، وَلَيْسَ مِنْ أَحْسَنِ نِيَابِهِ، وَمَسَّ مَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ مِنْ طَيِّبِ أَهْلِهِ، ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ وَمَا يَلُغُ وَمَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى»²⁴³

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 83 (h.no: 1097)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 83 (h.no: 1084)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 58 (h.no: 394)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. gusli'l-cumu'a" (h.no: 389)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 58 (h.no: 394)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ وَلَمْ يَخْرُجْ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. gusli'l-cumu'a" (h.no: 360)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ، وَهَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ غَيْرِ مُحَمَّدِ بْنِ عَجَلَانَ، وَهُوَ وَإِنْ كَانَ صِدْقًا	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 83 (h.no: 1097)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 83 (h.no: 907)

²⁴³ Bu rivâyet Misbâh tahkiklerinde "باب غسل الجمعة" bab başlığı altında gelmektedir.

(84) بَاب مَا جَاءَ فِي وَقْتِ الْجُمُعَةِ

(94) 1102 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: «كُنَّا نَجْمَعُهُمْ

نَرْجِعُ فَنَقِيلُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 84 (h.no: 1102)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 84 (h.no: 1089)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 59 (h.no: 397)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe fî vak-ti'l-cumu'a" (h.no: 392)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 59 (h.no: 397)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَنَسٍ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe fî vak-ti'l-cumu'a" (h.no: 363)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 84 (h.no: 1102)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 84 (h.no: 911)

(85) بَاب مَا جَاءَ فِي الْخُطْبَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ²⁴⁴

(95) 1108 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَيْنَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ عَلْقَمَةَ، عَنِ عَبْدِ

اللَّهِ، أَنَّهُ سَمِعَ: "أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ قَائِمًا أَوْ قَاعِدًا؟ قَالَ: أَوْ مَا تَقْرَأُ: {وَتَرْكُوكُ قَائِمًا} [الجمعة: 11]"²⁴⁵؟

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: غَرِيبٌ، لَا يُجَدُّ بِهِ إِلَّا ابْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَحْدَهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 85 (h.no: 1108)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 85 (h.no: 1095)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 60 (h.no: 399)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. el-hutbeti yevme'l-cumu'a" (h.no: 394)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 60 (h.no: 399)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حديث ابن مسعود صحيح، رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. fi'l-hutbeti yevme'l-cumu'a" (h.no: 365)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحيح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 85 (h.no: 1108)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 85 (h.no: 916)

²⁴⁴ Bu bâb başlığında bulunan "ما جاء في" kısmı M. el-Kişnâvî, M. Ali-İ. Atıyye, Y. el-Hût tahkiklerinde bulunmamaktadır. M. Muhtar tahkikinde ise sadece "ما جاء" ifadesi yer almamaktadır.

²⁴⁵ M. Muhtar tahkikinde "أ" soru edatı bulunmamaktadır.

(86) بَاب مَا جَاءَ فِي الْإِسْتِمَاعِ لِلْخُطْبَةِ وَالْإِنْصَاتِ هَا²⁴⁶

(96) 1111 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ الْعَدِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ شَرِيكِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مَرْ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ «قَرَأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ تَبَارَكَ، وَهُوَ قَائِمٌ، فَذَكَرْنَا بِأَيَّامِ اللَّهِ»، وَأَبُو الدَّرْدَاءِ أَوْ أَبُو ذَرٍّ يَغْمِرُنِي، فَقَالَ: مَتَى أَنْزَلْتَ هَذِهِ السُّورَةَ؟ إِنِّي لَمْ أَسْمَعْهَا إِلَّا الْآنَ، فَأَشَارَ إِلَيْهِ، أَنْ اسْكُتْ، فَلَمَّا انْصَرَفُوا، قَالَ: سَأَلْتُكَ مَتَى أَنْزَلْتَ هَذِهِ السُّورَةَ فَلَمْ تُخْبِرْنِي؟ فَقَالَ أَبِي: لَيْسَ لَكَ مِنْ صَلَاتِكَ الْيَوْمَ إِلَّا مَا لَعَوْتُ، فَذَهَبَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، وَأَخْبَرَهُ بِالَّذِي قَالَ أَبِي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «صَدَقَ أَبِي»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 86 (h.no: 1111)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 86 (h.no: 1098)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 62 (h.no: 402)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe fi'l-istimâ ve'l-insât" (h.no: 397)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 62 (h.no: 402)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حديث أبي بن كعب صحيح، رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. fi'l-hutbeti yevme'l-cumu'a" (h.no: 367)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده قوي	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 86 (h.no: 1111)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 86 (h.no: 919)

²⁴⁶ Bu bâb başlığı M. el-Kişnâvî, M. Ali-İ. Atıyye ve Y. el-Hût tahkiklerinde "باب ما جاء في الاستماع والإنصات" şeklindedir. M. el-A'zamî tahkikli Sünen nüshasında "ها" yerine "له" bulunmaktadır.

(88) بَاب مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ تَخَطِّي النَّاسِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ²⁴⁷

(97) 1115 - حَدَّثَنَا أَبُو كَرِيبٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُخَارِبِيُّ عَنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ جَابِرٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ

رَجُلًا دَخَلَ الْمَسْجِدَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُخْطَبُ فَجَعَلَ يَتَخَطَّى النَّاسَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اجْلِسْ فَقَدْ آذَيْتَ وَأَنْتَ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 88 (h.no: 1115)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 88 (h.no: 1102)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 61 (h.no: 401)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. el-hutbeti yev-me'l-cumu'a" (h.no: 396)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 61 (h.no: 401)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 88 (h.no: 1115)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 88 (h.no: 923)

²⁴⁷ Bu rivâyet M. Ali-İ. Atiyye tahkikli nüshada "باب الخطبة يوم الجمعة" bâb başlığı altında gelmektedir.

(93) بَاب مَا جَاءَ فِيمَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ مِنْ غَيْرِ عُدْرِ²⁴⁸

(98) 1126 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أُسَيْدِ بْنِ أَبِي أُسَيْدٍ ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيْسَى

الْمَصْرِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ عَنْ ابْنِ أَبِي ذُنُبٍ أُسَيْدِ بْنِ أُسَيْدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثًا مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ طَبِعَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	الحديث إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 93 (h.no: 1126)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	الحديث إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 93 (h.no: 1113)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 66 (h.no: 406)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. men terake'l-cumu'a min gayri 'uzrin" (h.no: 401)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 66 (h.no: 406)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ جَابِرٍ صَحِيحٌ، رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. men terake'l-cumu'a min gayri 'uzrin" (h.no: 371)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 93 (h.no: 1126)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 93 (h.no: 931)

²⁴⁸ Bu bâb başlığında bulunan "ما جاء في" kısmı *Misbâh* tahkiklerinde yer almamaktadır.

(99) بَاب مَا جَاءَ فِي السَّاعَةِ الَّتِي تُرْجَى فِي الْجُمُعَةِ²⁴⁹

(99) 1139 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنِ الصَّحَّاحِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ أَبِي النَّضْرِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ، قَالَ: قُلْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسٌ: إِنَّا لَنَجِدُ فِي كِتَابِ اللَّهِ: «فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ سَاعَةٌ لَا يُؤَافِقُهَا عَبْدٌ مُؤْمِنٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا شَيْئًا إِلَّا قَضَى لَهُ حَاجَتَهُ». قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَأَشَارَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَوْ بَعْضُ سَاعَةٍ»، فَقُلْتُ: صَدَقْتَ، أَوْ بَعْضُ سَاعَةٍ. قُلْتُ: أَيُّ سَاعَةٍ هِيَ؟ قَالَ: «هِيَ آخِرُ سَاعَاتِ النَّهَارِ». قُلْتُ: إِنَّهَا لَيْسَتْ سَاعَةٌ صَلَاةً، قَالَ: «بَلَى. إِنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ إِذَا صَلَّى ثُمَّ جَلَسَ، لَا يَحْسِبُهُ إِلَّا الصَّلَاةَ، فَهُوَ فِي الصَّلَاةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 99 (h.no: 1139)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 99 (h.no: 1126)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ الصَّحِيحِ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 70 (h.no: 411)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ الصَّحِيحِ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. es-sâati'l-lefî türcâ fi'l-cumu'a" (h.no: 406)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ الصَّحِيحِ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 70 (h.no: 411)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حديث عبدالله بن سلام صحيح ورجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. fi's-sâati'l-lefî türçen yevme'l-cumu'a" (h.no: 376)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده حسن	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 99 (h.no: 1139)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 99 (h.no: 941)

²⁴⁹ Kişnâvî, M. Ali-İ. Atıyye ve Y. el-Hût tahkiklerinde "بَاب السَّاعَةِ الَّتِي تُرْجَى يَوْمَ الْجُمُعَةِ" şeklinde, M. Muhtar tahkikinde "بَاب فِي السَّاعَةِ الَّتِي تُرْجَى يَوْمَ الْجُمُعَةِ" diye gelmektedir.

(101) بَاب مَا جَاءَ فِي رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ²⁵⁰

(100) 1146 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ،

قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ «إِذَا تَوَضَّأَ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ الصَّحِيحِينَ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 101 (h.no: 1146)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ الصَّحِيحِينَ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 101 (h.no: 1133)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 72 (h.no: 413)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, “B. izâ tevaddae sallâ rak'ateyn” (h.no: 408)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 72 (h.no: 413)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ الصَّحِيحِينَ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, “B. izâ tevaddae sallâ rak'ateyn” (h.no: 378)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 101 (h.no: 1146)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 101 (h.no: 947)

²⁵⁰ Bu rivâyet, *Misbâh* tahkiklerinde “bَاب إِذَا تَوَضَّأَ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ” bab başlığı altında gelmektedir.

(104) بَابُ مَا جَاءَ فِيْمَنْ فَاتَتْهُ الرُّكْعَتَانِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ مَتَى يَقْضِيهِمَا²⁵¹

(101) 1155 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ²⁵² وَيَعْقُوبُ بْنُ حَمِيدٍ بِنِ كَاسِبٍ قَالَا حَدَّثَنَا مَرْوَانَ بْنِ مُعَاوِيَةَ عَنِ يَزِيدِ بْنِ

كَيْسَانَ عَنِ أَبِي حَازِمٍ عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَامَ عَنِ رُكْعَتِي الْفَجْرِ فَقَضَاهُمَا بَعْدَ مَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات إلا أن مروان بن معوية الفزاري كان يدلس و قد عنعنة، نعم احتج به الشيخان في صحيحهما	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 104 (h.no: 1155)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 104 (h.no: 1143)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 74 (h.no: 416)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. men fâtehü'r-rak'ateyni kable'l-fecr" (h.no: 411)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 74 (h.no: 416)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ إِلَّا أَنَّ مَرْوَانَ بْنَ مَعْوِيَةَ الْفَزَارِيَّ كَانَ يَدْلَسُ وَ قَدْ عَنَعَنَهُ، ثُمَّ احْتَجَّ بِهِ الشَّيْخَانُ فِي صَحِيحِهِمَا	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. men fâthethü'r-rak'atâni kable'l-fecr" (h.no: 381)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده حسن	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 104 (h.no: 1155)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 104 (h.no: 955)

²⁵¹ Bu bâb başlığı, M. el-Kişnavi, M. Ali-İ. Atıyye ve Y. el-Hût tahkiklerinde "بَابُ مَنْ فَاتَتْهُ الرُّكْعَتَانِ قَبْلَ الْفَجْرِ" diye geçmektedir. M. Muhtar tahkikinde ise "بَابُ مَنْ فَاتَتْهُ الرُّكْعَتَانِ قَبْلَ الْفَجْرِ" şeklinde geçmektedir.

²⁵² M. Muhtar tahkikinde bu isim "عبد العزيز بن إبراهيم" olarak geçmektedir.

(116) بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُتْرِ بِرُكْعَةٍ²⁵³

(102) 1177 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا شَبَابَةُ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذُنَبٍ، عَنِ الرَّهْرِيِّ، عَنِ عُرْوَةَ، عَنِ عَائِشَةَ،

قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُسَلِّمُ فِي كُلِّ ثَنَيْنِ، وَيُوتِرُ بِوَاحِدَةٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 116 (h.no: 1177)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 115 (h.no: 1166)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 78 (h.no: 421)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. el-vitri bi-rak'atin" (h.no: 416)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 78 (h.no: 421)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. el-vitri bi-rak'atin" (h.no: 386)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 116 (h.no: 1177)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحُ الْإِسْنَادِ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 116 (h.no: 974)

²⁵³ Bu bâb başlığında bulunan "ما جاء في" kısmı, *Misbâh* tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(120) باب ما جاء في القنوت قبل الركوع وبعده²⁵⁴

(103) 1183 - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُهْصِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ يُونُسَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ،

قَالَ: سُئِلَ عَنِ الْقُنُوتِ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ، فَقَالَ: «كُنَّا نَقْنُتُ قَبْلَ الرُّكُوعِ وَبَعْدَهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 120 (h.no: 1183)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 117 (h.no: 1172)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَنَسٍ بِالتَّسْبِيهِ لِرِوَايَةِ ابْنِ مَاجَةَ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 80 (h.no: 423)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	قلت: إسناد حديث أنس بالتسبيه لرواية ابن ماجه صحيح	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. el-kunûti kab-le'r-rukû' ve be'deh" (h.no: 418)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	قلت: إسناد حديث أنس بالتسبيه لرواية ابن ماجه صحيح	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 80 (h.no: 423)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ طَرِيقِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. el-kunûti kab-le'r-rukû' ve ba'deh" (h.no: 388)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 120 (h.no: 1183)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 120 (h.no: 979)

²⁵⁴ Bu bâb başlığında bulunan "ما جاء في" kısmı, Misbâh tahkiklerinde yer almamaktadır.

(121) بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوُتْرِ آخِرَ اللَّيْلِ²⁵⁵

(104) 1186 – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: «مَنْ كَلَّ اللَّيْلَ قَدْ أَوْتَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، مِنْ أَوَّلِهِ وَأَوْسَطِهِ، وَأَنْتَهَى وَتَرَهُ إِلَى السَّحْرِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 121 (h.no: 1186)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 118 (h.no: 1175)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 81 (h.no: 424)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. el-vitri evvele'l-leyli ve evsathî ve âhirihi" (h.no: 419)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 81 (h.no: 424)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ طَرِيقُ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. el-vitri evvele'l-leyli ve evsathî ve âhirihi" (h.no: 389)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ قَوِيٌّ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 121 (h.no: 1186)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 121 (h.no: 982)

²⁵⁵ Söz konusu rivâyet, *Misbâh* tahkiklerinde "بَابُ الْوُتْرِ أَوَّلَ اللَّيْلِ وَأَوْسَطَهُ وَآخِرَهُ" bâb başlığı altında gelmektedir.

(125) بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْوُتْرِ جَالِسًا²⁵⁶

(105) 1196 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَّاحِدِ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنِي عَائِشَةُ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُوتِرُ بِوَاحِدَةٍ ثُمَّ يَرْكَعُ رَكْعَتَيْنِ يَقْرَأُ فِيهِمَا وَهُوَ جَالِسٌ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ قَامَ فَرَكَعَ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 125 (h.no: 1196)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 122 (h.no: 1185)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 83 (h.no: 428)
M. ALÎ – İZZET ALÎ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. er-rak'ateyni ba'de'l-vitri câli-sen" (h.no: 423)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 83 (h.no: 428)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. er-rak'ateyni ba'de'l-vitri câli-sen" (h.no: 392)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 125 (h.no: 1196)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 125 (h.no: 990)

²⁵⁶ Bu bâb başlığındaki "ما جاء في" kısmı, Misbâh tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(128) بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوَتْرِ أَوَّلَ اللَّيْلِ²⁵⁷

(106) 1202 - حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ سُلَيْمَانُ بْنُ تَوْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِأَبِي بَكْرٍ «أَيَّ حِينَ تُوتِرُ؟» قَالَ: أَوَّلَ اللَّيْلِ، بَعْدَ الْعَتَمَةِ، قَالَ «فَأَنْتَ يَا عُمَرُ؟» فَقَالَ اللَّيْلِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ، «أَمَّا أَنْتَ يَا أَبَا بَكْرٍ، فَأَخَذْتَ بِالْوُتْقَى، وَأَمَّا أَنْتَ يَا عُمَرُ، فَأَخَذْتَ بِالْقُوَّةِ». حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ سُلَيْمَانُ بْنُ تَوْبَةَ أَنبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَلِيمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِأَبِي بَكْرٍ فَذَكَرَ نَحْوَهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده حسن. وقال في الرواية الثانية إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 128 (h.no: 1202)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 125 (h.no: 1191-92)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 85 (h.no: 431)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. el-vitri evvele'l-leyli" (h.no: 426)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 85 (h.no: 431)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. el-vitri evvele'l-leyli" (h.no: 395)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناده حسن	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 128 (h.no: 1202)
N. el-ELBÂNÎ		(حديث جابر) حسن صحيح، (حديث ابن عمر) صحيح،	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 128 (h.no: 996)

²⁵⁷ Bu bâb başlığında yer alan "ما جاء في" kısmı, Misbâh tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(138) بَاب مَا جَاءَ فِيْمَنْ أَحَدَتْ فِي الصَّلَاةِ كَيْفَ يَنْصَرِفُ²⁵⁸

(107) 1222 – حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ شَبَّهٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَدَّمِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ

أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَأَحَدَتْ، فَلْيُمْسِكْ عَلَى أَنْفِهِ، ثُمَّ لِيَنْصَرِفْ»، حَدَّثَنَا حَزْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى قَالَ:

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ²⁵⁹		İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 138 (h.no: 1222)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح و رجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 135 (h.no: 1212)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	الإسناد الأول صحيح رجاله ثقات	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 87 (h.no: 434)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	قلت...والإسناد الأول صحيح رجاله ثقات	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. men ahdesa fi's-Salâti keyfe yensari-fü" (h.no: 429)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	قلت...والإسناد الأول صحيح رجاله ثقات	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 87 (h.no: 434)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	الإسناد الأول صحيح، و رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. mevâkîti's-salât, "B. men ahdesa fi's-Salâti keyfe yensari-fü" (h.no: 398-399)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده ضعيف جداً، عمر بن قيس - وهو المكي المعروف بسندل - متروك. لكن الحديث صحيح من الطريق التي سلفت قبله	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 138 (h.no: 1222)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 138 (h.no: 1015)

²⁵⁸ İlgili bâb başlığındaki "ما جاء في" kısmı, *Misbâh* tahkiklerinde yer almamaktadır.

²⁵⁹ Bu rivâyet, yine M. F. Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Beyrût ve Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi*'ndeki Kâhire baskılarında "İسناده صحيح و رجاله ثقات" ifadesiyle zevâid rivâyet olarak geçmektedir.

(140) بَاب فِي صَلَاةِ النَّافِلَةِ قَاعِدًا²⁶⁰

(108) 1227 – حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي فِي شَيْءٍ مِنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ إِلَّا قَائِمًا، حَتَّى دَخَلَ فِي السِّنِّ، فَجَعَلَ يُصَلِّي جَالِسًا، حَتَّى إِذَا بَقِيَ عَلَيْهِ مِنْ قِرَاءَتِهِ أَرْبَعُونَ آيَةً، أَوْ ثَلَاثُونَ آيَةً، قَامَ فَقَرَأَهَا وَسَجَدَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	الإسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 140 (h.no: 1227)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 137 (h.no: 1218)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 89 (h.no: 436)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. en-nâfileti kâiden" (h.no: 431)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 89 (h.no: 436)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. en-nâfileti kâiden" (h.no: 401)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 140 (h.no: 1227)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 140 (h.no: 1019)

²⁶⁰ Bu bâb başlığında yer alan "في صلاة" kısmı, Misbâh tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(141) بَابُ صَلَاةِ الْقَاعِدِ عَلَى التَّصَنُّفِ مِنْ صَلَاةِ الْقَائِمِ

(109) 1230 - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُهْصِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ عُمَرَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي

إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ فَرَأَى أَنَاثًا يُصَلُّونَ فَعُودًا، فَقَالَ: «صَلَاةُ الْقَاعِدِ عَلَى التَّصَنُّفِ مِنْ صَلَاةِ الْقَائِمِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	الإسناده صحيح	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 141 (h.no: 1230)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 138 (h.no: 1221)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 90 (h.no: 437)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. Salâtü'l-kâidi 'ale'n-nısfı min Salâti'l-kâim" (h.no: 432)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 90 (h.no: 437)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. Salâtü'l-kâidi 'ale'n-nısfı min Salâti'l-kâim" (h.no: 402)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 141 (h.no: 1230)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 141 (h.no: 1022)

(151) بَاب مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الْخَوْفِ²⁶²

(111) 1260 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدَةَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنِ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا أَبُو بَرٍّ عَنِ أَبِي الزَّبْرِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ

النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِأَصْحَابِهِ صَلَاةَ الْخَوْفِ فَرَكَعَ بِمَجْمِعًا ثُمَّ سَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالصَّفُّ الَّذِينَ يَلُونَهُ وَالْآخِرُونَ قِيَامًا حَتَّى إِذَا نَهَضَ سَجَدَ أَوْلَيْكَ بِأَنْفُسِهِمْ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ تَأَخَّرَ الصَّفُّ الْمُتَقَدِّمَ حَتَّى قَامُوا مَقَامَ أَوْلَيْكَ وَتَخَلَّلَ أَوْلَيْكَ حَتَّى قَامُوا مَقَامَ الصَّفِّ الْمُتَقَدِّمِ فَرَكَعَ بِمَجْمِعًا ثُمَّ سَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالصَّفُّ الَّذِينَ يَلُونَهُ فَلَمَّا رَفَعُوا رُؤُوسَهُمْ سَجَدَ أَوْلَيْكَ سَجْدَتَيْنِ وَكُلَّهُمْ قَدِ رَكَعَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَسَجَدَتْ طَائِفَةٌ بِأَنْفُسِهِمْ سَجْدَتَيْنِ وَكَانَ الْعَدُوُّ مِمَّا يَلِي الْقِبْلَةَ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ جَابِرِ هَذَا صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 151 (h.no: 1260)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ جَابِرِ هَذَا صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 148 (h.no: 1252)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 95 (h.no: 445)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. Salâti'l-havf" (h.no: 440)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 95 (h.no: 445)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ جَابِرِ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. Salâti'l-havf" (h.no: 410)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 151 (h.no: 1260)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 151 (h.no: 1049)

²⁶² Bu bâb başlığındaki "ما جاء في" kısmı, Misbâh tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(153) بَابُ مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الْإِسْتِسْقَاءِ²⁶³

(112) 1268 – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَرْزَبْرِ، وَالْحَسَنُ بْنُ أَبِي الرَّبِيعِ، قَالَا: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ النَّعْمَانَ، يُحَدِّثُ عَنِ الرَّهْرِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: «خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا يَسْتَسْقِي، فَصَلَّى بِنَا رُكْعَتَيْنِ بِلَا أَدَانٍ وَلَا إِقَامَةٍ، ثُمَّ خَطَبَنَا وَدَعَا اللَّهَ وَحَوْلَ وَجْهَهُ نَحْوَ الْقِبْلَةِ رَافِعًا يَدَيْهِ، ثُمَّ قَلَبَ رِدَاءَهُ فَجَعَلَ الْأَيْمَنَ عَلَى الْأَيْسَرِ وَالْأَيْسَرَ عَلَى الْأَيْمَنِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 153 (h.no: 1268)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 150 (h.no: 1261)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 96 (h.no: 447)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. Salâti'l-istiskâ" (h.no: 442)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 96 (h.no: 447)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حديث أبي هريرة صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. Salâti'l-istiskâ" (h.no: 411)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 153 (h.no: 1268)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 153 (h.no: 232)

²⁶³ Bu bâb başlığında geçen "ما جاء في" kısmı, Misbâh tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(154) بَاب مَا جَاءَ فِي الدُّعَاءِ فِي الاسْتِسْقَاءِ²⁶⁴

(113) 1270 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْقَاسِمِ أَبُو الْأَحْوَصِ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الرَّبِيعِ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ حَدَّثَنَا حُصَيْنٌ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي تَابِتٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَقَدْ جِئْتُكَ مِنْ عِنْدِ قَوْمٍ مَا يَتَزَوَّدُ لَهُمْ رَاعٌ وَلَا يَخْطُرُ لَهُمْ فَحَلَّ فَصَعَدَ الْمِنْبَرَ فَحَمَدَ اللَّهَ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مَغِيثًا مَرِيئًا طَبَقًا مَرِيئًا غَدَقًا عَاجِلًا غَيْرَ رَائِتٍ ثُمَّ نَزَلَ فَمَا يَأْتِيهِ أَحَدٌ مِنْ وَجْهِهِ مِنَ الْوُجُوهِ إِلَّا قَالُوا قَدْ أَحْيَيْنَا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 154 (h.no: 1270)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 151 (h.no: 1263)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 97 (h.no: 449)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. ed-Duâ fi'l-istiskâ" (h.no: 444)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 97 (h.no: 449)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. ed-Duâ fi'l-istiskâ" (h.no: 412)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 154 (h.no: 1270)
N. el-ELBÂNÎ		ضعیف	Zaîfü İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 154 (h.no: 233)

²⁶⁴ Bu bâb başlığında geçen "ما جاء في" kısmı, Misbâh tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(114) 1271 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَفَّانُ قَالَ: حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ بَرَكَةَ، عَنْ بَشِيرِ بْنِ

هَيْبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ «اسْتَسْقَى حَتَّى رَأَيْتُ أَوْ رُئِيَ بَيَاضُ إِبْطِيهِ» قَالَ مُعْتَمِرٌ: أَرَاهُ فِي الْإِسْتِسْقَاءِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 154 (h.no: 1271)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 151 (h.no: 1264)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 97 (h.no: 450)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, “B. ed-Duâ fi'l- istiskâ” (h.no: 445)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 97 (h.no: 450)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, “B. ed-Duâ fi'l- istiskâ” (h.no: 413)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 154 (h.no: 1271)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 154 (h.no: 1056)

(160) بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ قَبْلَ صَلَاةِ الْعِيدِ وَبَعْدَهَا²⁶⁵

(115) 1292 – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطَّائِفِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ

شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ «لَمْ يُصَلِّ قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا فِي عِيدٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 160 (h.no: 1292)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 157 (h.no: 1285)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 101 (h.no: 454)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe fi's-Salâti kable Salâti'l-'îdeyn ve ba'dehâ" (h.no: 450)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 101 (h.no: 455)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe fi's-Salâti kable Salâti'l-'îdeyn" (h.no: 418)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لغيره، وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 160 (h.no: 1292)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 160 (h.no: 1075)

²⁶⁵ Kişnâvî, M. Ali-İ. Atıyye ve Y. el-Hût tahkikli *Misbâh* nüshalarında, bu bâb başlığındaki "العيد" kısmı yerine "العيدَيْن" kullanmıştır. Ayrıca M. Muhtar tahkikinde de "وبعدها" kısmı bulunmamaktadır.

(116) 1293 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا اَهَيْثَمُ بْنُ جَبَلٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو الرَّقِئِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، «لَا يُصَلِّي قَبْلَ الْعِيدِ شَيْئًا، فَإِذَا رَجَعَ إِلَى مَنْزِلِهِ صَلَّى رُكْعَتَيْنِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 160 (h.no: 1293)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 157 (h.no: 1286)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ رَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ مِنْ طَرِيقِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَقَالَ هَذِهِ سَنَةٌ عَزِيزَةٌ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 101 (h.no: 455)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ رَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ مِنْ طَرِيقِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَقَالَ هَذِهِ سَنَةٌ عَزِيزَةٌ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe fi's-Salâti kable Salâti'l-'ideyn ve ba'dehâ" (h.no: 451)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ رَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ مِنْ طَرِيقِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَقَالَ هَذِهِ سَنَةٌ عَزِيزَةٌ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 101 (h.no: 456)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ مِنْ طَرِيقِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَقَالَ هَذِهِ سَنَةٌ عَزِيزَةٌ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe fi's-Salâti kable Salâti'l-'ideyn" (h.no: 419)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 160 (h.no: 1293)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 160 (h.no: 1076)

(163) بَاب مَا جَاءَ فِي التَّقْلِيصِ يَوْمَ الْعِيدِ²⁶⁶

(117) 1302 – حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ عَامِرٍ، قَالَ: شَهِدَ عِيَاضُ الْأَشْعَرِيُّ عِيدًا

بِالْأَنْبَارِ، فَقَالَ: «مَا لِي لَا أَرَأَكُمْ تُقْلِسُونَ كَمَا كَانَ يُقْلِسُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 163 (h.no: 1302)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 160 (h.no: 1294)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 104 (h.no: 461)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. et-Taklîsi yev-me'l-'îd" (h.no: 457)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 104 (h.no: 462)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. et-Taklîsi yev-me'l-'îd" (h.no: 424)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ لِإِسْرَائِيلَ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 163 (h.no: 1302)
N. el-EALBÂNÎ		ضَعِيفٌ	Zaifü İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 163 (h.no: 237)

²⁶⁶ Bu bâb başlığında geçen "مَا جَاءَ فِي" ifadesi, Misbâh tahkiklerinde yer almamaktadır.

(118) 1303 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ عَنْ إِسْرَائِيلَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَامِرٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ مَا كَانَ شَيْءٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَّا وَقَدْ رَأَيْتَهُ إِلَّا شَيْءًا وَاحِدًا فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقْلُسُ لَهُ يَوْمَ الْفِطْرِ قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ الْقَطَّانُ حَدَّثَنَا ابْنُ دِيزِيلٍ حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ جَابِرِ عَنْ عَامِرٍ وَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرِ حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلَ عَنْ جَابِرِ عَنْ عَامِرِ ح وَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرِ حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ حَدَّثَنَا شَرِيكَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَامِرٍ نَحْوَهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ قَيْسِ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 163 (h.no: 1303)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ قَيْسِ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 160 (h.no: 1295-96)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ قَيْسِ بْنِ سَعْدِ الْأُولِ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 104 (h.no: 462)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ قَيْسِ بْنِ سَعْدِ الْأُولِ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. et-Taklîsi yev-me'l-'îd" (h.no: 458)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ قَيْسِ بْنِ سَعْدِ الْأُولِ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 104 (h.no: 463)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ قَيْسِ بْنِ سَعْدِ الْأُولِ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. et-Taklîsi yev-me'l-'îd" (h.no: 425)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 163 (h.no: 1303)
N. el-ELBÂNÎ		ضَعِيفٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 163 (h.no: 238)

267 (164) بَاب مَا جَاءَ فِي الْحَرْبَةِ يَوْمَ الْعِيدِ

(119) 1306 – حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ يَحْيَى

بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ «صَلَّى الْعِيدَ بِالْمُصَلَّى مُسْتَتِرًا بِحِزْبَةٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 164 (h.no: 1306)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 161 (h.no: 1299)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 105 (h.no: 463)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe fi'l-harbeti yevme'l-îd" (h.no: 459)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 105 (h.no: 464)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ طَرِيقِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe fi'l-harbeti yevme'l-îd" (h.no: 427)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 164 (h.no: 1306)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 164 (h.no: 1086)

267 Bu bâb başlığında yer alan "في الحربة" kısmı, M. Ali-İ. Atıyye tahkikinde "في الحربة" şeklinde geçmektedir. Ayrıca söz konusu bu bâb başlığı M. el-A'zamî tahkikli Sünen nüshasında "بَاب مَا جَاءَ فِي الْحَرْبَةِ فِي يَوْمِ الْعِيدِ" şeklindedir.

(166) بَاب مَا جَاءَ فِيهَا إِذَا اجْتَمَعَ الْعِيدَانِ فِي يَوْمٍ²⁶⁸

(120) 1311 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصْتَفَى الْحِمَاصِيُّ حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا مُغِيرَةُ الصَّبِيَّيْنِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رَفِيعٍ

عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ اجْتَمَعَ عِيدَانِ فِي يَوْمِكُمْ هَذَا فَمَنْ شَاءَ أَجْزَاهُ مِنَ الْجُمُعَةِ وَإِنَّا مَجْمَعُونَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُحْيَى، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُغِيرَةَ الصَّبِيَّيْنِ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رَفِيعٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ النَّبِيِّ ﷺ²⁶⁹ نَحْوَهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 166 (h.no: 1311)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 163 (h.no: 1304-05)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 107 (h.no: 465)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "mâ câe izâ ic-temea'l-'îdâni fî yevm" (h.no: 461)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 107 (h.no: 466)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. İzâ ic-temea'l-'îdâni fî yevm" (h.no: 429)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 166 (h.no: 1311)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 166 (h.no: 1090)

²⁶⁸ M. Muhtar tahkikinde "مَا جَاءَ فِيهَا" kısmı bulunmazken diğer üç Misbâh tahkikinde sadece "فيها" ifadesi yer almamaktadır

²⁶⁹ Bu söz konusu senet elde mevcut olan dört Misbâh tahkikinde de yer almamaktadır.

(176) بَاب حَسَنِ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ²⁷⁰

(121) 1338 - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَابِطِ الْجُمَحِيِّ يَحْدِيثُ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَتْ ابْتِطَأْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً بَعْدَ الْعِشَاءِ ثُمَّ جِئْتُ فَقَالَ أَيْنَ كُنْتَ قَالَتْ كُنْتُ أَسْتَمِعُ قِرَاءَةَ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِكَ لَمْ أَسْمَعْ مِثْلَ قِرَاءَتِ هُوَصُوتِهِ مِنْ أَحَدٍ قَالَتْ فَقَامَ وَقَمَتَ مَعَهُ حَتَّى اسْتَمِعَ لَهُ ثُمَّ التَفْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ هَذَا سَالِمٌ مَوْلَى أَبِي حُدَيْفَةَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ فِي أُمَّتِي مِثْلَ هَذَا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 176 (h.no: 1338)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 173 (h.no: 1332)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 112 (h.no: 474)
M. ALÎ – İZZET ALÎ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. fi husni's-savti bi'l-Kur'ân" (h.no: 470)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 112 (h.no: 475)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. fi husni's-savti bi'l-Kur'ân" (h.no: 438)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث حسن، وهذا إسناده رجاله ثقات إلا أن عبد الرحمن بن سابط كثير الإرسال، لكنه متابع	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 176 (h.no: 1338)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 176 (h.no: 1108)

²⁷⁰ Bu bâb başlığında yer alan "بالقرآن" ifadesi, M. el-Kişnâvî ve Y. el-Hût tahkiklerinde "بالقراءة" şeklinde gelmektedir. Bu bâb başlığı, M. el-A'zamî, M. Ali-İ. Atıyye ve M. Muhtar tahkiklerinde "باب في حسن الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ" şeklindedir.

(122) 1341 - حدثنا مُحَمَّد بن يحيى حدثنا يزيد بن هارون حدثنا مُحَمَّد بن عمرو عن أبي سلمة عن أبي هريرة قال دخل

رسول الله ﷺ المسجد فسمع قراءة رجل فقال من هذا فقيل هذا عبد الله بن قيس فقال لقد أوتي هذا من مزامير آل داود

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 176 (h.no: 1341)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 173 (h.no: 1335)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 112 (h.no: 477)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, “B. fi husni's-savti bi'l-Kur'ân” (h.no: 473)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 112 (h.no: 478)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, “B. fi husni's-savti bi'l-Kur'ân” (h.no: 441)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 176 (h.no: 1341)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 176 (h.no: 1110)

(179) بَاب مَا جَاءَ فِي الْقِرَاءَةِ فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ²⁷¹

(123) 1349 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ قَالَ: حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ، عَنْ

يَحْيَى بْنِ جَعْدَةَ، عَنْ أُمِّ هَانِيَةَ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ، قَالَتْ: «كُنْتُ أَسْمَعُ قِرَاءَةَ النَّبِيِّ ﷺ بِاللَّيْلِ وَأَنَا عَلَى عَرِيشِي»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح. ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 179 (h.no: 1349)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 176 (h.no: 1343)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 113 (h.no: 478)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, “B. mâ câe fi kırâati'l-Kur'âni fi Salâti'l-leyl” (h.no: 474)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 113 (h.no: 479)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حديث أبي هريرة صحيح، رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, “B. mâ câe fi kırâati'l-Kur'âni fi Salâti'l-leyl” (h.no: 442)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحيح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 179 (h.no: 1349)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 179 (h.no: 1117)

²⁷¹ Bu bâb başlığı, Misbâh tahkiklerinde “بَاب مَا جَاءَ فِي قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ” şeklinde yer almaktadır.

(124) 1350 - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ أَبُو بَشِيرٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ قُدَامَةَ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ جَسْرَةَ بِنْتِ دَجَاجَةَ، قَالَتْ: سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ يَقُولُ: قَامَ النَّبِيُّ ﷺ بَايَةً حَتَّى أَصْبَحَ يُرَدِّدُهَا، وَالْآيَةُ: {إِنْ تَعَذَّبْتُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغَفَّرْتُمْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ} [المائدة: 118]

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 179 (h.no: 1350)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 176 (h.no: 1344)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 113 (h.no: 479)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe fi kırâati'l-Kur'âni fi Salâti'l-leyl" (h.no: 475)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 113 (h.no: 480)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe fi'l-kırâati'l-Kur'âni fi Salâti'l-leyl" (h.no: 443)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 179 (h.no: 1350)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 179 (h.no: 1118)

(181) بَاب مَا جَاءَ فِي كَيْفِ يُصَلِّي بِاللَّيْلِ²⁷²

(125) 1358 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانَةُ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذُنُبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ عُرْوَةَ، عَنِ عَائِشَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشَقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ عُرْوَةَ، عَنِ عَائِشَةَ - وَهَذَا حَدِيثُ أَبِي بَكْرٍ - قَالَتْ: «كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي، مَا بَيْنَ أَنْ يَفْرُغَ مِنْ صَلَاةِ الْعِشَاءِ إِلَى الْفَجْرِ، إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً، يُسَلِّمُ فِي كُلِّ اثْنَتَيْنِ، وَيُوتِرُ بِوَاحِدَةٍ، وَيَسْجُدُ فِيهِنَّ سَجْدَةً، يَقْدِرُ مَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ حَمْسِينَ آيَةً، قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ، فَإِذَا سَكَتَ الْمُؤَدِّنُ مِنَ الْأَذَانِ الْأَوَّلِ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ، قَامَ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 181 (h.no: 1358)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 178 (h.no: 1353)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 114 (h.no: 481 ²⁷³)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. câe fi kem yüsallî bi'l-leyl" (h.no: 477)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 114 (h.no: 482)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe kem yüsallî bi'l-leyl" (h.no: 444)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحيح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 181 (h.no: 1358)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 81 (h.no: 1125)

²⁷² M. Ali-İ. Atıyye tahkikinde "ما" kısmı ve M. Muhtar tahkikinde "في" harfi cerri bulunmamaktadır.

²⁷³ Bu rivâyet, Kişnâvî tahkikinde 480. ile 482. rivâyet arasında numaralandırılmaksızın geçen hadistir.

(182) بَاب مَا جَاءَ فِي أَيِّ سَاعَاتِ اللَّيْلِ أَفْضَلُ

1365 (126) - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ

عَائِشَةَ، قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَنَامُ أَوَّلَ اللَّيْلِ، وَيُجْبِي آخِرَهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 182 (h.no: 1365)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 179 (h.no: 1360)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 115 (h.no: 483)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe fî eyyi sââti'l-leyli efdalü" (h.no: 479)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 115 (h.no: 484)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe fî eyyi sââti'l-leyli efdalü" (h.no: 446)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 182 (h.no: 1365)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 182 (h.no: 1131)

(186) بَاب مَا جَاءَ فِي التَّطَوُّعِ فِي الْبَيْتِ²⁷⁴

(127) 1376 – مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ بَيْجَى، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِذَا قَضَى أَحَدُكُمْ صَلَاتَهُ، فَلْيَجْعَلْ لِبَيْتِهِ مِنْهَا نَصِيبًا، فَإِنَّ اللَّهَ جَاعِلٌ فِي بَيْتِهِ مِنْ صَلَاتِهِ خَيْرًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رِجَالَهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 186 (h.no: 1376)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رِجَالَهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 183 (h.no: 1372)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالَهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 117 (h.no: 488)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالَهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. et-tetavvu' fi'l-beyt" (h.no: 483)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالَهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 117 (h.no: 489)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثٌ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رِجَالَهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. et-tetavvu' fi'l-beyt" (h.no: 451)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 186 (h.no: 1376)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 186 (h.no: 1139)

²⁷⁴ Bu bâb başlığında yer alan "ما جاء في" ifadesi *Misbâh* tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(128) 1378 - حَدَّثَنَا أَبُو بَشِيرٍ بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ حَرَامِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَيُّمَا أَفْضَلُ؟ الصَّلَاةُ فِي بَيْتِي أَوْ الصَّلَاةُ فِي الْمَسْجِدِ؟ قَالَ: «أَلَا تَرَى إِلَى بَيْتِي؟ مَا أَقْرَبُهُ مِنَ الْمَسْجِدِ فَلَأَنْ أُصَلِّيَ فِي بَيْتِي أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُصَلِّيَ فِي الْمَسْجِدِ، إِلَّا أَنْ تَكُونَ صَلَاةً مَكْتُوبَةً»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 186 (h.no: 1378)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 183 (h.no: 1374)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 117 (h.no: 489)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. et-tetavvu' fi'l-beyt" (h.no: 484)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 117 (h.no: 490)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. et-tetavvu' fi'l-beyt" (h.no: 452)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 186 (h.no: 1378)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 186 (h.no: 1141)

(192) بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ وَالسُّجُودِ عِنْدَ الشُّكْرِ

(129) 1393 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ

مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: «لَمَّا تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ خَرَّ سَاجِدًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هذا الحديث موقوف ولكنه صحيح الإسناد و رجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 192 (h.no: 1393)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هذا الحديث موقوف ولكنه صحيح الإسناد و رجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 189 (h.no: 1390)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ وَهُوَ مَوْقُوفٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 120 (h.no: 496)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ وَهُوَ مَوْقُوفٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, “B. mâ câe fi's- Salâti ve's-secdeti 'inde's-şükr” (h.no: 491)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ وَهُوَ مَوْقُوفٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 120 (h.no: 497)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ، موقوف	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, “B. mâ câe fi's- Salâti ve's-secdeti 'inde's-şükr” (h.no: 458)
Ş.el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 192 (h.no: 1393)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 192 (h.no: 1150)

(193) بَاب مَا جَاءَ فِي أَنَّ الصَّلَاةَ كَفَّارَةٌ²⁷⁵

1397 (130) – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زَيْدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي شَهَابٍ، عَنْ عَمِّهِ قَالَ: حَدَّثَنِي صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي فَرَوَةَ، أَنَّ عَامِرَ بْنَ سَعْدٍ، أَخْبَرَهُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَانَ بْنَ عُمَانَ، يَقُولُ: قَالَ عُمَانُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «أَرَأَيْتَ لَوْ كَانَ بَيْنَهُمْ نَهْرٌ يَجْرِي يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ، مَا كَانَ يَبْقَى مِنْ ذَنْبِهِ؟» قَالَ: لَا شَيْءَ، قَالَ: «فَإِنَّ الصَّلَاةَ تُذْهِبُ الذُّنُوبَ كَمَا يُذْهِبُ الْمَاءُ الدَّرَنَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	حديث عثمان بن عفان رجاله ثقات	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 193 (h.no: 1397)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	حديث عثمان بن عفان رجاله ثقات	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 190 (h.no: 1394)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 121 (h.no: 497)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. es-Salâti keffâratün" (h.no: 492)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 121 (h.no: 498)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَانَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. es-Salâti keffâratün" (h.no: 459)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 193 (h.no: 1397)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 193 (h.no: 1154)

²⁷⁵ Bu bâb başlığında yer alan "ما جاء في أنَّ" kısmı, *Misbâh* tahkiklerinde bulunmamaktadır. Söz konusu bâb başlığı, M. el-A'zamî tahkikinde ise "باب في الصَّلَاةِ كَفَّارَةٌ" şeklinde gelmektedir.

(195) بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الصَّلَاةِ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَسْجِدِ النَّبِيِّ ﷺ²⁷⁶

(131) 1406 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَسَدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَبْدِ قَالَ: أَنْبَأَنَا عُثَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيْمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَصَلَاةً فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَفْضَلُ مِنْ مِائَةِ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيْمَا سِوَاهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ جَابِرٍ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 195 (h.no: 1406)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ جَابِرٍ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 192 (h.no: 1404)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 123 (h.no: 500)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. Fazli's-Salâti fi'l-Mescidi'l-Harâmi ve Mescidi'n-Nebî" (s.a.) (h.no: 495)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 123 (h.no: 501)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ جَابِرٍ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. Fazli's-Salâti fi'l-Mescidi'l-Harâmi ve Mescidi'n-Nebî" (h.no: 462)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 195 (h.no: 1406)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 195 (h.no: 1163)

²⁷⁶ Söz konusu bâb başlığında yer alan "ما جاء في" ifadesi, Misbâh tahkiklerinde bulunmamaktadır.

277 (196) بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ فِي مَسْجِدِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ

(132) 1407 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقِئِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ قَالَ: حَدَّثَنَا ثُوْرُ بْنُ بَرِيدٍ، عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي سُوْدَةَ، عَنْ أَخِيهِ عُمَانَ بْنِ أَبِي سُوْدَةَ، عَنْ مَيْمُونَةَ، مَوْلَاةِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفْتِنَا فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ قَالَ: «أَرْضُ الْمَحْشَرِ وَالْمَنْشَرِ انْتُوهُ فَصَلُّوا فِيهِ، فَإِنَّ صَلَاةً فِيهِ كَأَلْفِ صَلَاةٍ فِي غَيْرِهِ» قُلْتُ: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ أَسْتَطِعْ أَنْ أَتَحَمَّلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: «فَتَهْدِي لَهُ رَبَّنَا يُسْرُجُ فِيهِ، فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَهُوَ كَمَنْ أَتَاهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَاد طَرِيقِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٍ وَرِجَالَهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 196 (h.no: 1407)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	روى أبو داود بعضه	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 193 (h.no: 1405)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	إِسْنَاد طَرِيقِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٍ وَرِجَالَهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 124 (h.no: 501)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	قلت: ...إِسْنَاد طَرِيقِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٍ وَرِجَالَهُ ثِقَاتٌ...	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. es-Salâti fî Beyti'l-Makdis" (h.no: 496)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	قلت: ...إِسْنَاد طَرِيقِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٍ وَرِجَالَهُ ثِقَاتٌ...	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 124 (h.no: 502)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَاد طَرِيقِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٍ وَرِجَالَهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. es-Salâti fî Beyti'l-Makdis" (h.no: 463)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 196 (h.no: 1407)
N. el-ELBÂNÎ		منكر	Zaifü İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 196 (h.no: 264)

²⁷⁷ Buradaki bâb başlığı, Misbâh tahkiklerinde "بَاب الصَّلَاةِ فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ" şeklinde gelmektedir.

(199) بَاب مَا جَاءَ فِي بَدْءِ شَأْنِ الْمُنْبَرِ²⁷⁸

(133) 1415 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا بِهِزُ بْنُ أَسَدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي

عَمَّارٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَعَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُخْطُبُ إِلَى جِدْعٍ فَلَمَّا اتَّخَذَ الْمُنْبَرَ ذَهَبَ إِلَى الْمُنْبَرِ فَحَنَّ الْجِدْعُ فَأَتَاهُ فَاحْتَضَنَهُ فَسَكَنَ فَقَالَ: «لَوْ لَمْ أَحْتَضِنُهُ لَحَنَّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 199 (h.no: 1415)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 196 (h.no: 1413)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 126 (h.no: 505)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. fi bed'i şe'ni'l-minber" (h.no: 500)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 126 (h.no: 506)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. fi bed'i şe'ni'l-minber" (h.no: 467)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 199 (h.no: 1415)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 199 (h.no: 1170)

²⁷⁸ İlgili bâb başlığında bulunan "ما جاء" kısmı, Misbâh tahkiklerinde geçmemektedir.

(134) 1417 - حَدَّثَنَا أَبُو بَشْرِ بْنُ خَلْفٍ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ سَلِيمَانَ التَّمِيمِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُومُ إِلَى أَصْلِ شَجَرَةٍ - أَوْ قَالَ إِلَى جِدْعٍ - ثُمَّ اتَّخَذَ مِنْبَرًا، قَالَ: «فَحَنَّ الْجِدْعُ - قَالَ جَابِرٌ - حَتَّى سَمِعَهُ أَهْلَ الْمَسْجِدِ، حَتَّى أَتَاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَمَسَحَهُ فَمَسَحَهُ فَسَكَنَ»، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَوْ لَمْ يَأْتِهِ لَحَنَّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَابْنُ أَبِي عَدِيٍّ ثِقَةٌ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 199 (h.no: 1417)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 196 (h.no: 1415)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 126 (h.no: 506)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. fi bed'i şe'ni'l-minber" (h.no: 501)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. İkâmeti's-Salât 126 (h.no: 507)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثٌ طَرِيقُ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. fi bed'i şe'ni'l-minber" (h.no: 468)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 199 (h.no: 1417)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 199 (h.no: 1172)

(200) بَاب مَا جَاءَ فِي طَوْلِ الْقِيَامِ فِي الصَّلَاةِ

(135) 1420 - حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامٍ الرَّفَاعِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ بَرِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي حَتَّى تَوَرَّمَتْ قَدَمَاهُ، فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ اللَّهَ فَذَّ غَفَرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ، قَالَ: «أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ قَوِي. اِخْتِجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 200 (h.no: 1420)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ قَوِي	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 197 (h.no: 1418)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اِخْتِجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 127 (h.no: 507)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اِخْتِجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe fi tûli'l-kiryâmi fi's-Salât" (h.no: 502)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ اِخْتِجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-züçâce, K. İkâmeti's-Salât 127 (h.no: 508)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ قَوِي اِخْتِجَ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Zevâidü İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât, "B. mâ câe fi tûli'l-kiryâmi fi's-Salât" (h.no: 469)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ، وَهَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. İkâmeti's-Salât 200 (h.no: 1420)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. İkâmeti's-Salât 200 (h.no: 1176)

(1) باب ما جاء في عيادة المريض

(136) 1434 - حَدَّثَنَا أَبُو بَشْرِ بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ أَفْلَحٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: "لِلْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ أَرْبَعٌ خِلَالٍ: يُشَمِّتُهُ إِذَا عَطَسَ، وَيُجِيبُهُ إِذَا دَعَاهُ، وَيَشْهَدُهُ إِذَا مَاتَ، وَيَعُودُهُ إِذَا مَرِضَ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي مَسْعُودٍ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 1 (h.no: 1434)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي مَسْعُودٍ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 1 (h.no: 1433)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 1 (h.no: 510)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, "B. mâ câe fi 'iyâdeti'l-merîz" (h.no: 505)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 1 (h.no: 511)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي مَسْعُودٍ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, "B. mâ câe fi 'iyâdeti'l-merîz" (h.no: 472)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لَغَيْرِهِ، وَهَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ غَيْرُ حَكِيمِ بْنِ أَفْلَحٍ - وَهُوَ حِجَازِي -	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 1 (h.no: 1434)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 1 (h.no: 1188)

²⁷⁹ Bu Kitâb, Kişnâvî ve A'zamî tahkikli nüshalarda yedinci bölüm olarak geçmektedir. Ayrıca ilgili bölüm başlığı, M. Muhtar ve M. A'zamî tahkikli nüshalarda "ابواب ما جاء في الجنائز" şeklinde gelmektedir.

(137) 1435 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "خَمْسٌ مِنْ حَقِّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ: رَدُّ التَّجْبِيَةِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَشُهُودُ الْجَنَازَةِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَتَشْمِيطُ الْعَاطِسِ إِذَا حَمِدَ اللَّهَ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 1 (h.no: 1435)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 1 (h.no: 1434)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 1 (h.no: 511)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, "B. Mâ câe fi 'ıyâdeti'l-merîz" (h.no: 506)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 1 (h.no: 512)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, "B. mâ câe fi 'ıyâdeti'l-merîz" (h.no: 473)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 1 (h.no: 1435)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 1 (h.no: 1189)

(4) بَاب مَا جَاءَ فِيْمَا يُقَالُ عِنْدَ الْمَرِيضِ إِذَا حَضَرَ²⁸⁰

(138) 1449 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا بَرِيدُ بْنُ هَارُونَ (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ؛ جَمِيعًا عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ الْحَارِثِ بْنِ فَضَيْلٍ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَّا حَضَرَتْ كَعْبًا الْوَفَاةَ، أَتَتْهُ أُمُّ بَشِيرٍ بِنْتُ الْبَرَاءِ ابْنِ مَعْرُورٍ؛ فَقَالَتْ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، إِنَّ لَقِيْتِ فُلَانًا فَأَقْرَأَ عَلَيَّهِ مِنِّي السَّلَامَ. قَالَ: غَفَرَ اللَّهُ لَكَ يَا أُمَّ بَشِيرٍ، نَحْنُ أَشْعَلُ مِنْ ذَلِكَ. قَالَتْ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَمَا سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: "إِنَّ أَرْوَاحَ الْمُؤْمِنِينَ فِي طَيْرٍ حُضِرَ، تَعْلُقُ بِشَجَرِ الْجَنَّةِ؟" قَالَ: بَلَى. قَالَتْ: فَهُوَ ذَاكَ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هذا إسناد صحيح ورجاله ثقات إلا أنه موقوف	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 4 (h.no: 1449)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 4 (h.no: 1448)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçmiyor		
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçmiyor		
K. YUSUF el-HÛT	Geçmiyor		
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناد	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 4 (h.no: 1449)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaîfü İbn Mâce, K. el-Cenâiz 4 (h.no: 274)

²⁸⁰ Bu bâb başlığı, Kişnâvî ve Y. el-Hût tahkiklerinde "بَاب مَا يُقَالُ عِنْدَ الْمَرِيضِ إِذَا حَضَرَ" diye, M. Ali-İ. Atyyye tahkikinde "بَاب مَا جَاءَ فِيْمَا يُقَالُ عِنْدَ الْمَرِيضِ إِذَا حَضَرَ" olarak ve M. Muhtar tahkikinde "بَاب مَا يُقَالُ عِنْدَ الْمَرِيضِ إِذَا حَضَرَ" şeklinde geçmektedir.

1450 (139) - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَيْسَى حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ الْمَاجْشُونِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ قَالَ

دَخَلْتُ عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَهُوَ يَمُوتُ فَقُلْتُ اقْرَأْ عَلَيَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ السَّلَامَ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنَّهُ مَوْقُوفٌ	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 4 (h.no: 1450)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنَّهُ مَوْقُوفٌ	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l- Cenâiz 4 (h.no: 1449)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنَّهُ مَوْقُوفٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 4 (h.no: 518)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنَّهُ مَوْقُوفٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, “B. fî mâ yükâlû 'inde'l-merîz izâ hudıra” (h.no: 513)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنَّهُ مَوْقُوفٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 4 (h.no: 519)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنَّهُ مَوْقُوفٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l- Cenâiz, “B. mâ yükâlû 'inde'l- merîz izâ hudıra” (h.no: 479)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده حسن	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 4 (h.no: 1450)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 4 (h.no: 275)

(5) بَاب مَا جَاءَ فِي الْمُؤْمِنِ يُوجِرُ فِي النَّزْعِ

1451 (140) - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَرَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا حَمِيمٌ لَهَا يَخْفَهُ الْمَوْتُ فَلَمَّا رَأَى النَّبِيَّ ﷺ مَا بَعَا قَالَ لَهَا لَا تَبْتَسِي عَلَيَّ حَمِيمَكَ فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ حَسَنَاتِهِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 5 (h.no: 1451)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 5 (h.no: 1450)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 5 (h.no: 519)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, "B. mâ câe fi'l-mü'mini yü'ceru fi'n-nez' " (h.no: 514)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 5 (h.no: 520)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, "B. mâ câe fi'l-mü'mini yü'ceru fi'n-nez' " (h.no: 480)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 5 (h.no: 1451)
N. el-ELBÂNÎ		ضَعِيفٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 5 (h.no: 276)

(9) بَاب مَا جَاءَ فِي غَسْلِ الرَّجُلِ امْرَأَتَهُ، وَغَسْلِ الْمَرْأَةِ زَوْجَهَا²⁸¹

1464 (141) - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ الْوُهَيْبِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبَّادِ

بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الرُّبَيْرِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «لَوْ كُنْتُ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَدْبَرْتُ، مَا غَسَلَ النَّبِيُّ ﷺ غَيْرَ نِسَائِهِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 9 (h.no: 1464)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 9 (h.no: 1463)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Cenâiz 7 (h.no: 524)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Cenâiz, “B. mâ câe fi ğasli'r-racüli'mraetehü ve aksehü” (h.no: 519)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Cenâiz 7 (h.no: 525)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, “B. mâ câe fi ğasli'r-racüli'mraetehü ve aksehü” (h.no: 485)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 9 (h.no: 1464)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 9 (h.no: 1205)

²⁸¹ Misbâh tahkiklerinde burada bulunan “غسل المرأة زوجها” yerine “عكسه” bulunmaktadır.

(10) بَاب مَا جَاءَ فِي غَسْلِ النَّبِيِّ ﷺ

1467 (143) - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ خِزَامٍ قَالَ: حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَيْسَى قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الرَّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ

الْمُسَيَّبِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: لَمَّا غَسَلَ النَّبِيُّ ﷺ ذَهَبَ يُلْتَمَسُ مِنْهُ مَا يُلْتَمَسُ مِنَ الْمَيِّتِ، فَلَمْ يَجِدْهُ، فَقَالَ: «بِأبي الطَّيِّبِ، طُبِّتَ حَيًّا، وَطُبِّتَ مَيِّتًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ. وصفوان بن عيسى احتج به مسلم. باقي مشهورون	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 10 (h.no: 1467)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 10 (h.no: 1466)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ، وَبَاقِي رِجَالُ الْإِسْنَادِ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 8 (h.no: 527)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, "B. Mâ câe fi ğusli'n-Nebî (s.a.)" (h.no: 522)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 8 (h.no: 528)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ. وصفوان بن عيسى احتج به مسلم الباقي مشهورون	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, "B. mâ câe fi ğusli'n-Nebî" (h.no: 488)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 10 (h.no: 1467)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 10 (h.no: 1207)

(19) بَاب مَا جَاءَ فِيْمَنْ صَلَّى عَلَيْهِ جَمَاعَةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ²⁸²

(144) 1488 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ قَالَ: أَنْبَأَنَا شَيْبَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ

أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ صَلَّى عَلَيَّ مِائَةً مِنَ الْمُسْلِمِينَ غُفِرَ لَهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله رجال الصحيحين	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 19 (h.no: 1488)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 19 (h.no: 1487)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 15 (h.no: 536)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيحِينَ	Zevâidü İbn Mâce, B. mâ câe fi'l-Cenâiz, “B. men sallâ ‘aleyhi cemâatün mine'l-müslimîn” (h.no: 530)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيحِينَ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 15 (h.no: 537)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناده حديث أبي هريرة صحيح ورجاله رجال الصحيحين	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, “B. men sallâ ‘aleyhi cemâatün mine'l-müslimîn” (h.no: 496)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 19 (h.no: 1488)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 19 (h.no: 1218)

²⁸² İlgili bâb başlığında yer alan “ما جاء في” kısmı, Misbâh tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(20) باب مَا جَاءَ فِي الثَّنَاءِ عَلَى الْمَيْتِ²⁸³

(145) 1492 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: مَرَّ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ بِجِنَازَةٍ، فَأُتِيَ عَلَيْهَا خَيْرًا فِي مَنَاقِبِ الْحَيْرِ، فَقَالَ: «وَجِبَتْ» ثُمَّ مَرُّوا عَلَيْهِ بِأُخْرَى، فَأُتِيَ عَلَيْهَا شَرًّا فِي مَنَاقِبِ الشَّرِّ، فَقَالَ: «وَجِبَتْ، إِنَّكُمْ شَهَدَاءُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناد ابن ماجه صحيح، ورجاله رجال الصحيحين	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 20 (h.no: 1492)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناد ابن ماجه صحيح	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 20 (h.no: 1491)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُتَّحَجٌّ بِهِمْ فِي الصَّحِيحَيْنِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 16 (h.no: 537)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُتَّحَجٌّ بِهِمْ فِي الصَّحِيحَيْنِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, "B. mâ câe fi's-senâi 'ale'l-cenâze" (h.no: 531)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُتَّحَجٌّ بِهِمْ فِي الصَّحِيحَيْنِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 16 (h.no: 538)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حديث أبي هريرة والنسبة لابن ماجه صحيح، ورجاله رجال الصحيحين	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, "B. mâ câe fi's-senâi 'ale'l-cenâze" (h.no: 497)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 20 (h.no: 1492)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 20 (h.no: 1221)

²⁸³ Misbâh tahkiklerinde ve M. el-A'zamî tahkikinde "الميت" sözcüğü yerine "الجنائزة" kelimesi geçmektedir.

(28) بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ عَلَى الشُّهَدَاءِ وَدَفْنِهِمْ²⁸⁴

(146) 1513 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ²⁸⁵ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ عَنْ مَقْسَمٍ عَنِ ابْنِ

عَبَّاسٍ قَالَ أُنِيَ بِمَنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ أَحَدٍ فَجَعَلَ يُصَلِّي عَلَى عَشْرَةِ عَشْرَةٍ وَحَمْرَةَ هُوَ كَمَا هُوَ يَرْفَعُونَ وَهُوَ كَمَا هُوَ مَوْضُوعٌ²⁸⁶

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	قال سندي: يظهر من زوائد أن إسناده حسن	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 28 (h.no: 1513)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	قال سندي: يظهر من زوائد أن إسناده حسن	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 28 (h.no: 1512)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 23 (h.no: 546)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, “B. es-Salâti ‘ale’s-şühedâi ve defnihim” (h.no: 540)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 23 (h.no: 547)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	حديث ابن عباس احتج به الثوري و أهل كوفة	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, “B. es-Salâti ‘ale’s-şühedâi ve defnihim” (h.no: 506)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده ضعيف	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 28 (h.no: 1513)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 28 (h.no: 1237)

²⁸⁴ Bu bâb başlığında yer alan “ما جاء في” kısmı, *Misbâh* tahkiklerinde bulunmamaktadır.

²⁸⁵ Burada bulunan “أبو بكر بن عيَّاش” ismi, M. Muhtar tahkikinde “أبو بكر بن عياش” olarak geçmektedir.

²⁸⁶ M. F. Abdülbaki tahkikli *Sünen* nüshasında bu rivâyetin isnadının es-Sindî tarafından hasen olarak değerlendirildiği ifade edilirken, M. el-Kişnâvî tahkikli *Misbâhü'z-zücâce* nüshasında söz konusu isnadın sahîh olduğu belirtilmektedir.

(33) بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ عَلَى النَّجَاشِيِّ

1536 (147) - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ حُمْرَانَ بْنِ أَعْيَنَ، عَنْ أَبِي

الطُّفَيْلِ عَنْ مَجْمَعِ بْنِ جَارِيَةَ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: "إِنَّ أَحَاكِمَ النَّجَاشِيِّ قَدْ مَاتَ، فَقومُوا فَصَلُّوا عَلَيْهِ" فَصَفْنَا خَلْفَهُ صَمْفَيْنِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 33 (h.no: 1536)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 33 (h.no: 1535)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ فِيهِ مَقَالَ حُمْرَانَ ضَعْفُهُ ابْنُ مَعِينٍ وَالنَّسَائِيُّ وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ رَافِضِيٌّ وَقَالَ أَبُو حَاتِمٍ شَيْخٌ وَذَكَرَهُ ابْنُ حِبَّانٍ فِي الثِّقَاتِ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Cenâiz 27 (h.no: 552)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ فِيهِ مَقَالَ حُمْرَانَ ضَعْفُهُ ابْنُ مَعِينٍ وَالنَّسَائِيُّ وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ رَافِضِيٌّ وَقَالَ أَبُو حَاتِمٍ شَيْخٌ وَذَكَرَهُ ابْنُ حِبَّانٍ فِي الثِّقَاتِ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Cenâiz, "B. mâ câe fi's-Salâti 'ale'n-Necâşi" (h.no: 546)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ فِيهِ مَقَالَ حُمْرَانَ ضَعْفُهُ ابْنُ مَعِينٍ وَالنَّسَائِيُّ وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ رَافِضِيٌّ وَقَالَ أَبُو حَاتِمٍ شَيْخٌ وَذَكَرَهُ ابْنُ حِبَّانٍ فِي الثِّقَاتِ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Cenâiz 27 (h.no: 553)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثٌ مُجْمَعٌ فِيهِ مَقَالَ حُمْرَانَ، حُمْرَانَ بْنِ أَعْيَنَ قَالَ فِيهِ ابْنُ مَعِينٍ لَيْسَ بِشَيْءٍ، وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ رَافِضِيٌّ، وَقَالَ النَّسَائِيُّ لَيْسَ بِثِقَةٍ، وَقَالَ أَبُو حَاتِمٍ شَيْخٌ، وَذَكَرَهُ ابْنُ حِبَّانٍ فِي الثِّقَاتِ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, "B. mâ câe fi's-Salâti 'ale'n-Necâşi" (h.no: 512)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 33 (h.no: 1536)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 33 (h.no: 1256)

(148) 1537 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ عَنِ الْمُثَنَّى بْنِ سَعِيدٍ عَنِ قَتَادَةَ عَنِ أَبِي الطُّفَيْلِ عَنِ

حَدِيثِ بْنِ أُسَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ بِهِمْ فَقَالَ صَلُّوا عَلَيَّ أَيْخَ لَكُمْ مَاتَ بِغَيْرِ أَرْضِكُمْ قَالُوا مَنْ هُوَ قَالَ النَّجَاشِيُّ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. el-Cenâiz 33 (h.no: 1537)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. mâ câe fi'l- Cenâiz 33 (h.no: 1536)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 27 (h.no: 553)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ, رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, “B. mâ câe fi's-Salâti 'ale'n-Necâşi” (h.no: 547)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 27 (h.no: 554)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ حَزِيْفَةَ ابْنِ أُسَيْدٍ صَحِيحٌ, رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l- Cenâiz, “B. mâ câe fi's-Salâti 'ale'n- Necâşi” (h.no: 513)
Ş.el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 33 (h.no: 1537)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 33 (h.no: 1257)

(149) 1538 - حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَبُو السَّكَنِ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ،

أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ «صَلَّى عَلَى النَّجَاشِيِّ، فَكَبَّرَ أَرْبَعًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 33 (h.no: 1538)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l- Cenâiz 33 (h.no: 1537)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 27 (h.no: 554)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, "B. mâ câe fi's-Salâti 'ale'n-Necâşî" (h.no: 548)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 27 (h.no: 555)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 33 (h.no: 1538)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 33 (h.no: 1258)

(35) بَاب مَا جَاءَ فِي الْقِيَامِ لِلْجِنَازَةِ

(150) 1543 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَهَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُهُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ

أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ مَرَّ عَلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ بِجِنَازَةٍ، فَقَامَ وَقَالَ: «فُؤُومُوا؛ فَإِنَّ لِلْمَوْتِ فَرْعًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 35 (h.no: 1543)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 35 (h.no: 1542)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 29 (h.no: 556)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, “B. mâ câe fi'l-kıyâmi li'l-cenâze” (h.no: 550)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 29 (h.no: 557)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حديث أبي هريرة صحيح، ورجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, “B. mâ câe fi'l-kıyâmi li'l-cenâze” (h.no: 515)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 35 (h.no: 1543)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 35 (h.no: 1263)

(40) بَاب مَا جَاءَ فِي الشَّقِّ

1557 (151) - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ حَدَّثَنَا مَبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ حَدَّثَنِي حَمِيدُ الطَّوِيلِ عَنْ أَنَسِ بْنِ

مَالِكٍ قَالَ لَمَّا تَوَفَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَانَ بِالْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَلْحُدُ وَالْآخِرُ يَصْرَحُ فَقَالُوا نَسْتَحِيرُ رَبَّنَا وَنَبِئْتِ الْبَيْهَاتِ فَابْتِهَاتِ سَبَقَ تَرْكُنَاهُ فَأَرْسَلَ الْبَيْهَاتِ فَسَبَقَ صَاحِبَ اللَّحْدِ فَلَحَدُوا لِلنَّبِيِّ ﷺ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ حَدِيثِ مَبَارَكِ بْنِ فَضَالَةَ، وَتَقَهُ الْجُمْهُورُ. وَصَرَحَ بِالتَّحْدِيثِ، فَزَالَ تَمَمَةً تَدْلِيْسُهُ. وَبَاقِي رِحَالِ الْإِسْنَادِ ثِقَاتٌ. فَالْإِسْنَادُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 40 (h.no: 1557)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 40 (h.no: 1556)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Cenâiz 32 (h.no: 561)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Cenâiz, "B. mâ câe fi'ş-şekki" (h.no: 555)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Cenâiz 32 (h.no: 562)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ فِيهِ مَبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ وَتَقَهُ الْجُمْهُورُ، وَصَرَحَ بِالتَّحْدِيثِ فَزَالَ تَمَمَةً تَدْلِيْسُهُ، وَبَاقِي رِحَالِ الْإِسْنَادِ ثِقَاتٌ، فَالْإِسْنَادُ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, "B. mâ câe fi'ş-şekki" (h.no: 520)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لَغَيْرِهِ، وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ مِنْ أَجْلِ مَبَارَكِ بْنِ فَضَالَةَ.	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 40 (h.no: 1557)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 40 (h.no: 1274)

(152) 1558 – حدثنا عمر بن شيبه بن عبدة بن زيد بن طفيل حدثنا عبد الرحمن بن أبي مليكة القرشي حدثنا ابن أبي مليكة عن عائشة قالت لما مات رسول الله ﷺ اختلفوا في اللحد والشق حتى تكلموا في ذلك وارتفعت أصواتهم فقال عمر لا تصيحوا عند رسول الله ﷺ حيا ولا ميتا أو كلمة نحوها فأرسلوا إلى الشقاق واللاحد جميعا فجاء اللاحد فلحد لرسول الله ﷺ ثم دفن

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 40 (h.no: 1558)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 40 (h.no: 1557)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 32 (h.no: 562)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, “B. mâ câe fi'ş-şekki” (h.no: 556)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 32 (h.no: 563)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, “B. mâ câe fi'ş-şekki” (h.no: 521)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ دُونَ ذِكْرِ عُمَرَ وَقَوْلِهِ، وَهَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 40 (h.no: 1558)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 40 (h.no: 1275)

(43) بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ الْبِنَاءِ عَلَى الْقُبُورِ وَتَجْصِصِهَا وَالْكِتَابَةِ عَلَيْهَا²⁸⁷

(153) 1564 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ، حَدَّثَنَا وَهْبٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ

جَابِرٍ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مَخْيَمَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى أَنْ يُبْنَى عَلَى الْقَبْرِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M.F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 43 (h.no: 1564)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رِجَالُ إِسْنَادِهِ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 43 (h.no: 1563)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنَّهُ مُنْقَطِعٌ الْقَاسِمِ بْنِ مَخْيَمَةَ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Cenâiz 35 (h.no: 565)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنَّهُ مُنْقَطِعٌ الْقَاسِمِ بْنِ مَخْيَمَةَ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Cenâiz, "B. en-nehî 'ani'l-binâi 'ale'l-kubûr" (h.no: 559)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنَّهُ مُنْقَطِعٌ الْقَاسِمِ بْنِ مَخْيَمَةَ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Cenâiz 35 (h.no: 566)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي سَعِيدٍ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ لَكِنِ الْقَاسِمُ بْنُ مَخْيَمَةَ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, "B. en-nehî 'ani'l-binâi 'ale'l-kubûr" (h.no: 524)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâid'den olduğu belirtilmiş	صَحِيحٌ لغيره، وَهَذَا إِسْنَادُهُ فِيهِ انْقِطَاعٌ	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 43 (h.no: 1564)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 43 (h.no: 1280)

²⁸⁷ Bu bâb başlığı, *Misbâh* tahkiklerinde "بَابُ النَّهْيِ عَنِ الْبِنَاءِ عَلَى الْقُبُورِ" şeklinde geçmektedir.

(44) بَابُ مَا جَاءَ فِي حُثُو التُّرَابِ فِي الْقَبْرِ²⁸⁸

(154) 1565 – حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ كَثُومٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، «صَلَّى عَلَيَّ جِنَازَةً، ثُمَّ أَتَى قَبْرَ الْمَيِّتِ، فَحَتَّى عَلَيْهِ مِنْ قَبْلِ رَأْسِهِ ثَلَاثًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	انفرد به ابن ماجه ، وإسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 45 (h.no: 1565)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 44 (h.no: 1564)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 36 (h.no: 566)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, “B. hasvi't-türâbi fi'l-kabr” (h.no: 560)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 36 (h.no: 567)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, “B. hasvi't-türâbi fi'l-kabr” (h.no: 525)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده حسن	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 45 (h.no: 1565)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 45 (h.no: 1282)

²⁸⁸ Bu bâb başlığında bulunan “نما جاء في” kısmı, *Misbâh* tahkiklerinde bulunmamakla birlikte buradaki “حُثُو” kelimesi, Kişnâvî ve Y. el-Hût tahkiklerinde “حَثٌ” olarak gelmektedir.

(45) بَاب مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ الْمَشْيِ عَلَى الْقُبُورِ وَالْجُلُوسِ عَلَيْهَا²⁸⁹

(155) 1567 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ، عَنِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْحَيْرِ مَرْثِدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبِزْزِيِّ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَأَنْ أَمْشِيَ عَلَى حَجْرَةٍ، أَوْ سَيْفٍ، أَوْ أَحْصَفَ نَعْلِي بِرِجْلِي، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَمْشِيَ عَلَى قَبْرِ مُسْلِمٍ، وَمَا أَبَالِي أَوْسَطَ الْقُبُورِ فَضَيْتُ حَاجَتِي، أَوْ وَسَطَ السُّوقِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 45 (h.no: 1567)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 45 (h.no: 1566)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 37 (h.no: 567)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, "B. en-nehî 'ani'l-meşyi 'ale'l-kubûri ve'l-culûsi 'aleyhâ" (h.no: 561)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 37 (h.no: 568)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	رجال الإسناد على شرط الشيخين فقد احتجا بجميع رواته	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, "B. en-nehî 'ani'l-meşyi 'ale'l-kubûri ve'l-culûsi 'aleyhâ" (h.no: 526)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	İسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 45 (h.no: 1567)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 45 (h.no: 1283)

²⁸⁹ Buradaki "ما جاء في" kısmı, Misbâh tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(47) بَاب مَا جَاءَ فِي زِيَارَةِ الْقُبُورِ

1570 (156) - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحٌ قَالَ: حَدَّثَنَا بِسْطَامُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ سَمِعْتُ أَبَا التَّيَّاحِ،

قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، «رَخَّصَ فِي زِيَارَةِ الْقُبُورِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 47 (h.no: 1570)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 47 (h.no: 1569)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ... وَبَاقِي رِجَالِ الْإِسْنَادِ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	Misbâhu'z-zücâce, K. el-Cenâiz 38 (h.no: 568)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ... وَبَاقِي رِجَالِ الْإِسْنَادِ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	Misbâhu'z-zücâce, K. el-Cenâiz, "B. mâ câe fi ziyâdeti'l-kubûr" (h.no: 562)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ... وَبَاقِي رِجَالِ الْإِسْنَادِ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	Misbâhu'z-zücâce, K. el-Cenâiz 38 (h.no: 569)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث عائشة صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, "B. mâ câe fi ziyâdeti'l-kubûr" (h.no: 527)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 47 (h.no: 1570)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 47 (h.no: 1286)

(48) بَاب مَا جَاءَ فِي زِيَارَةِ قُبُورِ الْمُشْرِكِينَ²⁹⁰

(157) 1573 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ الْبُخْتَرِيِّ الْوَاسِطِيُّ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدِ بْنِ الرَّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْ أَيْ كَانَ يَصِلُ الرَّجْمَ وَكَانَ وَكَانَ فَأَيُّنَ هُوَ فَقَالَ فِي النَّارِ قَالَ فَكَأَنَّهُ وَجَدَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَيُّنَ أَبُوكَ قَالَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَيْثُ مَا مَرَرْتَ بِقَبْرِ مُشْرِكٍ فَبَشِّرْهُ بِالنَّارِ قَالَ فَاسْلَمَ الْأَعْرَابِيُّ بَعْدَ ذَلِكَ وَقَالَ لَقَدْ كَلَّفَنِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تَعْبًا مَا مَرَرْتَ بِقَبْرِ كَافِرٍ إِلَّا بَشَّرْتَهُ بِالنَّارِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ هَذَا الْحَدِيثِ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 48 (h.no: 1573)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ هَذَا الْحَدِيثِ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 48 (h.no: 1572)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 39 (h.no: 570)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, “B. ziyâdeti kubûri'l-müşrikîn” (h.no: 564)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 39 (h.no: 571)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحٍ، بَاقِي رِجَالِ الْإِسْنَادِ عَلَى شَرَطِ الشَّيْخِينَ فَقَدْ احْتِجَا بِجَمِيعِ رِوَاةِ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, “B. ziyâdeti kubûri'l-müşrikîn” (h.no: 529)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 48 (h.no: 1573)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 48 (h.no: 1288)

²⁹⁰ Bu bâb başlığında “ما جاء في” kısmı, *Misbâh* tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(49) بَاب مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ زِيَارَةِ النِّسَاءِ الْقُبُورِ²⁹¹

1574 (158) - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَأَبُو بَشِيرٍ قَالَا: حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، ح وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عُيَيْدُ بْنُ

سَعِيدٍ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلْفٍ الْعَسْقَلَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَرِيائِيُّ، وَقَبِيصَةُ كُلُّهُمَا عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بَهْمَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَسَّانَ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زُورَاتِ الْقُبُورِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İsnad حدیث حسن بن ثابت صحیح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 49 (h.no: 1574)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 49 (h.no: 1573)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 40 (h.no: 571)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, "B. en-nehyi 'an ziyâdeti'n-nisâi'l-kubûr" (h.no: 565)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 40 (h.no: 572)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İsnad حدیث حسن بن ثابت صحیح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, "B. en-nehyi 'an ziyâdeti'n-nisâi'l-kubûr" (h.no: 530)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حسن لغيره، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 49 (h.no: 1574)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 49 (h.no: 1289)

²⁹¹ Bu bâb başlığında bulunan "ما جاء في" kısmı, Misbâh tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(51) بَاب فِي النَّهْيِ عَنِ النَّبَاحَةِ²⁹²

1581 (159) - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ: أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ

يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنِ ابْنِ مُعَانِقٍ أَوْ أَبِي مُعَانِقٍ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «النَّبَاحَةُ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ، وَإِنَّ النَّابِحَةَ إِذَا مَاتَتْ، وَلَمْ تَتُبْ، قَطَعَ اللَّهُ لَهَا نِيَابًا مِنْ قَطْرَانٍ، وَدَرَعًا مِنْ هَبِّ النَّارِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İsnaade صحیح و رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 51 (h.no: 1581)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İsnaade صحیح و رجاله ثقات	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 51 (h.no: 1580)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 42 (h.no: 574)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, "B. en-nehî 'an'î-niyâha" (h.no: 568)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 42 (h.no: 575)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, "B. en-nehî 'an'î-niyâha" (h.no: 533)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 51 (h.no: 1581)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 51 (h.no: 1295)

²⁹² Söz konusu bâb başlığında yer alan "ني" harfi cerri *Misbâh* tahkiklerinde bulunmamaktadır. Bu söz konusu bâb başlığı, M. el-A'zamî tahkikli nüshada "ما جاء في النهي عن النباحه" şeklinde gelmektedir.

(52) بَاب مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ صَرْبِ الْحُدُودِ، وَشَقِّ الْجُبُوبِ²⁹³

1585 (160) - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرِ الْمُحَارَبِيِّ وَمُحَمَّدُ بْنُ كَرَامَةَ قَالَا حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرِ

عَنْ مَكْحُولٍ وَالْقَاسِمِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَعَنَ الْخَامِشَةَ وَجَهَهَا وَالشَّاقَةَ جِيهَهَا وَالِدَاعِيَةَ بِالْوَيْلِ وَالنُّبُورِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 52 (h.no: 1585)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 52 (h.no: 1584)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 43 (h.no: 577)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, "B. en-nehyi 'an darbi'l-hudûdi ve şekki'l-cüyûb" (h.no: 571)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 43 (h.no: 578)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثٌ أَبِي أُمَامَةَ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, "B. en-nehyi 'an darbi'l-hudûdi ve şekki'l-cüyûb" (h.no: 536)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 52 (h.no: 1585)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 52 (h.no: 1299)

²⁹³ Bu bâb başlığında yer alan "ما جاء في" kısmı, Misbâh tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(55) بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّبْرِ عَلَى الْمُصِيبَةِ

1597 (161) - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ عَجْلَانَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ

أَبِي أَمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يَقُولُ اللَّهُ سُيْحَانَهُ: «ابْنَ آدَمَ إِنْ صَبَرْتَ وَاحْتَسَبْتَ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى، لَمْ أَرْضَ لَكَ ثَوَابًا دُونَ الْجَنَّةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي أَمَامَةَ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 55 (h.no: 1597)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي أَمَامَةَ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 55 (h.no: 1597)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 46 (h.no: 583)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, "B. mâ câe fi's-sabri 'ale'l-musîbe" (h.no: 577)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 46 (h.no: 584)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي أَمَامَةَ صَحِيحِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, "B. mâ câe fi's-sabri 'ale'l-musîbe" (h.no: 542)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لَغَيْرِهِ، وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ مِنْ أَجْلِ إِسْمَاعِيلِ بْنِ عِيَّاشٍ، فَهُوَ صَدُوقٌ	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 55 (h.no: 1597)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 55 (h.no: 1308)

(57) بَابُ مَا جَاءَ فِي ثَوَابِ مَنْ أُصِيبَ بِوَلَدِهِ²⁹⁴

(162) 1604 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، قَالَ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سَلِيمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا حَرِيرُ بْنُ عُثْمَانَ، عَنْ

شُرْحِبِيلِ بْنِ شُفْعَةَ، قَالَ: لَقِيتُ عُنْبَةَ بْنَ عَبْدِ السَّلْمِيِّ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوتُ لَهُ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَالِدِ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْتَ، إِلَّا تَلَقَّوهُ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةِ، مِنْ أَيَّهَا شَاءَ دَخَلَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	في إسناده شرحبيل بن شفعة ذكره ابن حبان في الثقات. وقال أبو داود شرحبيل وجريير كلهم ثقات اه. وباقي رجاله رجال الإسناد على شرط البخاري	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 57 (h.no: 1604)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	في إسناده شرحبيل بن شفعة ذكره ابن حبان في الثقات	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 57 (h.no: 1604)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ فِيهِ شُرْحِبِيلُ بْنُ شُفْعَةَ ذَكَرَهُ ابْنُ حَبَانَ فِي الثَّقَاتِ وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ وَشَيْخُ جَرِيرِ كُلِّهِمْ ثِقَاتٌ قُلْتُ وَبَاقِي رِجَالِ الْإِسْنَادِ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ وَأَصْلُهُ فِي الصَّحِيحَيْنِ وَغَيْرَهُمَا مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ وَفِي التِّرْمِذِيِّ وَابْنِ مَاجَةَ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ مَسْعُودٍ وَفِي التِّرْمِذِيِّ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ عَائِشَةَ وَفِي الْبُخَارِيِّ وَالتَّنَسَائِيِّ مِنْ حَدِيثِ أَنَسٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 48 (h.no: 587)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ فِيهِ شُرْحِبِيلُ بْنُ شُفْعَةَ ذَكَرَهُ ابْنُ حَبَانَ فِي الثَّقَاتِ وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ وَشَيْخُ جَرِيرِ كُلِّهِمْ ثِقَاتٌ قُلْتُ وَبَاقِي رِجَالِ الْإِسْنَادِ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ وَأَصْلُهُ فِي الصَّحِيحَيْنِ وَغَيْرَهُمَا مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ وَفِي التِّرْمِذِيِّ وَابْنِ مَاجَةَ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ مَسْعُودٍ وَفِي التِّرْمِذِيِّ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ عَائِشَةَ وَفِي الْبُخَارِيِّ وَالتَّنَسَائِيِّ مِنْ حَدِيثِ أَنَسٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, "B. fî sevâbi men usîbe bi-veledihî" (h.no: 581)

²⁹⁴ Bu bâb başlığında bulunan "ما جاء" kısmı, Kişnâvî, M. Ali-İ. Atıyye, Y. el-Hût tahkiklerinde bulunmamaktadır. M. Muhtar tahkikinde ise "ما جاء" kısmı bulunmamakla birlikte "في" harfi cerri de yer almaktadır.

<p>K. YUSUF el-HÛT</p>	<p>Geçiyor</p>	<p>هَذَا إِسْنَادٌ فِيهِ شَرْحُ بَيْلِ بْنِ شَفْعَةَ ذَكَرَهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي التَّقَاتِ وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ وَشَيْخُ جَرِيرٍ كُلُّهُمُ ثِقَاتٌ قُلْتُ وَبَاقِي رِجَالِ الْإِسْنَادِ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ وَأَصْلُهُ فِي الصَّحِيحَيْنِ وَعَبْرَهُمَا مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ وَفِي التِّرْمِذِيِّ وَابْنِ مَاجَةَ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ مَسْعُودٍ وَفِي التِّرْمِذِيِّ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ عَائِشَةَ وَفِي الْبُخَارِيِّ وَالنَّسَائِيِّ مِنْ حَدِيثِ أَنَسٍ</p>	<p>Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 48 (h.no: 588)</p>
<p>MUHAMMED MUHTAR</p>	<p>Geçiyor</p>	<p>قُلْتُ هُوَ الصَّحِيحِينَ وَالتِّرْمِذِيِّ وَ النَّسَائِيِّ وَابْنِ مَاجَةَ مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَرَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ مَسْعُودٍ وَزَادَ: قَالَ أَبُو ذَرٍّ: قَدِمْتُ اثْنَيْنِ قَالَ: وَاثْنَيْنِ، قَالَ أَبِي بِنِ كَعْبٍ: قَدِمْتُ وَاحِدًا..</p>	<p>Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l- Cenâiz, "B. sevâbi men usîbe bi- veledihî" (h.no: 546)</p>
<p>Ş. el-ARNAVUT (Sünen)</p>		<p>حَدِيثٌ حَسَنٌ، وَهَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ، لِأَنَّ عَطَاءَ قَدْ وَهَمَ فِي إِسْنَانِهِ</p>	<p>İbn Mâce, E. el-Cenâiz 57 (h.no: 1604)</p>
<p>N. el-ELBÂNÎ</p>		<p>حَسَنٌ</p>	<p>Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 57 (h.no: 1313)</p>

(60) بَاب مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ الْجَمَاعِ إِلَى أَهْلِ الْمَيْتِ وَصَنَعَةِ الطَّعَامِ²⁹⁵

(163) 1612 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، ح وَحَدَّثَنَا شُجَاعُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو

الْفَضْلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، عَنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ، قَالَ: «كُنَّا نَرَى الْجَمَاعَةَ إِلَى أَهْلِ الْمَيْتِ وَصَنَعَةِ الطَّعَامِ مِنَ النَّبَاحَةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رَجَالَ الطَّرِيقِ الْأُولَى عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ. وَالثَّانِي، عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 60 (h.no: 1612)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 60 (h.no: 1612)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالَ الطَّرِيقِ الْأُولَى عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ وَالطَّرِيقِ الثَّانِي عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 51 (h.no: 592)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالَ الطَّرِيقِ الْأُولَى عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ وَالطَّرِيقِ الثَّانِي عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, "B. en-nehî 'ani'l-ictimâ' ilâ ehli'l-meyyiti san'ati't-taâm" (h.no: 586)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالَ الطَّرِيقِ الْأُولَى عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ وَالطَّرِيقِ الثَّانِي عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 51 (h.no: 593)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالَ الطَّرِيقِ الْأُولَى عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ وَالطَّرِيقِ الثَّانِي عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, "B. en-nehî 'ani'l-ictimâ' ilâ ehli'l-meyyiti ve san'ati't-taâm" (h.no: 551)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		رَجَالُهُ ثِقَاتٌ، إِلَّا أَنْ هَشِيمًا - وَهُوَ ابْنُ بَشِيرٍ - مَدْلَسٌ وَرَوَاهُ بِالْعَنْعَنَةِ	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 60 (h.no: 1612)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 60 (h.no: 1318)

²⁹⁵ Burada yer alan "ما جاء في" kısmı, Kişnâvi ve M. Muhtar tahkikli nüshalarda bulunmamakla beraber "الْمَيْتِ" kelimesi yerine "البيت" sözcüğü yer almaktadır.

(64) بَاب مَا جَاءَ فِي ذِكْرِ مَرَضِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ²⁹⁶

(164) 1625 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ صَالِحِ أَبِي الْحَلْبِلِ، عَنْ سَفِينَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ فِي مَرَضِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ: «الصَّلَاةُ، وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ» فَمَا زَالَ يَقُولُهَا، حَتَّى مَا يَبْيَضُ بِهَا لِسَانُهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الصَّحِيحِينَ	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 64 (h.no: 1625)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ عَلَى شَرْطِ الصَّحِيحِينَ	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 64 (h.no: 1625)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ فَقَدْ احتجنا بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 55 (h.no: 596)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ فَقَدْ احتجنا بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, “B. fî marazı Resûlillah (s.a.)” (h.no: 590)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ فَقَدْ احتجنا بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 55 (h.no: 597)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	اسناد حديث ام سلمة بالنسبة لرواية ابن ماجه صحيح على شرط الشَّيْخَيْنِ فَقَدْ احتجنا بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, “B. fî marazı Resûlillah (s.a.)” (h.no: 556)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناد ضعيف لانقطاعه	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 64 (h.no: 1625)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 64 (h.no: 1327)

²⁹⁶ Bu bâb başlığında yer alan “ما جاء” ve “ذكر” kısımları, Misbâh tahkiklerinde bulunmamaktadır

(65) بَابِ ذِكْرِ وَفَاتِهِ وَدَفْنِهِ ﷺ²⁹⁷

(165) 1635 - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ الْحَلَالِ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لِعَمْرِ أَنْطَلِقُ بِنَا إِلَى أُمِّ أَيْمَنٍ نَزْرُوهَا كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ فَلَمَّا انْتَهَيْتُمَا إِلَيْهَا بَكَتَ فَقَالَا لَهَا مَا يَبْكُوكَ فَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِرَسُولِهِ قَالَتْ إِنِّي لِأَعْلَمُ أَنَّ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِرَسُولِهِ وَلَكِنِّي أَبْكِي لَكُونَ الْوُحْيُ انْقَطَعَ مِنَ السَّمَاءِ قَالَ فَهَيِّجْتُهُمَا عَلَى الْبُكَاءِ فَجَعَلَا يَبْكِيَانِ مَعَهَا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ، فَقَدْ احْتَجَا بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	İbn Mâce, K. el-Cenâiz 65 (h.no: 1635)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz 65 (h.no: 1636)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 56 (h.no: 601)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz, “B. fî vefâti Resûlullah (s.a.) ve defnihî ve gayri zâlik” (h.no: 595)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cenâiz 56 (h.no: 602)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ فَقَدْ احْتَجَا بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi'l-Cenâiz, “B. fî vefâti Resûlullah (s.a.) ve defnihî ve gayri zâlik” (h.no: 561)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Cenâiz 65 (h.no: 1635)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cenâiz 65 (h.no: 1334)

²⁹⁷ Bu bâb başlığı Misbâh tahkiklerinde “باب في وفاة رسول الله ﷺ ودفنه وغير ذلك” şeklinde gelmektedir.

298 - 7 كتاب الصيام

(2) بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ شَهْرِ رَمَضَانَ

(166) 1643 - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبَّاسٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ لِلَّهِ عِنْدَ كُلِّ فِطْرِ عِتْقَاءً، وَذَلِكَ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 2 (h.no: 1643)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 2 (h.no: 1644)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنْ طَلَحَةَ بِنُ نَافِعِ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ جَابِرِ إِثْمًا هِيَ صَحِيفَةٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. es-Sıyâm ²⁹⁹ (h.no: 603)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنْ طَلَحَةَ بِنُ نَافِعِ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ جَابِرِ إِثْمًا هِيَ صَحِيفَةٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. es-Sıyâm, “B. mâ câe fi fazli şehri ramazân” (h.no: 597)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنْ طَلَحَةَ بِنُ نَافِعِ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ جَابِرِ إِثْمًا هِيَ صَحِيفَةٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. es-Sıyâm 1 (h.no: 604)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ جَابِرِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنْ طَلَحَةَ بِنُ نَافِعِ عَنْ جَابِرِ إِثْمًا هِيَ صَحِيفَةٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Savm, “B. mâ câe fi fazli şehri ramazân” (h.no: 563)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناده حسن من أجل أبي بكر بن عباس، وقد توبع	İbn Mâce, E. es-Sıyâm 2 (h.no: 1643)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sıyâm 2 (h.no: 1340)

²⁹⁸ M. Muhtar tahkikli Zevâid nüshasında bu bölümün başlığı “أبواب ما جاء في الصوم” şeklinde gelmektedir.

²⁹⁹ Bu rivâyet, M. el-Kişnâvî tahkikli Misbâh nüshasında bâb başlığı olmaksızın bölüm başlığının hemen peşisıra gelmektedir.

(3) بَاب مَا جَاءَ فِي صِيَامِ يَوْمِ الشَّكِّ³⁰⁰

(167) 1647 – حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ حَدَّثَنَا مَرْوَانَ بْنِ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ جَبْرِ حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ الْحَارِثِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهُ سَمِعَ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ قَبْلَ شَهْرِ رَمَضَانَ الصِّيَامَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا³⁰¹ وَنَحْنُ مُتَقَدِّمُونَ فَمَنْ شَاءَ فَلْيَتَقَدَّمْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيَتَأَخَّرْ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 3 (h.no: 1647)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 3 (h.no: 1648)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 2 (h.no: 606)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm, “B. Savmi yevmi's-şekk” (h.no: 600)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 2 (h.no: 607)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Savm, “B. Savmi yevmi's-şekk” (h.no: 566)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		ضعيف	İbn Mâce, E. es-Sıyâm 3 (h.no: 1647)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. es-Sıyâm 3 (h.no: 325)

³⁰⁰ Bu bâb başlığı, *Misbâh* tahkiklerinde “باب صوم يوم الشك” şeklinde gelmektedir. Ş. el-Arnaut tahkikli *Sünen-i İbn Mâce* nüshasında “يوم” kelimesi bulunmamaktadır.

³⁰¹ Burada yer alan “الصيام يوم كذا وكذا” kısmı, Kişnâvî ve Y. el-Hût tahkiklerinde “يوم الصيام كذا وكذا” diye ve M. Muhtar tahkikli nüshada “يوم كذا وكذا وكذا” şeklinde gelmektedir.

(8) بَابُ مَا جَاءَ فِي: "الشَّهْرُ تِسْعٌ وَعِشْرُونَ"³⁰²

1656 (168) – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَمْ مَضَى مِنَ الشَّهْرِ قَالَ قُلْنَا اثْنَانِ وَعِشْرُونَ وَبَقِيَتْ ثَمَانٌ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الشَّهْرُ هَكَذَا وَالشَّهْرُ هَكَذَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَأَمْسَكَ وَاحِدَةً

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح علی شرط مسلم	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 8 (h.no: 1656)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح علی شرط مسلم	İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 8 (h.no: 1657)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. es-Sıyâm 3 (h.no: 607)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. es-Sıyâm, "B. eş-şehru tis'un ve 'ısrûn" (h.no: 601)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. es-Sıyâm 3 (h.no: 608)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حدیث أبي هريرة صحیح علی شرط الشيخين	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm, "B. eş-şehru tis'atün ve 'ısrûn" (h.no: 567)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحیح	İbn Mâce, E. es-Sıyâm 8 (h.no: 1656)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sıyâm 8 (h.no: 1351)

³⁰² Burada yer alan "ما جاء في" kısmı, Kişnâvî, Y. el-Hut ve M. Muhtar tahkikli nüshalarda bulunmamaktadır. M. Muhtar tahkikli nüshada "تِسْعٌ" kelimesi müennes hali "تِسْعَةٌ" olarak gelmektedir.

(11) بَاب مَا جَاءَ فِي الْإِفْطَارِ فِي السَّفَرِ³⁰³

1665 (169) - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحَمِصِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ

ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِي السَّفَرِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 11 (h.no: 1665)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 11 (h.no: 1666)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 4 (h.no: 609)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm, “B. es-savmi fi's-sefer” (h.no: 603)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 4 (h.no: 610)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Savm, “B. es-savmi fi's-sefer” (h.no: 569)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. es-Sıyâm 11 (h.no: 1665)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sıyâm 11 (h.no: 1360)

³⁰³ Bu bâb başlığında yer alan “الإفطار” kelimesi yerine *Misbâh* tahkiklerinde “المسوم” sözcüğü yer almaktadır.

304 (21) بَاب مَا جَاءَ فِي الْعِيبَةِ وَالرَّفَثِ لِلصَّائِمِ

1690 (170) - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ هُوَ اللَّيْثِيُّ زَيْدٌ عَنْ سَعِيدِ الْمُقْبَرِيِّ عَنْ

أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَبُّ صَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ صِيَامِهِ إِلَّا الْجُوعُ وَرَبُّ قَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ قِيَامِهِ إِلَّا السَّهَرُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 21 (h.no: 1690)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 21 (h.no: 1692)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 11 (h.no: 618)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm, “B. el-ğîbeti ve'r-rafesi li's-sâim” (h.no: 612)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 11 (h.no: 619)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm, “B. el-ğîbeti ver-rafesi li's-sâim” (h.no: 578)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ، وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. es-Sıyâm 21 (h.no: 1690)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sıyâm 21 (h.no: 1380)

³⁰⁴ Bu bâb başlığında yer alan “ما جاء في” kısmı, Misbâh tahkiklerinde bulunmamaktadır.

305 (24) بَاب مَا جَاءَ عَلَيَّ مَا تَعَجَّلُ الْإِفْطَارَ

1698 (171) - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي

هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ، عَجَّلُوا الْفِطْرَ؛ فَإِنَّ الْيَهُودَ يُؤَخَّرُونَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 24 (h.no: 1698)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 24 (h.no: 1700)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 13 (h.no: 620)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm, "B. te'cili'l-iftâr" (h.no: 614)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 13 (h.no: 621)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ بِالنِّسْبَةِ لِرِوَايَةِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm, "B. te'cili'l-iftâr" (h.no: 579)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لِعَبْرَةِ دُونِ قَوْلِهِ: "فَإِنَّ الْيَهُودَ يُؤَخَّرُونَ" وَفِي رِوَايَةِ: "الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى"، وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. es-Sıyâm 24 (h.no: 1698)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sıyâm 24 (h.no: 1387)

305 Bu bâb başlığında yer alan "ما جاء على ما" kısmı, Misbâh tahkiklerinde bulunmamaktadır. M. el-A'zamî tahkikinde ise "في" kısmı yerine "على ما" harficerri bulunmaktadır.

(27) بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يُصْبِحُ جُنُبًا وَهُوَ يُرِيدُ الصَّبِيَامَ³⁰⁶

(172) 1702 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ

يَحْيَى بْنِ جَعْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو الْقَارِي، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: لَا وَرَبِّ الْكَعْبَةِ، مَا أَنَا قُلْتُ: "مَنْ أَصْبَحَ وَهُوَ جُنُبٌ فَلْيُفْطِرْ" مُحَمَّدٌ ﷺ قَالَهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 27 (h.no: 1702)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 27 (h.no: 1704)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 14 (h.no: 621)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm, "B. men usbihu cünübün ve hüve yürüdü's-sıyâm" (h.no: 615)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 14 (h.no: 622)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ بِالنِّسْبَةِ لِرِوَايَةِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm, "B. men usbihu cünübün ve hüve yürüdü's-sıyâm" (h.no: 580)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. es-Sıyâm 27 (h.no: 1702)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sıyâm 27 (h.no: 1390)

³⁰⁶ Bu bâb başlığındaki "ما جاء في الرجال يصبح" kısmı, Misbâh tahkiklerinde "من أصبح" olarak gelmektedir.

(33) بَابُ صِيَامِ سِتَّةِ أَيَّامٍ مِنْ شَوَّالٍ

(173) 1715 - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ قَالَ: حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْحَارِثِ

الذَّمَارِيُّ، قَالَ سَمِعْتُ أَبَا أَسْمَاءَ الرَّحِيِّ، عَنْ ثُوبَانَ، مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «مَنْ صَامَ سِتَّةَ أَيَّامٍ بَعْدَ الْفِطْرِ كَانَ تَمَامَ السَّنَةِ، مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَثْمَالِهَا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	الحديث قد رواه ابن حبان في صحيحه قال السندي يريد فهو صحيح وقال وله شاهد	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 33 (h.no: 1715)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	الحديث قد رواه ابن حبان في صحيحه	İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 33 (h.no: 1718)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي الْكُبْرَى عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ يَحْيَى بْنِ حَسَانَ عَنْ يَحْيَى بْنِ حَمَزَةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْحَارِثِ بِهِ وَمَنْ طَرِيقَ مُحَمَّدِ بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ يَحْيَى وَرَوَاهُ الْإِمَامُ أَحْمَدُ فِي مُسْنَدِهِ مِنْ حَدِيثِ ثُوبَانَ بِلَفْظٍ مِنْ صَامَ فَشَهْرَ بَعْشَرَةَ أَشْهُرٍ وَمَنْ صَامَ سِتَّةَ أَيَّامٍ بَعْدَ الْفِطْرِ فَذَلِكَ صِيَامُ السَّنَةِ وَرَوَاهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي صَحِيحِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ إِدْرِيسِ الْأَنْصَارِيِّ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْحَارِثِ الزَّمَارِيُّ بِهِ بِلَفْظٍ مِنْ صَامَ رَمَضَانَ وَسَاءَ مِنْ شَوَّالٍ فَقَدْ صَامَ السَّنَةَ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 16 (h.no: 623)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي الْكُبْرَى عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ يَحْيَى بْنِ حَسَانَ عَنْ يَحْيَى بْنِ حَمَزَةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْحَارِثِ بِهِ وَمَنْ طَرِيقَ مُحَمَّدِ بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ يَحْيَى وَرَوَاهُ الْإِمَامُ أَحْمَدُ فِي مُسْنَدِهِ مِنْ حَدِيثِ ثُوبَانَ بِلَفْظٍ مِنْ صَامَ فَشَهْرَ بَعْشَرَةَ أَشْهُرٍ وَمَنْ صَامَ سِتَّةَ أَيَّامٍ بَعْدَ الْفِطْرِ فَذَلِكَ صِيَامُ السَّنَةِ وَرَوَاهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي صَحِيحِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm, “B. sıyâmi sitteti eyyâmin min şevvâl” (h.no: 617)

		إِدْرِيسُ الْأَنْصَارِيُّ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَارٍ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْحَارِثِ الزَّمَارِيُّ بِهِ بَلْفَظٍ مِنْ صَامٍ رَمَضَانَ وَسَاءَ مِنْ شَوَّالٍ فَقَدْ صَامَ السَّنَةَ	
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي الْكُبْرَى عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ يَحْيَى بْنِ حَسَانَ عَنْ يَحْيَى بْنِ حَمَزَةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْحَارِثِ بِهِ وَمِنْ طَرِيقِ مُحَمَّدِ بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ يَحْيَى وَرَوَاهُ الْإِمَامُ أَحْمَدُ فِي مُسْنَدِهِ مِنْ حَدِيثِ ثَوْبَانَ بَلْفَظٍ مِنْ صَامٍ فَشَهَرَ بِعِشْرَةِ أَشْهُرٍ وَمِنْ صَامٍ سِتَّةَ أَيَّامٍ بَعْدَ الْفِطْرِ فَذَلِكَ صِيَامُ السَّنَةِ وَرَوَاهُ ابْنُ حَبَانَ فِي صَحِيحِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ إِدْرِيسِ الْأَنْصَارِيِّ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَارٍ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْحَارِثِ الزَّمَارِيُّ بِهِ بَلْفَظٍ مِنْ صَامٍ رَمَضَانَ وَسَاءَ مِنْ شَوَّالٍ فَقَدْ صَامَ السَّنَةَ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Siyâm 16 (h.no: 624)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	قلت له شاهد رواه ابن حبان في صحيحه عن الحسن بن إدريس الأنصاري ثنا هشام بن عمار ثنا الوليد بن مسلم ثنا يحيى بن الحارث الذماري به بلفظ "مَنْ صَامَ رَمَضَانَ وَسَاءَ مِنْ شَوَّالٍ فَقَدْ صَامَ السَّنَةَ" و له شاهد من حديث أبي أيوب، رواه مسلم في صحيحه و غيره و رواه الترمذي في مسنده من حديث أبي هريرة مرفوعا بلفظ "مَنْ صَامَ رَمَضَانَ وَأَتْبَعَهُ بَسْتَ مِنْ شَوَّالٍ فَكَأَمَّا صَامَ الدَّهْرَ"	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Savm, "B. sıyâmi sitteti eyyâmin min şevvâl" (h.no: 582)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، هشام بن عمار قد توبع وكذا بقية -وهو ابن الوليد الحمصي-	İbn Mâce, E. es-Siyâm 33 (h.no: 1715)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Siyâm 33 (h.no: 1402)

307 (35) بَاب مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ صِيَامِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ

(174) 1719 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ،

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَيَّامٌ مِثِّي أَكُلُ وَشَرِبُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح علی شرط الشيخین	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 35 (h.no: 1719)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح علی شرط الشيخین	İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 35 (h.no: 1722)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 17 (h.no: 624)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm, “B. en-nehyi ‘an sıyâmi eyyâmi’t-teşrîk” (h.no: 618)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 17 (h.no: 625)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حدیث أبي هريرة علی شرط الشيخین فقد احتجا بجميع الرواته	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm, “B. en-nehyi ‘an sıyâmi eyyâmi’t-teşrîk” (h.no: 583)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. es-Sıyâm 35 (h.no: 1719)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sıyâm 35 (h.no: 1406)

307 Bu bâb başlığında bulunan “ما جاء في” kısmı, Misbâh tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(175) 1720 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ بَشْرِ بْنِ سَحِيمٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَطَبَ أَيَّامَ التَّشْرِيقِ فَقَالَ: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا نَفْسٌ مُسَلِّمَةٌ، وَإِنَّ هَذِهِ الْأَيَّامَ أَيَّامُ أَكْلِ وَشُرْبٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رواه ابن خزيمة في صحيحه قال السندي يريد فالحديث صحيح	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 35 (h.no: 1720)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رواه ابن خزيمة في صحيحه	İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 35 (h.no: 1723)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي غَيْرِ رَوَايَةٍ ابْنِ السَّنِيِّ مِنْ طَرِيقٍ مِنْهَا عَنْ قُتَيْبَةَ عَنْ حَمَّادٍ عَنْ عَمْرٍو بْنِ دِينَارٍ عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بِهِ وَزِيَادَةَ فِي الْمَتْنِ وَرَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي مُسْنَدِهِ عَنْ أَبِي التُّعْمَانَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ عَمْرٍو بْنِ دِينَارٍ وَرَوَاهُ ابْنُ خُزَيْمَةَ فِي صَحِيحِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ الصَّمِيِّ عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ بِهِ وَعَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ عَمْرٍو بِهِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ مِنْ حَدِيثِ نُبَيْشَةَ الْهَدَلِيِّ وَأَبِي بَكْرِ بْنِ كَعْبٍ إِلَى قَوْلِهِ فَلَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا نَفْسٌ مُسَلِّمَةٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 17 (h.no: 625)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm, "B. en-nehyi 'an sıyâmi eyyâmi't-teşrîk" (h.no: 619)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 17 (h.no: 626)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	قلت عزاه المزي في الأطراف للنسائي، وليس هو في رواية ابن السني، رواه من طرق منها عن قتيبة عن حماد عن عمرو بن دينار عن نافع بن جبير به، وزيادة في المتن، ورواه مسلم في صحيحه من حديث	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Savm, "B. en-nehyi 'an sıyâmi eyyâmi't-teşrîk" (h.no: 584)

		<p>نبيشة الهذلي و كعب بن مالك إلا قوله "فلا تدخل الجنة إلا نفس مسلمة", ورواه الدارمي في مسنده عن أبي النعمان عن حماد بن زيد عن عمرو بن دينار ورواه ابن خزيمة في صحيحه عن أحمد بن عبدة الضبي عن حماد بن زيد و سعيد بن عبد الرحمن عن سفيان بن عمرو به</p>	
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	<p>İbn Mâce, E. es-Sıyâm 35 (h.no: 1720)</p>
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	<p>Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sıyâm 35 (h.no: 1407)</p>

(38) بَابُ مَا جَاءَ فِي صِيَامِ يَوْمِ السَّبْتِ³⁰⁸

(176) 1726 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَصُومُوا يَوْمَ السَّبْتِ إِلَّا فِيمَا افْتَرَضَ عَلَيْكُمْ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ أَحَدُكُمْ إِلَّا عُودَ عَنَبٍ، أَوْ لِحَاءَ شَجَرَةٍ فَلْيُمُصَّهُ» .

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعَدَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ، عَنْ أُخْتِهِ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رواه ابن حبان في صحيحه قال السندي يريد فالحديث صحيح. والتمن موجود في أبي داود وغيره بإسناد آخر	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 38 (h.no: 1726)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 38 (h.no: 1729-30)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	قلت رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي الْكُبْرَى مِنْ طَرِيقٍ مِنْهَا عَنْ عَلِيِّ بْنِ خَشْرَمٍ عَنْ عَيْسَى بْنِ يُونُسَ بِهِ وَرَوَاهُ ابْنُ حَبَانَ فِي صَحِيحِهِ عَنْ أَبِي يَعْلَى حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا مَيْسَرَةَ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ حَسَانَ بْنِ نُوحٍ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ بَسْرٍ فَذَكَرَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ فَلَيْفَطْرَ عَلَيَّهَا بَدَلُ فَلَيْصَمَهُ وَلَمْ يَقُلْ عُودَ عَنَبٍ وَالْبَاقِي مِثْلَهُ وَرَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ عَنْ أَبِي حَمِيدٍ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ حَاتِمٍ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْعَنْبَرِيُّ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 18 (h.no: 626)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	قلت رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي الْكُبْرَى مِنْ طَرِيقٍ مِنْهَا عَنْ عَلِيِّ بْنِ خَشْرَمٍ عَنْ عَيْسَى بْنِ يُونُسَ بِهِ وَرَوَاهُ ابْنُ حَبَانَ فِي صَحِيحِهِ عَنْ أَبِي يَعْلَى حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا مَيْسَرَةَ بْنُ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm, "B. en-neh-yi 'an sıyâmi yevmi's-sebt" (h.no: 620)

³⁰⁸ Bu bâb başlığında yer alan "ما جاء" kısmı, M. el-A'zamî tahkikli nüshada geçmemektedir. Bu bâb başlığı, M. el-Kişnâvî, M. Ali-İ. Atıyye ve Y. el-Hût tahkiklerinde "بَابُ النَّهْيِ عَنْ صِيَامِ يَوْمِ السَّبْتِ" şeklinde gelmektedir. M. Muhtar tahkikli nüshada ise "بَابُ النَّهْيِ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ السَّبْتِ" diye geçmektedir.

		<p>إِسْمَاعِيلُ عَنْ حَسَانَ بْنِ نُوحٍ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ بَسْرٍ فَذَكَرَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ فَلَيْفَطَرَ عَلَيْهَا بَدَلَ فَلَيْصَمَهُ وَلَمْ يَقُلْ عَوْدَ عَنبٍ وَالْبَاقِي مِثْلَهُ وَرَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ عَنْ أَبِي حَمِيدٍ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ حَاتِمٍ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْعَنْبَرِيُّ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ بِهِ</p>	
<p>K. YUSUF el-HÛT</p>	<p>Geçiyor</p>	<p>قلت رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي الْكُبْرَى مِنْ طَرِيقٍ مِنْهَا عَنْ عَلِيِّ بْنِ خَشْرَمٍ عَنْ عَيْسَى بْنِ يُونُسَ بِهِ وَرَوَاهُ ابْنُ حَبَانَ فِي صَحِيحِهِ عَنْ أَبِي يَعْلَى حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا مَيْسِرَةَ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ حَسَانَ بْنِ نُوحٍ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ بَسْرٍ فَذَكَرَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ فَلَيْفَطَرَ عَلَيْهَا بَدَلَ فَلَيْصَمَهُ وَلَمْ يَقُلْ عَوْدَ عَنبٍ وَالْبَاقِي مِثْلَهُ وَرَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ عَنْ أَبِي حَمِيدٍ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ حَاتِمٍ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْعَنْبَرِيُّ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ بِهِ</p>	<p>Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 18 (h.no: 627)</p>
<p>MUHAMMED MUHTAR</p>	<p>Geçiyor</p>	<p>قلت رواه عزاه المزني للنسائي ولم أراه في رواية ابن السني، رواه ابن حبان في صحيحه عن أبي يعلى ثنا الحكم بن موسى ثنا مبشر بن إسماعيل عن حسان بن نوح سمعت عبد الله بن بشر إلا أنه قال "فليفطر عليها" بدل "فليمصه" ولم يقل "عود عنب" والباقي مثله، ورواه الحاكم في المستدرک عن أبي حميد أحمد بن محمد بن حاكم ثنا إبراهيم بن إسماعيل العنبري ثنا صفوان بن صالح ثنا الوليد بن مسلم عن ثوري بن يزيد</p>	<p>Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's- Savm, "B. en-nehyi 'an savmi yevmi's- sebt" (h.no: 585)</p>
<p>Ş. el-ARNAVUT (Sünen)</p>		<p>رجاله ثقات إلا أن غير واحد من الأئمة الذين يُرجعُ إليهم في النقد</p>	<p>İbn Mâce, E. es-Sıyâm 38 (h.no: 1726)</p>

	أعلوه بالاضطراب والمعارضة.	
N. el-ELBÂNÎ	صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sıyâm 38 (h.no: 1413)

(41) باب صِيَامِ يَوْمِ عَاشُورَاءَ³⁰⁹

(177) 1735 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ، عَنْ خُصَيْنٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ صَيْفِيٍّ، قَالَ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ عَاشُورَاءَ: «مِنْكُمْ³¹⁰ أَحَدٌ طَعِمَ الْيَوْمَ؟» قُلْنَا: مِمَّا طَعِمَ، وَمِمَّا مَنْ لَمْ يَطْعَمْ، قَالَ: «فَاعْمُوا بِقِيَّةِ يَوْمِكُمْ، مَنْ كَانَ طَعِمَ، وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْ، فَأَرْسَلُوا إِلَى أَهْلِ الْعُرُوضِ، فَلَبِثْتُمَا بِقِيَّةِ يَوْمِهِمْ» قَالَ: يَعْنِي أَهْلَ الْعُرُوضِ حَوْلَ الْمَدِينَةِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح، غريب على شرط الشيخين	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 41 (h.no: 1735)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 41 (h.no: 1739)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 20 (h.no: 628)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm, “B. sıyâmi ‘âşûrâ” (h.no: 622)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 20 (h.no: 629)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث محمد بن صيفي صحيح غريب على شرط الشيخين	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm, “B. sıyâmi ‘âşûrâ” (h.no: 587)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. es-Sıyâm 41 (h.no: 1735)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sıyâm 41 (h.no: 1420)

³⁰⁹ Bu bâb başlığında yer alan “يوم” kelimesi, Kişnâvî ve M. Muhtar tahkikli nüshalarda bulunmamaktadır.

³¹⁰ Burada yer alan “منكم”, Misbâh tahkiklerinde “أمكم” şeklinde gelmektedir.

(42) بَاب صِيَامِ يَوْمِ الْاِثْنَيْنِ وَالْاِحْمِيسِ

1740 (178) - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الصَّخَّاءُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رِفَاعَةَ، عَنْ سُهَيْلِ

بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ: "كَانَ يَصُومُ الْاِثْنَيْنِ وَالْاِحْمِيسَ، فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ تَصُومُ الْاِثْنَيْنِ وَالْاِحْمِيسَ؟ فَقَالَ: "إِنَّ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْاِحْمِيسَ يَغْفُرُ اللَّهُ فِيهِمَا لِكُلِّ مُسْلِمٍ، إِلَّا مُتَهَاجِرِينَ، يَقُولُ: دَعُهُمَا حَتَّى يَصْطَلِحَا"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح، غريب	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 42 (h.no: 1740)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 42 (h.no: 1744)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 21 (h.no: 629)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm, "B. sıyâmi yevmi'l-isneyni ve'l-hamîs" (h.no: 623)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 21 (h.no: 630)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ بِالنِّسْبَةِ لِرِوَايَةِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ غَرِيبٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm, "B. sıyâmi yevmi'l-isneyni ve'l-hamîs" (h.no: 588)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. es-Sıyâm 42 (h.no: 1740)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sıyâm 42 (h.no: 1426)

(48) بَاب فِي الصَّائِمِ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُ³¹¹

(179) 1753 - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمَدِينِيُّ، قَالَ:

سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي مُلَيْكَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو بْنَ الْعَاصِ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ لِلصَّائِمِ عِنْدَ فِطْرِهِ لِدَعْوَةَ مَا تُرَدُّ» قَالَ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو، يَقُولُ إِذَا أَفْطَرَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ أَنْ تَغْفِرَ لِي "

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 48 (h.no: 1753)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 48 (h.no: 1757)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 28 (h.no: 636)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm, "B. da'veti's-sâim" (h.no: 630)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 28 (h.no: 637)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Savm, "B. da'veti's-sâim" (h.no: 594)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده حسن	İbn Mâce, E. es-Sıyâm 48 (h.no: 1753)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. es-Sıyâm 48 (h.no: 345)

³¹¹ Bu bâb başlığı, Misbâh tahkiklerinde "باب دَعْوَةُ الصَّائِمِ" olarak geçmektedir.

(53) بَاب فِي الْمَرْأَةِ تَصَوْمُ بِغَيْرِ إِذْنِ زَوْجِهَا³¹²

(180) 1762 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ

أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: «نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ النِّسَاءَ أَنْ يَصُومْنَ إِلَّا بِإِذْنِ أَزْوَاجِهِنَّ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح على شرط البخاري	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 53 (h.no: 1762)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح على شرط البخاري	İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 53 (h.no: 1766)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 31 (h.no: 639)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm, “B. fi'l-mer'eti tesûmü bi-gayri izni zev-cihâ” (h.no: 633)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 31 (h.no: 640)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَبِي سَعِيدِ الْخَدْرِيِّ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm, “B. el-mer'eti tesûmü bi-gayri izni zev-cihâ” (h.no: 597)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح	İbn Mâce, E. es-Sıyâm 53 (h.no: 1762)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sıyâm 53 (h.no: 1438)

³¹² Bâb başlığında bulunan “في” harfi cerri M. Muhtar tahkikli nüshada bulunmamaktadır.

313 (55) بَابُ فِيمَنْ قَالَ: الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ كَالصَّائِمِ الصَّابِرِ

1765 (181) - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الدُّورَقِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي حَرَّةَ عَنْ عَمِّهِ حَكِيمِ بْنِ أَبِي حَرَّةَ عَنْ سِنَانَ بْنِ سَنَةَ الْأَسْلَمِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ الصَّائِمِ الصَّابِرِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İsnahe صحيح ورجاله موثقون	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 55 (h.no: 1765)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İsnahe صحيح	İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 54 (h.no: 1769)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 32 (h.no: 640)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm, “B. et-tâmü's-şâkiru bi-menzileti's-sâimi's-sâbir” (h.no: 634)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 32 (h.no: 641)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İsnahe طريق ابن ماجه صحيح، رجاله موثقون	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm, “B. et-tâmü's-şâkiru bi-menzileti's-sâimi's-sâbir” (h.no: 598)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حسن بما قبله	İbn Mâce, E. es-Sıyâm 55 (h.no: 1765)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sıyâm 55 (h.no: 1440)

³¹³ Bu bâb başlığı, Misbâh tahkiklerinde “باب الطاعم الشاكر بمنزلة الصائم الصابر” şeklinde gelmektedir.

(61) بَاب فِي الْمُتَكَيِّفِ يَلْزَمُ مَكَانًا مِنَ الْمَسْجِدِ³¹⁴

1774 (182) - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا نَعِيمُ بْنُ حَمَّادٍ³¹⁵ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عَيْسَى بْنِ عُمَرَ بْنِ

مُوسَى، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ «أَنَّهُ كَانَ إِذَا اعْتَكَفَ طَرَحَ لَهُ فِرَاشَهُ، أَوْ يُوَضِّعُ لَهُ سَرِيرَهُ وَرَاءَ أَسْطُوَانَةِ التَّوْبَةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İsnaade صحیح ورجاله موثقون	İbn Mâce, K. es-Sıyâm 61 (h.no: 1774)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İsnaade صحیح	İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Sıyâm 61 (h.no: 1778)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 33 (h.no: 641)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ موثقون	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm, “B. fi'l-mu'tekifi belzemü mekânen mine'l-mescid” (h.no: 635)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sıyâm 33 (h.no: 642)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ موثقون	Zevâidü İbn Mâce, E. mâ câe fi's-Savm, “B. el-mu'tekifi yelzemü mekânen mine'l-mescid” (h.no: 599)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث حسن، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. es-Sıyâm 61 (h.no: 1774)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. es-Sıyâm 61 (h.no: 350)

³¹⁴ Burada yer alan “fi” harfi cerri M. Muhtar tahkikli nüshada bulunmamaktadır. M. Ali-İ. Atiyye tahkikinde de “ylzm” kelimesi “ylzm” şeklinde gelmektedir.

³¹⁵ M. Ali- İ. Atiyye tahkikli nüshada “نعيم بن حماد” ismi bulunmamaktadır.

8 - كتاب الزكاة³¹⁶

(19) بَابُ التَّهْيِي أَنْ يُخْرَجَ فِي الصَّدَقَةِ شَرٌّ مَالِهِ³¹⁷

(183) 1822 - حدثنا أحمد بن محمد بن يحيى بن سعيد القطان³¹⁸ حدثنا عمرو بن محمد العنقري حدثنا أسباط بن نصر عن السدي عن عدي بن ثابت عن البراء بن عازب في قوله سبحانه {وَمَا أخرجنا لكم من الأرض ولا تيمموا الحبيث منه تنفقون} قال نزلت في الأنصار كانت الأنصار تخرج إذا كان جداد النخل من حيطانها أقناء البسر فيعلقونه على حبل بين أسطوانتين في مسجد رسول الله ﷺ فيأكل منه فقراء المهاجرين فيعمد أحدهم فيأخذ قنو الحشف يظن أنه جائز في كثرة ما يوضع من الإقناء فنزل فيمن فعل ذلك {ولا تيمموا الحبيث منه تنفقون} يقول لا تعمدوا للحشف منه تنفقون {ولستم بأخذيه إلا أن تغمضوا فيه} يقول لو أهدى لكم ما قبلتموه إلا على الاستحياء من صاحبه غيظاً أنه يبعث إليك ما لم يكن فيه حاجة {واعلموا أن الله غني عن صدقاتكم}

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. ez-Zekât 19 (h.no: 1822)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. ez-Zekât 19 (h.no: 1826)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zekât 10 (h.no: 654)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zekât, "B. en-nehî en yuhrice fi's-sadakati şerra mâlih" (h.no: 648)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zekât 10 (h.no: 655)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثُ الْبَرَاءِ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zekât, "B. Zekâti'z-zür'ı ve's-simâr" (h.no: 610)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناده حسن	İbn Mâce, E. ez-Zekât 19 (h.no: 1822)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zekât 19 (h.no: 1487)

³¹⁶ Kişnâvî tahkikli Misbâhü'z-zücâce nüshasında bu başlık bulunmamaktadır. Lâkin kitabın bölüm başlık numaraları bu başlık varmış gibi sıralanmaya devam etmiş ve yine aynı şekilde bölüm başlığı varmışçasına bâb başlıkları tekrar birden başlamıştır.

³¹⁷ M. Muhtar tahkikli Zevâid nüshasında bu bâb başlığı "زكاة الورع والتمار" şeklindedir. M. el-A'zamî tahkikli nüshada bu bölümdeki bâb başlıklarında "باب" kelimesi bulunmamaktadır.

³¹⁸ Buradaki "حدثنا أحمد بن يحيى بن سعيد القطان حدثنا عمرو بن محمد العنقري" kısmı M. Muhtar tahkikinde "حدثنا أحمد بن يحيى بن سعيد القطان حدثنا عمرو بن محمد العنقري" şeklinde geçmektedir.

(24) بَابُ الصَّدَقَةِ عَلَى قَرَابَةٍ³¹⁹

(184) 1835 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالصَّدَقَةِ، فَقَالَتْ زَيْنَبُ امْرَأَةُ عَبْدِ اللَّهِ: أُجْزِيَنِي مِنَ الصَّدَقَةِ أَنْ أَتَصَدَّقَ عَلَى زَوْجِي وَهُوَ فَقِيرٌ، وَبَنِي أَخٍ لِي أَيْتَامٍ، وَأَنَا أَنْفِقُ عَلَيْهِمْ هَكَذَا وَهَكَذَا، وَعَلَى كُلِّ حَالٍ؟ قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: وَكَانَتْ صَنَاعَ الْيَدَيْنِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. ez-Zekât 24 (h.no: 1835)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zekât 24 (h.no: 1840)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zekât 15 (h.no: 659)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zekât, “B. en-Nafakati ‘ale’z-zevci” (h.no: 653)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zekât 15 (h.no: 660)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zekât, “B. en-Nefakati ‘ale’z-zevci[ve’s-Sadakati ‘alâ zî karâbeti]” (h.no: 614)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zekât 24 (h.no: 1835)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zekât 24 (h.no: 1497)

³¹⁹ Bu bâb başlığının ismi, Kişnâvî ve M. Ali-İ. Atıyye tahkiklerinde “الصَّدَقَةُ عَلَى الزَّوْجِ” diye, Y. el Hût tahkikinde “النفقة على الزوج [و الصدقة على ذي القربان]” olarak ve M. Muhtar tahkikinde de “بَابُ الصَّدَقَةِ عَلَى ذِي قَرَابَةٍ” şeklinde gelmektedir.

9 - كتاب النِّكَاح

(1) بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ النِّكَاحِ³²⁰

1847 (185) - حدثنا مُحَمَّد بن يحيى حدثنا سعيد بن سُلَيْمَانَ حدثنا مُحَمَّد بن مُسْلِم حدثنا إِبْرَاهِيم بن ميسرة عن طَاوَس

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَرِ لِلْمُتَحَابِّينَ مِثْلَ النِّكَاحِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. en-Nikâh 1 (h.no: 1847)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. en-Nikâh 1 (h.no: 1852)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 1 (h.no: 661)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh, "B. fazli'n-nikâh" (h.no: 655)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 1 (h.no: 662)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, "B. (fazli'n-nikâh)" (h.no: 616)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح	İbn Mâce, E. en-Nikâh 1 (h.no: 1847)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 1 (h.no: 1509)

³²⁰ M. el-A'zamî tahkikli nüshada, bu söz konusu bölümün bâb başlıklarında bulunan "باب" kelimesi yer almamaktadır. Bu bâb başlığında geçen "ما جاء في" kısmı, ise *Misbâh* tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(4) بَابِ حَقِّ الزَّوْجِ عَلَى الْمَرْأَةِ

1853 (186) – حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أُيُوبَ عَنِ الْقَاسِمِ الشَّيْبَانِيِّ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أُوْفَى قَالَ لَمَّا

قَدِمَ مَعَاذُ مِنَ الشَّامِ سَجَدَ لِلنَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا هَذَا يَا مَعَاذُ قَالَ أَتَيْتُ الشَّامَ فَرَأَيْتُهُمْ يَسْجُدُونَ لِأَسَاقِفِهِمْ وَيَطَارِقُهُمْ فَوَدِدْتُ فِي نَفْسِي أَنْ أَفْعَلَ ذَلِكَ لَكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا تَفْعَلُوا فَإِنِّي لَوْ أَمَرْتُ أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِعَبْدٍ لَعَبَّرَ اللَّهُ أَمْرَ الْمَرْأَةِ أَنْ تَسْجُدَ لَزَوْجِهَا وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا تُؤَدِّي امْرَأَةٌ حَقَّ رِجَالِهَا حَتَّى تُؤَدِّيَ حَقَّ زَوْجِهَا وَلَوْ سَأَلَهَا نَفْسُهَا وَهِيَ عَلَى قَتَبٍ لَمْ تَمْنَعُهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رَوَاهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي صَحِيحِهِ. قَالَ سَنَدِي: كَأَنَّهُ يَرِيدُ أَنَّهُ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ	İbn Mâce, K. en-Nikâh 4 (h.no: 1853)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رَوَاهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي صَحِيحِهِ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 4 (h.no: 1858)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	رَوَاهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي صَحِيحِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 2 (h.no: 663)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	رَوَاهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي صَحِيحِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh, "B. hakkı'z-zevci 'ale'l-mer'e" (h.no: 657)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	رَوَاهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي صَحِيحِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 2 (h.no: 664)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	رَوَاهُ ابْنُ حَبَّانٍ فِي صَحِيحِهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ الْمُثَنَّى	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, "B. hakkı'z-zevci 'ale'l-mer'e" (h.no: 618)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لَغَيْرِهِ، وَهَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 4 (h.no: 1853)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 4 (h.no: 1515)

(9) بَابُ النَّظَرِ إِلَى الْمَرْأَةِ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَزَوَّجَهَا³²¹

(187) 1865 - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَلَالِ وَزُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ قَالُوا حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرِ

عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ الْمَغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ أَرَادَ أَنْ يَتَزَوَّجَ امْرَأَةً فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ أَذْهَبَ فَاَنْظُرْ إِلَيْهَا فَإِنَّهُ أَحْرَى أَنْ يُؤَدِمَ يَغْنِي بَيْنَكُمَا فَفَعَلَ وَتَزَوَّجَهَا فَذَكَرَ مِنْ مَوَافَقَتِهَا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. en-Nikâh 9 (h.no: 1865)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. en-Nikâh 9 (h.no: 1870)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 7 (h.no: 671)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh, "B. Nezari'l-mer'eti li'z-zevc" (h.no: 665)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 7 (h.no: 672)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث أنس بن مالك صحيح ورجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, "B. Nezari'l-mer'eti li'z-zevâc" (h.no: 625)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح، وهذا إسناد رجاله ثقات	İbn Mâce, E. en-Nikâh 9 (h.no: 1865)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 9 (h.no: 1523)

³²¹ Bu bâb başlığı, M. Ali-İ. Atıyye tahkikinde "بَابُ النَّظَرِ إِلَى الْمَرْأَةِ لِلزَّوْجِ" şeklinde, M. Muhtar tahkikinde "بَابُ النَّظَرِ إِلَى الْمَرْأَةِ لِلزَّوْجِ" diye geçmektedir.

(188) 1866 – حدثنا الحسن بن أبي الربيع أنبأنا عبد الرزاق عن معمر عن ثابت البناني عن بكر بن عبد الله المزني عن المغيرة بن شعبه قال أتيت النبي ﷺ فذكرت له امرأة أخطبها فقال أذهب³²² فانظر إليها فإنه أحرى أن يؤدم بينكما فاتيت امرأة من الأنصار فخطبتها إلى أبوتها وخبرتها بقول النبي ﷺ فكأتمما كرها ذلك قال فسمعت تلك المرأة وهي في خدرها فقال إن كان رسول الله ﷺ أمرك أن تنظر فانظر وإلا فإني أنشدك كأنما أعظمت ذلك قال فنظرت إليها فتزوجتها فذكر من موافقتها

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. en-Nikâh 9 (h.no: 1866)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. en-Nikâh 9 (h.no: 1871)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 7 (h.no: 672)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh, “B. Nezari'l-mer'eti li'z-zevc” (h.no: 666)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 7 (h.no: 673)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث المغيرة صحيح، رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, “B. Nezari'l-mer'eti li'z-zevâc” (h.no: 626)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح إن صح سماع بكر بن عبد الله المزني من المغيرة	İbn Mâce, E. en-Nikâh 9 (h.no: 1866)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 9 (h.no: 1524)

³²² Burada yer alan “أذهب” kelimesi, Misbâh tahkiklerinde “فأذهب” şeklinde gelmektedir.

(12) بَاب مَنْ زَوَّجَ ابْنَتَهُ وَهِيَ كَارِهَةٌ

(189) 1874 - حَدَّثَنَا هَنَادُ بْنُ السَّرِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ كَهْمَسِ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: جَاءَتْ

فَتَاةٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَتْ: " إِنَّ أَبِي زَوَّجَنِي ابْنَ أَخِيهِ، لِيَرْفَعَ بِي حَسَبِيَّتَهُ، قَالَ: فَجَعَلَ الْأَمْرَ إِلَيْهَا، فَقَالَتْ: قَدْ أَجَزْتُ مَا صَنَعَ أَبِي، وَلَكِنْ أَرَدْتُ أَنْ تَعْلَمَ النِّسَاءُ أَنَّ لَيْسَ إِلَى الْأَبَاءِ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ "

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. en-Nikâh 12 (h.no: 1874)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. en-Nikâh 12 (h.no: 1879)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 9 (h.no: 674)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh, "B. men zevvece'bnetehû ve hiye kârihetün" (h.no: 668)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 9 (h.no: 675)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناده حديث بريدة صحيح، رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, "B. men zevvece'bnetehû ve hiye kârihetün" (h.no: 628)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. en-Nikâh 12 (h.no: 1874)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. en-Nikâh 12 (h.no: 368)

(16) بَابُ النَّهْيِ عَنِ الشُّعَارِ

1885 (190) – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مَهْدِيٍّ أَبْنَاءُ عَبْدِ الرَّزَّاقِ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

ﷺ لَا شُعَارَ فِي الْإِسْلَامِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. en-Nikâh 16 (h.no: 1885)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. en-Nikâh 16 (h.no: 1891)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 12 (h.no: 679)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh, “B. en-nehyi ‘ani’ş-şigâr” (h.no: 673)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 12 (h.no: 680)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناده حديث أنس بن مالك صحيح، رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, “B. en-nehyi ‘ani’ş-şigâr” (h.no: 632)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناده حسن	İbn Mâce, E. en-Nikâh 16 (h.no: 1885)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 16 (h.no: 1542)

(21) بَابُ الْعِنَاءِ وَالذُّفِّ

(191) 1899 – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَوْفٌ، عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَنَسِ

بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَرَّ بِبَعْضِ الْمَدِينَةِ، فَإِذَا هُوَ بِجَوَارٍ يَضْرِبْنَ بِدِفْهِنٍ، وَيَتَعَنَّيْنَ، وَيَقْلُنَ:

[البحر الرجز]

نَحْنُ جَوَارٍ مِنْ بَنِي النَّجَّارِ ... يَا حَبْدَا مُحَمَّدٍ مِنْ جَارِ

فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «اللَّهُ يَعْلَمُ إِنِّي لِأَجْبُكُنَّ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. en-Nikâh 21 (h.no: 1899)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. en-Nikâh 21 (h.no: 1906)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 15 (h.no: 682)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh, "B. el-ğnâi ve'd-düffi" (h.no: 676)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 15 (h.no: 683)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حدیث آنس صحیح، رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, "B. el-ğnâi ve'd-düffi" (h.no: 635)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح	İbn Mâce, E. en-Nikâh 21 (h.no: 1899)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 21 (h.no: 1553)

(29) بَابُ النَّهْيِ عَنِ إِتْيَانِ التَّسَاءِ فِي أَذْبَارِهِنَّ

(192) 1923 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُخْتَارِ عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ عَنْ

الْحَارِثِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى رَجُلٍ جَامَعَ امْرَأَتَهُ فِي دُبْرِهَا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. en-Nikâh 29 (h.no: 1923)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. en-Nikâh 29 (h.no: 1930)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 20 (h.no: 690)
M. ALÎ – İZZET ALÎ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh, "B. en-nehî 'an-ityâni' n-nisâi fî edbârihinne" (h.no: 684)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 20 (h.no: 691)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث أبي هريرة صحيح	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, "B. en-nehî 'an-ityâni' n-nisâi fî edbârihinne" (h.no: 643)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. en-Nikâh 29 (h.no: 1923)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 29 (h.no: 1573)

(42) بَاب الرَّجُلِ يُعْتَقُ أُمَّتَهُ ثُمَّ يَتَزَوَّجُهَا³²³

(193) 1958 – حَدَّثَنَا حُبَيْشُ بْنُ مُبَشَّرٍ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ

رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَعْتَقَ صَفِيَّةَ وَجَعَلَ عَتَقَهَا صَدَاقَهَا وَتَزَوَّجَهَا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ عِكْرِمَةَ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ سَمِعَ مِنْ عَائِشَةَ	İbn Mâce, K. en-Nikâh 42 (h.no: 1958)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ إِذَا كَانَ عِكْرِمَةَ سَمِعَ مِنْ عَائِشَةَ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 42 (h.no: 1966)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ عِكْرِمَةَ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ سَمِعَ مِنْ عَائِشَةَ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 25 (h.no: 698)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ عِكْرِمَةَ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ سَمِعَ مِنْ عَائِشَةَ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh, “B. er-racüli yü'tiku emetehû sümme yetezvecühâ” (h.no: 690 ³²⁴)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ عِكْرِمَةَ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ سَمِعَ مِنْ عَائِشَةَ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 25 (h.no: 699)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ عَائِشَةَ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ عِكْرِمَةَ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ سَمِعَ مِنْ عَائِشَةَ	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, “B. Men yü'tiku emetehu sümme yetezvecühâ” (h.no: 651)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 42 (h.no: 1958)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 42 (h.no: 1606)

³²³ M. Muhtar tahkikinde “الرجل” yerine “من” kullanılmıştır.

³²⁴ M. Ali-İ. Atıyye tahkikli *Misbâh* nüshasındaki sıralamaya göre 692. Rivâyet olması gerekmektedir.

(48) بَابُ الْمَرْأَةِ تَهَبُ يَوْمَهَا لِصَاحِبَتِهَا

(194) 1974 – حَدَّثَنَا حَفْصٌ³²⁵ بِنِ عُمَرُو حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ عَنِ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنِ أَبِيهِ عَنِ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ نَزَلَتْ

هَذِهِ الْآيَةُ {وَالصُّلْحُ خَيْرٌ} فِي رَجُلٍ كَانَتْ تَحْتَهُ امْرَأَةٌ قَدْ طَالَتْ صَحْبَتَهَا وَوَلَدَتْ مِنْهُ أَوْلَادًا فَأَرَادَ أَنْ يَسْتَبْدِلَ بِهَا فَرَأَتْهُ عَلَى أَنْ يُقِيمَ عِنْدَهَا وَلَا يَقْسِمَ لَهَا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. en-Nikâh 48 (h.no: 1974)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. en-Nikâh 48 (h.no: 1982)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ مُؤَقَّفٌ صَحِيحٌ وَحَكْمُهُ الرَّفْعُ	Misbâhü'z-züçâce, K. en-Nikâh 29 (h.no: 704)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ مُؤَقَّفٌ صَحِيحٌ وَحَكْمُهُ الرَّفْعُ	Misbâhü'z-züçâce, K. en-Nikâh, “B. el-mer’eti tehebü yevmehâ li-sâhibetihâ” (h.no: 698)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ مُؤَقَّفٌ صَحِيحٌ وَحَكْمُهُ الرَّفْعُ	Misbâhü'z-züçâce, K. en-Nikâh 29 (h.no: 705)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ مُؤَقَّفٌ حَكْمُهُ الرَّفْعُ	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, “B. el-mer’eti tehebü yevmehâ li-sâhibetihâ” (h.no: 657)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 48 (h.no: 1974)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 48 (h.no: 1619)

³²⁵ Bu isim, Kişnâvî tahkikinde “جعفر” şeklinde geçmektedir.

(49) بَابُ الشَّفَاعَةِ فِي التَّرْوِيجِ

(195) 1976 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا شَرِيكَ عَنْ الْعَبَّاسِ بْنِ ذَرِيحٍ عَنِ الْبُهَيْ عَنِ عَائِشَةَ قَالَتْ عَثْرَ أُسَامَةَ

بِعْتَبَةِ الْبَابِ فَشَجَّ فِي وَجْهِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمِيطِي عَنْهُ الْأَذَى فَقَدَرْتَهُ فَجَعَلَ يَمُصُّ عَنْهُ الدَّمَ وَمِجْجَهُ عَنْ وَجْهِهِ ثُمَّ قَالَ لَوْ كَانَ أُسَامَةَ جَارِيَةً لَحَلَيْتَهُ وَكَسَوْتَهُ حَتَّى أَنْفَقَهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ الْبُهَيْ سَمِعَ مِنْ عَائِشَةَ	İbn Mâce, K. en-Nikâh 49 (h.no: 1976)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ الْبُهَيْ سَمِعَ مِنْ عَائِشَةَ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 49 (h.no: 1984)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ الْبُهَيْ سَمِعَ مِنْ عَائِشَةَ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 30 (h.no: 706)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ الْبُهَيْ سَمِعَ مِنْ عَائِشَةَ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh, "B. eş-şefâati fi't-tezvîc" (h.no: 700)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ الْبُهَيْ سَمِعَ مِنْ عَائِشَةَ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 30 (h.no: 707)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ الْبُهَيْ سَمِعَ مِنْ عَائِشَةَ	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, "B. eş-şefâati fi't-tezvîc" (h.no: 659)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث حسن بطرقه، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. en-Nikâh 49 (h.no: 1976)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 49 (h.no: 1620)

(50) بَابُ حُسْنِ مُعَاشَرَةِ النِّسَاءِ

(196) 1978 – حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ شَقِيقِ، عَنِ مَسْرُوقٍ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو،

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «جِيَارَكُمْ جِيَارَكُمْ لِنِسَائِهِمْ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	İbn Mâce, K. en-Nikâh 50 (h.no: 1978)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 50 (h.no: 1986)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 31 (h.no: 708)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh, “B. husni muâşerati'n-nisâ” (h.no: 702)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 31 (h.no: 709)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, “B. husni muâşerati'n-nisâ” (h.no: 661)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		رِجَالُهُ ثِقَاتٌ رِجَالُ الصَّحِيحِ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 50 (h.no: 1978)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 50 (h.no: 1622)

1979 (197) - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ:

سَابِقِي النَّبِيِّ ﷺ فَسَبَقْتُهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ	İbn Mâce, K. en-Nikâh 50 (h.no: 1979)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 50 (h.no: 1987)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçmiyor		
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçmiyor		
K. YUSUF el-HÛT	Geçmiyor		
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ عَائِشَةَ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, “B. husni muâşerati'n- nisâ” (h.no: 662)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 50 (h.no: 1979)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 50 (h.no: 1623)

(198) 1981 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشْرٍ عَنْ زَكَرِيَّا عَنْ خَالِدِ بْنِ سَلَمَةَ عَنِ الْبُهَيِّ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزَّيْبِرِ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ مَا عَلِمْتُ حَتَّى دَخَلْتُ عَلَيَّ زَيْنَبَ بَغَيْرِ إِذْنِ وَهْيِ غَضَبِي ثُمَّ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَحْسِبُكَ إِذَا قَلِبْتَ لَكَ بِنِيَّةِ أَبِي بَكْرٍ ذُرِّيَعَتَيْهَا ثُمَّ أَقْبَلْتَ عَلَيَّ فَأَعْرَضْتَ عَنْهَا حَتَّى قَالَ النَّبِيُّ ﷺ دُونَكَ فَانْتَصِرِي فَأَقْبَلْتَ عَلَيْهَا حَتَّى رَأَيْتَهَا وَقَدْ بَيَسَ رِبْقَهَا فِي فِيهَا مَا تَرَدَّ عَلَيْهِ شَيْئًا فَرَأَيْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَتَهَلَّلُ وَجْهَهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ. وَ زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ كَانَ يَدُلُّسُ	İbn Mâce, K. en-Nikâh 50 (h.no: 1981)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَزَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ كَانَ يَدُلُّسُ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 50 (h.no: 1989)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. en-Nikâh 31 (h.no: 710)
M. ALÎ – İZZET ALÎ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. en-Nikâh, "B. husni muâşerati'n-nisâ" (h.no: 704)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. en-Nikâh 31 (h.no: 711)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ عَائِشَةَ أَعْنَى بِالنِّسْبَةِ لِطَرِيقِ ابْنِ مَاحَةَ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ وَ زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ كَانَ يَدُلُّسُ	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, B. "husni muâşerati'n-nisâ" (h.no: 664)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 50 (h.no: 1981)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 50 (h.no: 1624)

(55) بَابُ مَا يَكُونُ فِيهِ الْيَمْنُ وَالشُّؤْمُ

(199) 1993 – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبَّاسٍ، حَدَّثَنِي سَلِيمَانُ بْنُ سُلَيْمِ الْكِنَانِيِّ، عَنْ يَجْجَى بْنِ جَابِرٍ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ عَنْ عَمِّهِ مُحَمَّدِ بْنِ³²⁶ مُعَاوِيَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: "لَا شُؤْمَ، وَقَدْ يَكُونُ الْيَمْنُ فِي ثَلَاثَةٍ: فِي الْمَرْأَةِ وَالْفَرَسِ وَالِدَّارِ"³²⁷

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. en-Nikâh 55 (h.no: 1993)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. en-Nikâh 55 (h.no: 2002)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	İسناد حدیث مُحَمَّد بن مُعَاوِيَةَ صحیح رجاله ثقات	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 33 (h.no: 713)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	İسناد حدیث مُحَمَّد بن مُعَاوِيَةَ صحیح رجاله ثقات	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh, "B. mâ yekûnü fihi'l-yümnü ve's-şü'mü" (h.no: 707)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	İسناد حدیث مُحَمَّد بن مُعَاوِيَةَ صحیح رجاله ثقات	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 33 (h.no: 714)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حدیث مُحَمَّد بن مُعَاوِيَةَ صحیح، رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, "B. mâ yekûnü fihi'l-yümnü ve's-şü'mü" (h.no: 667)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده ضعیف	İbn Mâce, E. en-Nikâh 55 (h.no: 1993)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 55 (h.no: 1633)

³²⁶ Kişnâvî ve Y. el-Hût tahkiklerinde bu isim "مُحَمَّد" şeklinde geçmektedir.

³²⁷ M. el-A'zamî tahkikli Sünen nüshasında "فی" harfi cerri bulunmamaktadır.

(200) 1995 – حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ خَلْفٍ أَبُو سَلَمَةَ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ خَلْفٍ أَبُو سَلَمَةَ بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنِ الرَّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ الشُّومُ فِي ثَلَاثٍ فِي الْفَرَسِ وَالْمَرْأَةِ وَالِدَّارِ قَالَ الرَّهْرِيُّ فَحَدَّثَنِي أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَمْعَةَ أَنَّ جَدَّتَهُ زَيْنَبَ حَدَّثَتْهُ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّهَا كَانَتْ تَعْدُ هَؤُلَاءِ الثَّلَاثَ وَتَزِيدُ مَعَهُنَّ السَّيْفَ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ. فَقَدْ اخْتَجَّ مُسْلِمٌ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	İbn Mâce, K. en-Nikâh 55 (h.no: 1995)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 55 (h.no: 2004-5)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ. فَقَدْ اخْتَجَّ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 33 (h.no: 714)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ. فَقَدْ اخْتَجَّ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh, "B. mâ yekûnü fihi'l-yümnü ve's-şü'mü" (h.no: 708)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ. فَقَدْ اخْتَجَّ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 33 (h.no: 715)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ طَرِيقِ ابْنِ مَاجَةَ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ. فَقَدْ اخْتَجَّ بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, "B. mâ yekûnü fihi'l-yümnü ve's-şü'mü" (h.no: 668)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 55 (h.no: 1995)
N. el-ELBÂNÎ		شَاذٌ	Zaifü İbn Mâce, K. en-Nikâh 55 (h.no: 388)

(56) بَابُ الْغَيْرَةِ

1997 (201) – حَدَّثَنَا هَارُونَ بْنُ إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ

مَا غَرَّتْ عَلِيَّ امْرَأَةٌ مَا غَرَّتْ عَلِيَّ خَدِيجَةٌ مِمَّا رَأَيْتُ مِنْ ذِكْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَهَا وَلَقَدْ أَمَرَ رَبُّهُ أَنْ يَبْشُرَهَا بِبَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قِصَبِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. en-Nikâh 56 (h.no: 1997)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 56 (h.no: 2007)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 34 (h.no: 716)
M. ALÎ – İZZET ALÎ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ, رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh, “B. el-ğayrati” (h.no: 70)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 34 (h.no: 717)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, “B. el-ğayrati” (h.no: 670)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 56 (h.no: 1997)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 56 (h.no: 1636)

(59) بَابُ الْوَلَدِ لِلْفَرَّاشِ، وَوَلَدِ الْهَجْرِ

(202) 2005 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ 328 أَنْ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَضَى بِالْوَلَدِ لِلْفَرَّاشِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. en-Nikâh 59 (h.no: 2005)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 59 (h.no: 2015)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 36 (h.no: 718)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh, “B. el-veledü li'l-firâş ve li'l-‘âhiri'l-hacer” (h.no: 712)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 36 (h.no: 719)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ عَمْرِو بْنِ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, “B. el-veledü li'l-firâş ve li'l-‘âhiri'l-hacer” (h.no: 672)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ، وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 59 (h.no: 2005)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 59 (h.no: 1644)

328 Burada yer alan “ابن عمر” ismi M. el-A'zamî tahkikli nüshada “عمر” şeklinde.

(203) 2007 – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَرَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ حَدَّثَنَا شُرْحَبِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ الْبَاهِلِيَّ يَقُولُ

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. en-Nikâh 59 (h.no: 2007)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. en-Nikâh 59 (h.no: 2017)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 36 (h.no: 719)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh, “B. el-veledü li'l-firâş veli'l-âhiri'l-hacer” (h.no: 712)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. en-Nikâh 36 (h.no: 720)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَبِي أُمَامَةَ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. en-Nikâh, “B. el-veledü li'l-firâş veli'l-âhiri'l-hacer” (h.no: 673)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لغيره. وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. en-Nikâh 59 (h.no: 2007)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. en-Nikâh 59 (h.no: 1646)

10 - كتاب الطلاق

(12) بَابُ الرَّجُلِ يَجْحَدُ الطَّلَاقَ³²⁹

(204) 2038 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ أَبُو حَفْصٍ التَّنَيْسِيُّ، عَنْ زُهَيْرٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَمْرٍو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: "إِذَا ادَّعَتْ الْمَرْأَةُ طَلَاقَ زَوْجِهَا، فَجَاءَتْ عَلَى ذَلِكَ بِشَاهِدٍ عَدْلٍ، اسْتُخْلِيفَ زَوْجِهَا، فَإِنْ حَلَفَ بَطَلَتْ شَهَادَةُ الشَّاهِدِ، وَإِنْ نَكَلَ فَتُكْوَلُهُ بِمَنْزِلَةِ شَاهِدٍ آخَرَ، وَجَازَ طَلَاقُهُ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. et-Talâk 12 (h.no: 2038)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. et-Talâk 12 (h.no: 2048)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Talâk 4 (h.no: 725)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Talâk, "B. er-racüli yechadü't-talâk" (h.no: 719)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Talâk 3 (h.no: 726)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Talâk, "B. er-racüli yechadü't-talâk" (h.no: 679)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. et-Talâk 12 (h.no: 2038)
N. el-ELBÂNÎ		ضَعِيفٌ	Zaifü İbn Mâce, K. et-Talâk 12 (h.no: 396)

³²⁹ M. el-A'zamî tahkikli Sünen nüshasında "1", "5", "25" ve "28." bâb başlıkları hariç diğer bâb başlıklarında "بَابٌ" kelimesi bulunmamaktadır.

330 (29) بَاب خِيَارِ الْأُمَّةِ إِذَا أَعْتَقْتَ

2077 (205) - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَمَرْتُ

بِرَبِيعَةَ أَنْ تَعْتَدَ بِثَلَاثِ حَيْضٍ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	İbn Mâce, K. et-Talâk 29 (h.no: 2077)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	İbn Mâce, E. et-Talâk 29 (h.no: 2087)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Talâk 12 (h.no: 737)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Talâk, "B. hıyâri'l-emeti izâ ü'tikat" (h.no: 731)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Talâk 11 (h.no: 737)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Talâk, "B. el-Li'ân" (h.no: 691)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Talâk 29 (h.no: 2077)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Talâk 29 (h.no: 1703)

³³⁰ M. Muhtar tahkikli nüshada bu bâb başlığı "باب العان" şeklinde gelmektedir.

2078 (206) – حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ تُوَيْبَةَ حَدَّثَنَا عِبَادُ بْنُ الْعَوَامِ عَنْ يَجْجَى بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أُذَيْنَةَ عَنْ أَبِي

هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَيْرَ بَرِيرَةٍ³³¹

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. et-Talâk 29 (h.no: 2078)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. et-Talâk 29 (h.no: 2088)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Talâk 13 (h.no: 738)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Talâk, “B. talâkı'l-emeti ve ‘iddetihâ” (h.no: 732)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Talâk 12 (h.no: 738)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Talâk, “B. talâkı'l-emeti ve ‘iddetihâ” (h.no: 692)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Talâk 29 (h.no: 2078)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Talâk 29 (h.no: 1704)

³³¹ Bu rivâyet, *Misbâh* tahkiklerinde “bâb طَلَاقِ الْأُمَّةِ وَعَدَّتْهَا” bâb başlığı altında gelmektedir.

11 - كتاب الكفارات

(4) باب مَنْ حَلَفَ لَهُ بِاللَّهِ فَلْيَرْضَ³³²

(207) 2101 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَسْبَاطُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عَمْرٍو، قَالَ: سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ رَجُلًا يَخْلِفُ بِأَبِيهِ، فَقَالَ: «لَا تَخْلِفُوا بِآبَائِكُمْ، مَنْ حَلَفَ بِاللَّهِ فَلْيَصُدُقْ، وَمَنْ حَلَفَ لَهُ بِاللَّهِ فَلْيَرْضَ، وَمَنْ لَمْ يَرْضَ بِاللَّهِ، فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, K. el-Keffârât 4 (h.no: 2101)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, E. el-Keffârât 4 (h.no: 2112)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Keffârât, "B. men hulife lehû billâhi fe'l-yerdâ" (h.no: 743)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Keffârât, "B. men hulife lehû billâhi fe'l-yerdâ" (h.no: 738)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Keffârât 3 (h.no: 744)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Keffârât, "B. men hulife lehû billâhi fe'l-yerdâ" (h.no: 698)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	إسناده قوي	İbn Mâce, E. el-Keffârât 4 (h.no: 2101)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Keffârât 4 (h.no: 1721)

³³² M. el-A'zamî tahkikli nüshada "باب" kelimesi kullanılmamaktadır.

(10) بَاب مِنْ أَوْسَطِ مَا تَطْعُمُونَ أَهْلِيكُمْ³³³

(208) 2113 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي الْمُعْبِرَةِ

عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كَانَ الرَّجُلُ يَقُولُ أَهْلُهُ قَوْلًا فِيهِ سَعَةٌ وَكَانَ الرَّجُلُ يَقُولُ أَهْلُهُ قَوْلًا فِيهِ شِدَّةٌ فَنَزَلَتْ مِنْ أَوْسَطِ مَا تَطْعُمُونَ أَهْلِيكُمْ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. el-Keffârât 10 (h.no: 2113)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Keffârât 10 (h.no: 2124)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ مَوْقُوفٌ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Keffârât, “B. min evsatı mâ tüt'imûne ehlüküm” (h.no: 750)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ مَوْقُوفٌ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Keffârât, “B. min evsatı mâ tüt'imûne ehlüküm” (h.no: 743)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ مَوْقُوفٌ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Keffârât 7 (h.no: 749)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ مَوْقُوفٌ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Keffârât, “B. kem yüt'imü fi keffârati'l-yemîn” (h.no: 703)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Keffârât 10 (h.no: 2113)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح الإسناد	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Keffârât 10 (h.no: 1721)

³³³ M. Muhtar tahkikli nüshada bu bâb başlığı “باب كم يطعم في كفارة اليمين” şeklinde gelmiştir.

(13) بَابُ النَّهْيِ أَنْ يُقَالَ: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشِئْتَ

(209) 2118 – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ ابْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ حِرَاشٍ عَنْ حُدَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ: أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ رَأَى فِي النَّوْمِ أَنَّهُ لَقِيَ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ فَقَالَ: نَعَمْ الْقَوْمُ أَنْتُمْ لَوْلَا أَنْتُمْ تُشْرِكُونَ، تَقُولُونَ: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ، وَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: "أَمَا وَاللَّهِ، إِنْ كُنْتُ لِأَعْرِفُهَا لَكُمْ، فَوَلُّوا: مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ شَاءَ مُحَمَّدٌ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال الإسناد ثقات على شرط البخاري	İbn Mâce, K. el-Keffârât 13 (h.no: 2118)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال الإسناد ثقات على شرط البخاري	İbn Mâce, E. el-Keffârât 13 (h.no: 2131)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ لَكِنَّهُ مُنْقَطِعٌ بَيْنَ سُفْيَانَ وَبَيْنَ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Keffârât, B. en-nehî en yükâle mâşallahu ve şî'te (h.no:) ³³⁴
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ لَكِنَّهُ مُنْقَطِعٌ بَيْنَ سُفْيَانَ وَبَيْنَ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Keffârât, "B. en-nehî en yükâle mâşallahu ve şî'te" (h.no: 747)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ لَكِنَّهُ مُنْقَطِعٌ بَيْنَ سُفْيَانَ وَبَيْنَ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Keffârât 9 (h.no: 752)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ طَرِيقُ ابْنِ مَآخِهِ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ، فَقَدْ احْتَجَّ بِجَمِيعِ رَوَاتِهِ، لَكِنَّهُ مُنْقَطِعٌ بَيْنَ سُفْيَانَ وَبَيْنَ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Keffârât, "B. en-nehî en yükâle mâşallahu ve şî'te" (h.no: 707)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناد مختلف فيه على عبد الملك بن عمير	İbn Mâce, E. el-Keffârât 13 (h.no: 2118)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Keffârât 13 (h.no: 1734)

³³⁴ M. el-Kişnâvî tahkikli *Misbâh* nüshasında hadisin numarası bulunmamaktadır.

(18) بَابُ الْوَفَاءِ بِالْأَنْدَرِ

(210) 2131 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطَّائِفِيِّ عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ كَزْدَمِ الْيَسَارِيَّةِ: أَنَّ أَبَاهَا لَقِيَ النَّبِيَّ ﷺ وَهِيَ رَدِيفَةٌ لَهُ، فَقَالَ: إِنِّي نَدَرْتُ أَنْ أَنْحَرَ بِبُؤَانَةٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "هَلْ بِهَا وَتَنُّ؟" قَالَ: لَا. قَالَ: "أَوْفِ بِنَدْرِكَ"
 حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ دُكَيْنٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ مِقْسَمٍ عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ كَزْدَمِ عَنْ النَّبِيِّ ﷺ، بِنَحْوِهِ³³⁵

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح. أعنى الطريق الأول إلى ميمونة بنت كزدم	İbn Mâce, K. el-Keffârât 18 (h.no: 2131)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Keffârât 18 (h.no: 2145-46)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Keffârât, "B. el-vefâ bi'n-nezr" ³³⁶ (h.no:)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Keffârât, "B. el-vefâ bi'n-nezr" ³³⁶ (h.no: 751)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Keffârât 11 (h.no: 756)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ أعنى الطريق الأول إلى ميمونة بنت كزدم	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Keffârât, "B. el-vefâ bi'n-nezr" ³³⁶ (h.no: 710-711)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناد منقطع،	İbn Mâce, E. el-Keffârât 18 (h.no: 2131)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Keffârât 18 (h.no: 1746)

³³⁵ M. el-Kişnâvî tahkikli nüshada "بِنَحْوِهِ" kelimesi bulunmamaktadır. M. el-A'zamî tahkikli nüshada da "بِنَحْوِهِ" kelimesi "بِنَحْوِ مِنْهُ" şeklinde gelmekle birlikte bu tarihin isnadı munkatî' olarak geçmektedir. M. Muhtar tahkikli nüshada da bu rivâyet, 711. hadis olarak geçmektedir.

³³⁶ M. el-Kişnâvî tahkikli Misbâh nüshasında hadisin numarası bulunmamaktadır.

12 - كتاب التّجارات

(1) باب الحثّ على المَكاسبِ

(211) 2141 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلِيمَانَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُبَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمِّهِ، قَالَ: كُنَّا فِي مَجْلِسٍ، فَجَاءَ النَّبِيُّ ﷺ وَعَلَى رَأْسِهِ أَنْزُ مَاءٍ، فَقَالَ لَهُ بَعْضُنَا: نَرَاكَ الْيَوْمَ طَيِّبَ النَّفْسِ، فَقَالَ: «أَجَلٌ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ» ثُمَّ أَفَاضَ الْقَوْمُ فِي ذِكْرِ الْغَنَى، فَقَالَ: «لَا بَأْسَ بِالْغَنَى لِمَنْ اتَّقَى، وَالصَّحَّةُ لِمَنْ اتَّقَى خَيْرٌ مِنَ الْغَنَى، وَطَيِّبُ النَّفْسِ مِنَ التَّعِيمِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. et-Ticârât 1 (h.no: 2141)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. et-Ticârât 1 (h.no: 2157)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 1 (h.no: 761)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât, "B. el-hassi 'ale'l-mekâsib" (h.no: 756)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 1 (h.no: 761)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Ticârât, "B. el-hassi 'ale'l-mekâsib" (h.no: 715)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده حسن	İbn Mâce, E. et-Ticârât 1 (h.no: 2141)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Ticârât 1 (h.no: 1754)

(6) بَاب الْحُكْرَةِ وَالْجَلْبِ

(212) 2155 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ الْحَنْفِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَهْبَيْتُمْ بِنُ رَافِعٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو يَحْيَى الْمَكِّيُّ، عَنْ فَرْوَجٍ، مَوْلَى عُمَانَ بْنِ عَفَّانَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَنْ اخْتَكَرَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ طَعَامَهُمْ، ضَرَبَهُ اللَّهُ بِالْجُدَامِ وَالْإِفْلَاسِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورجاله موثقون	İbn Mâce, K. et-Ticârât 6 (h.no: 2155)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله موثقون	İbn Mâce, E. et-Ticârât 6 (h.no: 2171)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوثِقُونَ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Ticârât 5 (h.no: 769)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوثِقُونَ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Ticârât, “B. el-hukrati ve'l-celbi” (h.no: 764)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوثِقُونَ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Ticârât 5 (h.no: 769)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوثِقُونَ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Ticârât, “B. el-hukrati ve'l-celbi” (h.no: 723)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	İسناده ضعيف	İbn Mâce, E. et-Ticârât 6 (h.no: 2155)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. et-Ticârât 6 (h.no: 424)

(10) بَابِ كَسْبِ الْحَجَّامِ

(213) 2165 – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ قَالَ: حَدَّثَنِي الْأَوْزَاعِيُّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ

عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: «نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ كَسْبِ الْحَجَّامِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناد حديث أبي مسعود صحيح، ورجاله ثقات على شرط البخاري	İbn Mâce, K. et-Ticârât 10 (h.no: 2165)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناد حديث أبي مسعود صحيح	İbn Mâce, E. et-Ticârât 10 (h.no: 2183)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 7 (h.no: 772)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât, "B. kesbi'l-haccâm" (h.no: 767)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 7 (h.no: 772)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد أبي مسعود صحيح، ورجاله ثقات على شرط البخاري	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Ticârât, "B. kesbi'l-haccâm" (h.no: 726)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	صحيح لغیره، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. et-Ticârât 10 (h.no: 2165)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Ticârât 10 (h.no: 1772)

337 (18) بَابُ بَيْعِ الْحَبَارِ

2185 (214) - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ

دَاوُدَ بْنِ صَالِحِ الْمَدِينِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّمَا الْبَيْعُ عَنْ تَرَاضٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورجاله موثقون	İbn Mâce, K. et-Ticârât 18 (h.no: 2185)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله موثقون	İbn Mâce, E. et-Ticârât 18 (h.no: 2203)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 8 (h.no: 773)
M. ALÎ – İZZET ALÎ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât, “B. bey'ı'l-hıyâr” (h.no: 768)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 8 (h.no: 773)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Ticârât, “bey'ı'l-hıyâr” (h.no: 727)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناده حسن	İbn Mâce, E. et-Ticârât 18 (h.no: 2185)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Ticârât 18 (h.no: 1792)

337 M. Muhtar tahkikli Zevâid nüshasında “باب” kelimesi bulunmamaktadır.

338 (26) بَابُ الْإِقَالَةِ

2199 (215) - حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ يَحْيَى أَبُو الْحَطَّابِ قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ

أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ أَقَالَ مُسْلِمًا، أَقَالَهُ اللَّهُ عَثْرَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. et-Ticârât 26 (h.no: 2199)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. et-Ticârât 26 (h.no: 2217)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 12 (h.no: 778)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât, “B. el-İkâle” (h.no: 773)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 12 (h.no: 778)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ طَرِيقُ ابْنِ مَاجَهٍ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Ticârât, “B. el-İkâle” (h.no: 730)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناد حسن من أجل مالك بن سعد، فهو صدوق حسن الحديث.	İbn Mâce, E. et-Ticârât 26 (h.no: 2199)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Ticârât 26 (h.no: 1800)

³³⁸ M. el-A'zamî tahkikli *Sünen-i İbn Mâce* nüshasında “باب” kelimesi bulunmamaktadır.

(34) بَابُ الرَّجْحَانِ فِي الْوَزْنِ

(216) 2222 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِقَارٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ

اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا وَزَنْتُمْ فَأَرْجِحُوا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، على شرط البخاري	İbn Mâce, K. et-Ticârât 34 (h.no: 2222)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح على شرط البخاري	İbn Mâce, K. et-Ticârât 34 (h.no: 2241)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 17 (h.no: 784)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât, “B. er-ruchâni fi'l-vezn” (h.no: 779)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 17 (h.no: 784)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حديث جابر بالنسبة لرواية ابن ماجه صحيح على شرط البخاري	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Ticârât, “B. er-ruchâni fi'l-vezn” (h.no: 736)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحيح	İbn Mâce, E. et-Ticârât 34 (h.no: 2222)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Ticârât 34 (h.no: 1821)

(39) بَاب مَا يُرْجَى فِي كَيْلِ الطَّعَامِ مِنَ الْبَرَكَةِ

(217) 2231 - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبَّاشٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْيَحْصَبِيُّ، عَنْ

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ الْمَارِزِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «كَيْلُوا طَعَامَكُمْ يُبَارِكْ لَكُمْ فِيهِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	في إسناد حديث عبد الله بن بسر صحيح، و رجاله ثقات	İbn Mâce, K. et-Ticârât 39 (h.no: 2231)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجالہ ثقات	İbn Mâce, E. et-Ticârât 39 (h.no: 2250)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 22 (h.no: 789)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât, “B. mâ yürcâ fî keyli't-taâmi mine'l-bereke” (h.no: 784)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 22 (h.no: 789)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Ticârât, “B. mâ yürcâ fî keyli't-taâmi mine'l-bereke” (h.no: 741)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	إسناده حسن	İbn Mâce, E. et-Ticârât 39 (h.no: 2231)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Ticârât 39 (h.no: 1829)

(44) بَابُ عَهْدَةِ الرَّقِيقِ

(218) 2244 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُهُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ - إِنَّ

شَاءَ اللَّهُ - عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «عَهْدَةُ الرَّقِيقِ ثَلَاثَةٌ أَيَّامٌ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات. إلا أن سعيد بن أبي عروبة اختلط بآخره	İbn Mâce, K. et-Ticârât 44 (h.no: 2244)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	في إسناد حديث سمرة رجال إسناده ثقات إلا أن سماع الحسن من سمرة فيه مقال	İbn Mâce, E. et-Ticârât 44 (h.no: 2263)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 26 (h.no: 796)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât, "B. 'uhdeti'r-rakîk" (h.no: 790)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 26 (h.no: 796)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ سَمُرَةَ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Ticârât, "B. 'uhdeti'r-rakîk" (h.no: 748)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		رجالہ ثقات رجال الصحيح، إلا أن الحسن -وهو البصري- لم يصرح بسماعه من سمرة،	İbn Mâce, E. et-Ticârât 44 (h.no: 2244)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. et-Ticârât 44 (h.no: 440)

(57) بَاب الْحَيَوَانِ بِالْحَيَوَانِ مُتَّفَاعِلًا يَدًا بِيَدٍ³³⁹

(219) 2272 - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُهْصِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عُزُورَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمَرَ حَفْصُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، «أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اشْتَرَى صَفِيَّةَ بِسَبْعَةِ أَرُوسٍ»، قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: مِنْ دَحِيَّةِ الْكَلْبِيِّ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورجاله موثقون	İbn Mâce, K. et-Ticârât 57 (h.no: 2272)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله موثقون	İbn Mâce, E. et-Ticârât 57 (h.no: 2290)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 30 (h.no: 803)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât, “B. el-Hayevâni bi'l-hayevâni mütefâdilen yeden bi-yedin” (h.no: 797)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 30 (h.no: 803)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ موثقون	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Ticârât, “B. el-Hayevâni bi'l-Hayevâni mütefâdilen” (h.no: 753)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحيح	İbn Mâce, E. et-Ticârât 57 (h.no: 2272)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Ticârât 57 (h.no: 1857)

³³⁹ Bu bâb başlığında yer alan “yeda yedâ” kısmı, M. Muhtar tahkikli Zevâid nüshasında bulunmamaktadır.

(58) بَاب التَّغْلِيظِ فِي الرِّبَا

2275 (220) - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ الصَّيْرَفِيُّ أَبُو حَفْصٍ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ زُبَيْدٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ،

عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «الرِّبَا ثَلَاثَةٌ وَسَبْعُونَ بَابًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. et-Ticârât 58 (h.no: 2275)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. et-Ticârât 58 (h.no: 2295)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 31 (h.no: 806)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât, "B. et-tağlîzî fi'r-ribâ" (h.no: 800)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 31 (h.no: 806)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Ticârât, "B. et-tağlîzî fi'r-ribâ" (h.no: 756)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	رجاله ثقات، وقد روي موقوفاً من وجوه، وهو الصحيح	İbn Mâce, E. et-Ticârât 58 (h.no: 2275)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Ticârât 58 (h.no: 1859)

(221) 2276 - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُهْضَمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَعِيدِ

بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: «إِنَّ آخِرَ مَا نَزَلَتْ آيَةُ الرَّبَا، وَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قُبِضَ وَلَمْ يُفَسِّرْهَا لَنَا، فَدَعَا الرَّبَا وَالرَّبِيئَةَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورجالہ موثقون. إلا أن سعيدًا. وهو ابن عروبة، اختلط بآخره	İbn Mâce, K. et-Ticârât 58 (h.no: 2276)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح إلا أن ابن أبي عروبة اختلط بآخرة	İbn Mâce, E. et-Ticârât 58 (h.no: 2296)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 31 (h.no: 807)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât, "B. et-tağlîzî fi'r-ribâ" (h.no: 801)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 31 (h.no: 807)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ موثقون. إلا أن سعيدًا هو ابن عروبة اختلط بآخره	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Ticârât, "B. et-tağlîzî fi'r-ribâ" (h.no: 757)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحيح	İbn Mâce, E. et-Ticârât 58 (h.no: 2276)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Ticârât 58 (h.no: 1860)

2279 (222) - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ

رُكَيْنِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ عُمَيْلَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَا أَحَدٌ أَكْثَرَ مِنَ الرَّبَا، إِلَّا كَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهِ إِلَى قَلْبَةٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورجاله موثقون	İbn Mâce, K. et-Ticârât 58 (h.no: 2279)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله موثقون	İbn Mâce, E. et-Ticârât 58 (h.no: 2299)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 31 (h.no: 808)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât, “B. et-tağlîzî fi'r-ribâ” (h.no: 802)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 31 (h.no: 808)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ موثقون	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Ticârât, “B. et-tağlîzî fi'r-ribâ” (h.no: 758)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحيح	İbn Mâce, E. et-Ticârât 58 (h.no: 2279)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Ticârât 58 (h.no: 1862)

(64) بَاب مَا لِلرَّجُلِ مِنْ مَالٍ وَوَلَدِهِ³⁴⁰

(223) 2291 – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي مَالًا وَوَلَدًا، وَإِنَّ أَبِي يُرِيدُ أَنْ يَجْتَاحَ مَالِي، فَقَالَ: «أَنْتَ وَمَالُكَ لِأَبِيكَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İsnahe صحیح، ورجاله ثقات علی شرط البخاری	İbn Mâce, K. et-Ticârât 64 (h.no: 2291)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İsnahe صحیح	İbn Mâce, E. et-Ticârât 64 (h.no: 2312)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor ³⁴¹	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 34 (h.no: 811)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât, “B. mâ li'r-racüli min mâli vâlidihî” (h.no: 805)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Ticârât 34 (h.no: 811)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İsnahe حديث جابر صحيح رجاله ثقات علی شرط البخاری	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Ticârât, “mâ li'r-racüli min mâli veledihî” (h.no: 761)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، هشام بن عمار متابع، ومن فوفه ثقات	İbn Mâce, E. et-Ticârât 64 (h.no: 2291)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Ticârât 64 (h.no: 1869)

³⁴⁰ Kişnâvî, M. Ali-İ. Atıyye ve Y. el-Hût tahkiklerinde bu bâb “باب ما للرجل من مال والده” diye, M. Muhtar tahkikinde ise “مال الرجل من مال ولده” şeklinde gelmiştir.

³⁴¹ Kişnâvî tahkikinde, bu rivâyetin devamı olarak “وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ أَوْلَادَكُمْ مِنْ أَطْيَبِ كَسْبِكُمْ فَكُلُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ” kısmı bulunmaktadır. Söz konusu geçen bu kısım, M. F. Abdülbâkî tahkikli *Sünen-i İbn Mâce* nüshasında 2292 numaralı hadisin sonunu teşkil etmektedir.

(69) بَابِ اتِّخَاذِ الْمَاشِيَةِ

(224) 2304 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُمِّ هَانِيٍّ، أَنَّ النَّبِيَّ

ﷺ، قَالَ لَهَا: «اتَّخِذِي غَنَمًا فَإِنَّ فِيهَا بَرَكَةً»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. et-Ticârât 69 (h.no: 2304)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. et-Ticârât 69 (h.no: 2325)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Ticârât 37 (h.no: 814)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Ticârât, “B. ittihâzi'l-mâşiye” (h.no: 808)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Ticârât 37 (h.no: 814)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Ticârât, “B. ittihâzi'l-mâşiye” (h.no: 764)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحيح	İbn Mâce, E. et-Ticârât 69 (h.no: 2304)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Ticârât 69 (h.no: 1879)

(225) 2305 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُيَيْمِرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ غَامِرٍ، عَنْ عُرْوَةَ

الْبَارِقِيِّ، يَرْفَعُهُ، قَالَ: «الْإِبِلُ عَزٌّ لِأَهْلِهَا، وَالْغَنَمُ بَرَكَةٌ، وَالْحَيْرُ مَعْقُودٌ فِي نَوَاصِي الْحَيْلِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح على شرط الشيخين	İbn Mâce, K. et-Ticârât 69 (h.no: 2305)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح على شرط الشيخين	İbn Mâce, E. et-Ticârât 69 (h.no: 2326)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الْشَّيْخَيْنِ فَقَدْ احْتَجَا بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Ticârât 37 (h.no: 815)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الْشَّيْخَيْنِ فَقَدْ احْتَجَا بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Ticârât, “B. ittihâzi'l-mâşiye” (h.no: 809)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الْشَّيْخَيْنِ فَقَدْ احْتَجَا بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Ticârât 37 (h.no: 815)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الْشَّيْخَيْنِ فَقَدْ احْتَجَا بِجَمِيعِ رُؤَاتِهِ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Ticârât, “B. ittihâzi'l-mâşiye” (h.no: 765)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. et-Ticârât 69 (h.no: 2305)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Ticârât 69 (h.no: 1880)

13 - كتاب الأحكام

(5) باب قَضِيَّةِ الْحَاكِمِ لَا يُجِلُّ حَرَامًا وَلَا تُحْرَمُ حَلَالًا³⁴²

(226) 2318 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ الْخَنُ بَعْجَتِهِ مِنْ بَعْضٍ، فَمَنْ قَطَعَتْ لَهُ مِنْ حَقِّ أَخِيهِ قِطْعَةً، فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورجاله رجال الصحيحين	İbn Mâce, K. el-Ahkâm 5 (h.no: 2318)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله رجال الصحيحين	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 5 (h.no: 2339)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Ahkâm 3 (h.no: 820)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Ahkâm, "B. Kadiyyeti'l-hâkimi lâ yühüllü harâmen velâ yüharrimu halâlen" (h.no: 814)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Ahkâm 3 (h.no: 820)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ ورجاله رجال الصحيحين	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, "B. el-hâkimi lâ yühüllü harâmen ve lâ yüharrimü halâlen" (h.no: 770)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناد حسن من أجل محمد بن عمرو -وهو الليثي- فإنه صدوق حسن الحديث.	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 5 (h.no: 2318)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Ahkâm 5 (h.no: 1890)

³⁴² Bu bâb başlığı, M. Muhtar tahkikli nüshada "باب الحاكم لا يجمل حرامًا ولا يحرم حلالًا" şeklinde geçmektedir.

(9) بَابُ الْيَمِينِ عِنْدَ مَقَاتِعِ الْحُقُوقِ³⁴³

(227) 2326 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَزَيْدُ بْنُ أَحْزَمَ، قَالَا: حَدَّثَنَا الصَّحَّاحُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ فَرُوحٍ، قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى وَهُوَ أَبُو يُونُسَ الْقَوِيُّ: قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَخْلِفُ عِنْدَ هَذَا الْمِنْبَرِ عَبْدٌ وَلَا أُمَّةٌ، عَلَى يَمِينِ أُمَّةٍ، وَلَوْ عَلَى سِوَاكِ رَطْبٍ، إِلَّا وَجِبَتْ لَهُ النَّارُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İsnaade صحیح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Ahkâm 9 (h.no: 2326)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İsnaade صحیح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 9 (h.no: 2347)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm 4 (h.no: 821)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm, "B. el-yemîni 'inde mekâtı'l-hukûk" (h.no: 815)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm 4 (h.no: 821)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İsnaad Hadith Abi Huraira صحیح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, "el-yemîni 'inde mekâtı'l-hudûd" (h.no: 771)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İsnaade صحیح	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 9 (h.no: 2326)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Ahkâm 9 (h.no: 1898)

³⁴³ M. el-Kişnâvî ve Y. el-Hût tahkikli *Misbâh* nüshalarında "مقاطع" kelimesi yerine müennesi olan "مقاطعة" sözcüğü geçmektedir. Söz konusu bâb başlığı, M. el-A'zamî ve M. Muhtar tahkiklerinde "الْيَمِينِ عِنْدَ مَقَاتِعِ الْحُدُودِ" şeklinde geçmektedir.

(16) بَاب إِذَا تَشَاجَرُوا فِي قَدْرِ الطَّرِيقِ³⁴⁴

(228) 2339 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَمُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ هَيَّاجٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سِمَاكِ، عَنْ

عِكْرَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا اخْتَلَفْتُمْ فِي الطَّرِيقِ فَاجْعَلُوهُ سَبْعَةَ أَذْرَعٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ³⁴⁵		İbn Mâce, K. el-Ahkâm 16 (h.no: 2339)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Ahkâm 16 (h.no: 2361)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm 8 (h.no: 826)
M. ALİ – İ. ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm, “B. izâ teşâcerû fi kadri't-tarîk” (h.no: 820)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm 8 (h.no: 826)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مَوْتَقُونَ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, “izâ teşâcerû fi kadri't-tarîk” (h.no: 776)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 16 (h.no: 2339)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Ahkâm 16 (h.no: 1908)

³⁴⁴ Bu bâb başlığında bulunan “بَاب” kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

³⁴⁵ Bu rivâyet, yine M. F. Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi*'ndeki Kâhire baskısında “إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ” ifadesiyle zevâid rivâyet olarak geçmektedir.

(21) بَابُ الْقَافَةِ

(229) 2350 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ قَالَ: حَدَّثَنَا يِمَّاكُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، " أَنَّ فُرَيْشًا أَتَوْا امْرَأَةً كَاهِنَةً، فَقَالُوا لَهَا: أَخْبِرِينَا أَشْبَهْنَا أَمَّا بِصَاحِبِ الْمَقَامِ، فَقَالَتْ: إِنَّ أَنْتُمْ جَزَرْتُمْ كِسَاءً عَلَيَّ هَذِهِ السَّهْلَةَ، ثُمَّ مَشَيْتُمْ عَلَيَّهَا، أَنْبَأْتُكُمْ، قَالَ: فَجَرُّوا كِسَاءً، ثُمَّ مَشَى النَّاسُ عَلَيْهَا، فَأَبْصَرْتُ أَمْرَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَتْ: هَذَا أَقْرَبُكُمْ إِلَيْهِ شَبَهًا، ثُمَّ مَكَّنُوا بَعْدَ ذَلِكَ عِشْرِينَ سَنَةً، أَوْ مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ بَعَثَ اللَّهُ مُحَمَّدًا ﷺ "

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Ahkâm 21 (h.no: 2350)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 21 (h.no: 2372)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm 11 (h.no: 830)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm, "B. el-kâfe" (h.no: 824)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm 11 (h.no: 830)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ الـ أنه موقوف	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, "el-kâfe" (h.no: 780)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	İسناده ضعيف	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 21 (h.no: 2350)
N. el-ELBÂNÎ		منكر ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. el-Ahkâm 21 (h.no: 466)

(27) بَابُ كَرَاهِيَةِ الشَّهَادَةِ لِمَنْ لَمْ يَسْتَشْهَدْ³⁴⁶

(230) 2363 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْجَرَّاحِ قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: خَطَبَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ بِالْجَابِيَّةِ، فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَامَ فِينَا مِثْلَ مَقَامِي فِيكُمْ، فَقَالَ: «أَحْفَظُونِي فِي أَصْحَابِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَفْشُو الْكُذْبُ حَتَّى يَشْهَدَ الرَّجُلُ وَمَا يُسْتَشْهَدُ، وَيُخْلَفُ وَمَا يُسْتَحْلَفُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات، إلا أن فيه عبد الملك بن عمير، وهو مدلس، وقد رواه بالنعنة	İbn Mâce, K. el-Ahkâm 27 (h.no: 2363)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات إلا أن فيه عبد الملك بن عمير وهو مدلس وقد رواه بالنعنة	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 27 (h.no: 2385)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm 15 (h.no: 834)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm, "B. kerâhiyeti's-şehâdeti li-men lem yesteşhid" (h.no: 828)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm 15 (h.no: 834)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنْ فِيهِ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ وَهُوَ يَدْلَسُ، وَ قَدْ رَوَاهُ بِالنَّعْنَةِ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, "kerâhiyeti's-şehâde" (h.no: 784)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناده رجاله ثقات إلا أنه اختلف فيه على عبد الملك ابن عمير	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 27 (h.no: 2363)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Ahkâm 27 (h.no: 1927)

³⁴⁶ Bu bâb başlığı, M. Muhtar tahkikinde "كراهية الشهادة" şeklinde gelmektedir.

14 - كِتَابُ الْهَبَاتِ

(3) بَابُ الْعُمَرَى³⁴⁷

(231) 2379 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ،

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا عُمَرَى، فَمَنْ أَعْمَرَ شَيْئًا فَهُوَ لَهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	İbn Mâce, K. el-Hibât 3 (h.no: 2379)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 36 (h.no: 2401)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hibât 1 (h.no: 840)
M. ALÎ - İZZET ALÎ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm, "B. el-'umre" (h.no: 834)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hibât 1 (h.no: 840)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ بِالنِّسْبَةِ لِرِوَايَةِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, "Şehâdetü ehli'l-kitâb ba'duhum 'alâ ba'd" (h.no: 790)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. el-Hibât 3 (h.no: 2379)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Hibât 3 (h.no: 1940)

³⁴⁷ Bu bâb başlığı, M. Muhtar tahkikli nüshada "شهادة أهل الكتاب بعضهم على بعض" şeklinde gelmektedir.

15 - كتاب الصدقات

(2) بَابُ مَنْ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَوَجَدَهَا تُبَاعُ هَلْ يَشْتَرِيهَا

(232) 2393 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ثَنَا سَلِيمَانَ التَّمِيمِيُّ عَنِ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

عَامَرَ عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَامِ أَنَّهُ حَمَلَ عَلَى فَرَسٍ يُقَالُ لَهُ غَمْرٌ أَوْ غَمْرَةٌ فَرَأَى مَهْرًا أَوْ مَهْرَةً مِنْ أَفْلَانِهَا يُبَاعُ يَنْسَبُ إِلَى فَرَسِهِ فَنَهَى عَنْهَا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. es-Sadakât 2 (h.no: 2393)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 42 (h.no: 2415)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. es-Sadakât 1 (h.no: 844)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. Ahkâm, "B. men tesaddeka bi-sadekatin fevecedehâ tübâu hel yeş-terihâ" (h.no: 838)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. es-Sadakât 1 (h.no: 844)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَامِ صَحِيحٌ مُوقُوفٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, "B. men tesaddeka bi-sadekatin fevecedehâ tübâu hel yeş-terihâ" (h.no: 793)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	حَدِيثٌ صَحِيحٌ، وَهَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. es-Sadakât 2 (h.no: 2393)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. es-Sadakât 2 (h.no: 473)

(3) بَاب مَنْ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ ثُمَّ وَرَثَهَا³⁴⁸

(233) 2395 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرِ الرَّقِيِّ ثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ عَنْ عَمْرٍو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ

أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ إِنِّي أُعْطِيتُ أُمِّي حَدِيقَةً لِي وَإِنَّهَا مَاتَتْ وَلَمْ تَتْرِكْ وَارِثًا غَيْرِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَجِبْتَ

صَدَقَتَكَ وَرَجَعْتَ إِلَيْكَ حَدِيقَتَكَ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح، عند من یحتج بحديث عمرو بن شعيب	İbn Mâce, K. es-Sadakât 3 (h.no: 2395)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح عند من یحتج بحديث عمرو بن شعيب	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 43 (h.no: 2417)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sadakât 2 (h.no: 845)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِلَى عَمْرٍو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ فَإِسْنَادٌ صَحِيحٌ عِنْدَهُ	Misbâhü'z-zücâce, K. Ahkâm, “B. men tesaddeka bi-sadekatin sümme verihâ” (h.no: 389) ³⁴⁹
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sadakât 2 (h.no: 845)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حدیث عبد الله بن عمرو صحیح علی شرط البخاري ومن یحتج بعمرٍو بن شعيب عن أبيه عن جده فالإسناد صحیح عنده	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, “B. men tesaddeka bi-sadakatin sümme verisehâ” (h.no: 794)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده حسن	İbn Mâce, E. es-Sadakât 3 (h.no: 2395)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sadakât 3 (h.no: 1954)

³⁴⁸ M. Ali-İ. Atıyye tahkikli *Misbâh* nüshasında “ورثها” ifadesi yerine “ورثها” olarak geçmektedir.

³⁴⁹ M. Ali-İ. Atıyye tahkikli *Misbâh* nüshasında bu rivâyetin numarası her ne kadar 389 diye geçse de, söz konusu neşirdeki hadis numara sıralamasına göre 839 olması gerekmektedir.

(5) بَابُ الْعَارِيَةِ

(234) 2399 – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ، عَنْ عَبْدِ

الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «الْعَارِيَةُ مُؤَدَّاءٌ، وَالْمِنْحَةُ مَرْدُودَةٌ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَنَسٍ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. es-Sadakât 5 (h.no: 2399)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَنَسٍ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 45 (h.no: 2422)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sadakât 3 (h.no: 847)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm, "B. el-'âriye" (h.no: 841)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sadakât 3 (h.no: 847)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَنَسٍ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, "B. el-'âriye" (h.no: 796)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	حسن بما قبله، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. es-Sadakât 5 (h.no: 2399)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sadakât 5 (h.no: 1958)

(10) بَاب مَنِ ادَّانَ دِينًا وَهُوَ يَنْوِي قَضَاءَهُ³⁵⁰

(235) 2409 – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُفْيَانَ، مَوْلَى الْأَسْلَمِيِّينَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ مَعَ الدَّانِ حَتَّى يَقْضِيَ دِينَهُ، مَا لَمْ يَكُنْ فِيهَا يَكْرَهُهُ اللَّهُ» قَالَ: فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ يَقُولُ لِحَارِزِهِ: «أَذْهَبْ فَخُذْ لِي بَدِينٍ، فَإِنِّي أُكْرَهُ أَنْ أَيْتَ لَيْلَةً إِلَّا وَاللَّهِ مَعِي، بَعْدَ الَّذِي سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. es-Sadakât 10 (h.no: 2409)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 50 (h.no: 2433)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sadakât 6 (h.no: 850)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm, “B. meni'd-dâne deynen ve hüve yenvî kazâehû” (h.no: 844)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sadakât 6 (h.no: 850)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, “meni'd-dâne deynen ve hüve yenvî kazâehû” (h.no: 799)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حسن لغیره وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. es-Sadakât 10 (h.no: 2409)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sadakât 10 (h.no: 1968)

³⁵⁰ Bu bâb başlığında bulunan “باب” kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(15) بَابُ حُسْنِ الْمُطَالَبَةِ وَأَخَذِ الْحَقِّ فِي عَفَافٍ³⁵¹

(236) 2421 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلْفِ الْعَسْقَلَانِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، قَالَا: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُرَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، وَعَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَنْ طَلَبَ حَقًّا فَلْيَطْلُبْهُ فِي عَفَافٍ وَافٍ، أَوْ غَيْرِ وَافٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. es-Sadakât 15 (h.no: 2421)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Ahkâm 54 (h.no: 2446)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sadakât 10 (h.no: 854)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Ahkâm, “hus-nü'l-mütâlebe” (h.no: 849)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sadakât 10 (h.no: 854)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, “hus-nü'l-mütâlebe” (h.no: 804)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده حسن	İbn Mâce, E. es-Sadakât 15 (h.no: 2421)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sadakât 15 (h.no: 1980)

³⁵¹ Bu bâb başlığı, M. Ali-İ. Atiyye ve Y. el-Hût tahkiklerinde “بَابُ حُسْنِ الْمُطَالَبَةِ” diye ve M. Muhtar tahkikinde “حُسْنِ الْمُطَالَبَةِ” şeklinde geçmektedir.

(237) 2422 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ بْنِ الصَّبَّاحِ الْقَيْسِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْقُرَشِيِّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ السَّائِبِ

الطَّائِفِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَامِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِصَاحِبِ الْحَقِّ: "خُذْ حَقَّكَ فِي عَفَافٍ، وَافٍ أَوْ غَيْرِ وَافٍ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ. رَجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	İbn Mâce, K. es-Sadakât 15 (h.no: 2422)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 55 (h.no: 2447)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sadakât 10 (h.no: 855)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor		Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm, "hus- nü'l-mütâlebe" (h.no: 850)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor		Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sadakât 10 (h.no: 855)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor		Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, "hus- nü'l-mütâlebe" (h.no: 805)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. es-Sadakât 15 (h.no: 2422)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sadakât 15 (h.no: 1981)

(17) بَابِ لِصَاحِبِ الْحَقِّ سُلْطَانٌ³⁵²

(238) 2426 - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَانَ أَبُو شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُيَيْدَةَ، أَطْنَهُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَتَقَاضَاهُ دَيْنًا كَانَ عَلَيْهِ، فَاسْتَدَّ عَلَيْهِ، حَتَّى قَالَ لَهُ: أَخْرِجْ عَلَيْكَ إِلَّا فَضَيْتَنِي، فَانْتَهَرَهُ أَصْحَابُهُ، وَقَالُوا: وَيْحَكَ تَدْرِي مَنْ تُكَلِّمُ؟ قَالَ: إِنِّي أَطْلُبُ حَقِّي، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «هَلَّا مَعَ صَاحِبِ الْحَقِّ كُنْتُمْ؟» ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى خَوْلَةَ بِنْتِ قَيْسٍ فَقَالَ لَهَا: «إِنْ كَانَ عِنْدَكَ تَمْرٌ فَأَقْرِضِينَا حَتَّى يَأْتِينَا تَمْرُنَا فَنَقْضِيكَ»، فَقَالَتْ: نَعَمْ، يَا أَبَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: فَأَقْرِضْتَهُ، فَقَضَى الْأَعْرَابِيُّ وَأَطْعَمَهُ، فَقَالَ: أَوْفَيْتَ، أَوْفَى اللَّهُ لَكَ، فَقَالَ: «أَوْلَيْكَ خِيَارُ النَّاسِ، إِنَّهُ لَا قُدْسَتْ أُمَّةٌ لَا يَأْخُذُ الضَّعِيفُ فِيهَا حَقَّهُ غَيْرَ مُتَعَتِّعٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. es-Sadakât 17 (h.no: 2426)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 57 (h.no: 2451)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. es-Sadakât 11 (h.no: 857)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Ahkâm, “B. li-sâhibi'l-hakkı sultânün” (h.no: 852)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. es-Sadakât 11 (h.no: 857)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, “B. fi enne li-sâhibi'l-hakkı sultânen” (h.no: 807)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. es-Sadakât 17 (h.no: 2426)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sadakât 17 (h.no: 1984)

³⁵² Bu bâb başlığı, M. Muhtar tahkikli nüshada “باب في أن لصاحب الحق سلطاناً” şeklinde gelmektedir.

(20) بَابُ آدَاءِ الدِّينِ عَنِ الْمَيِّتِ

(239) 2433 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَفَّانُ قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ أَبُو جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ الْأَطُولِ، أَنَّ أَخَاهُ مَاتَ وَتَرَكَ ثَلَاثِمِائَةَ دِرْهَمٍ، وَتَرَكَ عِيَالًا، فَأَرَدْتُ أَنْ أَنْفَقَهَا عَلَى عِيَالِهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِنَّ أَحَاكَ مُخْتَبَسٌ بِدِينِهِ، فَاقْضِ عَنْهُ»، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ آذَيْتُ عَنْهُ إِلَّا دِينَارَيْنِ، ادَّعَتْهُمَا امْرَأَةٌ وَلَيْسَ لَهَا بَيِّنَةٌ، قَالَ: «فَأَعْطِهَا فَإِنَّهَا مُحَقَّةٌ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ³⁵³		İbn Mâce, K. es-Sadakât 20 (h.no: 2433)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 60 (h.no: 2458)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِهِ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sadakât, B. edâi'd-deyni 'ani'l-meyyit (h.no: 861)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِهِ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm, "B. edâi'd-deyni 'ani'l-meyyit" (h.no: 856)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِهِ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sadakât 13 (h.no: 861)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ سَعْدِ بْنِ الْأَطُولِ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, "B. edâi'd-deyni 'ani'l-meyyit" (h.no: 811)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. es-Sadakât 20 (h.no: 2433)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sadakât 20 (h.no: 1988)

³⁵³ Bu rivâyet, yine M. F. Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Beyrût ve Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi*'ndeki Kâhire baskılarında "إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ" ifadesiyle birlikte zevâid rivâyet olarak geçmektedir.

16 - كتاب الرهون

(1) [باب]

(240) 2439 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجَمْحَرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ يَزِيدَ قَالَ: حَدَّثَنَا هِلَالُ بْنُ خَبَّابٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ،

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، مَاتَ وَدِرْعُهُ زَهْنٌ عِنْدَ يَهُودِيٍّ بِثَلَاثِينَ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. er-Ruhûn 1 (h.no: 2439)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 62 (h.no: 2464)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	Misbâhü'z-zücâce, K. er-Ruhûn 1 (h.no: 863)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçmiyor		
K. YUSUF el-HÛT	Geçmiyor		
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هذا إسناد صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, "B. el-merhûn" (h.no: 814)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. er-Ruhûn 1 (h.no: 2439)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. er-Ruhûn 1 (h.no: 1993)

(5) بَابُ إِجَارَةِ الْأَجِيرِ عَلَى طَعَامِ بَطْنِهِ³⁵⁴

(241) 2445 - حَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ حَفْصُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنَا سَلِيمُ بْنُ حَيَّانَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: «نَشَأْتُ يَتِيمًا، وَهَاجَرْتُ مَسْكِينًا، وَكُنْتُ أَجِيرًا لِابْنَةِ عَزْرَوَانَ بِطَعَامِ بَطْنِي، وَعُقْبَةِ رَجُلِي، أَحْطَبُ هُمْ إِذَا نَزَلُوا، وَأَخَذُوا هُمْ إِذَا رَكِبُوا، فَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ الدِّينَ قَوَامًا، وَجَعَلَ أَبَا هُرَيْرَةَ إِمَامًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح موقوف	İbn Mâce, K. er-Ruhûn 5 (h.no: 2445)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح مؤقوف	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 66 (h.no: 2470)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ مُؤَقَّوفٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. er-Ruhûn 4 (h.no: 867)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ مُؤَقَّوفٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Ahkâm, "icâzetü'l-ecîri 'alâ taâmi batnihî" (h.no: 862)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ مُؤَقَّوفٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. er-Ruhûn 3 (h.no: 867)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ مُؤَقَّوفٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, "B. icâratî'l-ecîri 'alâ taâmi batnihî" (h.no: 818)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. er-Ruhûn 5 (h.no: 2445)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. er-Ruhûn 5 (h.no: 484)

³⁵⁴ M. Ali-İ. Atıyye tahkikinde "إجارة" sözcüğü yerine "إجارة" kelimesi geçmektedir.

(6) بَاب الرَّجُلِ يَسْتَقِي كُلُّ دَلْوٍ بِتَمْرَةٍ، وَيَشْتَرُطُ جُلْدَةً³⁵⁵

(242) 2447 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي حَيَّةَ، عَنْ

عَلِيِّ، قَالَ: «كُنْتُ أَذْلُو الدَّلْوَ بِتَمْرَةٍ، وَأَشْتَرُطُ أَنَّهَا جُلْدَةٌ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات والحديث موقوف	İbn Mâce, K. er-Ruhûn 6 (h.no: 2447)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات والحديث موقوف	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 67 (h.no: 2472)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ مَوْقُوفًا	Misbâhü'z-zücâce, K. er-Ruhûn 5 (h.no: 869)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ مَوْقُوفًا	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm, “B. er-racüli yestekî küllü delvin bi-temratin ve yeşteri-tu celdeten” (h.no: 864)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ مَوْقُوفًا	Misbâhü'z-zücâce, K. er-Ruhûn 4 (h.no: 869)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, “B. yestekî küllü delvin bi-temratin” (h.no: 820)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده حسن	İbn Mâce, E. er-Ruhûn 6 (h.no: 2447)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, K. er-Ruhûn 6 (h.no: 1996)

³⁵⁵ Bu bâb başlığı, Y. el-Hût tahkikinde “باب المساقاة” diye ve M. Muhtar tahkikli nüshada “باب يَسْتَقِي كُلُّ دَلْوٍ بِتَمْرَةٍ” şeklinde geçmektedir.

(11) بَابُ الرُّخْصَةِ فِي الْمَرَاغَةِ بِالثُّلُثِ وَالرُّبْعِ

(243) 2463 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَابِتٍ الْجَحْدَرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، عَنْ خَالِدِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ طَاوُسٍ، أَنَّ مُعَاذَ

بْنِ جَبَلٍ، «أَكْرَى الْأَرْضَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ، وَعُمَرَ، وَعُثْمَانَ، عَلَى الثُّلُثِ وَالرُّبْعِ فَهُوَ يُعْمَلُ بِهِ إِلَى يَوْمِكَ هَذَا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح ورجاله موثقون	İbn Mâce, K. er-Ruhûn 11 (h.no: 2463)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح ورجاله موثقون	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 72 (h.no: 2488)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. er-Ruhûn 6 (h.no: 871)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm, “B. er-ruhsati fi'l- müzâraati bi's- sülûsi ve'r-rubu' ” (h.no: 866)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. er-Ruhûn 5 (h.no: 871)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, “B. er-ruhsati fi'l- müzâraati bi's- sülûsi ve'r-rubu' ” (h.no: 822)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده ضعيف	İbn Mâce, E. er-Ruhûn 11 (h.no: 2463)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. er-Ruhûn 11 (h.no: 2011)

(16) بَابُ الْمُسْلِمُونَ شُرَكَاءُ فِي ثَلَاثٍ

2473 (244) – حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ³⁵⁶ بن عبد الله بن يزيد ثنا سفيان عن أبي الزناد عن الأعرج عن أبي هريرة أن رسول الله

صلى الله عليه وآله وسلم قال ثلاث لا ينعن الماء والكلاء والنار

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح، رجاله موثقون	İbn Mâce, K. er-Ruhûn 16 (h.no: 2473)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 77 (h.no: 2498)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. er-Ruhûn 8 (h.no: 875)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ahkâm, “B. el-muslimûne şü-rakâü fi-selâsin” (h.no: 870)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. er-Ruhûn 7 (h.no: 875)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor ³⁵⁷	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مَوْثِقُونَ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ahkâm, “B. el-muslimûne şü-rakâü fi-selâsin” (h.no: 825)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. er-Ruhûn 16 (h.no: 2473)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. er-Ruhûn 16 (h.no: 2021)

³⁵⁶ M. Ali-İ. Atıyye tahkikli *Misbâh* nüshasında “مُحَمَّدٌ” ismi bulunmamaktadır.

³⁵⁷ Bu rivâyet, M. Muhtar tahkikli *Zevâid* nüshasında, *Sünen*'nin 2472. hadisi ile birleştirilerek tek rivâyet olarak verilmiştir.

17 - كتاب الشُّفْعَة

(1) بَاب مَنْ بَاعَ رُبَاعًا فَلْيُؤْذِنْ شَرِيكَهُ

(245) 2493 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانَ، وَالْعَلَاءُ بْنُ سَالِمٍ قَالَا: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ قَالَ: أَنْبَأَنَا شَرِيكُ، عَنْ سِمَاكِ، عَنْ

عِكْرَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَأَرَادَ بَيْعَهَا، فَلْيُعْرِضْهَا عَلَى جَارِهِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح، ورجاله موثقون	İbn Mâce, K. eş-Şuf'a 1 (h.no: 2493)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح ورجاله موثقون	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 86 (h.no: 2519)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. eş-Şuf'a 1 (h.no: 888)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. eş-Şuf'a, "B. men bâa rubâan fe'l-yü'zin şerîkehû" (h.no: 883)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. eş-Şuf'a 1 (h.no: 887)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. eş-Şuf'a, "B. men bâa rubâan fe'l-yü'zin şerîkehû" (h.no: 837)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحیح لغیره، وهذا إسناده ضعيف	İbn Mâce, E. eş-Şuf'a 1 (h.no: 2493)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. eş-Şuf'a 1 (h.no: 2038)

(3) بَاب إِذَا وَقَعَتِ الْحُدُودُ فَلَا شُفْعَةَ

2497 (246) - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمَرَ قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنِ الرَّهْرِيِّ، عَنِ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، وَأَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ «قَضَى بِالشُّفْعَةِ، فِيمَا لَمْ يُفْسَمْ، فَإِذَا وَقَعَتِ الْحُدُودُ فَلَا شُفْعَةَ» حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ الطُّهْرَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنِ مَالِكِ، عَنِ الرَّهْرِيِّ، عَنِ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، وَأَبِي سَلَمَةَ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ قَالَ: أَبُو عَاصِمٍ: «سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ مُرْسَلٌ، وَأَبُو سَلَمَةَ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ مُتَّصِلٌ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْبَخَارِيِّ	İbn Mâce, K. eş-Şuf'a 3 (h.no: 2497)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْبَخَارِيِّ	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 88 (h.no: 2523-24)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. eş-Şuf'a 2 (h.no: 889-890)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ مُرْسَلٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. eş-Şuf'a, "B. izâ vekaati'l-hudûdu felâ şuf'a" (h.no: 884-885)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. eş-Şuf'a 2 (h.no: 888)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْبَخَارِيِّ	Zevâidü İbn Mâce, E. eş-Şuf'a, "B. izâ vakaati'l-hudûdu felâ şuf'a" (h.no: 838-839)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. eş-Şuf'a 3 (h.no: 2497)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. eş-Şuf'a 3 (h.no: 2042)

18 - كتاب اللقطة

(1) باب ضالة الإبل والبقر والغنم

(247) 2502 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ الطَّوِيلِ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ

اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «ضَالَّةُ الْمُسْلِمِ حَرْقُ النَّارِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Lukata 1 (h.no: 2502)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 90 (h.no: 2529)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Lukata 1 (h.no: 893)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. eş-Şuf'a, "B. dâlletü'l-ibili ve'l-bekari ve'l-ğanem" (h.no: 888)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Lukata 1 (h.no: 891)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث عبدالله بن الشخير بالنسبة لرواية ابن ماجه صحيح، ورجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. eş-Şuf'a, "B. dâlletü'l-ibili ve'l-bekari ve'l-ğanem" (h.no: 842)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Lukata 1 (h.no: 2502)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Lukata 1 (h.no: 2045)

(4) بَابُ مَنْ أَصَابَ رِكَازًا³⁵⁸

2510 (248) - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُهْضَمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ سِمَاكِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ

عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «فِي الرِّكَازِ اأَحْمُسُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. el-Lukata 4 (h.no: 2510)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 93 (h.no: 2537)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Lukata 2 (h.no: 894)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. eş-Şuf'a, "B. men esâbe rikâzen" (h.no: 889)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Lukata 2 (h.no: 892)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	وهذا طرف من حديث	Zevâidü İbn Mâce, E. eş-Şuf'a, "B. men esâbe rikâzen" (h.no: 843)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح بما قبله، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. el-Lukata 4 (h.no: 2510)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Lukata 4 (h.no: 2052)

³⁵⁸ M. el-A'zamî tahkikli Sünen nüshasında "بَابُ مَنْ أَصَابَ كِنزًا" şeklinde gelmektedir.

19 - كتاب العتق

(2) باب أمهات الأولاد

(249) 2517 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَإِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: «كُنَّا نَبِيعُ سَرَائِنَا وَأُمَّهَاتِ أَوْلَادِنَا، وَالنَّبِيُّ ﷺ فِيْنَا حَيًّا. لَا نَرَى بِذَلِكَ بَأْسًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Atk 2 (h.no: 2517)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. el-Ahkâm 95 (h.no: 2544)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Atk 2 (h.no: 898)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Atk, "B. üm-mehâti'l-evlâd" (h.no: 893)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Atk 2 (h.no: 896)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هذا إسناد ضعيف، فيه ابو الزبير	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Atk, "B. üm-mehâti'l-evlâd" (h.no: 847)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحیح	İbn Mâce, E. el-Atk 2 (h.no: 2517)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Atk 2 (h.no: 2056)

20 - كتاب الحدود

(3) باب إقامة الحدود

(250) 2540 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَالِمٍ الْمَقْلُوبِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدَةُ بْنُ الْأَسْوَدِ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ أَبِي صَادِقٍ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ نَاجِدٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَقِيمُوا حُدُودَ اللَّهِ فِي الْقَرِيبِ وَالْبَعِيدِ، وَلَا تَأْخُذْكُمْ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَانِمٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ ابْنِ حِبَّانٍ فَقَدْ ذَكَرَ جَمِيعَ رُؤَاتِهِ فِي ثِقَاتِهِ	İbn Mâce, K. el-Hudûd 3 (h.no: 2540)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ ابْنِ حِبَّانٍ فَقَدْ ذَكَرَ جَمِيعَ رُؤَاتِهِ فِي ثِقَاتِهِ	İbn Mâce, E. el-Hudûd 3 (h.no: 2568)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ ابْنِ حِبَّانٍ فَقَدْ ذَكَرَ جَمِيعَ رُؤَاتِهِ فِي ثِقَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd 1 (h.no: 906)
M. ALÎ - İZZET ALÎ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ ابْنِ حِبَّانٍ فَقَدْ ذَكَرَ جَمِيعَ رُؤَاتِهِ فِي ثِقَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd, "B. ikâmeti'l-Hudûd" (h.no: 901)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ ابْنِ حِبَّانٍ فَقَدْ ذَكَرَ جَمِيعَ رُؤَاتِهِ فِي ثِقَاتِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd 1 (h.no: 903)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ ابْنِ حِبَّانٍ فَقَدْ ذَكَرَ جَمِيعَ رُؤَاتِهِ فِي ثِقَاتِهِ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Hudûd, "B. ikâmeti'l-Hudûd" (h.no: 855)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث حسن بطرقه، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. el-Hudûd 3 (h.no: 2540)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Hudûd 3 (h.no: 2074)

(11) بَاب مَنْ أَظْهَرَ الْفَاحِشَةَ

2559 (251) - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ

عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَوْ كُنْتُ رَاجِمًا أَحَدًا بِغَيْرِ بَيِّنَةٍ لَرَجَمْتُ فُلَانَةً. فَقَدْ ظَهَرَ مِنْهَا الرَّيْبُ فِي مَنْطِقِهَا وَهَيْئَتِهَا وَمَنْ يَدْخُلُ عَلَيْهَا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Hudûd 11 (h.no: 2559)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Hudûd 11 (h.no: 2587)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd 4 (h.no: 910)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd, "B. men ezhera'l-fâhişe" (h.no: 905)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd 4 (h.no: 907)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ بِالنِّسْبَةِ لِرِوَايَةِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Hudûd, "B. men ezhera'l-fâhişe" (h.no: 859)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. el-Hudûd 11 (h.no: 2559)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Hudûd 11 (h.no: 2089)

359 (26) بَابُ الْحَائِنِ وَالْمُنْتَهَبِ وَالْمُخْتَلِسِ

(252) 2592 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَاصِمٍ بْنُ جَعْفَرٍ الْمِصْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ فَصَّالَةَ،

عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لَيْسَ عَلَى الْمُخْتَلِسِ قَطْعٌ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده موثقون	İbn Mâce, K. el-Hudûd 26 (h.no: 2592)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Hudûd 26 (h.no: 2621)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd 14 (h.no: 922)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd, "B. el-muhtelis" (h.no: 917)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd 14 (h.no: 918)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Hudûd, "B. el-muhtelis" (h.no: 868)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Hudûd 26 (h.no: 2592)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Hudûd 26 (h.no: 2116)

³⁵⁹ Bu bâb başlığı, M. Ali-İ. Atıyye, Y. el-Hût ve M. Muhtar tahkiklerinde "المُخْتَلِسِ" şeklinde gelmektedir.

(35) بَاب مَنْ تَزَوَّجَ امْرَأَةً أَبِيهِ مِنْ بَعْدِهِ³⁶⁰

(253) 2608 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَحْمَدَ الْجُعْفِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مَنَازِلَ الثِّمِّيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا

عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: «بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى رَجُلٍ تَزَوَّجَ امْرَأَةً أَبِيهِ، أَنْ أَضْرِبَ عُنُقَهُ وَأَصْفِيَ مَالَهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Hudûd 35 (h.no: 2608)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Hudûd 35 (h.no: 2637)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd 19 (h.no: 927)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd, “B. men tezevvece imraete ebîhi” (h.no: 922)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd 19 (h.no: 923)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث قرة بن إياس بن هلال صحيح	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Hudûd, “B. men tezevvece imraete ebîhi” (h.no: 873)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		محمد بن عبد الرحمن الجعفي صدوق له غرائب	İbn Mâce, E. el-Hudûd 35 (h.no: 2608)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Hudûd 35 (h.no: 2129)

³⁶⁰ Burada yer alan “من بعده” kısmı, *Misbâh* tahkiklerinde bulunmamaktadır. M. el-A'zamî tahkikli *Sünen* nüshasında “من” harfi cerri bulunmamaktadır.

(36) بَاب مِّن ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ أَوْ تَوَلَّى غَيْرَ مَوَالِيهِ

(254) 2611 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ قَالَ: أَنْبَأَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ لَمْ يَرِحْ رِيحَ الْجَنَّةِ، وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Hudûd 36 (h.no: 2611)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Hudûd 36 (h.no: 2640)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd 20 (h.no: 929)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd, “B. meni'd-deâ ilâ gayri ebîhi ev tevellâ ġay-ra mevâlîhi” (h.no: 924)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd 20 (h.no: 925)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Hudûd, “B. meni'd-deâ ilâ gayri ebîhi ev tevellâ ġay-ra mevâlîhi” (h.no: 875)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Hudûd 36 (h.no: 2611)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. el-Hudûd 36 (h.no: 517)

(37) بَاب مَنْ نَفَى رَجُلًا مِنْ قَبِيلَتِهِ³⁶¹

(255) 2612 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ ح وَحَدَّثَنَا هَارُونَ بْنُ حَيَّانَ أَنْبَأَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُغِيرَةِ قَالَ ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ عَقِيلِ بْنِ طَلْحَةَ السَّلَمِيِّ عَنْ مُسْلِمِ بْنِ هَيْضَمٍ عَنِ الْأَشْعَثِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي وَفْدِ كِنْدَةَ وَلَا يَرُونِي إِلَّا أَفْضَلَهُمْ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَسْتُمْ مَنَا فَقَالَ لَحْنُ بَنِي النَّضْرِ بِنِ كِنَانَةَ لَا نَقْفُوا أَمْنَا وَلَا نَنْتَفِي مِنْ أَبِيئِنَا
قَالَ: فَكَانَ الْأَشْعَثُ بْنُ قَيْسٍ يَقُولُ لَا أُوتِي بِرَجُلٍ نَفَى رَجُلًا مِنْ قُرَيْشٍ مِنَ النَّضْرِ ابْنِ كِنَانَةَ إِلَّا جَلَدْتَهُ الْحَدَّ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Hudûd 37 (h.no: 2612)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Hudûd 37 (h.no: 2641)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd 21 (h.no: 930)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd, "B. men nekâ racülen min kabîletihî" (h.no: 925)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Hudûd 21 (h.no: 926)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Hudûd, "B. men nefâ racülen min kabîletihî" (h.no: 876)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده حسن	İbn Mâce, E. el-Hudûd 37 (h.no: 2612)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Hudûd 37 (h.no: 2132)

³⁶¹ M. Ali-İ. Atıyye tahkikinde "نفى" kelimesi "نفى" olarak geçmektedir.

21 - كتاب الدیات

(1) باب التعلیظ فی قتل مسلم ظلماً

(256) 2618 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ

بْنِ عَائِدٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا لَمْ يَتَنَدَّ بِدَمٍ حَرَامٍ دَخَلَ الْجَنَّةَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح. إن كَانَ عبد الرَّحْمَنِ بن عَائِد الأَزْدِي سمع من عقبه بن عامر	İbn Mâce, K. ed-Diyât 1 (h.no: 2618)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح. إن كَانَ عبد الرَّحْمَنِ بن عَائِد الأَزْدِي سمع من عقبه بن عامر	İbn Mâce, E. ed-Diyât 1 (h.no: 2647)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إن كَانَ عبد الرَّحْمَنِ بن عَائِد الأَزْدِي سمع من عقبه بن عامر	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât 1 (h.no: 932)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إن كَانَ عبد الرَّحْمَنِ بن عَائِد الأَزْدِي سمع من عقبه بن عامر	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât, "B. et-Teğlîzi fî katli müs-limin zulmen" (h.no: 927)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إن كَانَ عبد الرَّحْمَنِ بن عَائِد الأَزْدِي سمع من عقبه بن عامر	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât 1 (h.no: 928)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إن كَانَ عبد الرَّحْمَنِ بن عَائِد الأَزْدِي سمع من عقبه بن عامر	Zevâidü İbn Mâce, E. ed-Diyât, "B. et-Teğlîzi fî katli müs-limin zulmen" (h.no: 878)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. ed-Diyât 1 (h.no: 2618)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ed-Diyât 1 (h.no: 2137)

2619 (257) - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ جَنَاحٍ، عَنْ أَبِي الْجُهَيْمِ

الْجَوْزَجَانِيِّ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَزَوَالِ الدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ قَتْلِ مُؤْمِنٍ بِغَيْرِ حَقٍّ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله موثقون	İbn Mâce, K. ed-Diyât 1 (h.no: 2619)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ed-Diyât 1 (h.no: 2648)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât 1 (h.no: 933)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât, "B. et-teğlîzî fi katli müs-limin zulmen" (h.no: 928)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât 1 (h.no: 929)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث البراء بن عازب صحيح ورجاله موثقون	Zevâidü İbn Mâce, E. ed-Diyât, "B. et-teğlîzî fi katli müs-limin zulmen" (h.no: 879)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حسن لغیره، وهذا إسناد وهم فيه ابن ماجه في قوله: "حدثنا مروان بن جناح"	İbn Mâce, E. ed-Diyât 1 (h.no: 2619)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ed-Diyât 1 (h.no: 2138)

(17) بَاب دِيَّةِ الْأَسْنَانِ

2651 (258) - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبَالِسِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ شَقِيقٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حَمْرَةَ الْمُرُورِيُّ

قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ النَّحْوِيُّ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ «قَصَى فِي الْبَيْتِ حَمْسًا مِنَ الْإِبِلِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله موثقون	İbn Mâce, K. ed-Diyât 17 (h.no: 2651)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ed-Diyât 17 (h.no: 2683)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât 6 (h.no: 940)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât, "B. diyeti'l-esnân" (h.no: 935)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât 6 (h.no: 936)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ed-Diyât, "B. diyeti'l-esnân" (h.no: 886)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح بشواهد، وهذا إسناده حسن	İbn Mâce, E. ed-Diyât 17 (h.no: 2651)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ed-Diyât 17 (h.no: 2163)

(26) بَاب لَا يَجْنِي أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ

(259) 2670 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُمَيَّرٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زَيْدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا جَامِعُ بْنُ

شَدَّادٍ، عَنْ طَارِقِ الْمُحَارِبِيِّ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَتَّى رَأَيْتُ بَيَاضَ إِبْطَيْهِ، يَقُولُ: «أَلَا لَا تَجْنِي أُمَّ عَلَى وَلَدٍ. أَلَا لَا تَجْنِي أُمَّ عَلَى وَلَدٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح ورجاله موثقون	İbn Mâce, K. ed-Diyât 26 (h.no: 2670)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. ed-Diyât 26 (h.no: 2702)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât 11 (h.no: 946)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât, “lâ yecnî ehadiün ‘alâ ehadin” (h.no: 941)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât 11 (h.no: 942)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حدیث طارق المحاربي صحیح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. ed-Diyât, “B. lâ yecnî ehadiün ‘alâ ehadin” (h.no: 892)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحیح	İbn Mâce, E. ed-Diyât 26 (h.no: 2670)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. ed-Diyât 26 (h.no: 2178)

(260) 2672 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ بْنِ عَقِيلٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَوَّامِ الْقَطَّانُ،

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عَلَاقَةَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَجْنِي نَفْسٌ عَلَى أُخْرَى»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. ed-Diyât 26 (h.no: 2672)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ed-Diyât 26 (h.no: 2704)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât 11 (h.no: 948)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât, “lâ yecnî ehadün ‘alâ ehadin” (h.no: 943)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât 11 (h.no: 944)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ed-Diyât, “B. lâ yecnî ehadün ‘alâ ehadin” (h.no: 894)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناده حسن في الشواهد	İbn Mâce, E. ed-Diyât 26 (h.no: 2672)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ed-Diyât 26 (h.no: 2180)

(33) بَاب مَنْ أَمِنَ رَجُلًا عَلَى دَمِهِ فَقَتَلَهُ³⁶²

2688 (261) - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ شَدَّادِ الْفَيْيَاقِيِّ قَالَ: لَوْلَا كَلِمَةٌ سَمِعْتُهَا مِنْ عَمْرٍو بْنِ الْحَمِيقِ الْحَزْرَاعِيِّ، لَمْ شَيْتُ فِيمَا بَيْنَ رَأْسِ الْمُخْتَارِ وَجَسَدِهِ سَمِعْتُهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ أَمِنَ رَجُلًا عَلَى دَمِهِ، فَقَتَلَهُ، فَإِنَّهُ يَحْمِلُ لَوَاءَ غَدْرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. ed-Diyât 33 (h.no: 2688)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ed-Diyât 33 (h.no: 2720)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât 16 (h.no: 956)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât, “B. emine racülen ‘alâ demihi fekatele” (h.no: 951)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Diyât 16 (h.no: 952)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ed-Diyât, “B. men emine racülen ‘alâ demihi fekatele” (h.no: 902)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. ed-Diyât 33 (h.no: 2688)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ed-Diyât 33 (h.no: 2194)

³⁶² M. Ali-İ. Atıyye tahkikli *Misbâh* nüshasında “من” kelimesi bulunmamaktadır.

22 - كتاب الوصايا

(4) باب التَّهْيِي عَنْ الإِمْسَاكِ فِي الْحَيَاةِ وَالتَّبْدِيرِ عِنْدَ الْمَوْتِ

(262) 2707 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَرْبُودُ بْنُ هَارُونَ قَالَ: أَنْبَأَنَا حَرِيزُ بْنُ عُثْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَيْسَرَةَ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نَفِيرٍ، عَنْ بُسْرِ بْنِ جَحَّاشِ الْقُرَشِيِّ قَالَ: بَرَّقَ النَّبِيُّ ﷺ فِي كَفِّهِ، ثُمَّ وَضَعَ أَصْبُعَهُ السَّبَّابَةَ وَقَالَ: " يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَنَّى تُعْجِزُنِي ابْنَ آدَمَ وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ مِثْلِ هَذِهِ، فَإِذَا بَلَغْتَ نَفْسُكَ هَذِهِ - وَأَشَارَ إِلَى خَلْقِهِ - فُلْتَ: أَنْتَ صَدَقَ، وَأَنْتَى أَوَانُ الصَّدَقَةِ؟"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Vesâyâ 4 (h.no: 2707)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Vesâyâ 4 (h.no: 2739)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	قلت لَيْسَ لبسر عند ابن ماجة سوى هذا الحديث وَلَيْسَ لَهُ رِوَايَةٌ فِي شَيْءٍ مِنَ الْكُتُبِ الْحَمْسَةِ وَإِسْنَادُ حَدِيثِهِ صَحِيحٌ رِجَالُ ثِقَاتٍ رَوَاهُ أَحْمَدُ فِي مُسْنَدِهِ مِنْ حَدِيثِ بَسْرٍ وَأَصْلُهُ فِي الصَّحِيحَيْنِ وَغَيْرَهُمَا مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Vesâyâ 4 (h.no: 965)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	قلت لَيْسَ لبسر عند ابن ماجة سوى هذا الحديث وَلَيْسَ لَهُ رِوَايَةٌ فِي شَيْءٍ مِنَ الْكُتُبِ الْحَمْسَةِ وَإِسْنَادُ حَدِيثِهِ صَحِيحٌ رِجَالُ ثِقَاتٍ رَوَاهُ أَحْمَدُ فِي مُسْنَدِهِ مِنْ حَدِيثِ بَسْرٍ وَأَصْلُهُ فِي الصَّحِيحَيْنِ وَغَيْرَهُمَا مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Vesâyâ, "B. en-nehî 'ani'l-imsâki fi'l-hayâti ve't-tebzîri 'inde'l-mevt" (h.no: 960)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	قلت لَيْسَ لبسر عند ابن ماجة سوى هذا الحديث وَلَيْسَ لَهُ رِوَايَةٌ فِي شَيْءٍ مِنَ الْكُتُبِ الْحَمْسَةِ وَإِسْنَادُ حَدِيثِهِ صَحِيحٌ رِجَالُ ثِقَاتٍ رَوَاهُ أَحْمَدُ فِي مُسْنَدِهِ مِنْ حَدِيثِ بَسْرٍ وَأَصْلُهُ فِي الصَّحِيحَيْنِ وَغَيْرَهُمَا مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Vesâyâ 4 (h.no: 961)

<p>MUHAMMED MUHTAR</p>	<p>Geçiyor</p>	<p>قلت: أتصدق و أنى أوان الصدقة, قال المزي في الأطراف تابعه يحيى بن حمزة عن ثور بن يزيد عن عبدالرحمان بن ميسرة قلت لَيْسَ لبسر هاذا عند ابن ماجة سوى هَذَا الْحَدِيثِ وَلَيْسَ لَهُ شَيْءٌ فِي بَقِيَةِ الْكُتُبِ الْحَمْسَةِ, و لهذا الحديث شاهد في الصَّحِيحَيْنِ وَغَيْرَهُمَا من حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ و إِسْنَادِ حَدِيثِ بَسْرِ بْنِ حِجَاشٍ, ويقول بشر صحيح, جبير بن نفير روى له مسلم و عبد الرحمان بن ميسرة وثقة العجلي وابن حبان, و قال أبو داود: مشايخ جرير كلهم ثقات-انتهى, وباقي رجال الإسناد على شرط البخاري</p>	<p>Zevâidü İbn Mâce, E. el-Vesâyâ, “B. en-nehyi ani’l-imsâki fi’l-hayati ve’t-tebziri ‘inde’l-mevt” (h.no: 910)</p>
<p>Ş. el-ARNAVUT (Sünen)</p>		<p>إسناده صحيح</p>	<p>İbn Mâce, E. el-Vesâyâ 4 (h.no: 2707)</p>
<p>N. el-ELBÂNÎ</p>		<p>حسن</p>	<p>Sahîhu İbn Mâce, K. el-Vesâyâ 4 (h.no: 2205)</p>

(6) بَاب لَا وَصِيَّةَ لَوَارِثٍ

(263) 2714 – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ بْنُ شَابُورٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: إِنِّي لَتُنَحْتُ نَاقَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَسْبِيلُ عَلَيَّ لَعَابُهَا فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَعْطَى كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ، أَلَا لَا وَصِيَّةَ لَوَارِثٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Vesâyâ 6 (h.no: 2714)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Vesâyâ 6 (h.no: 2746)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Vesâyâ 6 (h.no: 968)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Vesâyâ, “B. lâ vasiyyete li-vârisin” (h.no: 963)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Vesâyâ 6 (h.no: 964)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَنَسٍ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Vesâyâ, “B. lâ vasiyyete li-vârisin” (h.no: 913)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. el-Vesâyâ 6 (h.no: 2714)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Vesâyâ 6 (h.no: 2211)

23 - كتاب الفرائض

(13) باب من أنكر ولده

(264) 2744 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ

سَعِيدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «كُفِّرَ بِأَمْرِي إِدْعَاءُ نَسَبٍ لَا يَعْرِفُهُ، أَوْ جَحْدُهُ، وَإِنْ دَقَّ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Ferâiz 13 (h.no: 2744)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ferâiz 6 (h.no: 975)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ferâiz, "B. men enkerâ vele-dehû" (h.no: 970)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Ferâiz 6 (h.no: 971)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناده صحيح	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Ferâiz, "B. men enkerâ vele-dehû" (h.no: 919)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده حسن	İbn Mâce, E. el-Ferâiz 13 (h.no: 2744)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Ferâiz 13 (h.no: 2233)

24 - كتاب الجهاد

(3) باب من جهز غازياً

(265) 2758 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْهَادِ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ أَبِي الْوَلِيدِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُرَاقَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ جَهَّزَ غَازِيًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى يَسْتَقِيلَ، كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ حَتَّى يَمُوتَ أَوْ يَرْجِعَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح إن كان عُثْمَانُ بن عبد الله سمع من عمر بن الخطاب	İbn Mâce, K. el-Cihâd 3 (h.no: 2758)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح إن كان عُثْمَانُ بن عبد الله سمع من عمر بن الخطاب	İbn Mâce, E. el-Cihâd 3 (h.no: 2784)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ عُثْمَانُ بن عبد الله سمع من عمر بن الخطاب	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd 2 (h.no: 979)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ عُثْمَانُ بن عبد الله سمع من عمر بن الخطاب	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd, "B. men cehze gâziyen" (h.no: 974)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ عُثْمَانُ بن عبد الله سمع من عمر بن الخطاب	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd 2 (h.no: 975)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث عمر بن الخطاب صحيح إن كان عُثْمَانُ بن عبد الله سمع من عمر بن الخطاب	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Cihâd, "B. men cehze gâziyen" (h.no: 923)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح	İbn Mâce, E. el-Cihâd 3 (h.no: 2758)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. el-Cihâd 3 (h.no: 548)

(7) بَابُ فَضْلِ الرِّبَاطِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

(266) 2767 - حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي اللَّيْثُ، عَنْ زُهْرَةَ بْنِ مَعْبُدٍ،

عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ مَاتَ مُرَابِطًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُجِرَ عَلَيْهِ أَجْرَ عَمَلِهِ الصَّالِحِ الَّذِي كَانَ يَعْمَلُ، وَأُجِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ، وَأَمِنَ مِنَ الْفِتَنِ، وَبَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ آمِنًا مِنَ الْفِرْعِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Cihâd 7 (h.no: 2767)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Cihâd 7 (h.no: 2793)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd 4 (h.no: 982)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd, "B. fazli'r-ribâtu fî sebîlillah" (h.no: 978)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd 4 (h.no: 978)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Cihâd, "B. fazli'l-ribâtu fî sebîlillah" (h.no: 926)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. el-Cihâd 7 (h.no: 2767)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cihâd 7 (h.no: 2252)

(9) بَابُ الْخُرُوجِ فِي النَّفِيرِ

2773 (267) - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بَكَّارٍ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ بُسْرِ بْنِ أَبِي أَرْطَاةَ قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ

قَالَ: حَدَّثَنِي شَيْبَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِذَا اسْتَنْفَرْتُمْ فَأَنْفِرُوا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Cihâd 9 (h.no: 2773)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Cihâd 9 (h.no: 2799)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd 6 (h.no: 986)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd, “B. el-hurûci fi'n-nefir” (h.no: 982)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd 6 (h.no: 982)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Cihâd, “B. el-hurûci fi'n-nefir” (h.no: 930)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	حديث صحيح، وهذا إسناده حسن	İbn Mâce, E. el-Cihâd 9 (h.no: 2773)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cihâd 9 (h.no: 2255)

(15) بَابُ الْقِتَالِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى³⁶³

2795 (268) - حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ آدَمَ، وَأَحْمَدُ بْنُ ثَابِتِ الْجَحْدَرِيُّ قَالَا: حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَيْسَى قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَجْلَانَ، عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا مِنْ مَجْرُوحٍ يُجْرَحُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَنْ يُجْرَحُ فِي سَبِيلِهِ، إِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَجُرْحُهُ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ جُرْحِ، اللَّؤْلُؤُ لَوْ نُ دِمَ، وَالرِّيحُ رِيحُ مَسْنَكٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Cihâd 15 (h.no: 2795)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Cihâd 15 (h.no: 2822)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd 10 (h.no: 995)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd, "B. el-kıtâli fî sebîlillah" (h.no: 991)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd 10 (h.no: 991)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Cihâd, "B. el-kıtâli fî sebîlillah" (h.no: 949) ³⁶⁴
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناده حسن	İbn Mâce, E. el-Cihâd 15 (h.no: 2795)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cihâd fî Sebîlillah 15 (h.no: 2272)

³⁶³ Kişnâvî ve M. Muhtar tahkikli nüshalarda "سبحانه و تعالی" kısmı bulunmamaktadır.

³⁶⁴ M. Muhtar tahkikli Zevâid nüshasında bulunan 949 hadis numarası, söz konusu kitaptaki sıralamaya göre 939 numaralı rivâyet olması gerekmektedir.

(18) بَابُ السَّلَاحِ

2806 (269) - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ³⁶⁵ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ حُصَيْفَةَ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ،

إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى، «أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ يَوْمَ أُحُدٍ أَخَذَ دِرْعَيْنِ، كَأَنَّهُ ظَاهِرٌ بَيْنَهُمَا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح على شرط البخاري	İbn Mâce, K. el-Cihâd 18 (h.no: 2806)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	İbn Mâce, E. el-Cihâd 18 (h.no: 2833)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd 12 (h.no: 997)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd, “B. es-Silâh” (h.no: 993)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd 12 (h.no: 993)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الْبُخَارِيِّ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Cihâd, “B. es-Silâh” (h.no: 941)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح	İbn Mâce, E. el-Cihâd 18 (h.no: 2806)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cihâd 18 (h.no: 2282)

³⁶⁵ Burada bulunan “هشامُ بْنُ عَمَّارٍ” ismi, M. el-Kişnâvî, M. Ali-İ. Atyyye ve Y. el-Hût tahkikli *Misbâh* nüshalarında “هشامُ بْنُ سَوَّارٍ” ismi bulunmaktadır.

(19) بَاب الرَّمِي فِي سَبِيلِ اللَّهِ

2815 (270) - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ: أَنْبَأَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ زِيَادِ بْنِ الْحُصَيْنِ،

عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِنَفَرٍ يَزْمُونَ فَقَالَ: «رَمَيْتُمْ بَنِي إِسْمَاعِيلَ فَإِنَّ آبَاءَكُمْ كَانُوا رَامِيًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح على شرط البخاري	İbn Mâce, K. el-Cihâd 19 (h.no: 2815)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Cihâd 19 (h.no: 2842)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd, "B. er-ramyi fi sebîlillah" (h.no: 1000)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd, "B. er-ramyi fi sebîlillah" (h.no: 996)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd 12 (h.no: 996)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث ابن عباس صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Cihâd, "B. er-ramyi fi sebîlillah" (h.no: 944)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Cihâd 19 (h.no: 2815)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cihâd 19 (h.no: 2288)

(29) بَابُ الْمُبَارَزَةِ وَالسَّلْبِ

2836 (271) - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعُمَيْسِ، وَعِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَلْمَةَ

بْنِ الْأَكْوَعِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: «تَارَزْتُ رَجُلًا فَفَقْتَلْتُهُ، فَنَفَلَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَلْبَهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Cihâd 29 (h.no: 2836)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Cihâd 29 (h.no: 2863)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd 18 (h.no: 1010)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd, “B. el-mübârazeti ve's-selebi” (h.no: 1006)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd 18 (h.no: 1006)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناده سلمة بن الأكوع صحيح، رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Cihâd, “B. el-mübârazeti ve's-selebi” (h.no: 954)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Cihâd 29 (h.no: 2836)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح الإسناد	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cihâd 29 (h.no: 2305)

(30) بَابُ الْغَارَةِ، وَالْبَيَاتِ، وَقَتْلِ النِّسَاءِ، وَالصَّبِيَّانِ³⁶⁶

(272) 2842 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ثَنَا وَكَيْعٌ عَنْ سَفْيَانَ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْمَرْقَعِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَيْفِيٍّ عَنِ حَنْظَلَةَ الْكَاتِبِ قَالَ غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَمَرَرْنَا عَلَى امْرَأَةٍ مَقْتُولَةٍ قَدْ اجْتَمَعَ عَلَيْهَا النَّاسُ فَأَفْرَجُوا لَهَا فَقَالَ مَا كَانَتْ هَذِهِ تَقَاتِلُ فِيْمَنْ يُقَاتِلُ ثُمَّ قَالَ لِرَجُلٍ انْطَلِقْ إِلَى خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ فَقُلْ لَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَأْمُرُكَ يَقُولُ لَا تَقْتُلَنَّ ذُرِّيَّةً وَلَا عَسِيفًا حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا فُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْمَرْقَعِ، عَنْ جَدِّهِ رِيَاحِ بْنِ الرَّبِيعِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، نَحْوُهُ³⁶⁷ قَالَ أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ: يُخْطِئُ الثَّوْرِيُّ فِيهِ.

MUHAKKİK	HADİS, ZEVAİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. el-Cihâd 30 (h.no: 2842)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. el-Cihâd 30 (h.no: 2879)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd, "B. el-gâratî ve'l-beyâtî ve katli'n-nisâî ve's-sıbyân" (h.no: 1012)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd, "B. katli'n-nisâî" (h.no: 1008)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd 18 (h.no: 1008)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Cihâd, "B. el-mübârazeti ve's-selebi" (h.no: 956)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. el-Cihâd 30 (h.no: 2842)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cihâd 30 (h.no: 2311)

³⁶⁶ Bu rivâyet, M. Ali-İ. Atıyye tahkikinde "باب قتل النساء" ve Y. el-Hût ve M. Muhtar tahkiklerinde "باب الْمُتَارِزَةِ وَالسَّلْبِ" bâb başlığının altında gelmektedir.

³⁶⁷ Söz konusu olan ikinci senet, Kişnâvî ve M. Muhtar tahkikli nüshalarda bulunmamaktadır.

(40) بَاب لَا طَاعَةَ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ³⁶⁸

(273) 2863 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَكَمِ بْنِ ثَوْبَانَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ عَلْقَمَةَ بْنَ مَجْزِزٍ عَلَى بَعْثٍ وَأَنَا فِيهِمْ فَلَمَّا انْتَهَى إِلَى رَأْسِ غَزَاتِهِ أَوْ كَانَ بِيَعُضِ الطَّرِيقِ اسْأَذَتْهُ طَائِفَةٌ مِنَ الْجَيْشِ فَأَذَنَ لَهُمْ وَأَمَرَ عَلَيْهِمْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حِذَافَةَ بْنَ قَيْسِ السَّهْمِيِّ فَكَنتَ فِيْمَنْ غَزَا مَعَهُ فَلَمَّا كَانَ بِيَعُضِ الطَّرِيقِ أَوْقَدَ الْقَوْمُ نَارًا لِيَصْطَلُوا أَوْ لِيَصْنَعُوا عَلَيْهَا صَنِيعًا فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ (وَكَاثَتْ فِيهِ دَعَابَةٌ) أَلَيْسَ لِي عَلَيْكُمْ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ قَالُوا بَلَى قَالَ فَمَا أَنَا بِأَمْرِكُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا صَنَعْتُمُوهُ قَالُوا نَعَمْ قَالَ فَإِنِّي أَعَزَمُ عَلَيْكُمْ إِلَّا تَوَاتَبْتُمْ فِي هَذِهِ النَّارِ فَقَامَ نَاسٌ فَتَحَجَّزُوا فَلَمَّا ظَنَّ أَنَّهُمْ وَاثِبُونَ قَالَ أَمْسِكُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ فَإِنَّمَا كُنتُمْ أَمْرِحَ مَعَكُمْ فَلَمَّا قَدِمْنَا ذَكَرُوا ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ أَمْرِكُمْ مِنْهُمْ بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ فَلَا تَطِيعُوهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Cihâd 40 (h.no: 2863)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Cihâd 40 (h.no: 2893)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd 22 (h.no: 1016)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd, "B. lâ tâate li-mahlûki fi me'siyetillah" (h.no: 1012)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Cihâd 22 (h.no: 1012)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث سعيد الخدري صحيح	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Cihâd, "B. lâ tâate li-mahlûki li ma'siyeti'l-Hâlık" (h.no: 960)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. el-Cihâd 40 (h.no: 2863)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Cihâd 40 (h.no: 2330)

³⁶⁸ Bu bâbın ismi Kişnâvî ve Y. el-Hût tahkiklerinde "باب لَا طَاعَةَ لِلْمَخْلُوقِ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ" diye, M. Ali-İ. Atıyye tahkikinde "باب لَا طَاعَةَ لِلْمَخْلُوقِ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ" olarak ve M. Muhtar tahkikli nüshada da "باب لَا طَاعَةَ لِلْمَخْلُوقِ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ" şeklinde gelmektedir. M. el-A'zamî tahkikli Sünen nüshasında "الله" kelimesi bulunmamaktadır.

25 - كتاب المناسك

(2) باب فرض الحج

(274) 2885 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُنِيرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُوَيْبَانَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ الْحُجُّ فِي كُلِّ عَامٍ قَالَ: "لَوْ فُلْتُ: نَعَمْ، لَوَجِبَتْ، وَلَوْ وَجِبَتْ، لَمْ تَقُومُوا بِهَا، وَلَوْ لَمْ تَقُومُوا بِهَا، غَدَبْتُمْ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. el-Menâsik 2 (h.no: 2885)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Menâsik 2 (h.no: 2916)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 2 (h.no: 1021)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik, "B. farzı'l-hacc" (h.no: 1016)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 2 (h.no: 1017)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, "B. farzı'l-hacc" (h.no: 964)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ قَوِيٌّ	İbn Mâce, E. el-Menâsik 2 (h.no: 2885)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Menâsik 2 (h.no: 2350)

(9) بَاب الْحَجِّ، عَنِ الْمَيْتِ

(275) 2904 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الصَّنَعَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ: أَنْبَأَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ سَلِيمَانَ

الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: أَحُجُّ عَنْ أَبِي؟ قَالَ: «نَعَمْ حُجَّ عَنْ أَبِيكَ، فَإِنْ لَمْ تَرُدَّهُ خَيْرًا، لَمْ تَرُدَّهُ شَرًّا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Menâsik 9 (h.no: 2904)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Menâsik 9 (h.no: 2936)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 8 (h.no: 1029)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik, “el-haccı ‘ani’l-meyyit” (h.no: 1024)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 8 (h.no: 1024)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	الإسناد صحيح	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, “B. el-haccı ‘ani’l-meyyit” (h.no: 972)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح موقوف	İbn Mâce, E. el-Menâsik 9 (h.no: 2904)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح الإسناد	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Menâsik 9 (h.no: 2365)

(14) بَابُ الْإِحْرَامِ

(276) 2916 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ الْعَدَنِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَزِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ

عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، كَانَ «إِذَا أَدْخَلَ رِجْلَهُ فِي الْعَزْرِ، وَاسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ، أَهَلَ مِنْ عِنْدِ مَسْجِدِ ذِي

الْحَلِيفَةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. el-Menâsik 14 (h.no: 2916)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Menâsik 14 (h.no: 2948)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 11 (h.no: 1033)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik, "B. el-İhrâm" (h.no: 1028)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 11 (h.no: 1028)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, "B. el-İhrâm" (h.no: 976)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، عبد العزيز بن محمد الدراوردي متابع.	İbn Mâce, E. el-Menâsik 14 (h.no: 2916)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Menâsik 14 (h.no: 2375)

(277) 2917 – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، وَعُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ أَبِي يُونُسَ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ مَنَافٍ، عَنْ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ أَبِي أَسَدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: إِنِّي عِنْدَ ثَفَنَاتِ نَاقَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، عِنْدَ الشَّجَرَةِ، فَلَمَّا اسْتَوَتْ بِهِ فَأَيْمَهُ، قَالَ: «لَيْتَكَ بِعُمْرَةَ وَحِجَّةٍ مَعًا» وَذَلِكَ فِي حَجَّةِ الْوُدَاعِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Menâsik 14 (h.no: 2917)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, E. el-Menâsik 14 (h.no: 2949)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 11 (h.no: 1034)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik, "B. el-İhrâm" (h.no: 1029)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 11 (h.no: 1029)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, "B. el-İhrâm" (h.no: 977)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Menâsik 14 (h.no: 2917)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح الإسناد	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Menâsik 14 (h.no: 2376)

(24) بَابُ الشَّرْطِ فِي الْحَجِّ 369

2937 (278) – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضَيْلٍ، وَوَكَيْعٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ضُبَاعَةَ، قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا شَاكِيَةٌ، فَقَالَ: «أَمَا تُرِيدِينَ الْحَجَّ، الْعَامَ؟» قُلْتُ: إِنِّي لَعَلِيلَةٌ، يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ "حُجِّي وَقُولِي: مَحَلِّي، حَيْثُ تَحْسِنِي"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجاله رجال الصحيح	İbn Mâce, K. el-Menâsik 24 (h.no: 2937)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رجاله رجال الصحيح	İbn Mâce, E. el-Menâsik 24 (h.no: 2970)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 14 (h.no: 1039)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثُهَا هَذَا صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik, "B. eş-şartı fi'l-hacc" (h.no: 1034)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثُهُمَا هَذَا صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 14 (h.no: 1034)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثُ ضِبَاعَةَ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيحِ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, "B. eş-şurûtu fi'l-hacc" (h.no: 981)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ، وَهَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ لَكِنَّهُ مَنْقُوعٌ فِي هَذِهِ الرَّوَايَةِ	İbn Mâce, E. el-Menâsik 24 (h.no: 2937)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Menâsik 24 (h.no: 2394)

³⁶⁹ M. Muhtar tahkikinde "الشَّرْطُ" kelimesinin çoğulu olan "الشَّرُوطُ" sözcüğü geçmektedir.

(29) بَابُ الرَّمْلِ حَوْلَ الْبَيْتِ

(279) 2950 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بَشِيرٍ ح وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ قَالَا ثَنَا

عُبَيْدُ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عَمْرِو بْنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا طَافَ بِالْبَيْتِ الطَّوْفَ الْأَوَّلِ رَمَلَ ثَلَاثَةَ وَمِثْسَى أَرْبَعَةَ مِنَ الْحِجْرِ إِلَى الْحِجْرِ.

وَكَانَ ابْنُ عَمْرِو يَفْعَلُهُ.

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. el-Menâsik 29 (h.no: 2950)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Menâsik 29 (h.no: 2983)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Menâsik 17 (h.no: 1042)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Menâsik, “B. er-rameli havle'l-beyt” (h.no: 1037)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Menâsik 17 (h.no: 1037)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ ابْنِ عَمْرِو صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, “B. er-rameli havle'l-beyt” (h.no: 984)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Menâsik 29 (h.no: 2950)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Menâsik 29 (h.no: 2405)

(32) باب فَضْلِ الطَّوَافِ

2956 (280) - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضِيلِ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ

بْنِ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ طَافَ بِالْبَيْتِ، وَصَلَّى رُكْعَتَيْنِ، كَانَ كَعَتَقِ رَقَبَةٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. el-Menâsik 32 (h.no: 2956)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Menâsik 32 (h.no: 2989)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 18 (h.no: 1044)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik, "B. fazli't-tavâf" (h.no: 1039)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 18 (h.no: 1039)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث حسن	İbn Mâce, E. el-Menâsik 32 (h.no: 2956)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Menâsik 32 (h.no: 2411)

(37) بَابُ الْإِفْرَادِ بِالْحَجِّ

(281) 2966 – هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ الدَّرَاوَزِيُّ، وَحَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ،

عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ «أَفْرَدَ الْحَجَّ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناد حدیث جابر صحیح	İbn Mâce, K. el-Menâsik 37 (h.no: 2966)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناد حدیث جابر صحیح	İbn Mâce, E. el-Menâsik 37 (h.no: 2999)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 19 (h.no: 1045)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik, “B. el-ifrâdi bi'l-hacc” (h.no: 1040)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 19 (h.no: 1040)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حدیث جابر صحیح	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, B. el- ifrâdi bi'l-hacc” (h.no: 986)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. el-Menâsik 37 (h.no: 2966)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Menâsik 37 (h.no: 2419)

(40) بَاب التَّمَتُّعِ، بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ

(282) 2977 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ طَاوُسٍ، عَنْ سُرَاقَةَ بْنِ جُعْشَمٍ، قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، حَطِيبًا فِي هَذَا الْوَادِي، فَقَالَ: «أَلَا إِنَّ الْعُمْرَةَ، قَدْ دَخَلَتْ فِي الْحَجِّ، إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. el-Menâsik 40 (h.no: 2977)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Menâsik 40 (h.no: 3011)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Menâsik 22 (h.no: 1050)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Menâsik, "B. et-temettu' bi'l-'umrati ile'l-hacc" (h.no: 1045)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Menâsik 22 (h.no: 1045)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هذا إسناد رجاله محتج بهم في الصحيحين إن كان طاوس بن كيسان سمع من سراقَةَ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, "B. et-temettu' bi'l-'umrati ile'l-hacc" (h.no: 990)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناد رجاله ثقات لكنه منقطع	İbn Mâce, E. el-Menâsik 40 (h.no: 2977)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Menâsik 40 (h.no: 2429)

(45) بَابُ الْعُمْرَةِ فِي رَمَضَانَ

(283) 2991 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ بَيَانَ، وَجَابِرٍ،

عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ وَهْبِ بْنِ خَنْبِشٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «عُمْرَةٌ فِي رَمَضَانَ، تَعْدِلُ حَجَّةً»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده الطريق الأولى من طريق صحيح	İbn Mâce, K. el-Menâsik 45 (h.no: 2991)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Menâsik 45 (h.no: 3025)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 25 (h.no: 1053)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik, “B. el-‘umrati fî rama- zân” (h.no: 1048)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 25 (h.no: 1048)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد طريق ابن ماجه الأولى صحيح	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, “B. el-‘umrati fî rama- zân” (h.no: 993)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Menâsik 45 (h.no: 2991)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Menâsik 45 (h.no: 2440)

(58) باب الدّفع من عَرَفَة

(284) 3018 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ: أَنْبَأَنَا الثَّوْرِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: " قَالَتْ فُرَيْشٌ: نَحْنُ قَوَاطِنُ الْبَيْتِ، لَا نُجَاوِزُ الْحَرَمَ، فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: {ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ} [البقرة:

" [199

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ. وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ. وَ قَالَ: الْحَدِيثُ مَوْقُوفٌ، وَلَكِنْ حَكَمَهُ الرَّفْعُ؛ لِأَنَّهُ فِي شَأْنِ نَزْوَلِهِ	İbn Mâce, K. el-Menâsik 58 (h.no: 3018)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Menâsik 58 (h.no: 3053)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ مَوْقُوفٌ لَكِنْ حَكَمَهُ الرَّفْعُ لِأَنَّهُ فِي شَأْنِ سَبَبِ نَزْوَلِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 30 (h.no: 1059)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ مَوْقُوفٌ لَكِنْ حَكَمَهُ الرَّفْعُ لِأَنَّهُ فِي شَأْنِ سَبَبِ نَزْوَلِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik, "B. ed-def"ı min 'arafe" (h.no: 1054)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ مَوْقُوفٌ لَكِنْ حَكَمَهُ الرَّفْعُ لِأَنَّهُ فِي شَأْنِ سَبَبِ نَزْوَلِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 30 (h.no: 1054)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, "B. ed-def"ı min 'arafe" (h.no: 999)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Menâsik 58 (h.no: 3018)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Menâsik 58 (h.no: 2462)

(69) بَاب مَتَى يَقْطَعُ الْحَاجُّ التَّلْبِيَةَ³⁷⁰

(285) 3039 – حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ أَبُو بَشِيرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا حَمْرَةُ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ سَعِيدِ

بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ «لَبَّى حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعُقَبَةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. el-Menâsik 69 (h.no: 3039)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Menâsik 69 (h.no: 3075)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 33 (h.no: 1062)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik, “B. metâ yektau'l-haccü't-telbiye” (h.no: 1057)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 33 (h.no: 1057)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, “B. metâ yektau't-telbiye” (h.no: 1002)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناد ضعيف لضعف الحارث بن عمير البصري، لكنه متابع.	İbn Mâce, E. el-Menâsik 69 (h.no: 3039)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Menâsik 69 (h.no: 2482)

³⁷⁰ M. Muhtar tahkikli nüshada “الحاج” kelimesi bulunmamaktadır.

(71) بَابُ الْحَلْقِ

(286) 3045 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ

أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ ظَاهَرْتَ لِلْمُحَلِّقِينَ ثَلَاثًا، وَلِلْمُقَصِّرِينَ وَاحِدَةً؟ قَالَ: «إِنَّهُمْ لَمْ يَشْكُوا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. el-Menâsik 71 (h.no: 3045)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Menâsik 71 (h.no: 3081)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 34 (h.no: 1063)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik, “B. el-halk” (h.no: 1058)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 34 (h.no: 1058)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, “B. el-halk” (h.no: 1003)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. el-Menâsik 71 (h.no: 3045)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Menâsik 71 (h.no: 2488)

(74) بَاب مَنْ قَدَّمَ نُسْكًَا، قَبْلَ نُسْكَ³⁷¹

(287) 3052 – حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْمِصْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ أَبِي رِيَّاحٍ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ قَعَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَعِيَ يَوْمَ النَّحْرِ لِلنَّاسِ، فَجَاءَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَدْبِحَ؟ قَالَ: «لَا حَرَجَ» ثُمَّ جَاءَهُ آخَرُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي نَحَرْتُ، قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ؟ قَالَ: «لَا حَرَجَ» فَمَا سُئِلَ يَوْمَئِذٍ عَن شَيْءٍ، فَدِمَّ قَبْلَ شَيْءٍ، إِلَّا قَالَ: «لَا حَرَجَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Menâsik 74 (h.no: 3052)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح	İbn Mâce, E. el-Menâsik 74 (h.no: 3088)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 35 (h.no: 1064)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik, “B. ‘an kaddeme nüsükən kable nüsükın” (h.no: 1059)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 35 (h.no: 1059)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, “B. men kaddeme nüsükən kable nüsükın” (h.no: 1004)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. el-Menâsik 74 (h.no: 3052)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Menâsik 74 (h.no: 2495)

³⁷¹ Burada bulunan “من” harfi cerri, M. Ali-İ. Atiyye tahkikinde “عن” olarak geçmektedir.

(76) بَابِ الْخُطْبَةِ يَوْمَ النَّحْرِ

(288) 3057 – حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ تُوَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةٍ، عَنْ مُرَّةٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ عَلَى نَاقَتِهِ الْمُخَضَّرَةِ بِعَرَفَاتٍ فَقَالَ: «أَتَذَرُونَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا، وَأَيُّ شَهْرٍ هَذَا، وَأَيُّ بَلَدٍ هَذَا؟» قَالُوا: هَذَا بَلَدٌ حَرَامٌ، وَشَهْرٌ حَرَامٌ، وَيَوْمٌ حَرَامٌ قَالَ: "أَلَا وَإِنَّ أَمْوَالَكُمْ، وَدِمَاءَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ، كَحَرَمَةِ شَهْرِكُمْ هَذَا، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا، فِي يَوْمِكُمْ هَذَا، أَلَا وَإِنِّي فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ، وَأَكَاثِرُ بِكُمْ الْأَمَمِ، فَلَا تُسَوِّدُوا وَجْهِي، أَلَا وَإِنِّي مُسْتَنْقِذُ أَنْاسًا، وَمُسْتَنْقِذُ مِنِّي أَنْاسٌ، فَأَقُولُ: يَا رَبِّ أَصِيحَاي؟ فَيَقُولُ: إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا أَحَدْتُوا بَعْدَكَ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ³⁷²		İbn Mâce, K. el-Menâsik 76 (h.no: 3057)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Menâsik 76 (h.no: 3093)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 36 (h.no: 1066)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik, "B. el-hutbeti yevme'n-nahr" (h.no: 1061)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 36 (h.no: 1061)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, "B. el-hutbeti yevme'n-nahr" (h.no: 1007)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Menâsik 76 (h.no: 3057)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Menâsik 76 (h.no: 2499)

³⁷² Bu rivâyet, yine M. F. Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Beyrût ve Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi*'ndeki Kâhire baskılarında "إسناده صحيح" ifadesiyle zevâid rivâyet olarak geçmektedir.

(78) بَابُ الشُّرْبِ، مِنْ زُمَرَمَ

(289) 3061 – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ

بْنِ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ جَالِسًا، فَجَاءَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ جِئْتَ؟ قَالَ: مِنْ زُمَرَمَ، قَالَ: فَشَرِبْتَ مِنْهَا، كَمَا يَنْبَغِي؟

قَالَ: وَكَيْفَ؟ قَالَ: إِذَا شَرِبْتَ مِنْهَا، فَاسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ، وَاذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ، وَتَنَفَّسْ ثَلَاثًا، وَتَصَلِّغْ مِنْهَا، فَإِذَا فَرَعْتَ، فَاحْمِدِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ،

فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِنَّ آيَةَ مَا بَيْنَنَا، وَبَيْنَ الْمُنَافِقِينَ، إِنَّهُمْ لَا يَتَصَلَّوْنَ، مِنْ زُمَرَمَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	İbn Mâce, K. el-Menâsik 78 (h.no: 3061)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	İbn Mâce, E. el-Menâsik 78 (h.no: 3097)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 37 (h.no: 1068)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik, “B. eş-şürbi min mâi zemzeme” (h.no: 1063)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 37 (h.no: 1063)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, “B. eş-şürbi min zemzeme” (h.no: 1008)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. el-Menâsik 78 (h.no: 3061)
N. el-ELBÂNÎ		ضَعِيفٌ	Zaifü İbn Mâce, K. el-Menâsik 78 (h.no: 597)

(81) بَاب نُزُولِ الْمُحْصَبِ

(290) 3068 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ زُرَيْقٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ

إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «أَدَّجَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْلَةَ النَّفْرِ، مِنَ الْبَطْحَاءِ إِدْلَاجًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	İbn Mâce, K. el-Menâsik 81 (h.no: 3068)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	İbn Mâce, E. el-Menâsik 81 (h.no: 3104)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Menâsik 39 (h.no: 1071)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Menâsik, “B. nüzûlî'l-muhassabi” (h.no: 1066)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Menâsik 39 (h.no: 1066)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, “B. nüzûlî'l-muhassabi” (h.no: 1011)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح، وهذا سند قوي من أجل معاوية بن هشام وقد تويع وباقي رجاله ثقات	İbn Mâce, E. el-Menâsik 81 (h.no: 3068)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Menâsik 81 (h.no: 2506)

(93) بَابُ الرُّخْصَةِ فِي ذَلِكَ إِذَا لَمْ يُصَدِّ لَهُ

(291) 3092 – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّمِيمِيِّ،

عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ «أَعْطَاهُ حِمَارَ وَحْشٍ، وَأَمَرَهُ أَنْ يُفَرِّقَهُ فِي الرِّفَاقِ، وَهُمْ مُحْرَمُونَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Menâsik 93 (h.no: 3092)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, E. el-Menâsik 93 (h.no: 3129)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 46 (h.no: 1078)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik, “B. er-ruhsati fî zâlike izâ lem yüsad lehû” (h.no: 1073)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُ رِجَالِهِ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Menâsik 46 (h.no: 1073)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, “B. er-ruhsati fî zalike izâ lem yüsad lehû” (h.no: 1017)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح على وهم من سفیان بن عيينة في إسناده	İbn Mâce, E. el-Menâsik 93 (h.no: 3092)
N. el-ELBÂNÎ		إسناده معلول	Zaifü İbn Mâce, K. el-Menâsik 93 (h.no: 603)

(102) بَابُ أَجْرِ بُيُوتِ مَكَّةَ

(292) 3107 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي سَلَيْمَانَ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ نَضَلَةَ، قَالَ: «تُؤْفَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَأَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ، وَمَا تُدْعَى رِيَاحُ مَكَّةَ، إِلَّا السَّوَابِ، مَنْ احتَاجَ سَكَنَ، وَمَنْ اسْتَعَى أَسْكَنَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	İbn Mâce, K. el-Menâsik 102 (h.no: 3107)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	İbn Mâce, E. el-Menâsik 102 (h.no: 3144)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِهِ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Menâsik 48 (h.no: 1081)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِهِ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Menâsik, “B. ecri büyûti Mekke” (h.no: 1075)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِهِ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Menâsik 48 (h.no: 1076)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ مُسْلِمٍ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Menâsik, “B. ecri büyûti Mekke” (h.no: 1019)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. el-Menâsik 102 (h.no: 3107)
N. el-ELBÂNÎ		ضَعِيفٌ	Zaîfü İbn Mâce K. el-Menâsik 102 (h.no: 605)

26 - كتاب الأَصْحَابِي

(4) بَاب مَا يُسْتَحَبُّ مِنَ الْأَصْحَابِي

(293) 3129 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مَيْسَرَةَ بْنِ حَلْبَسٍ، قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ أَبِي سَعِيدٍ الزُّرْقِيِّ، صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى شِرَاءِ الصَّحَابَا، قَالَ يُونُسُ: فَأَشَارَ أَبُو سَعِيدٍ إِلَى كَبْشٍ أَدْعَمَ، لَيْسَ بِالْمُرْتَفِعِ، وَلَا الْمُنْضَعِ فِي جِسْمِهِ، فَقَالَ لِي: «اشْتَرِ لِي هَذَا، كَأَنَّهُ شَبَّهَهُ، بِكَبْشِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. el-Edâhî 4 (h.no: 3129)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edâhî 4 (h.no: 3167)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edâhî 4 (h.no: 1092)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edâhî, "B. mâ yüstehabbü mine'l-edâhî" (h.no: 1085)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edâhî 4 (h.no: 1087)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِهِ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el- Edâhî, "B. mâ yüstehabbü mine'l-edâhî" (h.no: 1032) ³⁷³
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Edâhî 4 (h.no: 3129)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edâhî 4 (h.no: 2552)

³⁷³ Söz konusu rivâyet, M. Muhtar tahkikli nüshada 1032 rakamı ile geçmekle birlikte, söz konusu eser-deki rivâyet rakamlamasına göre 1030. Hadis olması gerekmektedir.

(5) بَاب عَنْ كَمْ تُجْزِيُ الْبَدَنَةَ وَالْبَقْرَةَ³⁷⁴

(294) 3134 – حَدَّثَنَا هَنَادُ بْنُ السَّرِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبَّاسٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ أَبِي حَاضِرٍ الْأَزْدِيِّ،

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: «قَلَّتِ الْإِبِلُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَأَمَرَهُمْ، أَنْ يَنْحَرُوا الْبَقَرَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Edâhî 5 (h.no: 3134)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edâhî 5 (h.no: 3172)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edâhî 5 (h.no: 1093)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edâhî, “B. ed-duhâyâ bi'l-bakara” (h.no: 1086)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edâhî 5 (h.no: 1088)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Edâhî, “B. ed-duhâyâ bi'l-bakara” (h.no: 1031)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâid'den olduğu belirtilmiş	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Edâhî 5 (h.no: 3134)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edâhî 5 (h.no: 2556)

³⁷⁴ Bu bâb başlığı Kişnâvî tahkikinde “بَاب الْأَضَاحِي بِالْبَقْرِ” diye ve M. Ali-İ. Atıyye, Y. el-Hût ve M. Muhtar tahkiklerinde “بَاب الضَّحَا بِالْبَقْرِ” şeklindedir.

(10) بَاب مَنْ ضَحَّى بِشَاةٍ، عَنِ أَهْلِهِ

(295) 3148 – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: أَنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ

يَعْقِبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، جَمِيعًا عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ بِيَانٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ أَبِي سَرِيحَةَ، قَالَ: «حَمَلَنِي أَهْلِي عَلَى الْجَفَاءِ بَعْدَ مَا عَلِمْتُ مِنَ السُّنَّةِ، كَانَ أَهْلُ الْبَيْتِ يُضْحُونَ، بِالشَّاةِ وَالشَّاتَيْنِ، وَالآنَ يُبَخِّلُنَا جِيرَانُنَا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ مَوْثِقُونَ	İbn Mâce, K. el-Edâhî 10 (h.no: 3148)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edâhî 10 (h.no: 3186)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edâhî 9 (h.no: 1097)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edâhî, "B. men dahnâ bi-şâtin 'an ehlih" (h.no: 1090)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edâhî 9 (h.no: 1092)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ مَوْثِقُونَ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Edâhî, "B. men dahnâ bi-şâtin 'an ehlih" (h.no: 1035)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Edâhî 10 (h.no: 3148)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحُ الْإِسْنَادِ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edâhî 10 (h.no: 256456)

(15) بَابُ الْأَكْلِ مِنَ الْحُومِ الْأَصْحَايِ³⁷⁵

(296) 3158 - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ

اللَّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ «أَمَرَ مِنْ كُلِّ جَزُورٍ بِيَضْعَةٍ، فَجُعِلَتْ فِي قِدْرِ، فَأَكَلُوا مِنَ اللَّحْمِ، وَحَسَوْا مِنَ الْمَرْقِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ مُوثِقُونَ	İbn Mâce, K. el-Edâhî 15 (h.no: 3158)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edâhî 15 (h.no: 3196)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edâhî 12 (h.no: 1101)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edâhî, “B. el- ekli min lühûmi'd- dahâyâ” (h.no: 1094)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edâhî 12 (h.no: 1096)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Edâhî, “B. el- ekli min luhûmi'd- dahâyâ” (h.no: 1039)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ، وَهِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ مَتَابِعٌ	İbn Mâce, E. el-Edâhî 15 (h.no: 3158)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edâhî 15 (h.no: 2573)

³⁷⁵ Misbâh tahkiklerinde “الأصْحَايِ” kelimesi “الصَّحَايَا” şeklinde geçmektedir.

27 - كتاب الذبائح

(2) باب الفرعة، والعتيرة

(297) 3169 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ الْعَدَنِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ

عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «لَا فِرْعَةَ، وَلَا عَتِيرَةَ» قَالَ ابْنُ مَاجَةَ: هَذَا مِنْ فَرَائِدِ الْعَدَنِيِّ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ، وَرِجَالِهِ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zebâih 2 (h.no: 3169)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zebâih 2 (h.no: 3207)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zebâih 2 (h.no: 1103)
M ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zebâih, "B. el-ferâati ve'l-'atîra" (h.no: 1096)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zebâih 2 (h.no: 1098)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zebâih, "B. el-ferâati ve'l-'atîra" (h.no: 1041)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	صحيح	İbn Mâce, E. ez-Zebâih 2 (h.no: 3169)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zebâih 2 (h.no: 2584)

(13) بَابُ حُومِ الْحُمْرِ الْوَحْشِيَّةِ³⁷⁶

(298) 3193 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحَبَابِ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ قَالَ: حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ

جَابِرٍ، عَنِ الْمُقَدَّامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ الْكِنْدِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: «حَرَّمَ أَشْيَاءَ، حَتَّى ذَكَرَ الْحُمْرَ الْإِنْسِيَّةَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. ez-Zebâih 13 (h.no: 3193)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zebâih 13 (h.no: 3232)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zebâih 6 (h.no: 1109)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zebâih, “B. lühûmi'l-humuri'l-vahşiyye” (h.no: 1102)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zebâih 5 (h.no: 1103)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ الْمُقَدَّامِ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zebâih, “B. Lühûmi'l-humuri'l-ehliyye” (h.no: 1047)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zebâih 13 (h.no: 3193)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zebâih 13 (h.no: 2603)

³⁷⁶ Kişnâvî, Y. el-Hût ve M. Muhtar tahkikli nüshalarda “الوحشية” kelimesi yerine “الأهلية” sözcüğü bulunmaktadır. Bu bâb başlığı, M. el-A'zamî tahkikinde de “حُومُ الْحُمْرِ الْأَهْلِيَّةِ” şeklinde gelmektedir.

28 – كتاب الصَّيْد

(12) بَاب قَتْلِ الْوَزْغِ³⁷⁷

(299) 3231 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ سَائِبَةَ مَوْلَاةِ الْفَاكِهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ، أَنَّهَا دَخَلَتْ عَلَى عَائِشَةَ فَرَأَتْ فِي بَيْتِهَا رُحْمًا مَوْضُوعًا، فَقَالَتْ: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ مَا تَصْنَعِينَ بِهَذَا؟ قَالَتْ: نَقْتُلُ بِهِ هَذِهِ الْأَوْزَاعَ، فَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ أَخْبَرَنَا: «أَنَّ إِبْرَاهِيمَ لَمَّا أُلْقِيَ فِي النَّارِ، لَمْ تَكُنْ فِي الْأَرْضِ دَابَّةً، إِلَّا أَطْفَأَتِ النَّارَ، غَيْرَ الْوَزْغِ، فَإِنَّهَا كَانَتْ تَنْفُخُ عَلَيْهِ، فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِقَتْلِهِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ عَائِشَةَ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. es-Sayd 12 (h.no: 3231)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. es-Sayd 12 (h.no: 3271)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sayd 6 (h.no: 1118)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sayd, “B. katli'l-vezeğ” (h.no: 1111)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sayd 6 (h.no: 1112)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ عَائِشَةَ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. es-Sayd, “B. el-emri bi-katli'l-vezeğ” (h.no: 1055)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ دُونَ قِصَّةِ الرَّمْحِ، وَهَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. es-Sayd 12 (h.no: 3231)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sayd 12 (h.no: 2634)

³⁷⁷ Bu bâb başlığı, M. Muhtar tahkikinde “باب الأمر بقتل الوزغ” şeklinde geçmektedir.

(19) بَابُ الْغُرَابِ

(300) 3248 – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ النَّيْسَابُورِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ،

عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَمَرَ، قَالَ: "مَنْ يَأْكُلُ الْغُرَابَ؟ وَقَدْ سَمَّاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَاسْقًا، وَاللَّهُ مَا هُوَ مِنَ الطَّيِّبَاتِ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. es-Sayd 19 (h.no: 3248)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. es-Sayd 19 (h.no: 3289)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sayd 9 (h.no: 1122)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sayd, "B. el- ğurâb" (h.no: 1115)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. es-Sayd 9 (h.no: 1116)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. es-Sayd, "B. el- ğurâb" (h.no: 1059)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. es-Sayd 19 (h.no: 3248)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. es-Sayd 19 (h.no: 2646)

29 - كتاب الأَطْعَمَة

(1) بَابُ إِطْعَامِ الطَّعَامِ

(301) 3252 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْأَزْدِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: سَلِمَانَ بْنُ مُوسَى

قَالَ: حَدَّثَنَا عَنْ نَافِعٍ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو، كَانَ يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «أَفْشُوا السَّلَامَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَكُونُوا إِخْوَانًا، كَمَا أَمَرَكُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ. إِنْ كَانَ ابْنُ جُرَيْجٍ سَمِعَهُ مِنْ سَلِمَانَ بْنِ مُوسَى	İbn Mâce, K. el-Et'ime 1 (h.no: 3252)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ ابْنُ جُرَيْجٍ سَمِعَهُ مِنْ سَلِمَانَ بْنِ مُوسَى	İbn Mâce, E. el-Et'ime 1 (h.no: 3293)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ ابْنُ جُرَيْجٍ سَمِعَهُ مِنْ سَلِمَانَ بْنِ مُوسَى	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Et'ime 1 (h.no: 1124)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ ابْنُ جُرَيْجٍ سَمِعَهُ مِنْ سَلِمَانَ بْنِ مُوسَى	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Et'ime "B. it'âmi't-taâm" (h.no: 1117)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ ابْنُ جُرَيْجٍ سَمِعَهُ مِنْ سَلِمَانَ بْنِ مُوسَى	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Et'ime 1 (h.no: 1118)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ إِنْ كَانَ ابْنُ جُرَيْجٍ سَمِعَهُ مِنْ سَلِمَانَ بْنِ مُوسَى	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Et'ime "B. it'âmi't-taâm" (h.no: 1601) ³⁷⁸
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Et'ime 1 (h.no: 3252)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Et'ime 1 (h.no: 2649)

³⁷⁸ Bu rivâyet, M. Muhtar tahkikli Zevâid nüshasında 1601 rakamı ile yazılmakla birlikte, eserdeki rivâyet rakamlamasının sıralamasına göre 1061 rakamı ile gelmesi gerekmektedir..

(6) بَابُ الْأَكْلِ مُتَّكِنًا

(302) 3263 – حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارِ الْحَمِصِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَزْرِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُسْرِ³⁷⁹، قَالَ: أَهْدَيْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ شَاةً، فَجَعَلَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى رُكْبَتَيْهِ، يَأْكُلُ، فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ: مَا هَذِهِ الْجِلْسَةُ؟ فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ جَعَلَنِي عَبْدًا كَرِيمًا، وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا غَنِيْدًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Et'ıme 6 (h.no: 3263)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Et'ıme 6 (h.no: 3305)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Et'ıme 4 (h.no: 1128)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Et'ıme “B. el-eklü müttekien” (h.no: 1121)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Et'ıme 4 (h.no: 1122)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَشْرِ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Et'ıme “B. el-eklü müttekien” (h.no: 1065)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. el-Et'ıme 6 (h.no: 3263)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Et'ıme 6 (h.no: 2658)

³⁷⁹ Senette yer alan “عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُسْرِ” isimli râvî, M. Muhtar tahkikli nüshada “عبد الله بن بشر” olarak geçmektedir.

(8) بَاب الْأَكْلِ، بِالْيَمِينِ

(303) 3266 – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْهَيْفَلُ بْنُ زِيَادٍ قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ،

عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «لِيَأْكُلْ أَحَدُكُمْ بِيَمِينِهِ، وَلِيَشْرَبْ بِيَمِينِهِ، وَلِيَأْخُذْ بِيَمِينِهِ، وَلِيُعْطِ بِيَمِينِهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ، وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ، وَيُعْطِي بِشِمَالِهِ، وَيَأْخُذُ بِشِمَالِهِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Et'ime 8 (h.no: 3266)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Et'ime 8 (h.no: 3308)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Et'ime 6 (h.no: 1130)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Et'ime "B. el-ekli bi'l-yemîn" (h.no: 1123)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Et'ime 6 (h.no: 1124)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Et'ime "B. el-ekli bi'l-yemîn" (h.no: 1067)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لغيره، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. el-Et'ime 8 (h.no: 3266)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Et'ime 8 (h.no: 2661)

(26) بَابُ الدُّبَاءِ

(304) 3303 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حَمِيدٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: بَعَثْتُ مَعِيَ أُمَّ سَلِيمٍ، يَمْكُتِلُ فِيهِ رُطْبٌ، إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَلَمْ أَجِدْهُ، وَخَرَجَ قَرِيبًا إِلَى مَوْلَى لَهُ، دَعَاهُ، فَصَنَعَ لَهُ طَعَامًا، فَأَتَيْتُهُ وَهُوَ يَأْكُلُ، قَالَ: فَدَعَايَ لِأَكْلِ مَعَهُ، قَالَ: وَصَنَعَ ثَرِيدَةً بِلَحْمٍ وَقَرْعٍ، قَالَ: فَإِذَا هُوَ يُعْجِبُهُ الْقَرْعُ، قَالَ: «فَجَعَلْتُ أَجْمَعُهُ، فَأَذْنِيهِ مِنْهُ، فَلَمَّا طَعِمْنَا مِنْهُ، رَجَعَ إِلَى مَنْزِلِهِ، وَوَضَعْتُ الْمَكْتَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَجَعَلَ يَأْكُلُ وَيَقْسِمُ، حَتَّى فَرَغَ مِنْ آخِرِهِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Et'ime 26 (h.no: 3303)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ	İbn Mâce, E. el-Et'ime 25 (h.no: 3346)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Et'ime 16 (h.no: 1141)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Et'ime "B. ed-dübbâ" (h.no: 1134)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Et'ime 16 (h.no: 1135)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Et'ime "B. ed-dübbâ" (h.no: 1078)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Et'ime 26 (h.no: 3303)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Et'ime 26 (h.no: 2688)

(305) 3304 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ أَبِيهِ،

قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِي بَيْتِهِ، وَعِنْدَهُ هَذَا الدُّبَّاءُ، فَقُلْتُ أَيُّ شَيْءٍ هَذَا قَالَ: «هَذَا الْقَرْعُ، هُوَ الدُّبَّاءُ نُكِّرُ بِهِ طَعَامَنَا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Et'ıme 26 (h.no: 3304)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Et'ıme 25 (h.no: 3304)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Et'ıme 16 (h.no: 1142)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Et'ıme "B. ed-dübbâ" (h.no: 1135)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Et'ıme 16 (h.no: 1136)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Et'ıme "B. ed-dübbâ" (h.no: 1079)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Et'ıme 26 (h.no: 3304)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Et'ıme 26 (h.no: 2689)

380 (30) بَاب الْقَدِيدِ

(306) 3312 – حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُسَدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلٌ، فَكَلَّمَهُ، فَجَعَلَ تُرْعَدُ فَرَأَيْتُهُ، فَقَالَ لَهُ: «هَوْنٌ عَلَيْكَ، فَإِنِّي لَسْتُ بِمَلِكٍ، إِنَّمَا أَنَا ابْنُ امْرَأَةٍ تَأْكُلُ الْقَدِيدَ» قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: إِسْمَاعِيلُ وَحَدَّهُ، وَصَلَّهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Et'ime 30 (h.no: 3312)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Et'ime 29 (h.no: 3355)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Et'ime 20 (h.no: 1147)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Et'ime "B. el-kadîd" (h.no: 1140)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Et'ime 20 (h.no: 1141)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Et'ime "el-kadîd" (h.no: 1084)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Et'ime 30 (h.no: 3312)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Et'ime 30 (h.no: 2693)

³⁸⁰ Bu bâb başlığındaki "بَاب" kelimesi, M. Muhtar tahkikli nüshada bulunmamaktadır.

(41) بَاب النَّهْيِ عَنِ قِرَانِ التَّمْرِ

(307) 3332 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْحَزَّارِيُّ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنِ سَعْدِ، مَوْلَى

أَبِي بَكْرٍ، وَكَانَ سَعْدٌ يَخْدُمُ النَّبِيَّ ﷺ، وَكَانَ يُعْجِبُهُ حَدِيثُهُ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ: «نَهَى عَنِ الْإِقْرَانِ» يَعْنِي فِي التَّمْرِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Et'ime 41 (h.no: 3332)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Et'ime 40 (h.no: 3375)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Et'ime 29 (h.no: 1156)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Et'ime "B. en-nehî 'an kırâni't-temr" (h.no: 1149)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Et'ime 29 (h.no: 1150)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Et'ime "B. en-nehî 'an kırâni't-temr" (h.no: 1093)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لغيره، وَهَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. el-Et'ime 41 (h.no: 3332)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Et'ime 41 (h.no: 2708)

381 (44) بَابُ الْحَوَارِيِّ

(308) 3335 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: سَأَلْتُ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ: هَلْ رَأَيْتَ النَّبِيَّ؟ قَالَ: «مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ، حَتَّى فُيِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ» فَقُلْتُ: فَهَلْ كَانَ لَهُمْ مَنَاجِلُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: «مَا رَأَيْتُ مُنْجَلًا، حَتَّى فُيِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ»، قُلْتُ: فَكَيْفَ كُنْتُمْ تَأْكُلُونَ الشَّعِيرَ غَيْرَ مَنْحُولٍ؟ قَالَ: «نَعَمْ كُنَّا نَنْفُخُهُ، فَيَطِيرُ مِنْهُ مَا طَارَ، وَمَا بَقِيَ تَرَيْنَاهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادٌ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Et'ime 44 (h.no: 3335)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Et'ime 43 (h.no: 3335)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Et'ime 31 (h.no: 1158)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Et'ime "B. el-Huvvârâ" (h.no: 1151)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Et'ime 31 (h.no: 1152)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ/رِجَالُهُ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Et'ime "B. el-Huvvârâ" (h.no: 1095)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Et'ime 44 (h.no: 3335)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Et'ime 44 (h.no: 2711)

³⁸¹ Bu bâb başlığı, M. el-A'zamî tahkikli *Sünen* nüshasında "باب الحواری" şeklinde gelmektedir.

(61) بَابُ أَكْلِ الثَّمَارِ

(309) 3368 – حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارِ الْحُمْصِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ

الرَّحْمَنِ بْنِ عَزِقٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، قَالَ أَهْدَيْ لِلنَّبِيِّ ﷺ، عِنْتٌ مِنَ الطَّائِفِ، فَدَعَانِي فَقَالَ: «خُذْ هَذَا الْعُنُقُودَ، فَأُبْلِغْهُ أُمَّكَ» فَأَكَلْتُهُ قَبْلَ أَنْ أُبْلِغَهُ إِيَّاهَا، فَلَمَّا كَانَ بَعْدَ لَيْلٍ، قَالَ لِي: «مَا فَعَلَ الْعُنُقُودُ؟ هَلْ أَبْلَغْتَهُ أُمَّكَ؟» قُلْتُ: لَا. قَالَ: فَسَمَّانِي عُذْرًا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Et'ime 61 (h.no: 3368)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Et'ime 60 (h.no: 3411)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Et'ime 43 (h.no: 1173)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Et'ime "B. ekli's-simâr" (h.no: 1166)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Et'ime 43 (h.no: 1167)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Et'ime "B. ekli's-simâr" (h.no: 1110)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	İسناده ضعيف	İbn Mâce, E. el-Et'ime 61 (h.no: 3368)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. el-Et'ime 61 (h.no: 674)

30 - كتاب الأشرية

(2) باب مَنْ شَرِبَ الْحَمْرَ فِي الدُّنْيَا، لَمْ يَشْرِبْهَا فِي الآخِرَةِ³⁸²

(310) 3374 - حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ وَقْدٍ، أَنَّ خَالِدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

حُسَيْنٍ، حَدَّثَهُ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ شَرِبَ الْحَمْرَ فِي الدُّنْيَا، لَمْ يَشْرِبْهَا فِي الآخِرَةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVAİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Eşribe 2 (h.no: 3374)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Eşribe 2 (h.no: 3417)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Eşribe 2 (h.no: 1177)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Eşribe, "B. men şeribe'l-hamra fi'd-dünya lem yeş-rabhâ fi'l-âhire" (h.no: 1170)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Eşribe 2 (h.no: 1171)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد أبي هريرة صحيح ورجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Eşribe, "B. men şeribe'l-hamra fi'd-dünya lem yeş-rabhâ fi'l-âhire" (h.no: 1114)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح بسابقه، وهذا إسناده حسن	İbn Mâce, E. el-Eşribe 2 (h.no: 3374)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Eşribe 2 (h.no: 2735)

³⁸² M. el-Kişnâvî tahkikli *Misbâh* nüshasında, bu bâbın son kısmında bulunan "إِلَّا مَنْ يَتُوبُ" ifadesi yer almaktadır.

(9) بَابُ كُلِّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ³⁸³

(311) 3388 – حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ هَانِئٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ

ابْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: "كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ".

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ مَاجَةَ: هَذَا حَدِيثُ الْمِصْرِيِّينَ.

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Eşribe 9 (h.no: 3388)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ	İbn Mâce, K. el-Eşribe 9 (h.no: 3431)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Eşribe 6 (h.no: 1182)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Eşribe, "B: küllü müsikirin harâmün" (h.no: 1175)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Eşribe 6 (h.no: 1176)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ ابْنِ مَسْعُودٍ حَسَنٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Eşribe, "Küllü müsikirin harâmün" (h.no: 1118)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	صَحِيحٌ لغيره، وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ فِي الْمَتَابِعَاتِ وَالشَّوَاهِدِ	İbn Mâce, E. el-Eşribe 9 (h.no: 3388)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Eşribe 9 (h.no: 2749)

³⁸³ Bu bâb başlığında bulunan "بَابٌ" kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

3389 (312) - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ الرَّقِّيُّ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ حَيَّانَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ يَعْلَى بْنِ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: "كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ عَلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ". وَهَذَا حَدِيثُ الرَّقِيِّينَ.

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. el-Eşribe 9 (h.no: 3389)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Eşribe 9 (h.no: 3432)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Eşribe 6 (h.no: 1183)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Eşribe, "B: küllü müskirin harâmün" (h.no: 1176)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Eşribe 6 (h.no: 1177)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سَفْيَانَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Eşribe, "Küllü müskirin harâmün" (h.no: 1119)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره	İbn Mâce, E. el-Eşribe 9 (h.no: 3389)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح ³⁸⁴	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Eşribe 9 (h.no: 2750)

³⁸⁴ N. Elbâni'ye göre rivâyetin "...على كلِّ مؤمنٍ" kısmı zayıftır.

(13) بَابُ النَّهْيِ عَنِ نَبِيذِ الْأَوْعِيَةِ³⁸⁵

(313) 3401 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ

أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: «نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، أَنْ يُنْبَذَ فِي النَّقِيرِ، وَالْمَرْقَتِ، وَالِدُبَابِ، وَالْحُنْتَمَةِ» وَقَالَ: «كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Eşribe 13 (h.no: 3401)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Eşribe 13 (h.no: 3444)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Eşribe 8 (h.no: 1185)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Eşribe, “B. en-nehyi ‘an-nebîzi'l-ev’iye” (h.no: 1178)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Eşribe 8 (h.no: 1179)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Eşribe, “en-nehyi ‘an-nebîzi'l-ev’iye” (h.no: 1121)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لَغَيْرِهِ، وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. el-Eşribe 13 (h.no: 3401)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Eşribe 13 (h.no: 2762)

³⁸⁵ Bu bâb başlığında bulunan “ناب” kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(16) بَابُ تَحْمِيرِ الْإِنَاءِ

(314) 3411 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَيَانَ الْوَاسِطِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي

هُرَيْرَةَ، قَالَ: «أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، بِتَعْطِيبَةِ الْإِنَاءِ، وَإِكْفَاءِ السِّقَاءِ، وَإِكْفَاءِ الْإِنَاءِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Eşribe 16 (h.no: 3411)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Eşribe 16 (h.no: 3454)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Eşribe 11 (h.no: 1188)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Eşribe, “B. tahmîri'l-inâi” (h.no: 1181)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Eşribe 11 (h.no: 1182)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Eşribe, “tah- mîri'l-inâi” (h.no: 1124)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Eşribe 16 (h.no: 3411)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Eşribe 16 (h.no: 277150)

(17) بَابُ الشَّرْبِ فِي آنِيَةِ الْفِضَّةِ³⁸⁶

(315) 3415 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ امْرَأَةِ

ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَنْ شَرِبَ فِي إِنَاءٍ فِضَّةٍ، فَكَأَنَّمَا يُجْرَجُ فِي بَطْنِهِ، نَارَ جَهَنَّمَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Eşribe 17 (h.no: 3415)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Eşribe 17 (h.no: 3458)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Eşribe 12 (h.no: 1190)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Eşribe, “B. şürbi fi inâi'l- fiddati” (h.no: 1183)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Eşribe 12 (h.no: 1184)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ طَرِيقُ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Eşribe, “B. eş- şürbi fi âniyeti'l- fiddati” (h.no: 1126)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Eşribe 17 (h.no: 3415)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Eşribe 17 (h.no: 2774)

³⁸⁶ Burada bulunan “آنية” kelimesi, M. Ali-İ. Atıyye tahkikinde “إناء” şeklinde geçmektedir.

(23) بَابُ التَّنْفُسِ فِي الْإِنَاءِ

(316) 3427 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ أَبِي ذُبَابٍ، عَنْ عَمِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ، فَلَا يَتَنَفَّسْ فِي الْإِنَاءِ، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَعُودَ، فَلْيُنَحِ الْإِنَاءَ، ثُمَّ لِيَعُدْ إِنْ كَانَ يُرِيدُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناد حديث أبي هريرة صحيح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Eşribe 23 (h.no: 3427)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Eşribe 23 (h.no: 3470)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Eşribe 15 (h.no: 1193)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Eşribe, “B. et-teneffüsi fi'l-inâi” (h.no: 1186)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Eşribe 15 (h.no: 1187)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث أبي هريرة صحيح، ورجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Eşribe, “B. et-teneffüsi fi'l-inâi” (h.no: 1129)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	إسناده حسن	İbn Mâce, E. el-Eşribe 23 (h.no: 3427)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Eşribe 23 (h.no: 2784)

31 - كتاب الطب

(1) باب ما أنزل الله داءً، إلا أنزل له شفاءً³⁸⁷

(317) 3436 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَهَيْشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ، قَالَ: شَهِدْتُ الْأَعْرَابَ يَسْأَلُونَ النَّبِيَّ ﷺ: أَعْلَيْنَا حَرْجٌ فِي كَذَا؟ أَعْلَيْنَا حَرْجٌ فِي كَذَا؟ فَقَالَ لَهُمْ: «عِبَادَ اللَّهِ، وَضَعَ اللَّهُ الْحَرْجَ، إِلَّا مَنْ افْتَرَضَ، مِنْ عَرَضِ أَخِيهِ شَيْئًا، فَذَلِكَ الَّذِي حَرْجٌ» فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ: هَلْ عَلَيْنَا جُنَاحٌ أَنْ لَا نَتَدَاوَى؟ قَالَ: «تَدَاوُوا عِبَادَ اللَّهِ، فَإِنَّ اللَّهَ، سُبْحَانَهُ، لَمْ يَضَعْ دَاءً، إِلَّا وَضَعَ مَعَهُ شِفَاءً، إِلَّا الْأَهْرَمَ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا خَيْرٌ مَا أُعْطِيَ الْعَبْدُ قَالَ: «خُلُقٌ حَسَنٌ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. et-Tıb 1 (h.no: 3436)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. et-Tıb 1 (h.no: 3479)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 1 (h.no: 1197)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb, "B. mâ enzele'llahu dâen illâ enzele lehû şifâen" (h.no: 1190)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 1 (h.no: 1191)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد طريق ابن ماجه صحيح رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb, "mâ enzele'llahu dâen illâ enzele lehû devâen" (h.no: 1133)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحيح	İbn Mâce, E. et-Tıb 1 (h.no: 3436)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tıb 1 (h.no: 2789)

³⁸⁷ M. Muhtar tahkikli Zevâid nüshasında "شفاء" kelimesi yerine "دواء" sözcüğü geçmektedir.

(318) 3438 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ،

عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَا أَنْزَلَ اللَّهُ دَاءً، إِلَّا أَنْزَلَ لَهُ دَوَاءً»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ صَحِيحٌ. وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. et-Tıb 1 (h.no: 3438)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. et-Tıb 1 (h.no: 3481)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tıb 1 (h.no: 1198)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tıb, “B. mâ enzele'llahu dâen illâ enzele lehû şifâen” (h.no: 1191)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tıb 1 (h.no: 1192)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb, “mâ enzele'llahu dâen illâ enzele lehû devâen” (h.no: 1134)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ، وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. et-Tıb 1 (h.no: 3438)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tıb 1 (h.no: 2790)

(3) بَابُ الْحَمِيَّةِ

(319) 3443 – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ ثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ ثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ صَيْفِي (من ولد صُهَيْبٍ) عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ صُهَيْبٍ قَالَ قَدِمْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَبَيْنَ يَدَيْهِ خَبِزٌ وَقَمْرٌ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ ادْنُ فَكُلْ فَأَخَذْتُ أَكَلْتُ مِنَ التَّمْرِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ تَأْكُلُ تَمْرًا وَبِكَ رَمَدٌ قَالَ فَقُلْتُ إِنِّي أَمْضِغُ مِنْ نَاحِيَةِ أُخْرَى فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. et-Tıb 3 (h.no: 3443)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Tıb 3 (h.no: 3486)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 3 (h.no: 1201)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb, “B. el-hımye” (h.no: 1194)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 3 (h.no: 1195)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb, “el-hımye” (h.no: 1136)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. et-Tıb 3 (h.no: 3443)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tıb 3 (h.no: 2793)

(5) بَابُ التَّلْبِينَةِ³⁸⁸

(320) 3446 – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي الْخُصِيبِ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ أَيْمَنَ بْنِ نَابِلٍ، عَنِ امْرَأَةٍ، مِنْ قُرَيْشٍ يُقَالُ لَهَا كَلْتُمْ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «عَلَيْكُمْ بِالْبَعْضِ النَّافِعِ التَّلْبِينَةِ» يَعْنِي الْحَسَاءَ قَالَتْ: «وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اشْتَكَى أَحَدٌ مِنْ أَهْلِهِ، لَمْ تَزَلِ الْبُرْمَةُ عَلَى النَّارِ، حَتَّى يَنْتَهِيَ أَحَدُ طَرَفَيْهِ، يَعْنِي يَبْرَأُ أَوْ يَمُوتُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. et-Tıb 5 (h.no: 3446)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor		İbn Mâce, E. et-Tıb 3 (h.no: 3489)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 5 (h.no: 1203)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb, “B. et-Telbîne” (h.no: 1196)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 5 (h.no: 1197)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb, “et-Telbîne” (h.no: 1138)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده ضعيف	İbn Mâce, E. et-Tıb 5 (h.no: 3446)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف الإسناد	Zaifü İbn Mâce, K. et-Tıb 5 (h.no: 690)

³⁸⁸ Bu bâb başlığında bulunan “باب” kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(7) بَابُ الْعَسَلِ 389

(321) 3452 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحَبَابِ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي

الأخوص، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "عَلَيْكُمْ بِالشِّفَاءَيْنِ: الْعَسَلِ، وَالْقُرْآنِ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. et-Tıb 7 (h.no: 3452)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Tıb 7 (h.no: 3495)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 7 (h.no: 1207)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb, "B. el-'Asel" (h.no: 1200)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 7 (h.no: 1201)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الشَّيْخَيْنِ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb, "el-'Asel" (h.no: 1142)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ مُوقِفًا	İbn Mâce, E. et-Tıb 7 (h.no: 3452)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف - والصحيح موقوف -	Zaifü İbn Mâce, K. et-Tıb 7 (h.no: 693)

³⁸⁹ Bu bâb başlığında bulunan "باب" kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(8) بَابُ الْكَمَاءِ وَالْعَجْوَةِ³⁹⁰

(322) 3456 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُشَمْعَلُ بْنُ إِسَاسِ الْمُرَيْزِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ سُلَيْمٍ، قَالَ سَمِعْتُ زَافِعَ بْنَ عَمْرٍو الْمُرَيْزِيَّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «الْعَجْوَةُ وَالصَّخْرَةُ، مِنَ الْجَنَّةِ» قَالَ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ: «حَفِظْتُ الصَّخْرَةَ مِنْ فِيهِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. et-Tıb 8 (h.no: 3456)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. et-Tıb 8 (h.no: 3500)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 8 (h.no: 1210)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb, “B. el-kem'e ve'l-'acve” (h.no: 1203)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 8 (h.no: 1203)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا صَحِيحُ الْإِسْنَادِ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb, “el-kem'e vel'acve” (h.no: 1145)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	رجالہ ثقات	İbn Mâce, E. et-Tıb 8 (h.no: 3456)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. et-Tıb 8 (h.no: 695)

³⁹⁰ Bu bâb başlığında bulunan “باب” kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(14) بَاب دَوَاءِ عِرْقِ النَّسَاءِ³⁹¹

(323) 3463 – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَرَاشِدُ بْنُ سَعِيدِ الرُّمَلِيِّ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ سِيرِينَ، أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «شِفَاءُ عِرْقِ النَّسَاءِ، أَلْبَةُ شَاةٍ أَعْرَابِيَّةٍ نَذَابٌ، ثُمَّ تُحْزَرُ ثَلَاثَةَ أَجْزَاءٍ، ثُمَّ يُشْرَبُ عَلَى الرَّبِيقِ، فِي كُلِّ يَوْمٍ جُزْءًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. et-Tıb 14 (h.no: 3463)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. et-Tıb 14 (h.no: 3508)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 11 (h.no: 1214)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb, “B. devâi ‘ırkı’n-nisâ” (h.no: 1207)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 11 (h.no: 1207)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرَطِ الشَّيْخِينَ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb, “‘İrki’n-nisâ” (h.no: 1149)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Tıb 14 (h.no: 3463)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tıb 14 (h.no: 2805)

³⁹¹ Bu bâb başlığı, M. Muhtar tahkikli nüshada “عرق النساء” şeklinde gelmektedir.

(18) باب الحُمَّى 392

(324) 3470 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ الْأَشْعَرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ عَادَ مَرِيضًا، وَمَعَهُ أَبُو هُرَيْرَةَ مِنْ وَعْكَ كَانَ بِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "أَبْشِرْ فَإِنَّ اللَّهَ يَقُولُ: هِيَ نَارِي أَسْلَطْتُهَا عَلَى عَبْدِي الْمُؤْمِنِ فِي الدُّنْيَا، لِتَكُونَ حَظَّهُ مِنَ النَّارِ، فِي الْآخِرَةِ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. et-Tıb 18 (h.no: 3470)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	İbn Mâce, E. et-Tıb 18 (h.no: 3515)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 12 (h.no: 1216)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb, "B. el-hummâ" (h.no: 1209)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مُوْتَقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 12 (h.no: 1209)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor		Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb, "ırku'n-nisâ" (h.no: 1151)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده جيد	İbn Mâce, E. et-Tıb 18 (h.no: 3470)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tıb 18 (h.no: 2811)

³⁹² Bu rivâyet, M. Muhtar tahkikinde "عرق النساء" bâb başlığı altında gelmektedir.

(19) بَابِ الْحَمَى مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ، فَأَبْرُدُوهَا بِالْمَاءِ³⁹³

(325) 3475 – حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ يَحْيَى بْنُ خَلْفٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي

هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «الْحَمَى كَبِيرٌ مِنْ كَبِيرِ جَهَنَّمَ، فَتَنَحُّوهَا عَنْكُمْ بِالْمَاءِ الْبَارِدِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. et-Tıb 19 (h.no: 3475)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. et-Tıb 19 (h.no: 3520)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 13 (h.no: 1217)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb, “B. el-hummâ min feyhü cehenneme, febradûhâ bi'l-mâi” (h.no: 1210)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 13 (h.no: 1210)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb, “el-hummâ min feyhü cehenneme febradûhâ bi'l-mâi” (h.no: 1152)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لِغَيْرِهِ، وَهَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنَّ الْحَسَنَ – وَهُوَ ابْنُ أَبِي الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ – مَدْلَسٌ وَلَمْ يَصْرَحْ بِسَمَاعِهِ مِنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَفِي سَمَاعِهِ مِنْهُ خِلَافٌ	İbn Mâce, E. et-Tıb 19 (h.no: 3475)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tıb 19 (h.no: 2816)

³⁹³ Bu bâb başlığında bulunan “بَابِ” kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(21) بَاب مَوْضِعِ الْحِجَامَةِ³⁹⁴

(326) 3485 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ:

«سَقَطَ عَنْ فَرَسِهِ عَلَى جِدْعٍ، فَأَنْفَكْتُ قَدَمَهُ» قَالَ وَكَيْعٌ: يَعْنِي أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اخْتَجَمَ عَلَيْهَا مِنْ وَثَاءِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ طَلْحَةَ بْنَ نَافِعٍ سَمِعَ مِنْ جَابِرٍ	İbn Mâce, K. et-Tıb 21 (h.no: 3485)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ سَمِعَ مِنْ جَابِرٍ	İbn Mâce, E. et-Tıb 21 (h.no: 3530)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ سَمِعَ مِنْ جَابِرٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tıb 15 (h.no: 1220)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ سَمِعَ مِنْ جَابِرٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tıb, “B. mev-di'ı'l-hicâme” (h.no: 1213)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ سَمِعَ مِنْ جَابِرٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tıb 15 (h.no: 1213)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ جَابِرٍ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ طَلْحَةَ بْنَ نَافِعٍ سَمِعَ مِنْ جَابِرٍ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb, “mev-di'ı'l-hicâme” (h.no: 1154)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادٌ قَوِي	İbn Mâce, E. et-Tıb 21 (h.no: 3485)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tıb 21 (h.no: 2823)

³⁹⁴ Bu bâb başlığında bulunan “بَاب” kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(24) بَاب مِّنِ اَكْتَوَى ³⁹⁵

(327) 3492 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ غُنْدَرٌ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شَمِيْلٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعْدِ بْنِ زُرَّارَةَ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ عَمِّي يَجِي، وَمَا أَدْرَكْتُ رَجُلًا مِّنَّا بِهِ شَبِيهًا، يُحَدِّثُ النَّاسَ أَنَّ أَسْعَدَ بْنَ زُرَّارَةَ، وَهُوَ جَدُّ مُحَمَّدٍ مِنْ قِبَلِ أُمِّهِ، أَنَّهُ أَخَذَهُ وَجَعٌ فِي حَلْقِهِ، يُقَالُ لَهُ الذُّبْحَةُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَأُبْلِغَنَّ أَوْ لَأُبْلِيَنَّ فِي أَبِي أَمَامَةَ عُذْرًا» فَكَوَاهُ بِيَدِهِ فَمَاتَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ "مِيتَةٌ سَوُّهُ لِلْيَهُودِ، يَفْوَلُونَ: أَفَلَا دَفَعَ عَنْ صَاحِبِهِ، وَمَا أَمْلِكُ لَهُ، وَلَا لِنَفْسِي شَيْئًا"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA GEÇİYOR/GEÇMİYOR	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. et-Tıb 24 (h.no: 3492)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال الإسناد ثقات	İbn Mâce, E. et-Tıb 24 (h.no: 3537)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 17 (h.no: 1224)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb, "B. me-ni'ktevâ" (h.no: 1217)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 17 (h.no: 1217)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هذا إسناد صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb, "el-iktevâ" (h.no: 1159)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح	İbn Mâce, E. et-Tıb 24 (h.no: 3492)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tıb 24 (h.no: 2830)

³⁹⁵ Bu bâb başlığında bulunan "من" kelimesi, M. Muhtar tahkikli nüshada yer almamaktadır.

(32) بَابُ الْعَيْنِ³⁹⁶

(328) 3509 – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الرَّهْرِيِّ، عَنِ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ بْنِ حُنَيْفٍ، قَالَ: مَرَّ عَامِرُ بْنُ رَبِيعَةَ بِسَهْلٍ بْنِ حُنَيْفٍ، وَهُوَ يَغْتَسِلُ فَقَالَ: لَمْ أَرَ كَالْيَوْمِ، وَلَا جِلْدَ مَحَبَّةٍ فَمَا لَبِثَ أَنْ لُبِطَ بِهِ، فَأُلِيَ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ فَقِيلَ لَهُ: أَدْرَكَ سَهْلًا صَرِيحًا، قَالَ «مَنْ تَتَّهَمُونَ بِهِ» قَالُوا عَامِرَ بْنَ رَبِيعَةَ، قَالَ: «عَلَامَ يَفْتُلُ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ، إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مِنْ أَخِيهِ مَا يُعْجِبُهُ، فَلْيَدْعُ لَهُ بِالْبِرَّةِ» ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ، فَأَمَرَ عَامِرًا أَنْ يَتَوَضَّأَ، فَعَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ، وَرَكَّبَتْهُ وَدَاخِلَةَ إِزَارِهِ، وَأَمَرَهُ أَنْ يَصُبَّ عَلَيْهِ قَالَ سُفْيَانُ: قَالَ مَعْمَرٌ، عَنِ الرَّهْرِيِّ: وَأَمَرَهُ أَنْ يَكْفَأَ الْإِنَاءَ مِنْ خَلْفِهِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. et-Tıb 32 (h.no: 3509)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor		İbn Mâce, E. et-Tıb 32 (h.no: 3554)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ الْإِسْنَادُ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 21 (h.no: 1232)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ الْإِسْنَادُ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb, "B. el-'Ayn" (h.no: 1225)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ الْإِسْنَادُ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 21 (h.no: 1225)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ الْإِسْنَادُ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb," el-'Ayn" (h.no: 1166)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، هشام بن عمار قد توبع، وباقي رجاله ثقات	İbn Mâce, E. et-Tıb 32 (h.no: 3509)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tıb 32 (h.no: 2844)

³⁹⁶ Bu bâb başlığında bulunan "باب" kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(34) بَاب مَا رَخَّصَ فِيهِ مِنَ الرُّقَى³⁹⁷

(329) 3514 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَارَةَ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ

مُحَمَّدٍ، أَنَّ خَالِدَةَ بِنْتَ أَنَسٍ أُمَّ بَنِي حَزْمِ السَّاعِدِيَّةِ، جَاءَتْ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ: «فَعَرَّضْتُ عَلَيْهِ الرُّقَى، فَأَمَرَهَا بِهَا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. et-Tıb 34 (h.no: 3514)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناد حَدِيثُهَا صَحِيح	İbn Mâce, E. et-Tıb 34 (h.no: 3559)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	İسناد حَدِيثُهَا صَحِيح	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 22 (h.no: 1233)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	İسناد حَدِيثُهَا صَحِيح	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb, “B. mâ rahhasa fihi mine'r-rukâ” (h.no: 1226)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	İسناد حَدِيثُهَا صَحِيح	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 22 (h.no: 1226)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد خالدة صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb, “B. mâ rahhasa fihi mine'r-rukâ” (h.no: 1167)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده حسن	İbn Mâce, E. et-Tıb 34 (h.no: 3514)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. et-Tıb 34 (h.no: 705)

³⁹⁷ M. el-A'zamî tahkikli Sünen nüshasında “رخص” kelimesi “ارخص” şeklinde gelmektedir.

(35) بَاب رُقِيَةِ الْحَيَّةِ وَالْعُقْرَبِ³⁹⁸

(330) 3518 – حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ بُهْرَامَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ الْأَشْجَعِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: لَدَعْتُ عُقْرَبَ رَجُلًا، فَلَمْ يَنْمَ لَيْلَتَهُ، فَقِيلَ لِلنَّبِيِّ ﷺ، إِنَّ فَلَانًا لَدَعْتَهُ عُقْرَبَ، فَلَمْ يَنْمَ لَيْلَتَهُ، فَقَالَ: "أَمَا إِنَّهُ لَوْ قَالَ، حِينَ أَمْسَى: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، مَا صَرَّهُ لَدَغُ عُقْرَبٍ حَتَّى يُصْبِحَ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. et-Tıb 35 (h.no: 3518)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. et-Tıb 35 (h.no: 3563)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 23 (h.no: 1234)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb, "B. er-rukyeti mine'l-hayyeti ve'l-akrabi" (h.no: 1227)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 23 (h.no: 1227)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حديث أبي هريرة صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb, "Rukyeti'l-hayyeti ve'l-akrabi" (h.no: 1168)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناده حسن	İbn Mâce, E. et-Tıb 35 (h.no: 3518)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tıb 35 (h.no: 2852)

³⁹⁸ Bu bâb başlığı, Kişnâvî, M. Ali-İ. Atıyye ve Y. el-Hût tahkiklerinde "باب الرقية من الحية والعقرب" diye, M. Muhtar tahkikli nüshada ise "رقية العقرب والحية" şeklinde geçmektedir.

(43) بَاب مَنْ كَانَ يُعْجِبُهُ الْفَأَلُ وَيَكْرَهُ الطَّيْرَةَ³⁹⁹

(331) 3536 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ثُمَيْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ

أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: «كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُعْجِبُهُ الْفَأَلُ الْحَسَنُ، وَيَكْرَهُ الطَّيْرَةَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. et-Tıb 43 (h.no: 3536)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. et-Tıb 42 (h.no: 3581)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. Mâ yeüzü bihi mine'l-hummâ 27 (h.no: 1240)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tıb, “B. men kâne yu'cibühü'l-fe'lü ve yekrahü't-tiyera” (h.no: 1233)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tıb 27 (h.no: 1233)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حديث أبي هريرة صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb, “Kâne yu'cibühü'l-fe'lü ve yekrahü't-tiyera” (h.no: 1174)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناده حسن	İbn Mâce, E. et-Tıb 43 (h.no: 3536)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tıb 43 (h.no: 2864)

³⁹⁹ Bu bâb başlığında yer alan “بَاب مَنْ” kısmı, M. Muhtar tahkikinde bulunmamaktadır.

3539 (332) – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَخْوَصِ، عَنْ سِمَاكِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا عُدْوَى، وَلَا طَيْرَةَ، وَلَا هَامَةَ، وَلَا صَفَرَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناد حديث ابن عباس صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. et-Tıb 43 (h.no: 3539)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. et-Tıb 42 (h.no: 3584)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. mâ yeûzü bilî mine'l-hummâ 27 (h.no: 1241)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tıb, “B. men kâne yu'cibühü'l- fe'lü ve yekrahü't- tıyera” (h.no: 1234)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Tıb 27 (h.no: 1234)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث ابن عباس صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb, “Kâne yu'cibühü'l-fe'lü ve yekrahü't- tıyera” (h.no: 1175)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، سماك - وهو ابن حرب- في روايته عن عكرمة اضطراب، وقد تويع، وباقي رجال الإسناد ثقات.	İbn Mâce, E. et-Tıb 43 (h.no: 3539)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tıb 43 (h.no: 2867)

(44) بَابُ الْجُدَامِ

(333) 3543 – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي الزِّنَادِ، ح وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي الْحَصِيبِ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، جَمِيعًا عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ أُمِّهِ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْحُسَيْنِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «لَا تُدِيمُوا النَّظَرَ إِلَى الْمَجْدُومِينَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات	İbn Mâce, K. et-Tıb 44 (h.no: 3543)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. et-Tıb 43 (h.no: 3588)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. mâ yeüzü bihî mine'l-hummâ 28 (h.no: 1243)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb, "B. el-Cüzâmi" (h.no: 1236)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 28 (h.no: 1236)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb," el-Cüzâmi" (h.no: 1177)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده ضعيف	İbn Mâce, E. et-Tıb 44 (h.no: 3543)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tıb 44 (h.no: 2870)

(46) بَابُ الْفَرْعِ وَالْأَرْقِ وَمَا يَتَعَوَّذُ مِنْهُ

(334) 3548 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي عُيَيْنَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ قَالَ: لَمَّا اسْتَعْمَلَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الطَّائِفِ جَعَلَ يَعْزِضُ لِي شَيْءًا فِي صَلَاتِي حَتَّى مَا أُدْرِي مَا أَصَلِّي، فَلَمَّا رَأَيْتُ ذَلِكَ رَحَلْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «ابْنُ أَبِي الْعَاصِ؟» قُلْتُ: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: «مَا جَاءَ بِكَ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، عَرَضَ لِي شَيْءٌ فِي صَلَوَاتِي حَتَّى مَا أُدْرِي مَا أَصَلِّي قَالَ: «ذَاكَ الشَّيْطَانُ اذْنُهُ» فَدَنَوْتُ مِنْهُ، فَجَلَسْتُ عَلَى صُدُورِ قَدَمَيْ، قَالَ: فَضْرَبَ صَدْرِي بِيَدِهِ، وَتَفَلَّ فِي فَمِي وَقَالَ: «اخْرُجْ عَدُوَّ اللَّهِ» فَفَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَالَ: «الْحَقُّ بِعَمَلِكَ» قَالَ: فَقَالَ عُثْمَانُ: «فَلَعَمْرِي مَا أَحْسِبُهُ خَالِطَنِي بَعْدُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. et-Tıb 46 (h.no: 3548)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. et-Tıb 45 (h.no: 3593)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. mâ yeüzü bihî mine'l-hummâ, "B. el-Fezei ve'l-eraki ve mâ yüteavvezü minhü" (h.no: 1245)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb, "B. el-Fezei ve'l-eraki ve mâ yüteavvezü minhü" (h.no: 1238)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Tıb 29 (h.no: 1238)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Tıb, "el-Fezei ve'l-eraki ve mâ yüteavvezü minhü" (h.no: 1179)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده قوي	İbn Mâce, E. et-Tıb 46 (h.no: 3548)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Tıb 46 (h.no: 2874)

32 - كتاب اللباس

(2) بَاب مَا يَقُولُ الرَّجُلُ إِذَا لَبَسَ ثَوْبًا جَدِيدًا⁴⁰⁰

(335) 3558 - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مَهْدِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ: أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: رَأَى عَلَى عُمَرَ قَمِيصًا أبيضَ فَقَالَ: «تَوْبُكَ هَذَا غَسِيلٌ أَمْ جَدِيدٌ؟» قَالَ: لَا، بَلْ غَسِيلٌ. قَالَ: «الْبَسْ جَدِيدًا، وَعَشْ حَمِيدًا، وَمُتْ شَهِيدًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح	İbn Mâce, K. el-Libâs 2 (h.no: 3558)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Libâs 2 (h.no: 3603)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Libâs 2 (h.no: 1250)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Libâs, "B. mâ yekûlü izâ lebise sevben cedîden" (h.no: 1243)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Libâs 2 (h.no: 1243)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناد حديث ابن عمر صحيح	Zevâidü İbn Mâce, K. el-Libâs, "mâ yekûlü izâ lebise sevben cedîden" (h.no: 1183)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâid'den olduğu belirtilmiş	الحسين بن مهدي صدوق	İbn Mâce, E. el-Libâs 2 (h.no: 3558)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Libâs 2 (h.no: 2879)

(3) بَاب مَا تُحْيِي عَنْهُ مِنَ اللَّبَاسِ

⁴⁰⁰ Bu bâb başlığında yer alan "الرجل" kelimesi, Misbâh tahkiklerinde bulunmamaktadır.

(336) 3561 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعْمَرٍ، وَأَبُو أُسَامَةَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَمْرَةَ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: "نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ لَيْسَتَيْنِ: اشْتِمَالِ الصَّمَاءِ، وَالِاخْتِبَاءِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ، وَأَنْتَ مُفْضٍ فَرَجِكَ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	حديث عائشة صحيح. رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Libâs 3 (h.no: 3561)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Libâs 3 (h.no: 3606)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs 3 (h.no: 1251)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs, "B. mâ nühiye 'anhü mine'l- libâs" (h.no: 1244)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs 3 (h.no: 1244)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ عَائِشَةَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, K. el-Libâs, "mâ nü- hiye 'anhü mine'l- libâs" (h.no: 1184)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح بما قبله، وهذا إسناد حسن، سعد بن سعيد - وهو الأنصاري أخو يحيى بن سعيد - صدوق حسن الحدِيث، وباقِي رجاله ثقات	İbn Mâce, E. el-Libâs 3 (h.no: 3561)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Libâs 3 (h.no: 2882)

(7) بَابُ مَوْضِعِ الْإِزَارِ أَيْنَ هُوَ

(337) 3574 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ قَالَ: أُنْبَأَنَا شَرِيكٌ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ،

عَنْ حُصَيْنِ بْنِ قَبِيصَةَ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا سَفِيَّانَ بْنَ سَهْلٍ، لَا تُسْبِلَنَّ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُسْبِلِينَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح. رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Libâs 7 (h.no: 3574)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Libâs 7 (h.no: 3620)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs 7 (h.no: 1256)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs, “B. mevdı'ı'l-izâri .. eyne hüve?” (h.no: 1249)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs 7 (h.no: 1249)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناده حديث المغيرة صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, K. el-Libâs, “mevdı'ı'l-izâri eyne hüve” (h.no: 1189)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده ضعيف	İbn Mâce, E. el-Libâs 7 (h.no: 3574)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Libâs 2 (h.no: 2892)

(21) بَابُ كَرَاهِيَةِ الْمُعْصَفْرِ لِلرِّجَالِ⁴⁰¹

⁴⁰¹ Bu bâb başlığı, M. Muhtar tahkikli Zevâid nüshasında “النهي عن لبس المعصفر للرجال” şeklinde gelmektedir.

(338) 3601 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زَيْدٍ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ سُهَيْلٍ،

عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: «نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْمُقَدَّمِ» قَالَ يَزِيدُ: قُلْتُ لِلْحَسَنِ: مَا الْمُقَدَّمُ قَالَ: «الْمُشْبَعُ بِالْعَصْفَرِ»⁴⁰²

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Libâs 21 (h.no: 3601)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Libâs 20 (h.no: 3646)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Libâs 13 (h.no: 1263)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Libâs, “B. kerâhiyeti'l-muasferi li'r-ricâli” (h.no: 1256)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Libâs 13 (h.no: 1256)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناده حديث المغيرة صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, K. el-Libâs, “ennehyü an lebise'l-muasferi li'r-ricâli” (h.no: 1195)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغيره، وهذا إسناده ضعيف	İbn Mâce, E. el-Libâs 21 (h.no: 3601)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Libâs 21 (h.no: 2917)

(27) بَابُ صِفَةِ التَّعَالِ

⁴⁰² Kişnâvî, Y. el-Hût ve M. Muhtar tahkikli nüshalarda “بالمصفر” kelimesi “بالمصفر” şeklinde bulunmaktadır.

3614 (339) - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ قَالَ: «كَانَ لِنَعْلِ النَّبِيِّ ﷺ قِبَالَانِ مَنِيَّ شِرَاكُهُمَا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Libâs 27 (h.no: 3614)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Libâs 26 (h.no: 3658)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Libâs 17 (h.no: 1267)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Libâs, “B. Sıfati'n-niâl” (h.no: 1260)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Libâs 17 (h.no: 1260)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناده حديث ابن العباس صحيح، رجالہ ثقات	Zevâidü İbn Mâce, K. el-Libâs, “Sifa- tü'n-niâl” (h.no: 1198)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Libâs 27 (h.no: 3614)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Libâs 27 (h.no: 2927)

(29) بَابُ الْمَشْيِ فِي النَّعْلِ الْوَاحِدِ⁴⁰³

(340) 3617 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي

هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَمْشِي أَحَدُكُمْ فِي نَعْلٍ وَاحِدٍ، وَلَا خُفٍّ وَاحِدٍ لِيَخْلَعَهُمَا جَمِيعًا، أَوْ لِيَمِشَ فِيهِمَا جَمِيعًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Libâs 29 (h.no: 3617)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Libâs 28 (h.no: 3661)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs 18 (h.no: 1268)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs, “B. el-meşyi fi'n-na'li'l-vâhid” (h.no: 1261)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs 18 (h.no: 1261)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حديث أبي هريرة صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, K. el-Libâs, “el-êş-yi fi'n-na'li'l-vâhide” (h.no: 1199)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناده قوي	İbn Mâce, E. el-Libâs 29 (h.no: 3617)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Libâs 29 (h.no: 2930)

⁴⁰³ M. Muhtar tahkikinde, burada bulunan “الواحد” sözcüğünün müennesi olan “الواحدة” kelimesi yer almaktadır.

(30) بَابُ الْإِنْتِعَالِ قَائِمًا

(341) 3619 – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: «نَهَى

النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَنْتَعَلَ الرَّجُلُ قَائِمًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	أشار إلى أن الحديث من الزوائد ولم يتعرض للإسناد	İbn Mâce, K. el-Libâs 30 (h.no: 3619)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Libâs 29 (h.no: 3663)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs 19 (h.no: 1269)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs, “B. ennehü ‘ani'l-intiâli kâimen” (h.no: 1262)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs 19 (h.no: 1262)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	كَلَّا الْحَدِيثَيْنِ لَا يَصِحُّ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ	Zevâidü İbn Mâce, K. el-Libâs, “ennehü ‘ani'l-intiâli kâimen” (h.no: 1200)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Libâs 30 (h.no: 3619)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Libâs 30 (h.no: 2932)

(35) بَاب مَنْ تَرَكَ الْخِصَابَ⁴⁰⁴

(342) 3629 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، وَابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَنَسٍ أَنَّ

مَالِكٍ أَخْبَصَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: «إِنَّهُ لَمْ يَرِ مِنَ الشَّيْبِ إِلَّا نَحْوَ سَبْعَةِ عَشَرَ، أَوْ عَشْرَيْنِ شَعْرَةً فِي مُقَدِّمِ لِحْيَتِهِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Libâs 35 (h.no: 3629)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Libâs 34 (h.no: 3673)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs 21 (h.no: 1272)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs, “B. terake'l-ıdâbe” (h.no: 1265)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs 21 (h.no: 1265)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, K. el-Libâs, “men terake'l-ıdâbe” (h.no: 1203)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Libâs 35 (h.no: 3629)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Libâs 35 (h.no: 2940)

⁴⁰⁴ Kişnâvî, M. Ali-İ. Atıyye ve Y. el-Hût tahkiklerinde “من” kelimesi, M. Muhtar tahkikinde de “بَاب” sözcüğü bulunmamaktadır.

3630 (343) - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ الْوَلِيدِ الْكِنْدِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، عَنْ شَرِيكِ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ

نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: «كَانَ شَيْبُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نَحْوَ عَشْرِينَ شَعْرَةً»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Libâs 35 (h.no: 3630)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Libâs 34 (h.no: 3674)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs 21 (h.no: 1273)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs, “B. men terake'l- hidâbe” (h.no: 1266)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Libâs 21 (h.no: 1266)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ بِمَا قَبْلَهُ، وَهَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. el-Libâs 35 (h.no: 3630)
N. el-ALBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Libâs 35 (h.no: 2941)

(44) بَابُ الصُّورِ فِي الْبَيْتِ

(344) 3651 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ

قَالَتْ: وَاعَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي سَاعَةٍ يَأْتِيهِ فِيهَا، فَرَأَتْ عَلَيْهِ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فَإِذَا هُوَ بِجَبْرِيلَ قَائِمٌ عَلَى الْبَابِ.

فَقَالَ: «مَا مَنَعَكَ أَنْ تَدْخُلَ»، قَالَ: «إِنَّ فِي الْبَيْتِ كَلْبًا، وَإِنَّا لَا نَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلَا صُورَةٌ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. el-Libâs 44 (h.no: 3651)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Libâs 43 (h.no: 3695)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Libâs 22 (h.no: 1274)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Libâs, "B. es-Suveri fi'l-beyt" (h.no: 1267)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Libâs 22 (h.no: 1267)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. el-Libâs 44 (h.no: 3651)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Libâs 44 (h.no: 2961)

33 - كتاب الأدب

(1) باب بَرِّ الْوَالِدَيْنِ⁴⁰⁵

(345) 3658 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَيْمُونٍ الْمَكِّيُّ⁴⁰⁶ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقَعْقَاعِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ أَبْرُءُ؟ قَالَ: «أُمَّكَ». قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «أُمَّكَ». قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «أَبَاكَ». قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «الْأَدْنَى فَلِأَدْنَى»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Edeb 1 (h.no: 3658)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 1 (h.no: 3702)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 1 (h.no: 1278)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb, "B. Birri'l-vâlideyn" (h.no: 1270)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 1 (h.no: 1271)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Âdâb, "Birri'l-Valideyn" (h.no: 1244)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ، وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 1 (h.no: 3658)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 1 (h.no: 2966)

⁴⁰⁵ Bu bâb başlığında bulunan "باب" kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

⁴⁰⁶ M. Ali-İ. Atıyye tahkikli *Misbâh* nüshasında "أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مَيْمُونٍ الْمَكِّيُّ" şeklinde geçmektedir.

(346) 3660 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَاصِمِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «الْقِنْطَارُ اثْنَا عَشَرَ أَلْفَ أَوْقِيَّةٍ خَيْرٌ مِمَّا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ» وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " إِنَّ الرَّجُلَ لَنُزِفُ دَرَجَتَهُ فِي الْجَنَّةِ فَيَقُولُ: أَيْ هَذَا؟ فَيَقَالُ: بِاسْتِغْفَارٍ وَلَدَيْكَ لَكَ "

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Edeb 1 (h.no: 3660)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 1 (h.no: 3704)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 1 (h.no: 1279)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb, "B. Birri'l-vâlideyn" (h.no: 1271)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 1 (h.no: 1272)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Âdâb, "Birri'l-vâlideyn" (h.no: 1245)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده حسن	İbn Mâce, E. el-Edeb 1 (h.no: 3660)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 1 (h.no: 2968)

(347) 3661 – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ بَجْرِ بْنِ سَعْدٍ⁴⁰⁷، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ الْمُقَدَّمِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ : قَالَ «إِنَّ اللَّهَ يُوصِيكُم بِأُمَّهَاتِكُمْ ثَلَاثًا، إِنَّ اللَّهَ يُوصِيكُم بِآبَائِكُمْ، إِنَّ اللَّهَ يُوصِيكُم بِالْأَقْرَبِ فَأَلْأَقْرَبِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	في إسناده إسماعيل و روايته عن الحجازيين ضعيفة كما هنا	İbn Mâce, K. el-Edeb 1 (h.no: 3661)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. el-Edeb 1 (h.no: 3705)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 1 (h.no: 1280)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رَوَاهُ الْإِمَامُ أَحْمَدُ فِي مُسْنَدِهِ مِنْ حَدِيثِ الْمُقَدَّمِ أَيْضًا وَرَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ مِنْ طَرِيقِ بَقِيَّةٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb, “B. Birri'l-vâlideyn” (h.no:1277) ⁴⁰⁸
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 1 (h.no:1273)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	وإسناده حديث مقدم ضعيف إسماعيل روايته عن الحجازيين ضعيفة	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Âdâb, “Birri'l-vâlideyn” (h.no: 1246)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده حسن	İbn Mâce, E. el-Edeb 1 (h.no: 3661)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 1 (h.no: 2969)

⁴⁰⁷ Burada yer alan “بَجْرِ بْنِ سَعْدٍ” isimli râvî, M. Muhtar tahkikli nüshada “يحيى بن سعيد الانصاري” şeklinde geçmektedir.

⁴⁰⁸ M. Ali-İ. Atiyye tahkikli Misbâh nüshasında “1277” rakamı ile işaret edilen bu rivâyet, hadis numaralandırma sıralamasına göre “1272” sayısı ile gösterilmesi gerekmektedir.

(3) بَابُ بَرِّ الْوَالِدَيْنِ وَالْإِحْسَانِ إِلَى الْبَنَاتِ

(348) 3666 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَفَّانُ قَالَ: حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ

حُثَيْمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ، عَنْ يَعْلَى الْأَعْمَرِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: جَاءَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ يَسْعِيَانِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَصَمَّهُمَا إِلَيْهِ وَقَالَ: «إِنَّ الْوَلَدَ

مُبْخَلَةٌ مَجْبُونَةٌ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح. رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Edeb 3 (h.no: 3666)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 3 (h.no: 3710)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 2 (h.no: 1282)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb, “B. Birri'l-vâlideyn ve'l-ihsâni il'e'l-benât” (h.no: 1274)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 2 (h.no: 1275)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Âdâb, “Birri'l-vâlideyn ve'l-ihsâni ile'l-benât” (h.no: 1248)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حسن لغیره، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. el-Edeb 3 (h.no: 3666)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 3 (h.no: 2972)

(349) 3668 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَشْرٍ، عَنْ مِسْعَرٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ صَعْصَعَةَ، عَمَّ الْأَخْنَفِ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ امْرَأَةَ مَعَهَا ابْنَتَانِ لَهَا، فَأَعْطَتْهَا ثَلَاثَ تَمْرَاتٍ، فَأَعْطَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا تَمْرَةً، ثُمَّ صَدَعَتِ الْبَاقِيَةَ بَيْنَهُمَا، قَالَتْ: فَأَتَى النَّبِيُّ ﷺ، فَحَدَّثْتُهُ، فَقَالَ: «مَا عَجَبُكَ، لَقَدْ دَخَلْتُ بِهِ الْجَنَّةَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Edeb 3 (h.no: 3668)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Edeb 3 (h.no: 3712)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 2 (h.no: 1284)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb, “B. Birri'l-vâlideyn ve'l-ihsâni il'e'l-benât” (h.no: 1276)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 2 (h.no: 1277)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Âdâb, “Birri'l-vâlideyn ve'l-ihsâni ile'l-benât” (h.no: 1250)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا الإسناد صحيح لولا عننة الحسن - وهو البصري - فإنه كان مدلسًا	İbn Mâce, E. el-Edeb 3 (h.no: 3668)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 3 (h.no: 2973)

3669 (350) - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْزُوقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ حَزْمَلَةَ بِنِ عِمْرَانَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُرْسَانَ الْمُعَاوِرِيَّ قَالَ: سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ كَانَ لَهُ ثَلَاثُ بَنَاتٍ فَصَبَّرَ عَلَيْهِنَّ، وَأَطَعَمَهُنَّ، وَسَقَاهُنَّ، وَكَسَاهُنَّ مِنْ جَدَّتِهِ كُنَّ لَهُ حِجَابًا مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. el-Edeb 3 (h.no: 3669)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 3 (h.no: 3713)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 2 (h.no: 1285)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb, “B. Birri'l-vâlideyn ve'l-ihsâni il'e'l-benât” (h.no: 1277)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 2 (h.no: 1278)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ عَقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Âdâb, “Birri'l-vâlideyn ve'l-ihsâni ile'l-benât” (h.no: 1251)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 3 (h.no: 3669)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 3 (h.no: 2974)

409 (4) بَابِ حَقِّ الْجَوَارِ

3674 (351) - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا زَالَ جِبْرَائِيلُ يُوصِيَنِي بِالْحَجَارِ، حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورِثُهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	الحديث إسناده صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Edeb 4 (h.no: 3674)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 4 (h.no: 3718)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 3 (h.no: 1288)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb, “B. Hakkı'l-civâr” (h.no: 1280)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 3 (h.no: 1281)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, K. el-Libâs, “Hakku'l-Câr” (h.no: 1218)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناده حسن	İbn Mâce, E. el-Edeb 4 (h.no: 3674)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 4 (h.no: 2978)

⁴⁰⁹ Bu bâb başlığı, Kişnâvî ve M. Muhtar tahkikli nüshalarda “حق الجوار” şeklinde geçmektedir.

410 (6) بَابِ حَقِّ الْيَتِيمِ

(352) 3678 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي

سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "اللَّهُمَّ إِنِّي أَعْرَجُ حَقَّ الضَّعِيفِينَ: الْيَتِيمَ، وَالْمَرْأَةَ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Edeb 6 (h.no: 3678)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 6 (h.no: 3722)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb 4 (h.no: 1289)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb, "B. Hakrı'l-Yetîm" (h.no: 1281)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb 4 (h.no: 1282)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْمُسْلِمِ	Zevâidü İbn Mâce, K. el-Libâs, "Hak- ku'l-Yetîm" (h.no: 1219)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ قَوِيٌّ	İbn Mâce, E. el-Edeb 6 (h.no: 3678)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 6 (h.no: 2982)

⁴¹⁰ Bu bâb başlığında bulunan "باب" kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(9) بَابُ الرَّفْقِ⁴¹¹

3689 (353) – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، ح وَحَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَا: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنِ الرَّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ فِي الْأَمْرِ كُلِّهِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, K. el-Edeb 9 (h.no: 3689)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Edeb 9 (h.no: 3733)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 7 (h.no: 1296)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb, “B. er-Rifkî” (h.no: 1288)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 7 (h.no: 1289)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ عَائِشَةَ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, K. el-Libâs, “Fazlü sadakati'l-mâi” (h.no: 1224)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 9 (h.no: 3689)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 9 (h.no: 2990)

⁴¹¹ Bu rivâyet, M. Muhtar tahkikinde “فضل صدقة الماء” bâb başlığı altında gelmektedir.

(11) بَابُ إِفْشَاءِ السَّلَامِ⁴¹²

(354) 3693 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ⁴¹³ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي أَمَامَةَ قَالَ أَمَرْنَا رَسُولَ

اللَّهِ ﷺ أَنْ نَفْشِيَ السَّلَامَ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Edeb 11 (h.no: 3693)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 11 (h.no: 3737)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb 8 (h.no: 1298)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb, “İfşâi's-selâmi” (h.no: 1290)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb 8 (h.no: 1291)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي أَمَامَةَ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, K. el-Libâs, “İfşâi's-Selâm” (h.no: 1226)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لَغَيْرِهِ، وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 11 (h.no: 3693)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 11 (h.no: 2993)

⁴¹² Bu bâb başlığında bulunan “بَابُ” kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

⁴¹³ Burada bulunan “أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ” isimli râvî, Kişnâvî ve M. Muhtar tahkikli nüshalarda “أَبُو بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ” olarak, M. Ali-İ. Atıyye tahkikli *Misbâh* nüshasında da “أَبُو بَكْرِ إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ” şeklinde geçmektedir.

(37) بَابُ الْمُسْتَشَارِ الْمُؤْتَمَنِ⁴¹⁴

(355) 3746 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ شَرِيكِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي عَمْرٍو

الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْمُسْتَشَارُ الْمُؤْتَمَنُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي مَسْعُودٍ صَحِيحٌ. رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Edeb 37 (h.no: 3746)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 37 (h.no: 3791)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 24 (h.no: 1316)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb, “B. el-Müsteşâru mü'temenün” (h.no: 1309)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 24 (h.no: 1309)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ أَبِي مَسْعُودٍ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, K. el-Libâs, “el-Müsteşâru emînün” (h.no: 1207)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ بِمَا قَبْلَهُ، وَهَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 37 (h.no: 3746)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 37 (h.no: 3035)

⁴¹⁴ Bu bâb başlığı, M. Muhtar tahkikli Zevâid nüshasında “الْمُسْتَشَارُ أَمِينٌ” şeklinde gelmektedir.

(42) بَاب مَا كَرِهَ مِنَ الشَّعْرِ⁴¹⁵

(356) 3761 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عُيَيْدُ اللَّهِ، عَنْ شَيْبَانَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَاهَكَ، عَنْ عُيَيْدِ بْنِ عَمِيرٍ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ فِرْيَةً لِرَجُلٍ هَاجَى رَجُلًا، فَهَجَا الْقَبِيلَةَ بِأَسْرَهَا، وَرَجُلٌ انْتَفَى مِنْ أَبِيهِ وَزَنَى أُمَّهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناد حديث أبي مسعود صحيح. رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Edeb 42 (h.no: 3761)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 42 (h.no: 3806)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb 28 (h.no: 1323)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb, “B. Mâ yûkrahu mine'ş-şî'ri” (h.no: 1315)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb 28 (h.no: 1316)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, K. el-Libâs, “Mâ yûkrahu mine'ş-şî'ri” (h.no: 1213)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Edeb 42 (h.no: 3761)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 42 (h.no: 3044)

⁴¹⁵ Burada yer alan “كره” kelimesi, Misbâh tahkiklerinde “يكره” şeklinde geçmektedir.

(44) بَابُ اللَّعِبِ بِالْحَمَامِ

3764 (357) - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ بْنُ زُرَّارَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ

الرَّحْمَنِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَظَرَ إِلَى إِنْسَانٍ يَتَّبِعُ طَائِرًا، فَقَالَ: «شَيْطَانٌ يَتَّبِعُ شَيْطَانًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	حديث عائشة هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Edeb 44 (h.no: 3764)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 44 (h.no: 3809)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb 29 (h.no: 1324)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb, “B. el-lerbi bi'l-hamâm” (h.no: 1316)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb 29 (h.no: 1317)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, K. el-Libâs, “el-lerbi bi'l-hamâm” (h.no: 1214)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث حسن	İbn Mâce, E. el-Edeb 44 (h.no: 3764)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 44 (h.no: 3047)

(52) بَاب ثَوَابِ الْقُرْآنِ⁴¹⁶

3781 (358) – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ بَشِيرِ بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ

اللَّهِ ﷺ: "يَجِيءُ الْقُرْآنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَالرَّجُلِ الشَّاحِبِ فَيَقُولُ: أَنَا الَّذِي أَسْهَرْتُ لَيْلَكَ، وَأَطْمَأْتُ نَهَارَكَ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Edeb 52 (h.no: 3781)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 52 (h.no: 3826)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb 31 (h.no: 1329)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb, "B. Sevâbi'l-Kur'ân" (h.no: 1321)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb 31 (h.no: 1322)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Âdâb, "Âdâbi'l-Kur'ân" (h.no: 1255)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 52 (h.no: 3781)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 52 (h.no: 3063)

⁴¹⁶ Bu söz konusu bâb başlığı, M. Muhtar tahkikli Zevâid nüshasında "آداب القرآن" şeklinde gelmektedir.

3789 (359) – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي قَيْسِ الْأُوْدِيِّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ

أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اللَّهُ أَحَدٌ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ تَعَدَّلْ ثَلُثَ الْقُرْآنِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Edeb 52 (h.no: 3789)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 52 (h.no: 3834)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb 31 (h.no: 1330)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb, “B. Sevâbi'l-Kur'ân” (h.no: 1322)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Edeb 31 (h.no: 1323)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Âdâb, “Âdâbi'l-Kur'ân” (h.no: 1256)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. el-Edeb 52 (h.no: 3789)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 52 (h.no: 3067)

(55) بَابُ فَضْلِ الْحَامِدِينَ⁴¹⁷

3803 (360) – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ الْأَزْرُقِيُّ أَبُو مَرْوَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أُمِّهِ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا رَأَى مَا يُحِبُّ قَالَ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ»، وَإِذَا رَأَى مَا يَكْرَهُ قَالَ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Edeb 55 (h.no: 3803)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 55 (h.no: 3848)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 34 (h.no: 1338)
M. ALÎ – İZZET ALÎ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb, “B. Faz-lü'l-Hâmidîn” (h.no: 1329)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 34 (h.no: 1331)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Âdâb, “Faz-lü'l-Hâmidîn” (h.no: 1264)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حسن لغيره	İbn Mâce, E. el-Edeb 55 (h.no: 3803)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 55 (h.no: 3081)

⁴¹⁷ Bu bâb başlığında bulunan “باب” kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

418 (56) بَابُ فَضْلِ التَّسْبِيحِ

3809 (361) – حَدَّثَنَا أَبُو بَشْرِ بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَيْسَى الطَّحَّانِ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، أَوْ عَنْ أَخِيهِ، عَنِ النَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ مِمَّا تَذْكُرُونَ مِنْ جَلَالِ اللَّهِ التَّسْبِيحَ، وَالتَّهْلِيلَ، وَالتَّحْمِيدَ يَنْعَطِفْنَ حَوْلَ الْعَرْشِ، هُنَّ دَوِيٌّ كَدَوِيِّ النَّحْلِ، تُذَكِّرُ بِصَاحِبِهَا، أَمَا يُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَوْ لَا يَزَالَ لَهُ مَنْ يُذَكِّرُ بِهِ؟»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Edeb 56 (h.no: 3809)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 56 (h.no: 3854)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb, "B. Fazli't-tesbîh" (h.no: 1341)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb, "B. Fazli't-tesbîh" (h.no: 1333)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 34 (h.no: 1334)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Âdâb, "Fadlî't-tesbîh" (h.no: 1268)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Edeb 56 (h.no: 3809)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 56 (h.no: 3086)

⁴¹⁸ Bu bâb başlığında bulunan "باب" kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(57) بَابُ الْإِسْتِغْفَارِ⁴¹⁹

3815 (362) - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي

هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İsnad Hadith Abi Hurayra, رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Edeb 57 (h.no: 3815)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 57 (h.no: 3860)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 35 (h.no: 1344)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb, “B. el- İstiğfâr” (h.no: 1336)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 35 (h.no: 1337)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İsnad Hadith Abi Hurayra Sahih رجالہ ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Âdâb, “el- İstiğfâr” (h.no: 1271)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		Hadith Sahih, وهذا İsnad حسن	İbn Mâce, E. el-Edeb 57 (h.no: 3815)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 57 (h.no: 3091)

⁴¹⁹ Bu bâb başlığında bulunan “بَابُ” kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

3818 (363) – حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارِ الْحُمْصِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ

الرَّحْمَنِ بْنِ عَزْرٍ، سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ بُسْرِ يَقُولُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «طُوبَى لِمَنْ وَحَدَّ فِي صَحِيفَتِهِ اسْتِغْفَارًا كَثِيرًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Edeb 57 (h.no: 3818)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 57 (h.no: 3863)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 35 (h.no: 1347)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb, “B. el- İstiğfâr” (h.no: 1339)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 35 (h.no: 1340)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Âdâb, “el- İstiğfâr” (h.no: 1274)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 57 (h.no: 3818)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 57 (h.no: 3093)

(59) بَاب مَا جَاءَ فِي لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

3825 (364) – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِي

ذَرِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى كَنْزٍ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ؟» قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي ذَرٍّ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Edeb 59 (h.no: 3825)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 59 (h.no: 3870)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 36 (h.no: 1349)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb, “B. Mâ câe fî: lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh” (h.no: 1341)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Edeb 36 (h.no: 1342)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي ذَرٍّ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Âdâb, “B. Mâ câe fî lâ havle velâ kuvvete illâ billâh” (h.no: 1276)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Edeb 59 (h.no: 3825)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Edeb 59 (h.no: 3098)

34 - كتاب الدعاء

(3) بَابُ مَا تَعَوَّذَ مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ⁴²⁰

3843 (365) - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «سَلُوا اللَّهَ عِلْمًا نَافِعًا، وَتَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ed-Duâ 3 (h.no: 3843)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ed-Duâ 3 (h.no: 3888)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Duâ 2 (h.no: 1353)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Duâ, "B. Mâ teavveze minhü Resûlillah (s.a.)" (h.no: 1345)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Duâ 2 (h.no: 1346)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ جَابِرٍ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ed-Duâ, "B. mâ teavveze minhü Resûlillah (s.a.)" (h.no: 1280)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لَغَيْرِهِ، وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. ed-Duâ 3 (h.no: 3843)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. ed-Duâ 3 (h.no: 3114)

⁴²⁰ Bu bâb başlığı Kişnâvî tahkikli nüshada "بَابُ مَا تَعَوَّذَ مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ" ve M. Muhtar tahkikli nüshada "بَابُ مَا تَعَوَّذَ مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ" olarak isimlendirilmiştir.

(4) بَابُ الْجَوَامِعِ مِنَ الدُّعَاءِ⁴²¹

3847 (366) – حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ أَبِي صَالِحٍ عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِرَجُلٍ: "مَا تَقُولُ فِي الصَّلَاةِ؟" قَالَ: أَتَشْهَدُ، ثُمَّ أَسْأَلُ اللَّهَ الْجَنَّةَ، وَأَعُوذُ بِهِ مِنَ النَّارِ، أَمَا وَاللَّهِ مَا أَحْسِنُ دُنْدَنْتَكَ، وَلَا دُنْدَنَةَ مُعَاذٍ! قَالَ: "حَوْهًا نُدْنِدُنْ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ed-Duâ 4 (h.no: 3847)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. ed-Duâ 4 (h.no: 3892)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا الْحَدِيثُ بِإِسْنَادِهِ تَقَدَّمَ فِي كِتَابِ الصَّلَاةِ وَتَقَدَّمَ الْكَلَامُ عَلَيْهِ	Misbâhü'z-züçâce, K. ed-Duâ 3 (h.no: 1355)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا الْحَدِيثُ بِإِسْنَادِهِ تَقَدَّمَ فِي كِتَابِ الصَّلَاةِ وَتَقَدَّمَ الْكَلَامُ عَلَيْهِ	Misbâhü'z-züçâce, K. ed-Duâ, B. el-“Cevâmi mine'd-Duâ” (h.no: 1347)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا الْحَدِيثُ بِإِسْنَادِهِ تَقَدَّمَ فِي كِتَابِ الصَّلَاةِ وَتَقَدَّمَ الْكَلَامُ عَلَيْهِ	Misbâhü'z-züçâce, K. ed-Duâ 3 (h.no: 1348)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا الْحَدِيثُ بِإِسْنَادِهِ تَقَدَّمَ فِي كِتَابِ الصَّلَاةِ، وَتَقَدَّمَ الْكَلَامُ عَلَيْهِ	Zevâidü İbn Mâce, E. ed-Duâ, “el-Cevâmiu mine'd-Duâ” (h.no: 1282)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ed-Duâ 4 (h.no: 3847)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. ed-Duâ 4 (h.no: 3117)

⁴²¹ Bu bâb başlığında bulunan “باب” kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(5) بَابُ الدُّعَاءِ بِالْعَفْوِ وَالْعَافِيَةِ⁴²²

3851 (367) – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ هِشَامٍ، صَاحِبِ الدُّسْتُوَائِيَّ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ زِيَادٍ

الْعَدَوِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "مَا مِنْ دَعْوَةٍ يَدْعُو بِهَا الْعَبْدُ أَفْضَلَ مِنْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْمَعَاذَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ed-Duâ 5 (h.no: 3851)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ed-Duâ 5 (h.no: 3896)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ed-Duâ, "B. ed-Duâ bi'l-afvi ve'l-âfiyeti" (h.no: 1357)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ed-Duâ "B. ed-Duâ bi'l-afvi ve'l-âfiyeti" (h.no: 1349)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ed-Duâ 4 (h.no: 1350)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ed-Duâ, "ed-Duâ bi'l-mağfirati ve'l-âfiyeti" (h.no: 1284)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لغيره، وَهَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ed-Duâ 5 (h.no: 3851)
N. el-ALBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. ed-Duâ 5 (h.no: 3120)

⁴²² Bu bâb M. Muhtar tahkikli nüshada "الدُّعَاءُ بِالْمَغْفِرَةِ وَالْعَافِيَةِ" olarak gelmektedir.

(6) بَاب إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِنَفْسِهِ

3852 (368) - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَلَّالُ قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحَبَابِ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ

سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَرْحَمُنَا اللَّهُ وَأَخَا عَادٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ed-Duâ 6 (h.no: 3852)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ed-Duâ 6 (h.no: 3897)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Duâ 5 (h.no: 1358)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Duâ, “B. İzâ deâ ehadüküm fe'l-yebe' bi-nefsihî” (h.no: 1350)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Duâ 5 (h.no: 1351)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ed-Duâ, “İzâ deâ ehadüküm fe'l-yebe' bi-nefsihî” (h.no: 1285)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ. وَهَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ed-Duâ 6 (h.no: 3852)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. ed-Duâ 6 (h.no: 774)

(9) بَابُ اسْمِ اللَّهِ الْأَعْظَمِ

3856 (369) – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَلَاءِ، عَنِ

الْقَاسِمِ قَالَ: "اسْمُ اللَّهِ الْأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ فِي سُورِ ثَلَاثِ الْبَقَرَةِ، وَآلِ عِمْرَانَ، وَطِه"

حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعِيسَى بْنِ مُوسَى، فَحَدَّثَنِي أَنَّهُ

سَمِعَ غِيْلَانَ بْنَ أَنَسٍ، يُحَدِّثُ عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أَمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	رجال إسناده ثقات. وَهُوَ مَوْقُوفٌ	İbn Mâce, K. ed-Duâ 9 (h.no: 3856)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	رجاله ثقات وَهُوَ مَوْقُوفٌ	İbn Mâce, Ebvabü'd-Dua 9 (h.no: 3901)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	الإسناد الأول رجال ثقات وَهُوَ مَوْقُوفٌ قَالَه المزي والإسناد الثاني فيه مقال غيلان لم أر من جرحه ولا من وثَّقه وباقِي رجال الإسناد ثقات لكن لم ينفرد به غيلان عن القاسم عن أبي أَمَامَةَ مَرْفُوعًا	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Duâ 6 (h.no: 1359)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	الإسناد الأول رجال ثقات وَهُوَ مَوْقُوفٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Dua, "B. İsmi'l-lâhi'l-e'zami" (h.no: 1352)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	الإسناد الأول رجال ثقات وَهُوَ مَوْقُوفٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ed-Duâ 6 (h.no: 1352)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	قلت:الإسناد الأول رجاله ثقات, وهو موقوف	Zevâidü İbn Mâce, Ebvabü'l-Vesaya, "İsmü'l-lâhü'l-e'zami" (h.no: 1284) ⁴²³
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		هذا الإثر مقطوع من قول القاسم – وهو ابن عبد الرحمن صاحب أبي أَمَامَةَ–، وعمرو بن أبي سلمة –وإن كان ضعيفًا– لكنه يعتبر به في المتابعات، وقد تابعه عليه الوليد بن مسلم من رواية عبد الرحمن بن	İbn Mâce, E. ed-Duâ 9 (h.no: 3856)

⁴²³ Söz konusu eser içerisindeki sıralamaya göre 1286 olmalıdır.

		<p>إبراهيم دحيم عنه، عند جعفر ابن محمد الفريابي في "فضائل القرآن"، ورفعه جماعة آخرون عن الوليد بن مسلم، فرووه عن الوليد بن مسلم، عن عبد الله بن العلاء بن زُبَيْر، عن القاسم بن عبد الرحمن، عن أبي أمامة. عن النبي - ﷺ - كما سيأتي في الطريق الآتي بعده. حديث صحيح. وهذا إسناد حسن في المتابعات.</p>	
N. el-ELBÂNÎ		حسن	<p>Sahîhu İbn Mâce, K. ed-Duâ 9 (h.no: 3124)</p>

(14) بَابُ مَا يَدْعُو بِهِ الرَّجُلُ إِذَا أَصْبَحَ وَإِذَا أَمْسَى⁴²⁴

(370) 3870 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشْرٍ ثَنَا مَسْعُورٌ حَدَّثَنَا أَبُو عَقِيلٍ عَنْ سَابِقِ بْنِ أَبِي سَلَامٍ خَادِمِ

النَّبِيِّ ﷺ عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ أَوْ إِنْسَانٍ أَوْ عَبْدٍ يَقُولُ حِينَ يُنْسَى وَحِينَ يَصْبِحُ رَضِيَتْ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا إِلَّا كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَرْضِيَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ed-Duâ 14 (h.no: 3870)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. ed-Duâ 14 (h.no: 3916)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	رِجَالُ إِسْنَادِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ed-Duâ 9 (h.no: 1365)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	رِجَالُ إِسْنَادِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ed-Duâ, “B. Mâ yekülü ‘inde’s-sabahî ve’l-mesâî” (h.no: 1357)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	رِجَالُ إِسْنَادِهِ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ed-Duâ 9 (h.no: 1357)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ed-Duâ, “Mâ yegülü inde’s-sabah ve’l-mesâî” (h.no: 1290)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لغيره، وهذا إسناد ضعيف	İbn Mâce, E. ed-Duâ 14 (h.no: 3870)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. ed-Duâ 14 (h.no: 779)

⁴²⁴ Kişnâvî ve M. Muhtar tahkikli nüshalarda “مَا يَقُولُ عِنْدَ الصَّبَاحِ وَالْمَسَاءِ” şeklinde gelmektedir.

35 - كتاب التَّعْيِيرِ الرَّوْيَا

(1) بَابُ الرَّوْيَا الصَّالِحَةِ يَرَاهَا الْمُسْلِمُ أَوْ تُرَى لَهُ

(371) 3896 - حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَمَّالُ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ

سَيَّاحِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أُمِّ كُرَيْزٍ الْكَعْبِيَّةِ، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «ذَهَبَتِ التُّنُوءُ، وَبَقِيَتِ الْمُبَشِّرَاتُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. et-Te'bîr 1 (h.no: 3896)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. et-Te'bîr 1 (h.no: 3942)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Te'bîr 1 (h.no: 1370)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Te'bîr, "B. er- ru'ya's-sâlihâtü yerâhe'l-müslimü ev türâ lehû" (h.no: 1362)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Te'bîr 1 (h.no: 1362)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أُمِّ كُرَيْزٍ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Te'bîr, "er- ru'ya's-sâlihâtü yerâhe'l-müslimü ev türâ lehû" (h.no: 1295)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لِفِرْعِهِ، وَهَذَا إِسْنَادٌ وَهَمٌ	İbn Mâce, E. et-Te'bîr 1 (h.no: 3896)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Te'bîru'r- Ru'ya 1 (h.no: 3158)

(2) بَابُ رُؤْيَةِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْمَنَامِ

3904 (372) – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدَّمَشْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ يَحْيَى بْنُ صَالِحِ اللَّحْمِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ أَبِي عِمْرَانَ، عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ، فَكَأَنَّمَا رَأَى فِي الْيَقَظَةِ، إِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَتَمَثَّلَ بِی»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده حسن. لأن صدقة بن أبي عمران مختلف فيه	İbn Mâce, K. et-Te'bir 2 (h.no: 3904)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Te'bir 2 (h.no: 3950)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Te'bir 2 (h.no:1372)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Te'bir, "B. Ru'yeti'n-Neb'i (s.a.) fi'l-menâmi" (h.no: 1364)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Te'bir 2 (h.no:1364)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ أَبِي جُحَيْفَةَ حَسَنٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Te'bir, (h.no: 1297)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادٌ هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ. وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ، صَدَقَةُ بْنُ أَبِي عِمْرَانَ وَسُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدَّمَشْقِيُّ صَدُوقَانِ حَسَنًا الْحَدِيثِ، وَهُمَا مُتَابِعَانِ.	İbn Mâce, K. et-Te'bir 2 (h.no: 3904)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Te'biru'r-Ru'yâ 2 (h.no: 3166)

(3) بَابِ الرُّؤْيَا ثَلَاثٌ⁴²⁵

3907 (373) – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْرَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ عُبَيْدَةَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو عُبَيْدٍ اللَّهُ مُسْلِمُ بْنُ مَشْكَمٍ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: "إِنَّ الرُّؤْيَا ثَلَاثٌ: مِنْهَا أَهْوِيلٌ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزَنَ بِمَا ابْنُ آدَمَ، وَمِنْهَا مَا يَهُمُّ بِهِ الرَّجُلُ فِي يَقْظَتِهِ، فَيَرَاهُ فِي مَنَامِهِ، وَمِنْهَا جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ"، قَالَ، قُلْتُ لَهُ: أَنْتَ سَمِعْتَ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: نَعَمْ، أَنَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، أَنَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ؛ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. et-Te'bîr 3 (h.no: 3907)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. et-Te'bîr 3 (h.no: 3953)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Te'bîr 3 (h.no: 1375)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Te'bîr, "B: er-Ru'yâ selâsetün" (h.no: 1367)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. et-Te'bîr 3 (h.no: 1367)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Te'bîr, "er-Ru'yâ selâsetün" (h.no: 1300)
ŞUAYB el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Te'bîr 3 (h.no: 3907)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Te'bîru'r-Ru'yâ 3 (h.no: 3169)

⁴²⁵ M. Ali-İ. Atıyye tahkikinde "بَابِ الرُّؤْيَا ثَلَاثَةٌ" şeklinde ve M. Muhtar tahkikli Misbâh nüshasında "الرُّؤْيَا ثَلَاثَةٌ" olarak geçmektedir.

(5) بَاب مَنْ لَعِبَ بِهِ الشَّيْطَانُ فِي مَنَامِهِ فَلَا يُحَدِّثُ بِهِ النَّاسَ

(374) 3911 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الرَّبِيعِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ

قَالَ: حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ أَبِي رِيَاحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ رَأْسِي ضَرْبًا، فَرَأَيْتُهُ يَتَدَهَّدُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَعْمِدُ الشَّيْطَانُ إِلَى أَحَدِكُمْ فَيَتَهَوَّلُ لَهُ، ثُمَّ يَغْدُو يُخْبِرُ النَّاسَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. et-Te'bîr 5 (h.no: 3911)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. et-Te'bîr 5 (h.no: 3957)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Te'bîr 5 (h.no: 1377)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Te'bîr, "B. Men leibe (bihi) eş-şeytanü fî menâmihi felâ yühaddis bihi'n-nâse" (h.no: 1369)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. et-Te'bîr 5 (h.no: 1369)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	قلت: رواه النسائي في عمل اليوم والليله عن عُثْمَانَ بْنِ مَعْنَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بِهِ. و له شاهد من حديث جابر بن عبد الله رواه الشيخان وغيرهما	Zevâidü İbn Mâce, E. et-Te'bîr, "Men leibe bihi's-şeytani fî menâmihi felâ yühaddis bihi'n-nâse" (h.no: 1302)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. et-Te'bîr 5 (h.no: 3911)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. et-Te'bîru'r-Ru'yâ 5 (h.no: 3173)

36 - كتاب الفتن

(1) باب الكف عمّن قال لا إله إلا الله

(375) 3929 - حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة ثنا عبد الله بن بكر السهمي ثنا حاتم بن أبي صغيرة عن النعمان بن سالم أن عمرو بن أوس أخبره أن أباه أوسًا أخبره قال أنا لعود عند النبي ﷺ وهو يقص علينا ويذكرنا إذ أتاه رجل فساره فقال النبي ﷺ اذهبوا به فافتلوه فلمّا ولى الرجل دعاه رسول الله ﷺ فقال هل تشهد أن لا إله إلا الله قال نعم قال اذهبوا فخلوا سبيله فإنما أمرت أن أقاتل الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله فإذا فعلوا ذلك حرم عليّ دماؤهم وأموالهم

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إسناده صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Fiten 1 (h.no: 3929)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 1 (h.no: 3976)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 1 (h.no: 1381)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, "B. el-Keffi 'an men kâle: lâ ilâhe illallah" (h.no: 1373)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 1 (h.no: 1373)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, "B. el-Keffi ammen kâle Lâ ilâhe illallah" (h.no: 1306)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Fiten 1 (h.no: 3929)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 1 (h.no: 3188)

(2) بَابُ حُرْمَةِ دَمِ الْمُؤْمِنِ وَمَالِهِ⁴²⁶

(376) 3931 – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فِي حَجَّةِ الْوُدَاعِ: «أَلَا إِنَّ أَحْرَمَ الْأَيَّامِ يَوْمُكُمْ هَذَا، أَلَا وَإِنَّ أَحْرَمَ الشُّهُورِ شَهْرُكُمْ هَذَا، أَلَا وَإِنَّ أَحْرَمَ الْبِلَدِ بَلَدُكُمْ هَذَا، أَلَا وَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ، كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا، أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ؟» قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: «اللَّهُمَّ اشْهَدْ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Fiten 2 (h.no: 3931)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 2 (h.no: 3979)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Fiten 2 (h.no: 1384)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Fiten, “B. Hurmeti demi'l-mü'mini mâlihîf” (h.no: 1376)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Fiten 2 (h.no: 1376)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حديث أبي سعيد صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, “Hurmetü demi'l-mümin” (h.no: 1309)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناده حسن	İbn Mâce, E. el-Fiten 2 (h.no: 3931)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 2 (h.no: 3191)

⁴²⁶ Burada yer alan “وماله” kelimesi M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında bulunmamaktadır.

(377) 3934 – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ السَّرْحِ الْمِصْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ أَبِي هَانِيٍّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكِ الْجَنْبِيِّ، أَنَّ فَصَالَهَ بْنَ عَبِيدٍ حَدَّثَهُ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «الْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ الْخَطِيئَةَ وَالذُّنُوبَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 2 (h.no: 3934)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 2 (h.no: 3982)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 2 (h.no: 1386)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, “B. Hurmeti demi'l-mü'mini mâlihî” (h.no: 1378)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 2 (h.no: 1378)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, “Hurmetü demi'l-mü'min” (h.no: 1311)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 2 (h.no: 3934)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 2 (h.no: 3193)

(3) بَابُ النَّهْيِ عَنِ النَّهْبَةِ

3938 (378) - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ سِمَاكِ، عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ الْحَكَمِ، قَالَ: أَصَبْنَا

غَنَمًا لِلْعَدُوِّ فَأَنْتَهَبْنَاهَا، فَنَصَبْنَا قُدُورَنَا، فَمَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِالْقُدُورِ، فَأَمَرَ بِهَا فَأُكْفِفَتْ، ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ النَّهْبَةَ لَا تَحِلُّ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 3 (h.no: 3938)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor ⁴²⁷	إِسْنَادُ حَدِيثِهِ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 3 (h.no: 3986)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 3 (h.no: 1387)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِهِ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, “B. ennehî ‘ani’ n-nuhbe” (h.no: 1379)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِهِ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 3 (h.no: 1379)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِهِ سَعْلِيَّةٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, “B. ennehî ‘ani’ n-nuhbe” (h.no: 1312)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 3 (h.no: 3938)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 3 (h.no: 3196)

⁴²⁷ M. el-A'zamî tahkikli Sünen nüshasında 3985. Hadisin dipnotu aslında 3986. Hadisidir.

(4) بَابُ سَبَابِ الْمُسْلِمِ فُسُوقًا، وَقِتَالَهُ كُفْرًا

(379) 3941 – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ شَرِيكِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ سَعْدِ،

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ حَدِيثُ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ صَحِيحٌ. رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 4 (h.no: 3941)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Fiten 4 (h.no: 3989)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 4 (h.no: 1389)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, “B. sibâbü'l-müslimi füsûkun ve kıtâlühû küfrün” (h.no: 1381)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 4 (h.no: 1381)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ بِالنِّسْبَةِ لِرَوَايَةِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ، رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, “B. sibâbü'l-müslimi füsûkun ve kıtâlühû küfrün” (h.no: 1314)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 4 (h.no: 3941)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 4 (h.no: 3199)

(5) بَاب لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ

(380) 3944 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشْرٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، عَنْ قَيْسٍ عَنْ

الصُّنَابِحِ الْأَحْمَسِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "أَلَا إِنِّي فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ، وَإِنِّي مُكَاتِرٌ بِكُمْ الْأُمَّمَ، فَلَا تَقْتُلُنَّ بَعْدِي"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 5 (h.no: 3944)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِهِ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 5 (h.no: 3992)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِهِ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 5 (h.no: 1390)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِهِ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, "B. Lâ terciû ba'dî küffâran yadribü ba'düküm rikâbe ba'dın" (h.no: 1382)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِهِ صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 5 (h.no: 1382)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ الصَّنَابِحِيِّ وَيُقَالُ "الصَّنَابِحِ" صَحِيحٌ رَجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, "B. Lâ terciû ba'dî küffâran yadribü ba'düküm rikâbe ba'dın" (h.no: 1315)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 5 (h.no: 3944)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 5 (h.no: 3202)

(6) بَابُ الْمُسْلِمُونَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

(381) 3946 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَشْعَثُ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ،

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ الْحَسَنُ سَمِعَ مِنْ سَمُرَةَ	İbn Mâce, K. el-Fiten 6 (h.no: 3946)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ الْحَسَنُ سَمِعَ مِنْ سَمُرَةَ	İbn Mâce, E. el-Fiten 6 (h.no: 3994)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ الْحَسَنُ سَمِعَ مِنْ سَمُرَةَ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 6 (h.no: 1392)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ الْحَسَنُ سَمِعَ مِنْ سَمُرَةَ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, “B. el-Müslimûne fî zimmetillâhi ‘azze ve celle” (h.no: 1384)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ الْحَسَنُ سَمِعَ مِنْ سَمُرَةَ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 6 (h.no: 1384)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ الْحَسَنُ سَمِعَ مِنْ سَمُرَةَ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, “B. el-Müslimûne fî zimmetillah” (h.no: 1317)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لغيره، وهذا إسناد رجاله ثقات إلا أن الحسن -وهو البصري- لم يصرح بسماعه من سمرة	İbn Mâce, E. el-Fiten 6 (h.no: 3946)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 6 (h.no: 3204)

(9) بَاب مَا يَكُونُ مِنَ الْفِتَنِ

(382) 3951 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُمَيَّرٍ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ رَجَائِ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادِ بْنِ الْهَادِ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، يَوْمًا صَلَاةً، فَأَطَالَ فِيهَا، فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْنَا: - أَوْ قَالُوا: - يَا رَسُولَ اللَّهِ أَطَلْتَ الْيَوْمَ الصَّلَاةَ، قَالَ: «إِنِّي صَلَّيْتُ صَلَاةَ رَغْبَةٍ وَرَهْبَةٍ، سَأَلْتُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لِأُمَّتِي ثَلَاثًا، فَأَعْطَانِي اثْنَتَيْنِ وَرَدَّ عَلَيَّ وَاحِدَةً، سَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ غَيْرِهِمْ، فَأَعْطَانِيهَا، وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُهْلِكَهُمْ غَرَقًا، فَأَعْطَانِيهَا، وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُجْعَلَ بِأَسْهُمٍ بَيْنَهُمْ، فَرَدَّهَا عَلَيَّ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح. رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Fiten 9 (h.no: 3951)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 9 (h.no: 3999)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 9 (h.no: 1396)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, "B. mâ yekûnü mine'l-fiten" (h.no: 1388)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 9 (h.no: 1388)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, "B. mâ yekûnü mine'l-fiten" (h.no: 1321)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده ضعيف	İbn Mâce, E. el-Fiten 9 (h.no: 3951)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 9 (h.no: 3206)

(10) بَابُ التَّثْبُتِ فِي الْفِتْنَةِ

(383) 3962 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ ثَابِتِ (أَوْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جَدْعَانَ) شَكَّ أَبُو بَكْرٍ عَنْ أَبِي بَرْدَةَ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ مَسْلَمَةَ فَقَالَ أَنْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّهَا سَتَكُونُ فِتْنَةٌ وَفِرْقَةٌ وَاجْتِبَالَفَ فَإِذَا كَانَ كَذَلِكَ فَأَتِ بِسَيْفِكَ أَحَدًا فَاضْرِبْهُ حَتَّى يَنْقَطِعَ ثُمَّ اجْلِسْ فِي بَيْتِكَ حَتَّى تَأْتِيكَ يَدُ خَاطِنَةٍ أَوْ مَنِيَّةٍ قَاضِيَةٍ. فَقَدْ وَقَعَتْ وَفَعَلْتَ مَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ⁴²⁸

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ ثَبِتَ سَمَاعُ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ مِنْ ثَابِتِ الْبُنَائِيِّ	İbn Mâce, K. el-Fiten 10 (h.no: 3962)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ مِنْ طَرِيقِ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ ثَابِتِ الْبُنَائِيِّ	İbn Mâce, E. el-Fiten 10 (h.no: 4010)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ مِنْ طَرِيقِ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ ثَابِتِ الْبُنَائِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 10 (h.no: 1400)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ مِنْ طَرِيقِ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ ثَابِتِ الْبُنَائِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, “B. et-Tesebbüti fi'l-fitne” (h.no: 1392)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ مِنْ طَرِيقِ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ ثَابِتِ الْبُنَائِيِّ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 10 (h.no: 1392)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ صَحَّ سَمَاعُ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ ثَابِتِ الْبُنَائِيِّ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, “B. et-Tesebbüti fi'l-fitne” (h.no: 1324)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حسن	İbn Mâce, E. el-Fiten 10 (h.no: 3962)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 10 (h.no: 3216)

⁴²⁸ Burada bulunan “رَسُولُ اللَّهِ” kelimesi, M. el-A'zamî tahkikli nüshada “النبي” şeklinde bulunmaktadır.

(11) بَاب إِذَا التَّقَى الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا

3964 (384) - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ سَلِيمَانَ التَّمِيمِيِّ، وَسَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا التَّقَى الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا، فَالْقَاتِلُ، وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا الْقَاتِلُ، فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ: «إِنَّهُ أَرَادَ قَتْلَ صَاحِبِهِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 11 (h.no: 3964)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 11 (h.no: 4012)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 11 (h.no: 1402)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, “B. ize'l-teka'l-müslimâni bi-seyfehimâ” (h.no: 1394)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 11 (h.no: 1394)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, “B. ize'l-teka'l-müslimâni bi-seyfehimâ” (h.no: 1326)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صَحِيحٌ لغيره	İbn Mâce, E. el-Fiten 11 (h.no: 3964)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 11 (h.no: 3218)

(12) بَابُ كَفِّ اللِّسَانِ فِي الْفِتْنَةِ

3975 (385) – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِي يَغْلَى، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي الشَّعْبَاءِ، قَالَ: قِيلَ

لِأَبْنِ عُمَرَ: إِنَّا نَدْخُلُ عَلَى أَمْرَانَا فَنَقُولُ الْقَوْلَ: فَإِذَا خَرَجْنَا فَلْنَا غَيْرَهُ، قَالَ: «كُنَّا نَعُدُّ ذَلِكَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، الْبِقَاقِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 12 (h.no: 3975)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 12 (h.no: 4023)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 13 (h.no: 1408)
M. ALÎ – İZZET ALÎ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, “B. Kef-fi'l-lisâni fi'l-fitne” (h.no: 1400)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 13 (h.no: 1400)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ طَرِيقِ ابْنِ مَاجَةَ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, “B. ize'l-tekâ'l-muslimâni bi-seyfehimâ” (h.no: 1330)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 12 (h.no: 3975)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 12 (h.no: 3225)

(16) بَابُ مَنْ تُرْجَى لَهُ السَّلَامَةُ مِنَ الْفِتَنِ

3990 (386) – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ

اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «النَّاسُ كِابِلٌ مِائَةٍ، لَا تَكَادُ تَجِدُ فِيهَا رَاحِلَةً»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ إِنْ ثَبِتَ سَمَاعُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ	İbn Mâce, K. el-Fiten 16 (h.no: 3990)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Fiten 16 (h.no: 4038)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçmiyor		
M. ALÎ – İZZET ALÎ ATIYYE	Geçmiyor		
K. YUSUF el-HÛT	Geçmiyor		
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ إِنْ ثَبِتَ سَمَاعُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, “B. men türcâ lehü's-selâmetü mine'l-fiten” (h.no: 1333)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح	İbn Mâce, E. el-Fiten 16 (h.no: 3990)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 16 (h.no: 3239)

(17) بَابُ افْتِرَاقِ الْأُمَّمِ⁴²⁹

3993 (387) – حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو قَالَ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ افْتَرَقَتْ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، وَإِنَّ أُمَّتِي سَتَفْتَرِقُ عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، كُلُّهَا فِي النَّارِ، إِلَّا وَاحِدَةً وَهِيَ: الْجَمَاعَةُ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 17 (h.no: 3993)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 17 (h.no: 4041)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, "B. İf-tirâkı'l-ümemi" (h.no: 1412)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, "B. İf-tirâkı'l-ümem" (h.no: 1404)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 15 (h.no: 1404)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, "İf-tirâkı'l-ümem" (h.no: 1335)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 17 (h.no: 3993)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 17 (h.no: 3242)

⁴²⁹ Bu bâb başlığında bulunan "باب" kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(388) 3994 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَتَتَّبِعَنَّ سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بَاعًا بِيَاعٍ، وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ، وَشِبْرًا بِشِبْرٍ، حَتَّىٰ لَوْ دَخَلُوا فِي جُحْرِ صَبٍّ لَدَخَلْتُمْ فِيهِ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ الْيَهُودُ، وَالتَّصَارِيُّ؟ قَالَ: «فَمَنْ إِذَا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 17 (h.no: 3994)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Fiten 17 (h.no: 4042)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, "B. İf-tirâkı'l-ümem" (h.no: 1413)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, "B. İf-tirâkı'l-ümem" (h.no: 1405)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 15 (h.no: 1405)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, "İf-tirâkı'l-ümem" (h.no: 1336)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. el-Fiten 17 (h.no: 3994)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 17 (h.no: 3243)

(20) بَابُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ

(389) 4008 - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي الْبَحْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَحْقِرُ أَحَدُكُمْ نَفْسَهُ» ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَحْقِرُ أَحَدُنَا نَفْسَهُ؟ قَالَ: "يَرَى أَمْرًا لِلَّهِ عَلَيْهِ فِيهِ مَقَالٌ، ثُمَّ لَا يَقُولُ فِيهِ، فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تَقُولَ فِي كَذَا وَكَذَا؟ فَيَقُولُ: خَشِيْتُ النَّاسَ، فَيَقُولُ: فَإِنِّي كُنْتُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَى"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح؛ رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Fiten 20 (h.no: 4008)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 20 (h.no: 4057)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 17 (h.no: 1417)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, "B. el-Emri bi'l-me'rûfi ve'n-nehyi 'ani'l-münker" (h.no: 1409)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 17 (h.no: 1409)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, "el-Emru bi'l-ma'rûf ve'n-nehyü 'ani'l-münker" (h.no: 1339)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		رجالہ ثقات	İbn Mâce, E. el-Fiten 20 (h.no: 4008)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. el-Fiten 20 (h.no: 800)

(21) بَاب قَوْلِهِ تَعَالَى { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ }

(390) 4015 – حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْحَزْرَعِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُهَيْتَمُ بْنُ حُمَيْدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَيْدٍ حَفْصُ بْنُ غِيْلَانَ الرُّعَيْنِيُّ، عَنِ مَكْحُولٍ، عَنِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَتَى نَشْرُكَ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ؟ قَالَ: «إِذَا ظَهَرَ فِيكُمْ مَا ظَهَرَ فِي الْأُمَّمِ قَبْلَكُمْ». قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا ظَهَرَ فِي الْأُمَّمِ قَبْلَنَا؟ قَالَ: «الْمُلْكُ فِي صِغَارِكُمْ، وَالْفَاحِشَةُ فِي كِبَارِكُمْ، وَالْعِلْمُ فِي رُذَالِكُمْ» قَالَ زَيْدٌ: «تَفْسِيرُ مَعْنَى قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ: «وَالْعِلْمُ فِي رُذَالِكُمْ»، إِذَا كَانَ الْعِلْمُ فِي الْفَسَاقِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 21 (h.no: 4015)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 21 (h.no: 4064)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 18 (h.no: 1420) ⁴³⁰
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, “B. Kavlihi: Yâ eyyü-he'llezîne âmenû ‘aleyküm enfüse-küm” (h.no: 1412)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 18 (h.no: 1412)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, Kavlühu Teâlâ: “Yâ eyyü-he'llezîne âmenû ‘aleyküm enfüse-küm” (h.no: 1342)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ قَوِي	İbn Mâce, E. el-Fiten 21 (h.no: 4015)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف الإسناد – لعنة مكحول –	Zaifü İbn Mâce, K. el-Fiten 21 (h.no: 802)

⁴³⁰ M. el-Kişnâvî tahkikli *Misbâh* nüshasındaki rivâyet sıralamasına göre, 1420 yerine 1412 rakamı ile gösterilmesi gerekmektedir.

4017 (391) - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَبُو طَوَالَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا نَهَارُ الْعَبْدِيُّ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: "إِنَّ اللَّهَ لَيَسْأَلُ الْعَبْدَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، حَتَّى يَقُولَ: مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَ الْمُنْكَرَ أَنْ تُنْكِرَهُ؟ فَإِذَا لَقِنَ اللَّهُ عَبْدًا حُجَّتَهُ، قَالَ: يَا رَبِّ رَجَوْتُكَ، وَفَرِغْتُ مِنَ النَّاسِ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 21 (h.no: 4017)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 21 (h.no: 4066)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 18 (h.no: 1421)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَكَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, "B. Kavlihi: Yâ eyyü-he'llezîne âmenû 'aleyküm enfüse-küm" (h.no: 1413)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 18 (h.no: 1413)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, Kavlühu Teâlâ: "Yâ eyyü-he'llezîne âmenû 'aleyküm enfüse-küm" (h.no: 1343)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 21 (h.no: 4017)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 21 (h.no: 3260)

(23) بَابُ الصَّبْرِ عَلَى الْبَلَاءِ⁴³¹

(392) 4024 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ يُوعَكُ، فَوَضَعْتُ يَدِي عَلَيْهِ، فَوَجَدْتُ حَرَّهُ بَيْنَ يَدَيَّ فَوْقَ اللَّحَافِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا أَشَدَّهَا عَلَيْكَ! قَالَ: "إِنَّا كَذَلِكَ، يُضَعَّفُ لَنَا الْبَلَاءُ وَيُضَعَّفُ لَنَا الْأَجْرُ" قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ النَّاسِ أَشَدُّ بَلَاءً؟ قَالَ: "الْأَنْبِيَاءُ" قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: "ثُمَّ الصَّالِحُونَ، إِنْ كَانَ أَحَدُهُمْ لِيُبْتَلَى بِالْفَقْرِ، حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدَهُمْ إِلَّا الْعِبَاءَةَ يُجَوِّمَهَا، وَإِنْ كَانَ أَحَدُهُمْ لَيَفْرَحُ بِالْبَلَاءِ كَمَا يَفْرَحُ أَحَدُكُمْ بِالرِّخَاءِ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح. رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Fiten 23 (h.no: 4024)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 23 (h.no: 4073)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 20 (h.no: 1425)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, "B. es-Sabri 'ale'l-belâi" (h.no: 1417)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثَقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 20 (h.no: 1417)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد حديث أبي سعيد صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, "es-Sabru ale'l-belâi" (h.no: 1347)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده ضعيف	İbn Mâce, E. el-Fiten 23 (h.no: 4024)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 23 (h.no: 3266)

⁴³¹ Bu bâb başlığında bulunan "بَابُ" kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(393) 4027 – حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُهْضَمِيُّ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْثَرِ قَالَ تَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ تَنَا حَمِيدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ

قَالَ لَمَّا كَانَ يَوْمَ أَحَدَ كَسَرَتْ رِبَاعِيَّةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَجَعَلَ يَسِيلُ الدَّمَ عَلَى وَجْهِهِ وَجَعَلَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ وَيَقُولُ كَيْفَ يَفْلَحُ قَوْمٌ خَضِبُوا وَجْهَ نَبِيِّهِمْ بِالدَّمِّ وَهُوَ يَدْعُوهُمْ إِلَى اللَّهِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عِزَّ وَجَلَّ {لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ}

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 23 (h.no: 4027)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Fiten 23 (h.no: 4076)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 20 (h.no: 1426)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, "B. es-Sabri 'ale'l-belâi" (h.no: 1418)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 20 (h.no: 1418)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, "es-Sabru 'ale'l-belâi" (h.no: 1348)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 23 (h.no: 4027)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 23 (h.no: 3269)

(394) 4028 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ أَبِي سُفْيَانَ، عَنِ أَنَسِ، قَالَ: جَاءَ جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ ذَاتَ يَوْمٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَهُوَ جَالِسٌ حَزِينٌ قَدْ خُصِبَ بِالِدَّمَاءِ، قَدْ صَرَبَهُ بَعْضُ أَهْلِ مَكَّةَ، فَقَالَ: مَا لَكَ؟ فَقَالَ: «فَعَلَ بِي هَؤُلَاءِ، وَفَعَلُوا»، قَالَ: أَتُحِبُّ أَنْ أُرِيكَ آيَةً؟ قَالَ: «نَعَمْ، أَرِنِي» فَنَظَرَ إِلَى شَجَرَةٍ مِنْ وَرَاءِ الْوَادِي، قَالَ: ادْعُ تِلْكَ الشَّجَرَةَ، فَدَعَاهَا فَجَاءَتْ تَمَشِي، حَتَّى قَامَتْ بَيْنَ يَدَيْهِ، قَالَ: قُلْ لَهَا فَلْتَرْجِعِ، فَقَالَ لَهَا، فَرَجَعَتْ حَتَّى عَادَتْ إِلَى مَكَانِهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «حَسْبِي»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ وَاسْمُهُ طَلْحَةَ بْنُ نَافِعٍ سَمِعَ مِنْ جَابِرٍ	İbn Mâce, K. el-Fiten 23 (h.no: 4028)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ سَمِعَ مِنْ جَابِرٍ	İbn Mâce, E. el-Fiten 23 (h.no: 4077)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ وَاسْمُهُ طَلْحَةَ بْنُ نَافِعٍ سَمِعَ مِنْ جَابِرٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Fiten 20 (h.no: 1427)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ وَاسْمُهُ طَلْحَةَ بْنُ نَافِعٍ سَمِعَ مِنْ جَابِرٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Fiten, "B. es-Sabri 'ale'l-belâi" (h.no: 1419)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ وَاسْمُهُ طَلْحَةَ بْنُ نَافِعٍ سَمِعَ مِنْ جَابِرٍ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Fiten 20 (h.no: 1419)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ وَاسْمُهُ طَلْحَةَ بْنُ نَافِعٍ سَمِعَ مِنْ جَابِرٍ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, "es-Sabru 'ale'l-belâi" (h.no: 1349)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده قوي	İbn Mâce, E. el-Fiten 23 (h.no: 4028)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 23 (h.no: 3270)

432 (24) بَابُ شِدَّةِ الزَّمَانِ

4035 (395) – حَدَّثَنَا عِيَاثُ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّحْبِيُّ قَالَ: أَنْبَأَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ جَابِرٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ

رَبِّهِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ، يَقُولُ: «لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا بَلَاءٌ وَفِتْنَةٌ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 24 (h.no: 4035)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 24 (h.no: 4084)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 21 (h.no: 1430)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, “B. Şid- deti”z-zemân” (h.no: 1422)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 21 (h.no: 1422)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, “Şidde- tü'l-Harman” (h.no: 1352)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 24 (h.no: 4035)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 24 (h.no: 3276)

⁴³² Bu bâb başlığı, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında “شدة حرمان” olarak geçmektedir.

(25) بَابُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ

(396) 4046 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَجْسُرَ الْفَرَاثُ عَنْ جَبَلٍ مِنْ ذَهَبٍ، فَيَقْتَتِلُ النَّاسُ عَلَيْهِ، فَيُقْتَلُ مِنْ كُلِّ عَشْرَةِ تِسْعَةٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 25 (h.no: 4046)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Fiten 25 (h.no: 4095)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 22 (h.no: 1434)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, "B. Eşrâtu's-sâati" (h.no: 1426)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 22 (h.no: 1426)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, "Eşrâtu's-sâati" (h.no: 1355)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حَدِيثٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 25 (h.no: 4046)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 25 (h.no: 3286)

(397) 4047 – حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَارِمٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ

أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَفِيضَ الْمَالُ، وَتَظْهَرَ الْفِتْنُ، وَيَكْثُرَ الْهَرْجُ»، قَالُوا: وَمَا الْهَرْجُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «الْقَتْلُ، الْقَتْلُ، الْقَتْلُ» ثَلَاثًا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 25 (h.no: 4047)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Fiten 25 (h.no: 4096)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 22 (h.no: 1435)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, “B. Eşrâti's-sâati” (h.no: 1427)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 22 (h.no: 1427)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 25 (h.no: 4047)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 25 (h.no: 3287)

(26) بَاب ذَهَابِ الْقُرْآنِ وَالْعِلْمِ 433

(398) 4049 – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ جَرَّاحٍ، عَنْ حُدَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " يَدْرُسُ الْإِسْلَامَ كَمَا يَدْرُسُ وَشْيُ الثَّوْبِ، حَتَّى لَا يَدْرَى مَا صِيَامٌ، وَلَا صَلَاةٌ، وَلَا نُسُكٌ، وَلَا صَدَقَةٌ، وَلَيْسَرَى عَلَى كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي لَيْلَةٍ، فَلَا يَبْقَى فِي الْأَرْضِ مِنْهُ آيَةٌ، وَتَبْقَى طَوَائِفُ مِنَ النَّاسِ الشَّيْخِ الْكَبِيرِ وَالْعَجُوزِ، يَقُولُونَ: أَدْرَكْنَا آبَاءَنَا عَلَى هَذِهِ الْكَلِمَةِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَنَحْنُ نَقُولُهَا " فَقَالَ لَهُ صِلَةٌ: مَا تُعْنِي عَنْهُمْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَهُمْ لَا يَدْرُونَ مَا صَلَاةٌ، وَلَا صِيَامٌ، وَلَا نُسُكٌ، وَلَا صَدَقَةٌ؟ فَأَعْرَضَ عَنْهُ حُدَيْفَةُ، ثُمَّ رَدَّهَا عَلَيْهِ ثَلَاثًا، كُلُّ ذَلِكَ يُعْرَضُ عَنْهُ حُدَيْفَةُ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْهِ فِي الثَّلَاثَةِ، فَقَالَ: « يَا صِلَةٌ، تُنَجِّهِمْ مِنَ النَّارِ » ثَلَاثًا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح رجاله ثقات	İbn Mâce, K. el-Fiten 26 (h.no: 4049)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 26 (h.no: 4098)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 23 (h.no: 1437)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, "B. zehâbi'l-Kur'ân ve'l-'ilm" (h.no: 1429)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 23 (h.no: 1429)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, "Zehâbü'l-Kur'ân ve'l-'ilm" (h.no: 1357)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	İسناده صحيح	İbn Mâce, E. el-Fiten 26 (h.no: 4049)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 26 (h.no: 3289)

433 Bu bâb başlığında bulunan "بَاب" kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(33) بَابُ فَتْنَةِ الدَّجَالِ وَخُرُوجِ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَخُرُوجِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ

(399) 4079 – حَدَّثَنَا أَبُو كَرِيبٍ ثَنَا يُونُسُ بْنُ بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ إِسْحَاقَ حَدَّثَنِي عَاصِمُ بْنُ عَمْرِو بْنِ قَتَادَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ

لَيْدٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ تَفْتَحُ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ فَيُخْرِجُونَهُمْ كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى {وَهُمْ مِنْ كُلِّ حُدُبٍ يَنْسَلُونَ} فَيَعْمُونَ الْأَرْضَ وَيَنْحَازُ مِنْهُمْ الْمُسْلِمُونَ حَتَّى يَصِيرَ بَقِيَّةُ الْمُسْلِمِينَ فِي مَدَائِنِهِمْ وَحِصُونِهِمْ وَيَضْمُونَ إِلَيْهِمْ مَوَاشِيَهُمْ حَتَّى أَهْمَ لَيْمِرُونَ بِالنَّهْرِ فَيَشْرِبُونَهُ حَتَّى مَا يَدْرُونَ فِيهِ شَيْئًا فَيَمْرُوا آخِرَهُمْ عَلَى أَنْتَرِهِمْ فَيَقُولُ قَائِلُهُمْ لَقَدْ كَانَ بِهَذَا الْمَكَانِ مَرَّةً مَاءٌ وَيُظْهِرُونَ عَلَى الْأَرْضِ فَيَقُولُ قَائِلُهُمْ هَؤُلَاءِ أَهْلُ الْأَرْضِ قَدْ فَرَعْنَا مِنْهُمْ وَلِنَنْزِلْنَ أَهْلَ السَّمَاءِ حَتَّى إِنْ أَحَدَهُمْ لِيَهْزُ حَرْبَتَهُ إِلَى السَّمَاءِ فَتَرْجِعُ مَخْضُوبَةً بِاللَّدْمِ فَيَقُولُونَ قَدْ قَتَلْنَا أَهْلَ السَّمَاءِ فَبَيْنَمَا هُمْ كَذَلِكَ إِذْ بَعَثَ اللَّهُ دَوَابَّ كَنَغْفِ الْجُرَادِ فَتَأْخُذُ بِأَعْنَاقِهِمْ فَيَمُوتُونَ مَوْتِ الْجُرَادِ يَرْكَبُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا فَيُصْبِحُ الْمُسْلِمُونَ لَا يَسْمَعُونَ لَهُمْ حَسَا فَيَقُولُونَ مِنْ رَجُلٍ يَشْرِي نَفْسَهُ وَيَنْظُرُ مَا فَعَلُوا فَيَنْزِلُ مِنْهُمْ رَجُلٌ قَدْ وَطَنَ نَفْسَهُ عَلَى أَنْ يَقْتُلُوهُ فَيَجِدُهُمْ مَوْتَى فَيُنَادِيهِمْ إِلَّا أَبْشَرُوا فَقَدْ هَلَكَ عَدُوُّكُمْ فَيُخْرِجُ النَّاسَ وَيَخْلُونَ سَبِيلَ مَوَاشِيَهُمْ فَمَا يَكُونُ لَهُمْ رَعِي إِلَّا لِحَوْمِهِمْ فَتَشْكُرُ عَلَيْهَا كَأَحْسَنِ مَا شَكَرْتَ مِنْ نَبَاتٍ أَصَابَتْهُ قَطًّا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ⁴³⁴		İbn Mâce, K. el-Fiten 33 (h.no: 4079)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 33 (h.no: 4130)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Fiten 28 (h.no: 1447)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Fiten, “B. fitneti'd-deccâli ve hurûci 'îse'bni meryeme ve ye'cûc ve me'cûc” (h.no: 1439)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Fiten 28 (h.no: 1439)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, “B. fitneti'd-deccâli ve hurûci 'îse'bni meryeme ve hurûci ye'cûc ve me'cûc” (h.no: 1367)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده حسن	İbn Mâce, E. el-Fiten 33 (h.no: 4079)

⁴³⁴ Bu rivâyet, yine M. F. Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi*'nde esas aldığı Kâhire baskısında “İsnade صحيح رجاله ثقات” ifadesiyle zevâid rivâyet olarak geçmektedir.

N. el-ELBÂNÎ	حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 33 (h.no: 3313)
--------------	----------	--

(400) 4080 - حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ يَخْفِرُونَ كُلَّ يَوْمٍ، حَتَّى إِذَا كَادُوا يَرَوْنَ شُعَاعَ الشَّمْسِ، قَالَ الَّذِي عَلَيْهِمْ: ارْجِعُوا فَسَنَخْفِرُهُ غَدًا، فَيُعِيدُهُ اللَّهُ أَشَدَّ مَا كَانَ، حَتَّى إِذَا بَلَغَتْ مُدَّتَهُمْ، وَأَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَبْعَثَهُمْ عَلَى النَّاسِ، خَفَرُوا، حَتَّى إِذَا كَادُوا يَرَوْنَ شُعَاعَ الشَّمْسِ، قَالَ: ارْجِعُوا، فَسَنَخْفِرُونَهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى، وَاسْتَشْنَوْا، فَيَعُودُونَ إِلَيْهِ، وَهُوَ كَهَيْئَتِهِ حِينَ تَرَكَوهُ، فَيَخْفِرُونَهُ وَيَخْرُجُونَ عَلَى النَّاسِ، فَيُنْشِقُونَ الْمَاءَ، وَيَتَخَصَّصُ النَّاسُ مِنْهُمْ فِي حُصُوبِهِمْ، فَيَرْمُونَ بِسَهَامِهِمْ إِلَى السَّمَاءِ، فَتَرْجِعُ عَلَيْهَا الدَّمُ الَّذِي اخْفَظَ، فَيَقُولُونَ: قَهَرْنَا أَهْلَ الْأَرْضِ، وَعَلَوْنَا أَهْلَ السَّمَاءِ، فَيَبْعَثُ اللَّهُ نَعْمًا فِي أَقْفَانِهِمْ فَيَقْتُلُهُمْ بِهَا".
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنَّ دَوَابَّ الْأَرْضِ لَتَسْمَنُ وَتَشْكُرُ شُكْرًا مِنْ لُحُومِهِمْ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVAİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 33 (h.no: 4080)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. el-Fiten 33 (h.no: 4131)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 28 (h.no: 1447)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçmiyor		
K. YUSUF el-HÛT	Geçmiyor		
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ إِلَى أَبِي هُرَيْرَةَ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 33 (h.no: 4080)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. el-Fiten 33 (h.no: 3314)

(401) 4081 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ثَنَا الْعَوَامُ بْنُ حَوْشَبٍ حَدَّثَنِي جَبَلَةُ بْنُ سَحِيمٍ عَنْ مُؤْتَرَةَ بْنِ

عَفَاةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ لَمَّا كَانَ لَيْلَةَ أُسْرَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَقِيَ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى فَتَدَاكُرُوا السَّاعَةَ فَبَدَأُوا بِإِبْرَاهِيمَ فَسَأَلُوهُ عَنْهَا فَلَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ مِنْهَا عِلْمٌ ثُمَّ سَأَلُوهُ مُوسَى فَلَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ مِنْهَا عِلْمٌ فَرَدَّ الْحَدِيثَ إِلَى عِيسَى بْنِ مَرْثَمٍ فَقَالَ قَدْ عَهَدَ إِلَيَّ فِيمَا دُونَ وَجِبَتِهَا فَأَمَّا وَجِبَتُهَا فَلَا يَعْلَمُهَا إِلَّا اللَّهُ فَذَكَرَ خُرُوجَ الدَّجَالِ قَالَ فَأَنْزَلَ فَأَقْبَلَهُ فَرَجَعَ النَّاسَ إِلَى بِلَادِهِمْ فَيَسْتَقْبِلُهُمْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حُدُبٍ يَنْسَلُونَ فَلَا يَمْرُونَ بِمَاءٍ إِلَّا شَرِبُوهُ وَلَا بِشَيْءٍ إِلَّا أَفْسَدُوهُ فَيَجَارُونَ إِلَى اللَّهِ فَأَدْعُوا اللَّهَ أَنْ يَمِيتَهُمْ فَتَنْتِنَ الْأَرْضُ مِنْ رِيحِهِمْ فَيَجَارُونَ إِلَى اللَّهِ فَأَدْعُوا اللَّهَ فَيُرْسِلُ السَّمَاءَ بِالْمَاءِ فَيَحْمِلُهُمْ فَيَلْقِيهِمْ فِي الْبَحْرِ ثُمَّ تَنْسِفُ الْجِبَالَ وَتَمُدُّ الْأَرْضَ مَدَّ الْأَدِيمِ فَعَهَدَ إِلَيَّ مَتَى كَانَ ذَلِكَ كَانَتْ السَّاعَةُ مِنَ النَّاسِ كَالْحَامِلِ الَّتِي لَا يَدْرِي أَهْلَهَا مَتَى تَفْجُؤُهُمْ بَوْلَادَتِهَا قَالَ الْعَوَامُ وَوَجَدَ تَصَدِيقَ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ

تَعَالَى { حَتَّى إِذَا فَتَحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حُدُبٍ يَنْسَلُونَ }

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 33 (h.no: 4081)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 33 (h.no: 4132)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 28 (h.no: 1448)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten, "B. fitneti'd-deccâli ve hurûci 'ise'bni meryeme ve ye'cüc ve me'cüc" (h.no: 1440)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. el-Fiten 28 (h.no: 1440)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, "B. fitneti'd-deccâli ve hurûci 'ise'bni meryeme ve hurûci ye'cüc ve me'cüc" (h.no: 1368)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	إسناده ضعيف	İbn Mâce, E. el-Fiten 33 (h.no: 4081)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف	Zaifü İbn Mâce, K. el-Fiten 33 (h.no: 816)

(34) بَابُ خُرُوجِ الْمَهْدِيِّ⁴³⁵

(402) 4084 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَأَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ خَالِدِ الْحَدَّادِ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَقْتَبِلُ عِنْدَ كَنْزِكُمْ ثَلَاثَةَ، كُلُّهُمْ ابْنُ خَلِيفَةٍ، ثُمَّ لَا يَصِيرُ إِلَى وَاحِدٍ مِنْهُمْ، ثُمَّ تَطَّلِعُ الرِّيَاضُ السُّودُ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ، فَيَقْتُلُونَكُمْ قَتْلًا لَمْ يُقْتَلْهُ قَوْمٌ» - ثُمَّ ذَكَرَ شَيْئًا لَا أَحْفَظُهُ فَقَالَ - فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَبَايَعُوهُ وَلَوْ حَبْوًا عَلَى النَّلْجِ، فَإِنَّهُ خَلِيفَةُ اللَّهِ الْمَهْدِيُّ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ؛ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. el-Fiten 34 (h.no: 4084)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 34 (h.no: 4135)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Fiten 29 (h.no: 1450)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Fiten, "B. hurûci'l-mehdî" (h.no: 1442)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. el-Fiten 29 (h.no: 1442)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. el-Fiten, "Hurûci'l-mehdî" (h.no: 1370)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. el-Fiten 34 (h.no: 4084)
N. el-ELBÂNÎ		ضَعِيفٌ	Zaifü İbn Mâce, K. el-Fiten 34 (h.no: 818)

⁴³⁵ Bu bâb başlığında bulunan "باب" kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

37 - كتاب الرّهد

(2) باب اهِمّ بِالْدُنْيَا⁴³⁶

(403) 4105 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عُمَرَ بْنِ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَرْزَةَ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: حَرَجَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ مِنْ عِنْدِ مَرْوَانَ يَنْصِفُ النَّهَارَ، قُلْتُ: مَا بَعَثَ إِلَيْهِ هَذِهِ السَّاعَةَ إِلَّا لِشَيْءٍ يَسْأَلُ عَنْهُ، فَسَأَلْتُهُ، فَقَالَ: سَأَلْنَا عَنْ أَشْيَاءَ سَمِعْنَاهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَنْ كَانَتْ الدُّنْيَا هَمَّهُ، فَفَرَّقَ اللَّهُ عَلَيْهِ أَمْرَهُ، وَجَعَلَ فَرْقَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ، وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا كُتِبَ لَهُ، وَمَنْ كَانَتْ الْآخِرَةُ نِيَّتَهُ، جَمَعَ اللَّهُ لَهُ أَمْرَهُ، وَجَعَلَ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ، وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. ez-Zühd 2 (h.no: 4105)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 2 (h.no: 4157)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 2 (h.no: 1461)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. el-Hemmi bi'd-dünya" (h.no: 1454)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 2 (h.no: 1453)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إسناده حديث زيد صحیح رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "ed-Dünya" (h.no: 1381)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		İسناده صحیح	İbn Mâce, E. ez-Zühd 2 (h.no: 4105)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 2 (h.no: 3329)

⁴³⁶ M. Muhtar tahkikli nüshada bâb başlığı "الدنيا" olarak görünmektedir.

(7) بَابُ مَجَالَسَةِ الْفُقَرَاءِ

(404) 4127 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْزَرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَسْبَاطُ بْنُ نَصْرِ، عَنِ السُّدِّيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْأَزْدِيِّ، وَكَانَ قَارِيَّ الْأَزْدِ، عَنْ أَبِي الْكُنُودِ، عَنْ حَبَابٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ} [الأنعام: 52] وَالْعَشِيِّ إِلَى قَوْلِهِ {فَتَكُونُ مِنَ الظَّالِمِينَ} [الأنعام: 52] ، قَالَ: جَاءَ الْأَفْرَعُ بْنُ حَابِسِ التَّمِيمِيِّ، وَعُيَيْنَةُ بْنُ حِصْنِ الْفَزَارِيِّ، فَوَجَدَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَعَ صُهَيْبٍ، وَبِلَالٍ، وَعَمَّارٍ، وَحَبَابٍ، قَاعِدًا فِي نَاسٍ مِنَ الضُّعَفَاءِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، فَلَمَّا رَأَوْهُمْ حَوَّلَ النَّبِيُّ ﷺ حَقَرُوهُمْ، فَأَتَوْهُ فَخَلَوْا بِهِ، وَقَالُوا: إِنَّا نُرِيدُ أَنْ نَجْعَلَ لَنَا مِنْكَ مَجْلِسًا، تَعْرِفُ لَنَا بِهِ الْعَرَبُ فَضَلْنَا، فَإِنَّ وُفُودَ الْعَرَبِ تَأْتِيكَ فَتَسْتَحْيِي أَنْ تَرَانَا الْعَرَبَ مَعَ هَذِهِ الْأَعْبُدِ، فَإِذَا نَحْنُ جِئْنَاكَ، فَأَقْمَهُمْ عِنَّا، فَإِذَا نَحْنُ فَرَعْنَا، فَأَقْعُدْ مَعَهُمْ إِنْ شِئْتَ، قَالَ: «نَعَمْ»، وَقَالُوا: فَكُنْتُ لَنَا عَلَيْكَ كِتَابًا، قَالَ: فَدَعَا بِصَحِيفَةٍ، وَدَعَا عَلِيًّا لِيَكْتُبَ، وَنَحْنُ قُعُودٌ فِي نَاحِيَةٍ، فَنَزَلَ جِبْرَائِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَقَالَ: {وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ، فَتَكُونُ مِنَ الظَّالِمِينَ} [الأنعام: 52] ، ثُمَّ ذَكَرَ الْأَفْرَعُ بْنُ حَابِسٍ، وَعُيَيْنَةُ بْنُ حِصْنٍ، فَقَالَ: {وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ} [الأنعام: 53] ، ثُمَّ قَالَ: {وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ} [الأنعام: 54] ، قَالَ: فَدَنَوْنَا مِنْهُ حَتَّى وَضَعْنَا رُكْبَتَنَا عَلَى رُكْبَتِهِ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، يَجْلِسُ مَعَنَا، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ، قَامَ وَتَرَكْنَا، فَأَنْزَلَ اللَّهُ: {وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ} [الكهف: 28] وَلَا تَجَالِسِ الْأَشْرَافَ: {تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا، وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا} [الكهف: 28] يَعْنِي عُيَيْنَةَ، وَالْأَفْرَعُ {وَاتَّبِعْ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا} [الكهف: 28] قَالَ: هَلَاكًا، قَالَ: أَمْرُ عُيَيْنَةَ، وَالْأَفْرَعُ، ثُمَّ صَرَبَ هُم مَثَلُ الرَّجُلَيْنِ وَمَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا قَالَ حَبَابٌ: «فَكُنَّا نَقْعُدُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ، فَإِذَا بَلَغْنَا السَّاعَةَ الَّتِي يَقُومُ فِيهَا، فَمُنَّا وَتَرَكْنَا حَتَّى يَقُومَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 7 (h.no: 4127)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 7 (h.no: 4179)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 7 (h.no: 1469)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. mücâleseti'l-fukarâ" (h.no: 1462)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 7 (h.no: 1461)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "mücâlesetü'l-fukarâ" (h.no: 1390)

Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	إسناده ضعيف	İbn Mâce, E. ez-Zühd 7 (h.no: 4127)
N. el-ELBÂNÎ	صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 7 (h.no: 3346)

(8) باب في المُكْتَرِبِينَ

(405) 4130 – حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا النَّصْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو زُمَيْلٍ هُوَ سِمَاكٌ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مَرْثَدٍ الْحَنْفِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْأَكْثَرُونَ هُمْ الْأَسْفَلُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، إِلَّا مَنْ قَالَ بِالْمَالِ، هَكَذَا، وَهَكَذَا، وَكَسَبَهُ مِنْ طَيِّبٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ⁴³⁷		İbn Mâce, K. ez-Zühd 8 (h.no: 4130)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 8 (h.no: 4182)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 8 (h.no: 1471)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, “B. fi'l- müksirîne” (h.no: 1464)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 8 (h.no: 1463)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, “fi'l- müksirîne” (h.no: 1392)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح	İbn Mâce, E. ez-Zühd 8 (h.no: 4130)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 8 (h.no: 3349)

⁴³⁷ Bu rivâyet, yine M. F. Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Beyrût ve Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi*'ndeki Kâhire baskılarında “İsnade صحيح ورجاله ثقات” ifadesiyle zevâid rivâyet olarak geçmektedir.

4131 (406) - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجَلَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي

هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْأَكْثَرُونَ هُمُ الْأَسْفَلُونَ، إِلَّا مَنْ قَالَ هَكَذَا، وَهَكَذَا، وَهَكَذَا»، ثَلَاثًا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 8 (h.no: 4131)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 8 (h.no: 4183)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zühd 8 (h.no: 1472)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zühd, “B. fi'l- müksirîn” (h.no: 1465)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zühd 8 (h.no: 1464)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, “fi'l- müksirîn” (h.no: 1393)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناد قوي	İbn Mâce, E. ez-Zühd 8 (h.no: 4131)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 8 (h.no: 3350)

(10) بَاب مَعِيشَةِ آلِ مُحَمَّدٍ ﷺ 438

(407) 4145 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «لَقَدْ كَانَ يَأْتِي عَلَى آلِ مُحَمَّدٍ ﷺ الشَّهْرُ مَا يُرَى فِي بَيْتِ مِنْ بُيُوتِهِ الدُّخَانُ» ، قُلْتُ: فَمَا كَانَ طَعَامُهُمْ؟ قَالَتْ: " الْأَسْوَدَانِ: التَّمْرُ، وَالْمَاءُ، غَيْرَ أَنَّهُ كَانَ لَنَا جِيرَانٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، جِيرَانُ صِدْقٍ، وَكَانَتْ لَهُمْ رَبَائِبٌ، فَكَانُوا يَبْعَثُونَ إِلَيْهِ أَلْبَانَهَا " قَالَ مُحَمَّدٌ: وَكَانُوا تِسْعَةَ أَيَّامٍ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. ez-Zühd 10 (h.no: 4145)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. ez-Zühd 10 (h.no: 4197)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 10 (h.no: 1477)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. meîşeti Âli Muhammed (s.a.)" (h.no: 1470)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 10 (h.no: 1469)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "meîşetü Âli Muhammed (s.a.)" (h.no: 1397)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. ez-Zühd 10 (h.no: 4145)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 10 (h.no: 3361)

438 Bu bâb başlığında bulunan "باب" kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(408) 4147 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى قَالَ: أَنْبَأَنَا شَيْبَانُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ مِرَارًا: «وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ مَا أَصْبَحَ عِنْدَ آلِ مُحَمَّدٍ، صَاعُ حَبِّ، وَلَا صَاعُ تَمْرٍ، وَإِنَّ لَهُ يَوْمَئِذٍ تِسْعَ نَسْوَةٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 10 (h.no: 4147)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. ez-Zühd 10 (h.no: 4199)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 10 (h.no: 1478)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. meişeti Âli Muhammed (s.a.)" (h.no: 1471)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 10 (h.no: 1470)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "meişetü Âli Muhammed (s.a.)" (h.no: 1398)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. ez-Zühd 10 (h.no: 4147)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 10 (h.no: 3363)

4148 (409) - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةَ ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمَسْعُودِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ بَدِيمَةَ عَنْ أَبِي

عُبَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا أَصْبَحَ فِي آبِ مُحَمَّدٍ إِلَّا مَدَّ مِنْ طَعَامٍ أَوْ مَا أَصْبَحَ فِي آلِ مُحَمَّدٍ مَدَّ مِنْ طَعَامٍ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 10 (h.no: 4148)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 10 (h.no: 4200)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 10 (h.no: 1479)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. meîşeti Âli Muhammed (s.a.)" (h.no: 1472)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 10 (h.no: 1471)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "meîşetü Âli Muahmmaed (s.a.)" (h.no: 1399)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده ضعيف	İbn Mâce, E. ez-Zühd 10 (h.no: 4148)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 10 (h.no: 3364)

18 - بَابُ الْحِلْمِ

(411) 4189 - حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَحْزَمَ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ عَنِ

ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "مَا مِنْ جُرْعَةٍ أَعْظَمَ أَجْرًا عِنْدَ اللَّهِ مِنْ جُرْعَةِ غَيْظٍ، كَطَمَهِهَا عِنْدَ ابْتِغَاءِ وَجْهِ اللَّهِ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 18 (h.no: 4189)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 18 (h.no: 4242)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 17 (h.no: 1496)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. el-Hilm" (h.no: 1489)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 17 (h.no: 1488)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "el-Hilm" (h.no: 1416)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 18 (h.no: 4189)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 18 (h.no: 3396)

(19) بَابُ الْحُزْنِ وَالْبُكَاءِ

(412) 4192 – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ يَعْقُوبَ الرُّمَعِيِّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، أَنَّ عَامِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ، " أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ بَيْنَ إِسْلَامِهِمْ، وَبَيْنَ أَنْ نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ، يُعَاتِبُهُمُ اللَّهُ بِهَا، إِلَّا أَرْبَعٌ سِنِينَ: {وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِ فَطَالِ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَفَسَسَتْ قُلُوبَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ} [الحديد: 16] "

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 19 (h.no: 4192)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 19 (h.no: 4245)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zühd 18 (h.no: 1497)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zühd, "B. el-Huzni ve'l-bekâ" (h.no: 1490)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zühd 18 (h.no: 1489)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "el-Huzni ve'l-bekâ" (h.no: 1417)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحیح	İbn Mâce, E. ez-Zühd 19 (h.no: 4192)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 19 (h.no: 3399)

413 (4193) – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلْفٍ⁴⁴⁰ ثنا أَبُو بَكْرِ الْحَنْفِيُّ ثنا عبد الحميد بن جَعْفَرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

حَنِينٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا تَكْثُرُوا الضَّحْكَ فَإِنَّ كَثْرَةَ الضَّحْكَ تَمِيتُ الْقَلْبَ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 19 (h.no: 4193)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 19 (h.no: 4246)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 18 (h.no: 1498)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, “B. el-Huzni ve'l-bekâ” (h.no: 1491)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 18 (h.no: 1490)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, “el-Huzni ve'l-bekâ” (h.no: 1418)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 19 (h.no: 4193)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 19 (h.no: 3400)

⁴⁴⁰ M. Ali-İ. Atıyye ve M. el-A'zamî tahkikli nüshalarda bu isim “بكر بن خلف” şeklinde gelmektedir.

(21) بَابُ الرِّيَاءِ وَالسُّمْعَةِ

(414) 4202 - حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَارِمٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: «أَنَا أَعْنَى الشَّرْكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ، فَمَنْ عَمِلَ لِي عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ غَيْرِي، فَأَنَا مِنْهُ بَرِيءٌ، وَهُوَ لِلَّذِي أَشْرَكَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 21 (h.no: 4202)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 21 (h.no: 4255)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مَوْثِقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 20 (h.no: 1504)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مَوْثِقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. er-Riyâ ve's-süm'a" (h.no: 1497)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ مَوْثِقُونَ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 20 (h.no: 1505) ⁴⁴¹
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "er-Riyâ ve's-süm'a" (h.no: 1424)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 21 (h.no: 4202)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 21 (h.no: 3406)

⁴⁴¹ Söz konusu tahkikteki sıralamaya göre 1496 olması gerekir.

(24) بَابُ الْوَرَعِ وَالتَّقْوَى⁴⁴²

(415) 4216 – هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْرَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَيْثُ بْنُ سُمَيْعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «كُلُّ مَخْمُومِ الْقَلْبِ، صَدُوقِ اللِّسَانِ، نَعْرِفُهُ، فَمَا مَخْمُومُ الْقَلْبِ؟ قَالَ: «هُوَ التَّقِيُّ التَّقِي، لَا إِمَّ فِيهِ، وَلَا بَغْيَ، وَلَا غِلَّ، وَلَا حَسَدَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ. وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 24 (h.no: 4216)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 24 (h.no: 4269)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 23 (h.no: 1511)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, “B. el-vera' ve't-takvâ” (h.no: 1504)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 23 (h.no: 1503)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, “el-vera' ve't-takvâ” (h.no: 1431)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح	İbn Mâce, E. ez-Zühd 24 (h.no: 4216)
N. el-ELBÂNÎ		صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 24 (h.no: 3416)

⁴⁴² Bu bâb başlığında bulunan “باب” kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(25) باب الثناء الحسن⁴⁴³

(416) 4221 - أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ قَالَ: أَخْبَرَنَا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ الْجَمْحِيُّ، عَنْ أُمِّيَّةَ بِنِ صَفْوَانَ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي زُهَيْرٍ الثَّقَفِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالنَّبَاوَةِ، أَوْ النَّبَاوَةِ، قَالَ: وَالنَّبَاوَةُ مِنَ الطَّائِفِ، قَالَ: «يُوشِكُ أَنْ تَعْرِفُوا أَهْلَ الْجَنَّةِ، مِنْ أَهْلِ النَّارِ»، قَالُوا: بِمَ ذَلِكَ؟ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «بِالثَّنَاءِ الْحَسَنِ، وَالثَّنَاءِ السَّيِّئِ، أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHA TİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح رجاله ثقات	İbn Mâce, K. ez-Zühd 25 (h.no: 4221)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح	İbn Mâce, E. ez-Zühd 25 (h.no: 4274)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	İسناد حدينه صحيح رجاله ثقات	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 24 (h.no: 1515)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	İسناد حدينه صحيح رجاله ثقات	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. es-senâi'l-hasen" (h.no: 1508)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	İسناد حدينه صحيح رجاله ثقات	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 24 (h.no: 1507)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	İسناد طريق ابن ماجه صحيح رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "es-senâi'l-hasen" (h.no: 1435)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		صحيح لغیره، وهذا إسناد محتمل للتحسين	İbn Mâce, E. ez-Zühd 25 (h.no: 4221)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 25 (h.no: 3419)

⁴⁴³ Bu bâb başlığında bulunan "باب" kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

(417) 4223 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ: أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: كَيْفَ لِي أَنْ أَعْلَمَ إِذَا أَحْسَنْتُ، وَإِذَا أَسَأْتُ؟ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: "إِذَا سَمِعْتَ جِبْرَانَكَ يَقُولُونَ: أَنْ قَدْ أَحْسَنْتَ، فَقَدْ أَحْسَنْتَ، وَإِذَا سَمِعْتَهُمْ يَقُولُونَ: قَدْ أَسَأْتُ، فَقَدْ أَسَأْتُ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ هَذَا صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 25 (h.no: 4223)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 25 (h.no: 4276)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 24 (h.no: 1517)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. es-senâi'l-hasen" (h.no: 1510)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 24 (h.no: 1509)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ هَذَا صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "es-senâü'l-hasen" (h.no: 1437)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 25 (h.no: 4223)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 25 (h.no: 3421)

(418) 4224 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَزَيْدُ بْنُ أَحْزَمَ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو هَلَالٍ قَالَ: حَدَّثَنَا

عُقْبَةُ بْنُ أَبِي ثُبَيْتٍ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَهْلُ الْجَنَّةِ، مَنْ مَلَأَ اللَّهُ أُذُنَيْهِ مِنْ تَنَاءِ النَّاسِ خَيْرًا، وَهُوَ يَسْمَعُ، وَأَهْلُ النَّارِ، مَنْ مَلَأَ اللَّهُ أُذُنَيْهِ مِنْ تَنَاءِ النَّاسِ شَرًّا، وَهُوَ يَسْمَعُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 25 (h.no: 4224)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 25 (h.no: 4277)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 24 (h.no: 1518)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. es-senâi'l-hasen" (h.no: 1511)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 24 (h.no: 1510)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادُ حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ هَذَا صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "es-senâü'l-hasen" (h.no: 1438)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 25 (h.no: 4224)
N. el-ELBÂNÎ		حَسَنٌ صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 25 (h.no: 3422)

(27) بَابُ الْأَمَلِ وَالْأَجَلِ⁴⁴⁴

(419) 4233 – حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَانَ الْعُثْمَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ

الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: "قَلْبُ الشَّيْخِ شَابٌّ فِي حُبِّ اثْنَتَيْنِ: فِي حُبِّ الْحَيَاةِ، وَكَثْرَةِ الْمَالِ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ⁴⁴⁵		İbn Mâce, K. ez-Zühd 27 (h.no: 4233)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. ez-Zühd 27 (h.no: 4287)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zühd 26 (h.no: 1520)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zühd, "B. el-Emeli ve'l-eceli" (h.no: 1513)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zühd 26 (h.no: 1512)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. ez-Zühd 27 (h.no: 4233)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 27 (h.no: 3430)

⁴⁴⁴ Bu bâb başlığında bulunan "بَاب" kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

⁴⁴⁵ Bu rivâyet, yine M. F. Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Beyrût ve Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi*'ndeki Kâhire baskılarında "طريق ابن ماجة صحيح رجاله ثقات" ifadesiyle zevâid rivâyet olarak geçmektedir.

(420) 4235 – حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: "لَوْ أَنَّ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَيْنِ مِنْ مَالٍ لِأَحَبِّ أَنْ يَكُونَ مَعَهُمَا ثَلَاثٌ، وَلَا يَمْلَأُ نَفْسَهُ إِلَّا التَّرَابَ، وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَيَّ مَنْ تَابَ"⁴⁴⁶

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	طريق ابن ماجه صحيح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. ez-Zühd 27 (h.no: 4235)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 27 (h.no: 4289)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 26 (h.no: 1521)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. el-Emeli ve'l-ecel" (h.no: 1514)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 26 (h.no: 1513)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	طريق ابن ماجه صحيح، رجاله ثقات	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "el-Emeli ve'l-ecel" (h.no: 1440)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. ez-Zühd 27 (h.no: 4235)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 27 (h.no: 3432)

⁴⁴⁶ Kışnâvî tahkikli nüshada "حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ،" yerine "حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مَعَاذِ الصَّرِيرِ" senedi bulunmaktadır. Kışnâvî'de bulunan bu senet *Süneni İbn Mâce*'de 4234. hadisin senedindedir.

(29) بَابِ ذِكْرِ الذُّنُوبِ⁴⁴⁷

(421) 4243 – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ بْنُ بَانَكَ قَالَ:

سَمِعْتُ عَامَرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، يَقُولُ: حَدَّثَنِي عَوْفُ بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا عَائِشَةُ إِيَّاكَ وَمُحَقَّرَاتِ الْأَعْمَالِ، فَإِنَّ لَهَا مِنَ اللَّهِ طَلِبًا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 29 (h.no: 4243)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 29 (h.no: 4297)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 28 (h.no: 1524)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, “B. Zikri'z-zünûb” (h.no: 1517)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 28 (h.no: 1516)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, “Zikrû'z-zünûb” (h.no: 1443)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث قوي	İbn Mâce, E. ez-Zühd 29 (h.no: 4243)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 29 (h.no: 3440)

⁴⁴⁷ M. Muhtar tahkikinde “باب” kelmesi bulunmamaktadır.

(422) 4245 - حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ الرَّمْلِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ عُلْقَمَةَ بْنِ حَدِيحٍ الْمَعَاوِرِيُّ، عَنْ أَرْطَاةَ بْنِ الْمُنْدِرِ، عَنْ أَبِي عَامِرٍ الْأَهْلَابِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ: «لَأَعْلَمَنَّ أَقْوَامًا مِنْ أُمَّتِي يَأْتُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِحَسَنَاتٍ أَمْثَالِ جِبَالِ تِهَامَةَ بِيضًا، فَيَجْعَلُهَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَبَاءً مَنْثُورًا»، قَالَ ثَوْبَانُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ صِفْهُمْ لَنَا، جَلِّهِمْ لَنَا أَنْ لَا نَكُونَ مِنْهُمْ، وَنَحْنُ لَا نَعْلَمُ، قَالَ: «أَمَّا إِنَّهُمْ إِخْوَانُكُمْ، وَمِنْ جِلْدَتِكُمْ، وَيَأْخُذُونَ مِنَ اللَّيْلِ كَمَا تَأْخُذُونَ، وَلَكِنَّهُمْ أَقْوَامٌ إِذَا خَلَوْا بِمَحَارِمِ اللَّهِ انْتَهَكُوهَا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 29 (h.no: 4245)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 29 (h.no: 4299)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 28 (h.no: 1525)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. Zikri'z-zünûb" (h.no: 1518)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 28 (h.no: 1517)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "Zikri'z-zünûb" (h.no: 1444)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ حَسَنٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 29 (h.no: 4245)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 29 (h.no: 3442)

(30) باب ذِكْرِ التَّوْبَةِ

(423) 4250 – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا وَهَيْبُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ:

حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ أَبِي عُيَيْدَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ، كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	قال السندي الحديث ذكره صاحب الزوائد في زوائده وقال إسناده صحيح. رجاله ثقات.	İbn Mâce, K. ez-Zühd 30 (h.no: 4250)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor		İbn Mâce, E. ez-Zühd 30 (h.no: 4304)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الْكُتُبِ فِي طَرِيقِ عَبْدِ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ فَذَكَرَهُ وَرَوَاهُ أَيْضًا مِنْ طَرِيقِ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنِ الرَّقَاشِيِّ بِهِ ثُمَّ قَالَ وَرُوِيَ مِنْ أَوْجِهٍ ضَعِيفَةٍ بِحَدِّ اللَّفْظِ وَرَوَاهُ الطَّبْرَائِيُّ مِنْ طَرِيقِ أَبِي عُيَيْدَةَ بِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 29 (h.no: 1528)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الْكُتُبِ فِي طَرِيقِ عَبْدِ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ فَذَكَرَهُ وَرَوَاهُ أَيْضًا مِنْ طَرِيقِ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنِ الرَّقَاشِيِّ بِهِ ثُمَّ قَالَ وَرُوِيَ مِنْ أَوْجِهٍ ضَعِيفَةٍ بِحَدِّ اللَّفْظِ وَرَوَاهُ الطَّبْرَائِيُّ مِنْ طَرِيقِ أَبِي عُيَيْدَةَ بِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, “B. zikri't-tevbe” (h.no: 1521)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الْكُتُبِ فِي طَرِيقِ عَبْدِ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ فَذَكَرَهُ وَرَوَاهُ أَيْضًا مِنْ طَرِيقِ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنِ الرَّقَاشِيِّ بِهِ ثُمَّ قَالَ وَرُوِيَ مِنْ أَوْجِهٍ ضَعِيفَةٍ بِحَدِّ اللَّفْظِ وَرَوَاهُ الطَّبْرَائِيُّ مِنْ طَرِيقِ أَبِي عُيَيْدَةَ بِهِ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 29 (h.no: 1520)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor		Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, “zik-rü't-tevbe” (h.no: 1447)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث محتمل للتحسين بشواهده، وهذا إسناده رجاله ثقات، إلا أن وهيب ابن خالد تغير بأخرة، وأبو عبيدة لم يسمع من أبيه ابن مسعود.	İbn Mâce, E. ez-Zühd 30 (h.no: 4250)
N. el-ELBÂNÎ		حسن	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 30 (h.no: 3446)

(424) 4252 - هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزْرِيِّ، عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي مَرْزَمٍ، عَنِ ابْنِ مَعْقِلٍ، قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ أَبِي عَلِيٍّ عِنْدَ اللَّهِ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «النَّدْمُ تَوْبَةٌ»، فَقَالَ لَهُ أَبِي: أَنْتَ سَمِعْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «النَّدْمُ تَوْبَةٌ»، قَالَ: نَعَمْ

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	قلت وقع عند ابن ماجة عبد الله بن عمر بن الخطاب. قال المنذري. وقال بعد ذلك أي كما رواه الترمذي وابن ماجة في صحيحه والحاكم في المستدرک.	İbn Mâce, K. ez-Zühd 30 (h.no: 4252)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 30 (h.no: 4306)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 29 (h.no: 1529)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. zikri't-tevbe" (h.no: 1522)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 29 (h.no: 1521)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ الْإِسْنَادُ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "zik-rü't-tevbe" (h.no: 1448)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. ez-Zühd 30 (h.no: 4252)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 30 (h.no: 3448)

(31) بَابُ ذِكْرِ الْمَوْتِ وَالِاسْتِعْدَادِ لَهُ

(425) 4262 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا شَبَابَةُ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذُنَبٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " الْمَيِّتُ تَحْضُرُهُ الْمَلَائِكَةُ، فَإِذَا كَانَ الرَّجُلُ صَالِحًا، قَالُوا: أَخْرَجِي أَيْتَهَا النَّفْسُ الطَّيِّبَةُ، كَانَتْ فِي الْجَسَدِ الطَّيِّبِ، أَخْرَجِي حَمِيدَةً، وَأَنْبِشِرِي بَرْوِحَ وَرَجْحَانَ، وَرَبِّ غَيْرِ غَضْبَانَ، فَلَا يَزَالُ يُقَالُ لَهَا ذَلِكَ حَتَّى تَخْرُجَ، ثُمَّ يُعْرَجُ بِهَا إِلَى السَّمَاءِ، فَيُفْتَحُ لَهَا، فَيُقَالُ: مَنْ هَذَا؟ فَيَقُولُونَ: فُلَانٌ، فَيُقَالُ: مَرْحَبًا بِالنَّفْسِ الطَّيِّبَةِ، كَانَتْ فِي الْجَسَدِ الطَّيِّبِ، ادْخُلِي حَمِيدَةً، وَأَنْبِشِرِي بَرْوِحَ وَرَجْحَانَ، وَرَبِّ غَيْرِ غَضْبَانَ، فَلَا يَزَالُ يُقَالُ لَهَا ذَلِكَ حَتَّى يُنْتَهَى بِهَا إِلَى السَّمَاءِ الَّتِي فِيهَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَإِذَا كَانَ الرَّجُلُ السُّوءِ، قَالَ: أَخْرَجِي أَيْتَهَا النَّفْسُ الْحَبِيثَةُ، كَانَتْ فِي الْجَسَدِ الْحَبِيثِ، أَخْرَجِي ذَمِيمَةً، وَأَنْبِشِرِي بِحَمِيمٍ، وَعَسَاقٍ، وَآخَرَ مِنْ شَكْلِهِ أَرْوَاجٍ، فَلَا يَزَالُ يُقَالُ لَهَا ذَلِكَ حَتَّى تَخْرُجَ، ثُمَّ يُعْرَجُ بِهَا إِلَى السَّمَاءِ، فَلَا يَفْتَحُ لَهَا، فَيُقَالُ: مَنْ هَذَا؟ فَيُقَالُ: فُلَانٌ، فَيُقَالُ: لَا مَرْحَبًا بِالنَّفْسِ الْحَبِيثَةِ، كَانَتْ فِي الْجَسَدِ الْحَبِيثِ، ارْجِعِي ذَمِيمَةً، فَإِنَّهَا لَا تُفْتَحُ لِكَ أَبْوَابِ السَّمَاءِ، فَيُرْسَلُ بِهَا مِنَ السَّمَاءِ، ثُمَّ تَصِيرُ إِلَى الْقَبْرِ "

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ⁴⁴⁸		İbn Mâce, K. ez-Zühd 31 (h.no: 4262)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 31 (h.no: 4316)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 30 (h.no: 1532)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. Zikri'l-mevti ve'l-isti'dâdi lehû" (h.no: 1525)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 30 (h.no: 1524)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ طَرِيقِ ابْنِ مَاجَهٍ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "Zikrû'l-mevti ve'l-isti'dâdi lehû" (h.no: 1451)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 31 (h.no: 4262)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 31 (h.no: 3456)

⁴⁴⁸ Bu rivâyet, yine M. F. Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi*'nde esas aldığı Kâhîre baskısında "İsnade صحیح، ورجاله ثقات" ifadesiyle zevâid rivâyet olarak geçmektedir.

(426) 4263 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ الْجَحْدَرِيُّ، وَعُمَرُ بْنُ شَبَّةَ بْنِ عُبَيْدَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ قَالَ: أَخْبَرَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَارِثٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: "إِذَا كَانَ أَجَلُ أَحَدِكُمْ بِأَرْضٍ أَوْتِنَتْهُ إِلَيْهَا الْحَاجَةُ، فَإِذَا بَلَغَ أَقْصَى أَثَرِهِ، فَبَصَّهَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ، فَتَقُولُ الْأَرْضُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: رَبِّ هَذَا مَا اسْتَوْدَعْتَنِي"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحيح، ورجاله ثقات	İbn Mâce, K. ez-Zühd 31 (h.no: 4263)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 31 (h.no: 4317)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 30 (h.no: 1533)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. Zikri'l-mevti ve'l-isti'dâdi lehû" (h.no: 1526)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 30 (h.no: 1525)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "Zikr-ü'l-mevti ve'l-isti'dâdi lehû" (h.no: 1452)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		رجاله ثقات	İbn Mâce, E. ez-Zühd 31 (h.no: 4263)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 31 (h.no: 3457)

(32) بَابُ ذِكْرِ الْقَبْرِ وَالْبَلَى 449

(427) 4268 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا شَبَابَةُ، عَنْ ابْنِ أَبِي ذَنْبٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: "إِنَّ الْمَيِّتَ يَصِيرُ إِلَى الْقَبْرِ، فَيَجْلِسُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ فِي قَبْرِهِ غَيْرَ فَرِحٍ وَلَا مَشْغُوفٍ، ثُمَّ يُقَالُ لَهُ: فِيمَ كُنْتَ؟ فَيَقُولُ: كُنْتُ فِي الْإِسْلَامِ، فَيُقَالُ لَهُ: مَا هَذَا الرَّجُلُ؟ فَيَقُولُ: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَصَدَقْنَا. فَيُقَالُ لَهُ: هَلْ رَأَيْتَ اللَّهَ؟ فَيَقُولُ: مَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَرَى اللَّهَ. فَيُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ قَبْلَ النَّارِ، فَيَنْظُرُ إِلَيْهَا يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا، فَيُقَالُ لَهُ: انْظُرْ إِلَى مَا وَفَاكَ اللَّهُ، ثُمَّ يُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ قَبْلَ الْجَنَّةِ، فَيَنْظُرُ إِلَى زَهْرَتِهَا وَمَا فِيهَا، فَيُقَالُ لَهُ: هَذَا مَقْعَدُكَ، وَيُقَالُ لَهُ: عَلَى الْيَقِينِ كُنْتَ، وَعَلَيْهِ مِثٌّ، وَعَلَيْهِ تُبْعَثُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ. وَيُجْلِسُ الرَّجُلُ السُّوءُ فِي قَبْرِهِ فَرِحًا مَشْغُوفًا، فَيُقَالُ لَهُ: فِيمَ كُنْتَ؟ فَيَقُولُ: لَا أَذْرِي، فَيُقَالُ لَهُ: مَا هَذَا الرَّجُلُ؟ فَيَقُولُ: سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ قَوْلًا فَقُلْتُهُ، فَيُفْرَجُ لَهُ قَبْلَ الْجَنَّةِ، فَيَنْظُرُ إِلَى زَهْرَتِهَا وَمَا فِيهَا، فَيُقَالُ لَهُ: انْظُرْ إِلَى مَا صَرَفَ اللَّهُ عَنْكَ، ثُمَّ يُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ إِلَى النَّارِ، فَيَنْظُرُ إِلَيْهَا يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا، فَيُقَالُ لَهُ: هَذَا مَقْعَدُكَ، عَلَى الشَّكِّ كُنْتَ، وَعَلَيْهِ مِثٌّ، وَعَلَيْهِ تُبْعَثُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 32 (h.no: 4268)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 31 (h.no: 4322)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 31 (h.no: 1534)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. Zikri'l-kabri ve'l-belâ" (h.no: 1527)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 31 (h.no: 1526)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "Zikru'l-mevti ve'l-isti'dâdi lehû" (h.no: 1452)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 32 (h.no: 4268)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 32 (h.no: 3462)

449 Bu rivâyet, M. Muhtar tahkikinde "[ذِكْر] المَوْتِ وَالِاسْتِعْدَادِ لَهُ" bâb başlığı altında gelmektedir.

(33) بَابُ ذِكْرِ الْبُعْثِ⁴⁵⁰

(428) 4274 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ بِسُوقِ الْمَدِينَةِ، وَالَّذِي اصْطَلَفَى مُوسَى عَلَى الْبَشَرِ فَرَفَعَ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ يَدَهُ فَلَطَمَهُ، قَالَ: تَقُولُ هَذَا وَفِينَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: "قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: {وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نَفَخَ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ} ، فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ رَفَعَ رَأْسَهُ، فَإِذَا أَنَا بِمُوسَى آخِذًا بِقَائِمَةٍ مِنْ قَوَائِمِ الْعَرْشِ، فَلَا أَدْرِي أَرْفَعُ رَأْسَهُ قَبْلِي، أَوْ كَانَ يَمُنُّ اسْتَمْتَنَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَمَنْ قَالَ: أَنَا خَيْرٌ مِنْ يُوْنُسَ بْنِ مَتَّى فَقَدْ كَذَبَ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	İسناده صحیح، رجاله ثقات	İbn Mâce, K. ez-Zühd 33 (h.no: 4274)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçmiyor		İbn Mâce, E. ez-Zühd 33 (h.no: 4328)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 32 (h.no: 1538)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. zikri'l-ba's" (h.no: 1531)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 32 (h.no: 1530)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "zikru'l-ba's" (h.no: 1455)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حدیث صحیح، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. ez-Zühd 33 (h.no: 4274)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحیح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 33 (h.no: 3467)

⁴⁵⁰ Bu bâb başlığında bulunan "باب" kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

4281 (429) - حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة ثنا أبو معاوية عن الأعمش عن أبي سفيان عن جابر عن أم بشر عن حفصة قالت قال النبي ﷺ إني لأرجو ألا يدخل النار أحد إن شاء الله تعالى ممن شهد بدراً وألحدنييية قالت قلت يا رسول الله أليس قد قال الله {وإن منكم إلا واردها كان على ربك حتما مقضياً} قال ألم تسمعيه يقول {تم ننجي الذين اتقوا ونذر الظالمين فيها جثياً}

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	حديث حفصة رجاله ثقات، إن كان أبو سفيان سمع من جابر بن عبد الله	İbn Mâce, K. ez-Zühd 33 (h.no: 4281)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ سَمِعَ مِنْ جَابِرِ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 33 (h.no: 4335)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ سَمِعَ مِنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zühd 32 (h.no: 1540)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ سَمِعَ مِنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zühd, "B. Zikri'l-ba's" (h.no: 1533)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ سَمِعَ مِنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zühd 32 (h.no: 1532)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ حَفْصَةَ صَحِيحِ رِجَالِهِ ثِقَاتٌ إِنْ كَانَ أَبُو سُفْيَانَ سَمِعَ مِنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "Zikru'l-ba's" (h.no: 1457)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح	İbn Mâce, E. ez-Zühd 33 (h.no: 4281)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 33 (h.no: 3473)

(34) بَابُ صِفَةِ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ⁴⁵¹

4290 (430) - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ إِبَّاسِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: "نَحْنُ آخِرُ الْأُمَمِ، وَأَوَّلُ مَنْ يُحَاسَبُ، يُقَالُ: أَيْنَ الْأُمَّةُ الْأُمِّيَّةُ، وَنَبِيِّهَا؟ فَتَحْنُ الْآخِرُونَ الْأَوَّلُونَ"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 34 (h.no: 4290)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 34 (h.no: 4344)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 33 (h.no: 1542)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. Sıfat-i Muhammed (s.a.)" (h.no: 1535)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 33 (h.no: 1534)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "Sıfatü Ümmeti Muhammedin (s.a.)" (h.no: 1459)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		رجاله ثقات	İbn Mâce, E. ez-Zühd 34 (h.no: 4290)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 34 (h.no: 3482)

⁴⁵¹ M. Ali-İ. Atıyye tahkikinde "أُمَّة" kelimesi bulunmamaktadır. M. Muhtar tahkikinde "باب" sözcüğü yer almamaktadır.

(35) بَاب مَا يُرْجَى مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ⁴⁵²

(431) 4294 - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، وَأَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، مِائَةَ رَحْمَةٍ، فَجَعَلَ فِي الْأَرْضِ مِنْهَا رَحْمَةً، فِيهَا تَغْطِفُ الْوَالِدَةُ عَلَى وَلَدِهَا، وَالْبَهَائِمُ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ، وَالطَّيْرُ، وَأَخْرَجَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، فَإِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَكْمَلَهَا اللَّهُ بِهَذِهِ الرَّحْمَةِ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	حديث أبي سعيد صحيح رجاله ثقات	İbn Mâce, K. ez-Zühd 35 (h.no: 4294)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 35 (h.no: 4348)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zühd 34 (h.no: 1545)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zühd, "B. mâ yürçâ min rahmetillâhi yevme'l-kiyâme" (h.no: 1538)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-züçâce, K. ez-Zühd 34 (h.no: 1537)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ حَدِيثِ أَبِي سَعِيدٍ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "mâ yürçâ min rahmetillah" (h.no: 1462)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده صحيح	İbn Mâce, E. ez-Zühd 35 (h.no: 4294)
N. el-ELBÂNÎ		صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 35 (h.no: 3485)

⁴⁵² M. Muhtar tahkikli nüshada bâb başlığının "يَوْمَ الْقِيَامَةِ" kısmı bulunmamaktadır.

(37) بَابُ ذِكْرِ الشَّفَاعَةِ

(432) 4311 - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُسَيْدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَدْرِ قَالَ: حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ خَيْثَمَةَ، عَنْ نَعِيمِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ جَرَّاحٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «خَيْرُ بَيْنِ الشَّفَاعَةِ، وَبَيْنَ أَنْ يَدْخُلَ نَصْفُ أُمَّيِّ الْجَنَّةِ، فَاخْتَرْتُ الشَّفَاعَةَ، لِأَنَّهَا أَعْمُ وَأَكْفَى، أَنْزَلْنَاهَا لِلْمُتَّقِينَ؟ لَا، وَلَكِنَّهَا لِلْمُذْنِبِينَ، الْخَطَّائِينَ الْمُتَلَوِّثِينَ»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SİHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 37 (h.no: 4311)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 37 (h.no: 4366)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 36 (h.no: 1549)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. zikri's-şefâati" (h.no: 1542)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 36 (h.no: 1541)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	إِسْنَادٌ طَرِيقُ ابْنِ مَاجَهٍ صَحِيحٌ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "zik-rü's-şefâati" (h.no: 1466)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)	Zevâidden olduğu belirtilmiş	إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 37 (h.no: 4311)
N. el-ELBÂNÎ		ضَعِيفٌ بِهَذَا التَّمَامِ وَصَحِيحٌ دُونَ قَوْلِهِ "لَأَنَّهَا..."	Zaifü İbn Mâce, K. ez-Zühd 37 (h.no: 4991)

453 (38) بَابُ صِفَةِ النَّارِ

(433) 4318 – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، وَيَعْلَى قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ نُفَيْعِ أَبِي دَاوُدَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ نَارَكُمْ هَذِهِ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ، وَلَوْلَا أَنَّهَا أُطْفِئَتْ بِالْمَاءِ مَرَّتَيْنِ، مَا انْتَفَعْتُمْ بِهَا، وَإِنَّهَا لَتَدْعُو اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لَا يُعِيدَهَا فِيهَا»

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçmiyor ⁴⁵⁴		İbn Mâce, K. ez-Zühd 38 (h.no: 4318)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	... رواه الحاكم في المستدرک. وله شاهد في الصحيحين من حديث أبي هريرة	İbn Mâce, E. ez-Zühd 38 (h.no: 4373)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	... رَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ ... وَقَالَ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ وَلَمْ يَخْرُجَاهُ بِهَذَا السِّيَاقِ أَنْتَهَى	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 37 (h.no: 1551)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	... رَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ ... وَقَالَ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ وَلَمْ يَخْرُجَاهُ بِهَذَا السِّيَاقِ أَنْتَهَى	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. sıfatü'n-nâr" (h.no: 1544)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	... رَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ ... وَقَالَ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ وَلَمْ يَخْرُجَاهُ بِهَذَا السِّيَاقِ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 37 (h.no: 1543)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	... ورواه الحاكم في المستدرک ... وقال الحاكم صحيح الإسناد ولم يخرجاه بهذه السياقة	Zevâidü İbn Mâce, Ebvabü'z-Zühd, "Sıfatü'n-nâr" (h.no: 1468)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إسناده ضعيف جداً	İbn Mâce, E. ez-Zühd 38 (h.no: 4318)
N. el-ELBÂNÎ		ضعيف جدا بهذا التمام وصحيح دون قوله "إنها لتدعو .."	Zaifü İbn Mâce, K. ez-Zühd 38 (h.no: 4993)

⁴⁵³ Bu bâb başlığında bulunan "باب" kelimesi, M. Muhtar tahkikli *Misbâh* nüshasında yer almamaktadır.

⁴⁵⁴ Bu rivâyet, yine M. F. Abdülbâkî tahkikinin esas alındığı Beyrût ve Haydar Hatipoğlu'nun *Sünen-i İbn Mâce Tercüme ve Şerhi*'ndeki Kâhire baskılarında "أخرجه الحاكم كما رواه المصنف وقال صحيح الإسناد على شرط" ifadesiyle zevâid rivâyet olarak geçmektedir.

(434) 4327 – حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة ثنا محمد بن بشر عن محمد بن عمرو عن أبي سلمة عن أبي هريرة قال قال رسول الله ﷺ يُوتى بالموت يوم القيامة فيوقف على الصراط فيقال يا أهل الجنة فيطلعون خائفين وجلين أن يخرجوا من مكانهم الذي هم فيه ثم يقال يا أهل النار فيطلعون مستبشرين فرحين أن يخرجوا من مكانهم الذي هم فيه فيقال هل تعرفون هذا قالوا نعم هذا الموت قال فيؤمر به فيدبح على الصراط ثم يقال للفریقین كلاهما خلود فيما تجذون لا موت فيها أبدا

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 38 (h.no: 4327)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 38 (h.no: 4382)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 37 (h.no: 1555)
M. ALİ – İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, “B. sıfati'n-nâr” (h.no: 1548)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ رِجَالُهُ ثِقَاتٌ	Zevâidü İbn Mâce, Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 37 (h.no: 1547)
MUHAMMED MUHTAR	Geçmiyor		
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		حديث صحيح، وهذا إسناد حسن	İbn Mâce, E. ez-Zühd 38 (h.no: 4327)
N. el-ELBÂNÎ		حسن صحيح	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 38 (h.no: 3509)

(39) بَابُ صِفَةِ الْجَنَّةِ

(435) 4341 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَاحْمَدُ بْنُ سَنَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا لَهُ مَنْزِلَانِ: مَنْزِلٌ فِي الْجَنَّةِ، وَمَنْزِلٌ فِي النَّارِ، فَإِذَا مَاتَ، فَدَخَلَ النَّارَ، وَرِثَ أَهْلُ الْجَنَّةِ مَنْزِلَهُ، فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى: {أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ} [المؤمنون: 10]"

MUHAKKİK	HADİS, ZEVÂİD ARASINDA geçiyor/geçmiyor	HADİSİN SIHHATİNE İŞARETTE KULLANILAN İFADE	GEÇTİĞİ YER
M. F. ABDÜLBÂKÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	İbn Mâce, K. ez-Zühd 39 (h.no: 4341)
M. el-A'ZAMÎ (Sünen)	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 39 (h.no: 4397)
MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 37 (h.no: 1560)
M. ALİ - İZZET ALİ ATIYYE	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd, "B. sıfati'l-cenneti" (h.no: 1553)
K. YUSUF el-HÛT	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	Misbâhü'z-zücâce, K. ez-Zühd 38 (h.no: 1552)
MUHAMMED MUHTAR	Geçiyor	هَذَا إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الشَّيْخَيْنِ	Zevâidü İbn Mâce, E. ez-Zühd, "B. sıfati'l-cenneti" (h.no: 1476)
Ş. el-ARNAVUT (Sünen)		إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ	İbn Mâce, E. ez-Zühd 39 (h.no: 4341)
N. el-ELBÂNÎ		صَحِيحٌ	Sahîhu İbn Mâce, K. ez-Zühd 39 (h.no: 3519)

2.2. ZÂİD RİVAYETLERİN MUKAYESESİ

2.2.1. İlgili Kaynaklarda Bulunup-Bulunmamaları Açısından

Burada aslî her bir kaynaktan tespit edilen sahîh zâid rivâyetler bir birleriyle örtüşme ve ayrışma açısından üç ayrı başlık altında tetkik edilecektir. Pek tabii ki ulaşılan sayısal sonuçlar kullanılan baskılarla alâkalıdır.

Tablo 2.3. Tablodaki Mevcut Hadislerin, Tabloda Yer Alan Aslî Kaynaklarda Geçip-Geçmemesi Açısından Değerlendirilmesi

<u>TABLODAKİ MEVCUT HADİSLERİN, TABLODA YER ALAN ASLÎ KAYNAKLARDA GEÇİP-GEÇMEMESİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: 435</u>	
Zevâid Tespitinde Çerçeve Alınan Eserler Bağlamında “ZEVÂİD” Rivâyetler (Bunların M.F. Abdülbâki <i>Sünen</i> Tahkikine Göre Rakamlanması)	435
M. F. Abdülbâki Tahkikli <i>Sünen</i> Nüshasında “ZEVÂİD” Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı	377
M. el-Azamî Tahkikli <i>Sünen</i> Nüshasında “ZEVÂİD” Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı	367
M. F. Abdülbâki ve M. el-Azamî'nin <i>Sünen</i> Tahkiklerinde (Müştereken) “ZEVÂİD” Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı	343
M. el-Kişnâvî Tahkikli <i>Misbâhü'z-Zücâce fî Zevâidi İbn Mâce</i> 'deki (ZEVÂİD) Rivâyetlerin Sayısı	429
M. Ali – İ. Atıyye Tahkikli <i>Misbâhü'z-Zücâce fî Zevâidi İbn Mâce</i> 'deki (ZEVÂİD) Rivâyetlerin Sayısı	427
Y. el-Hût Tahkikli <i>Misbâhü'z-Zücâce fî Zevâidi İbn Mâce</i> 'deki (ZEVÂİD) Rivâyetlerin Sayısı	427
M. Muhtar Tahkikli <i>Zevâidü İbn Mâce 'ale'l-Kütübi'l-Hamse</i> 'deki (ZEVÂİD) Rivâyetlerin Sayısı	411
Dört <i>Zevâid</i> Tahkikinde Müştereken “ZEVÂİD” Diye Geçen Rivâyetlerin Sayısı	409
Bahse Konu Dört <i>Zevâid</i> ve M. F. Abdülbâki ve M. el-A'zamî'nin <i>Sünen</i> Tahkiklerindeki Müşterek “ZEVÂİD” Rivâyetlerin Sayısı	333

Tablo 2.4. Zevâid Tespitinde Çerçeve Alınan Eserler Bağlamında Zevâid Rivâyetler

ZEVÂİD TESPİTİNDE ÇERÇEVE ALINAN ESERLER BAĞLAMINDA ZEVÂİD RİVÂYETLER: 435 (M.F. Abdülbâkî <i>Sünen</i> Tahkikine Göre Rakamları)											
8	394	764	1043	1302	1513	1720	2038	2395	2707	3092	3446
20	395	768	1092	1303	1536	1726	2077	2399	2714	3107	3452
23	396	773	1093	1306	1537	1735	2078	2409	2744	3129	3456
24	454	800	1095	1311	1538	1740	2101	2421	2758	3134	3463
25	468	801	1096	1338	1543	1753	2113	2422	2767	3148	3470
29	472	824	1097	1341	1557	1762	2118	2426	2773	3158	3475
61	492	843	1102	1349	1558	1765	2199	2433	2795	3169	3485
85	493	856	1108	1350	1564	1774	2131	2439	2806	3193	3492
89	499	866	1111	1358	1565	1822	2141	2445	2815	3231	3509
113	518	868	1115	1365	1567	1835	2155	2447	2836	3248	3514
120	542	869	1126	1376	1570	1847	2165	2463	2842	3252	3518
143	546	871	1139	1378	1573	1853	2185	2473	2863	3263	3536
150	586	901	1146	1393	1574	1865	2222	2493	2885	3266	3539
153	618	910	1155	1397	1581	1866	2231	2497	2904	3303	3543
161	637	912	1177	1406	1585	1874	2244	2502	2916	3304	3548
162	641	917	1183	1407	1597	1885	2272	2510	2917	3312	3558
172	646	931	1186	1415	1604	1899	2275	2517	2937	3332	3561
174	649	950	1196	1417	1612	1923	2276	2540	2950	3335	3574
181	656	963	1202	1420	1625	1958	2279	2559	2956	3368	3601
199	658	971	1222	1434	1635	1974	2291	2592	2966	3374	3614
204	671	977	1227	1435	1643	1976	2304	2608	2977	3388	3617
215	680	997	1230	1449	1647	1978	2305	2611	2991	3389	3619
226	681	999	1234	1450	1656	1979	2318	2612	3018	3401	3629
227	702	1003	1260	1451	1665	1981	2326	2618	3039	3411	3630
241	705	1010	1268	1464	1690	1993	2339	2619	3045	3415	3651
246	708	1019	1270	1465	1698	1995	2350	2651	3052	3427	3658
254	719	1023	1271	1467	1702	1997	2363	2670	3057	3436	3660
317	738	1024	1292	1488	1715	2005	2379	2672	3061	3438	3661
348	755	1037	1293	1492	1719	2007	2393	2688	3068	3443	3666

3668	3896	4027	4216					
3669	3904	4028	4221					
3674	3907	4035	4223					
3678	3911	4046	4224					
3689	3929	4047	4233					
3693	3931	4049	4235					
3746	3934	4079	4243					
3761	3938	4080	4245					
3764	3941	4081	4250					
3781	3944	4084	4252					
3789	3946	4105	4262					
3803	3951	4127	4263					
3809	3962	4130	4268					
3815	3964	4131	4274					
3818	3975	4145	4281					
3825	3990	4147	4290					
3843	3993	4148	4294					
3847	3994	4165	4311					
3851	4008	4189	4318					TOPLAM 435
3852	4015	4192	4327					
3856	4017	4193	4341					
3870	4024	4202						

2.2.1.1. M. F. Abdülbâkî Ve M. A'zamî'nin *Sünen* Tahkiklerindeki “Zevâid” Diye Gösterilen Rivâyetlerin Örtüşme ve Ayrışma Açısından Mukayesesi

İlgili yerde de belirtildiği gibi sahîh diye nitelenen rivâyetler üzerinden tespit edilen⁴⁵⁵ M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkikindeki zevâid sayısı 377, A'zamî'nin *Sünen* tahkikinde ise 367'dir. Her iki tahkikte müştereken sahîhliğine işaret edilen zâid rivâyet sayısı 343'dür. Bu iki tahkikte sahîh zevâidlik noktasında örtüşen 343 rivâyete mukabil; M. F. Abdülbâkî tahkikinde teferrüden yer alan rivâyet sayısı 34, A'zamî tahkikinde ise 24'dür.

⁴⁵⁵ *Sünen* ve *Misbâh* tahkiklerindeki konumuzla alâkalı zâid rivâyetlerin tespit yöntemi için bk. “Zevâid/zâid Rivâyetlerin Tespiti”, 28.

Tablo 2.5. M. F. Abdülbâki Tahkikli *Sünen* Nüshasında “Zevâid” Diye Gösterilen Rivayetlerin Sayısı

M. F. ABDÜLBÂKİ TAHKİKLİ SÜNEN NÜSHASINDA “ZEVÂİD” DİYE GÖSTERİLEN RİVAYETLERİN SAYISI: 377											
23	348	738	1095	1303	1451	1612	1847	2131	2399	2670	3052
61	394	800	1097	1306	1464	1625	1853	2141	2409	2672	3061
85	454	801	1102	1311	1465	1635	1865	2155	2422	2688	3068
89	468	824	1108	1338	1467	1643	1866	2165	2426	2707	3092
113	472	843	1111	1341	1488	1647	1874	2185	2439	2714	3107
120	492	856	1126	1349	1492	1656	1885	2222	2445	2744	3129
143	518	866	1139	1350	1513	1665	1899	2231	2447	2758	3134
150	546	868	1146	1358	1536	1690	1923	2244	2463	2767	3148
153	586	871	1155	1365	1538	1698	1958	2272	2473	2773	3158
161	618	901	1177	1376	1543	1702	1976	2275	2493	2795	3169
172	637	910	1183	1378	1557	1715	1978	2276	2497	2806	3193
174	641	912	1196	1393	1558	1719	1979	2279	2502	2815	3231
181	646	917	1202	1397	1564	1720	1981	2291	2517	2836	3248
199	649	950	1227	1406	1565	1726	1993	2304	2540	2863	3252
204	656	971	1230	1407	1567	1735	1995	2305	2559	2885	3263
215	658	999	1234	1415	1570	1740	1997	2318	2592	2904	3266
226	680	1003	1260	1417	1573	1753	2005	2326	2608	2917	3303
227	681	1023	1268	1420	1574	1762	2007	2350	2611	2937	3304
241	702	1037	1270	1434	1581	1765	2038	2363	2612	2966	3312
246	705	1043	1292	1435	1585	1774	2077	2379	2618	2991	3332
254	708	1092	1293	1449	1597	1822	2101	2393	2619	3018	3335
317	719	1093	1302	1450	1604	1835	2118	2395	2651	3039	3368

3374	3574	3815	3964	4147	4311			
3388	3601	3818	3975	4148	4327			
3401	3614	3825	3990	4165	4341			
3411	3617	3843	3993	4189				
3415	3619	3847	3994	4192				
3427	3629	3851	4008	4193				
3436	3630	3852	4015	4202				
3438	3658	3856	4017	4216				
3443	3660	3870	4024	4221				
3452	3661	3896	4027	4223				
3456	3666	3904	4028	4224				
3463	3668	3907	4035	4235				
3475	3674	3911	4046	4243				
3485	3678	3929	4047	4245				
3514	3693	3931	4049	4250				
3518	3746	3934	4080	4252				
3536	3761	3938	4081	4263				
3539	3764	3941	4084	4268				
3543	3781	3944	4105	4274				TOPLAM 377
3548	3789	3946	4127	4281				
3558	3803	3951	4131	4290				
3561	3809	3962	4145	4294				

Tablo 2.6. M. el-A'zami Tahkikli Sünen Nüshasında “Zevâid” Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı

M. el-A'ZAMÎ TAHKİKLİ SÜNEN NÜSHASINDA “ZEVÂİD” DİYE GÖSTERİLEN RİVÂYETLERİN SAYISI: 367											
23	394	856	1108	1338	1536	1698	1976	2275	2473	2806	3148
61	468	866	1111	1341	1538	1702	1978	2276	2493	2815	3158
85	472	868	1126	1349	1543	1715	1979	2279	2497	2836	3169
89	546	871	1139	1350	1557	1719	1981	2291	2502	2842	3193
113	618	910	1146	1358	1558	1720	1993	2304	2510	2863	3231
120	641	912	1155	1365	1564	1735	1995	2305	2517	2885	3248
143	646	917	1177	1376	1567	1740	1997	2318	2540	2904	3252
150	649	931	1183	1378	1570	1753	2005	2326	2559	2917	3263
153	656	950	1196	1393	1573	1762	2007	2350	2592	2937	3266
161	658	971	1202	1397	1574	1765	2038	2363	2608	2956	3303
172	680	977	1222	1406	1581	1774	2077	2379	2611	2966	3304
174	681	997	1227	1407	1585	1822	2101	2393	2612	2991	3312
181	705	999	1230	1415	1597	1835	2118	2395	2618	3018	3332
199	708	1003	1234	1420	1604	1847	2131	2399	2619	3039	3335
204	719	1010	1260	1434	1612	1853	2141	2409	2651	3052	3368
215	738	1023	1268	1450	1625	1865	2155	2422	2672	3057	3374
226	764	1037	1270	1451	1635	1866	2165	2426	2688	3061	3388
227	768	1043	1292	1465	1643	1874	2185	2433	2707	3068	3389
246	773	1092	1293	1467	1647	1885	2222	2439	2714	3092	3401
254	800	1093	1302	1488	1656	1899	2231	2445	2758	3107	3411
317	801	1097	1303	1492	1665	1923	2244	2447	2767	3129	3415
348	824	1102	1306	1513	1690	1958	2272	2463	2773	3134	3427

3438	3619	3825	4017	4235				
3443	3629	3843	4024	4243				
3446	3630	3851	4028	4245				
3452	3651	3852	4035	4250				
3456	3658	3856	4049	4252				
3463	3660	3896	4079	4262				
3470	3661	3904	4081	4263				
3475	3666	3907	4084	4268				
3485	3668	3911	4105	4281				
3492	3669	3929	4127	4290				
3509	3674	3931	4130	4294				
3514	3678	3934	4131	4311				
3518	3693	3938	4148	4318				
3536	3746	3944	4165	4327				
3539	3761	3946	4189	4341				
3543	3764	3951	4192					
3548	3781	3962	4193					
3558	3789	3964	4202					
3561	3803	3975	4216					TOPLAM 367
3574	3809	3993	4221					
3601	3815	4008	4223					
3614	3818	4015	4224					

Tablo 2.7. M. F. Abdülbâkî ve M. el-A'zamî'nin Sünen Tahkiklerinde Müstereken "Zevâid" Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı

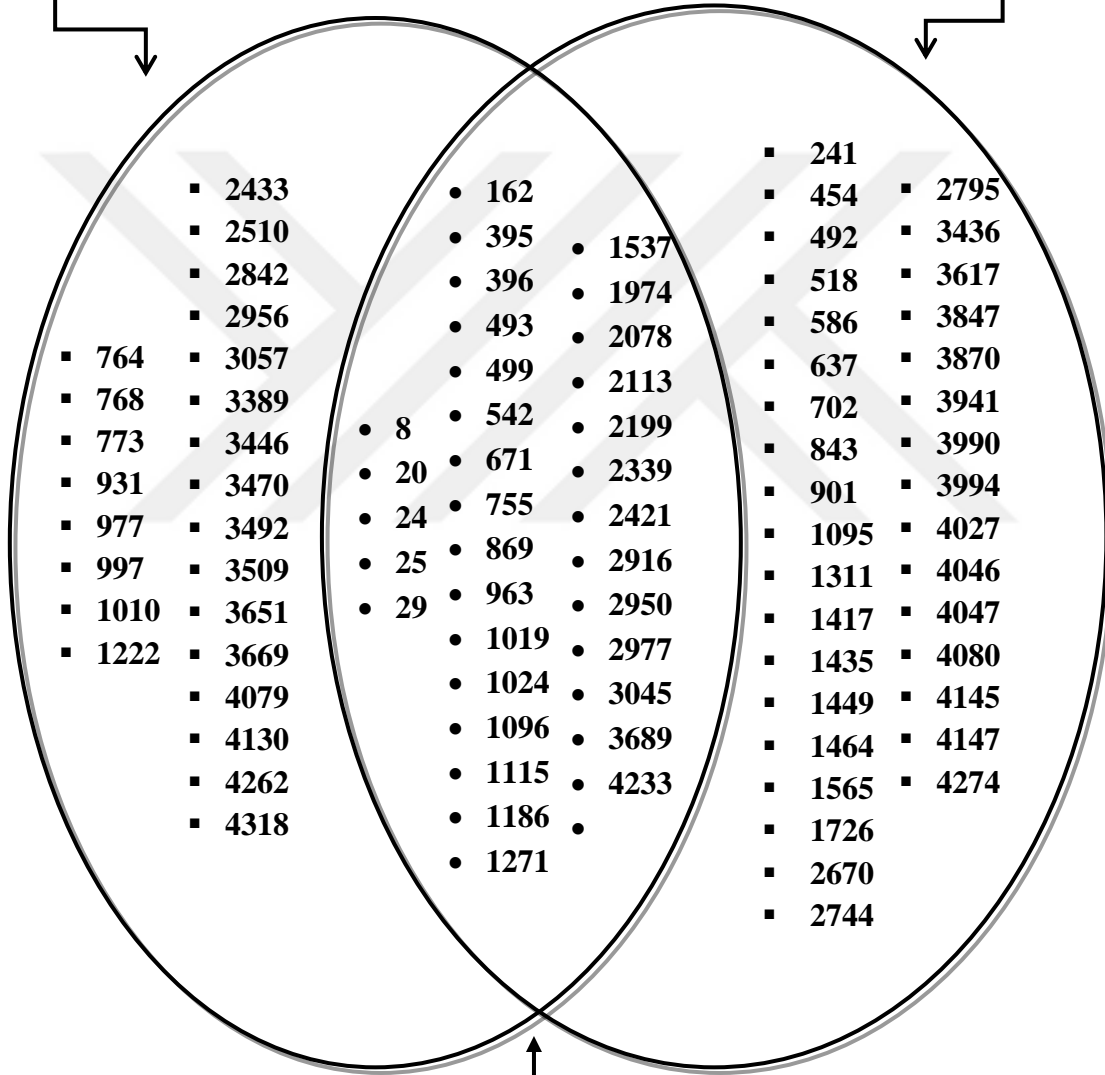
M. F. ABDÜLBÂKÎ VE M. el-A'ZAMÎ'NİN SÜNEN TAHKİKLERİNDE MÜŞTEREKEN "ZEVÂİD" DİYE GÖSTERİLEN RİVÂYETLERİN SAYISI: 343											
23	394	871	1183	1393	1573	1762	2007	2350	2611	3018	3335
61	468	910	1196	1397	1574	1765	2038	2363	2612	3039	3368
85	472	912	1202	1406	1581	1774	2077	2379	2618	3052	3374
89	546	917	1227	1407	1585	1822	2101	2393	2619	3061	3388
113	618	950	1230	1415	1597	1835	2118	2395	2651	3068	3401
120	641	971	1234	1420	1604	1847	2131	2399	2672	3092	3411
143	646	999	1260	1434	1612	1853	2141	2409	2688	3107	3415
150	649	1003	1268	1450	1625	1865	2155	2422	2707	3129	3427
153	656	1023	1270	1451	1635	1866	2165	2426	2714	3134	3438
161	658	1037	1292	1465	1643	1874	2185	2439	2758	3148	3443
172	680	1043	1293	1467	1647	1885	2222	2445	2767	3158	3452
174	681	1092	1302	1488	1656	1899	2231	2447	2773	3169	3456
181	705	1093	1303	1492	1665	1923	2244	2463	2806	3193	3463
199	708	1097	1306	1513	1690	1958	2272	2473	2815	3231	3475
204	719	1102	1338	1536	1698	1976	2275	2493	2836	3248	3485
215	738	1108	1341	1538	1702	1978	2276	2497	2863	3252	3514
226	800	1111	1349	1543	1715	1979	2279	2502	2885	3263	3518
227	801	1126	1350	1557	1719	1981	2291	2517	2904	3266	3536
246	824	1139	1358	1558	1720	1993	2304	2540	2917	3303	3539
254	856	1146	1365	1564	1735	1995	2305	2559	2937	3304	3543
317	866	1155	1376	1567	1740	1997	2318	2592	2966	3312	3548
348	868	1177	1378	1570	1753	2005	2326	2608	2991	3332	3558

3561	3815	4008	4235					
3574	3818	4015	4243					
3601	3825	4017	4245					
3614	3843	4024	4250					
3619	3851	4028	4252					
3629	3852	4035	4263					
3630	3856	4049	4268					
3658	3896	4081	4281					
3660	3904	4084	4290					
3661	3907	4105	4294					
3666	3911	4127	4311					
3668	3929	4131	4327					
3674	3931	4148	4341					
3678	3934	4165						
3693	3938	4189						
3746	3944	4192						
3761	3946	4193						
3764	3951	4202						
3781	3962	4216						TOPLAM 343
3789	3964	4221						
3803	3975	4223						
3809	3993	4224						

**ZEVÂİD NÜSHALARININ EN AZ BİRİNDE “ZEVÂİD” DİYE GEÇEN 33
ADET RİVAYETİ İÇERMEMELERİ AÇISINDAN M. F. ABDÜLBÂKÎ VE M.
A’ZAMÎ’NİN SÜNEN TAHKİKLERİ**

M. F. Abdülbâkî tahkikli *Sünen* nüshasında “zevâid” olarak geçmeyip M. el-A’zamî tahkikli *Sünen* neşrinde geçen rivâyetler = 24 Adet

M. el-A’zamî tahkikli *Sünen* nüshasında “zevâid” olarak geçmeyip M. F. Abdülbâkî tahkikli *Sünen* neşrinde geçen rivâyetler = 34 Adet

Hem M.F.Abdülbâkî hem de M. el-A’zamî tahkikli *Sünen* nüshalarında “Zevâid” olarak geçmeyip Zevâid nüshalarının en az birinde “Zevâid” diye geçen rivâyetler = 33 tane

**TOPLAM
93 Adet**

Şekil 2.2. Zevâid Nüshalarının En Az Birinde “Zevâid” D diye Geçen 33 Adet Rivayeti İçermemeleri Açısından M. F. Abdülbâkî ve M. A’zamî’nin Sünen Tahkikleri

2.2.1.2. *Misbâhü’z-zücâce*’nin Mezkur Dört Farklı Tahkikinde Geçen İlgili Rivâyetlerin Kendi Aralarında Örtüşme ve Ayrışma Açısından Mukayesesi

M. el-Kişnâvî tahkikindeki (sahîh) zâid rivâyetlerin sayısı 429⁴⁵⁶, M. Ali - İ. Atıyye tahkikinde 427, Y. el-Hût tahkikinde keza 427 ve M. Muhtâr tahkikinde 412’dir. Buna göre dört *Misbâh/Zevâid* tahkikinde müştereken geçen zâid rivâyetlerin sayısı 409’dır. M. el-Kişnâvî tahkikinde teferrüden yer alan rivâyet sayısı 20, M. Ali - İ. Atıyye tahkikinde 18, Y. el-Hût tahkikinde keza 18 ve M. Muhtar tahkikinde 3’tür.

⁴⁵⁶ Esasen Kişnâvî tahkiki ile alakalı kullandığımız baskıda (sahîh)-zevâid rivâyetlerin sayısı 426’dır. Ancak bu baskıda 238. rivâyetten 245. rivâyete geçilmekte. Dolayısıyla 239-240-241-242-243-244. rivâyetler yer almamaktadır. Biz burada geçmeyen rivâyetleri diğer *Misbâh* tahkiklerinden araştırdık. Bu geçmeyen toplam altı rivâyetten üç rivâyetin *Misbâh* tahkiklerinden en az birinde sahîh olarak yer aldığını tespit ettik. Bu üç rivâyeti sahîh-zâid rivâyetler hanesine dahil ettik. Özetle kullandığımız baskıya göre sahîh-zaid rivâyetlerin sayısı 426 iken söz konusu bu üç rivâyetide bu rakama ilave ederek Kişnâvî’deki (sahîh)-zevâid rivâyetlerin sayısını 429 olarak gösterdik.

Tablo 2.8. Muhammed el-Kişnâvî Tahkikli *Misbâhü'z-Zücâce fî Zevâid-i İbn Mâce'*deki (Zevâid) Rivâyetlerin Sayısı

MUHAMMED el-KİŞNÂVÎ TAHKİKLİ MİSBÂHÜ'Z-ZÜCÂCE FÎ ZEVÂİD-İ İBN MÂCE'DEKİ (ZEVÂİD) RİVÂYETLERİN SAYISI: 429											
8	227	649	869	1096	1271	1434	1581	1765	2038	2318	2510
20	241	656	871	1097	1292	1435	1585	1774	2077	2326	2517
23	246	658	901	1102	1293	1450	1597	1822	2078	2339	2540
24	254	671	910	1108	1302	1451	1604	1835	2101	2350	2559
25	317	680	912	1111	1303	1464	1612	1847	2113	2363	2592
29	348	681	917	1115	1306	1465	1625	1853	2118	2379	2608
61	394	702	931	1126	1311	1467	1635	1865	2199	2393	2611
85	395	705	950	1139	1338	1488	1643	1866	2131	2395	2612
89	396	708	963	1146	1341	1492	1647	1874	2141	2399	2618
113	454	719	971	1155	1349	1513	1656	1885	2155	2409	2619
120	468	738	977	1177	1350	1536	1665	1899	2165	2421	2651
143	472	755	997	1183	1358	1537	1690	1923	2185	2422	2670
150	493	764	999	1186	1365	1538	1698	1958	2222	2426	2672
153	499	768	1003	1196	1376	1543	1702	1974	2231	2433	2688
162	518	773	1010	1202	1378	1557	1715	1976	2244	2439	2707
172	542	800	1019	1222	1393	1558	1719	1978	2272	2445	2714
174	546	801	1023	1227	1397	1564	1720	1981	2275	2447	2744
181	586	824	1024	1230	1406	1565	1726	1993	2276	2463	2758
199	618	843	1037	1234	1407	1567	1735	1995	2279	2473	2767
204	637	856	1043	1260	1415	1570	1740	1997	2291	2493	2773
215	641	866	1092	1268	1417	1573	1753	2005	2304	2497	2795
226	646	868	1093	1270	1420	1574	1762	2007	2305	2502	2806

2815	3107	3411	3561	3781	3944	4105	4262	
2836	3129	3415	3574	3789	3946	4127	4263	
2842	3134	3427	3601	3803	3951	4130	4268	
2863	3148	3436	3614	3809	3962	4131	4274	
2885	3158	3438	3617	3815	3964	4145	4281	
2904	3169	3443	3619	3818	3975	4147	4290	
2916	3193	3446	3629	3825	3993	4148	4294	
2917	3231	3452	3630	3843	3994	4165	4311	
2937	3248	3456	3651	3847	4008	4189	4318	
2950	3252	3463	3658	3851	4015	4192	4327	
2956	3263	3470	3660	3852	4017	4193	4341	
2966	3266	3475	3661	3856	4024	4202		
2977	3303	3485	3666	3870	4027	4216		
2991	3304	3492	3668	3896	4028	4221		
3018	3312	3509	3669	3904	4035	4223		
3039	3332	3514	3674	3907	4046	4224		
3045	3335	3518	3678	3911	4047	4233		
3052	3368	3536	3689	3929	4049	4235		
3057	3374	3539	3693	3931	4079	4243		TOPLAM 429
3061	3388	3543	3746	3934	4080	4245		
3068	3389	3548	3761	3938	4081	4250		
3092	3401	3558	3764	3941	4084	4252		

Tablo 2.9. Musa Muhammed Ali – İzzet Ali Atıyye Tahkikli *Misbâhü’z-Zücâce fî Zevâidi İbn Mâce*’deki (Zevâid) Rivâyetlerin Sayısı

MUSA MUHAMMED ALİ – İZZET ALİ ATIYYE TAHKİKLİ MİSBÂHÜ’Z-ZÜCÂCE FÎ ZEVÂİDİ İBN MÂCE’DEKİ (ZEVÂİD) RİVÂYETLERİN SAYISI:											
427											
8	227	649	869	1096	1271	1434	1581	1765	2038	2318	2517
20	241	656	871	1097	1292	1435	1585	1774	2077	2326	2540
23	246	658	901	1102	1293	1450	1597	1822	2078	2339	2559
24	254	671	910	1108	1302	1451	1604	1835	2101	2350	2592
25	317	680	912	1111	1303	1464	1612	1847	2113	2363	2608
29	348	681	917	1115	1306	1465	1625	1853	2118	2379	2611
61	394	702	931	1126	1311	1467	1635	1865	2199	2393	2612
85	395	705	950	1139	1338	1488	1643	1866	2131	2395	2618
89	396	708	963	1146	1341	1492	1647	1874	2141	2399	2619
113	454	719	971	1155	1349	1513	1656	1885	2155	2409	2651
120	468	738	977	1177	1350	1536	1665	1899	2165	2421	2670
143	472	755	997	1183	1358	1537	1690	1923	2185	2422	2672
150	493	764	999	1186	1365	1538	1698	1958	2222	2426	2688
153	499	768	1003	1196	1376	1543	1702	1974	2231	2433	2707
162	518	773	1010	1202	1378	1557	1715	1976	2244	2445	2714
172	542	800	1019	1222	1393	1558	1719	1978	2272	2447	2744
174	546	801	1023	1227	1397	1564	1720	1981	2275	2463	2758
181	586	824	1024	1230	1406	1565	1726	1993	2276	2473	2767
199	618	843	1037	1234	1407	1567	1735	1995	2279	2493	2773
204	637	856	1043	1260	1415	1570	1740	1997	2291	2497	2795
215	641	866	1092	1268	1417	1573	1753	2005	2304	2502	2806
226	646	868	1093	1270	1420	1574	1762	2007	2305	2510	2815

2836	3129	3415	3574	3789	3946	4130	4268	
2842	3134	3427	3601	3803	3951	4131	4274	
2863	3148	3436	3614	3809	3962	4145	4281	
2885	3158	3438	3617	3815	3964	4147	4290	
2904	3169	3443	3619	3818	3975	4148	4294	
2916	3193	3446	3629	3825	3993	4165	4311	
2917	3231	3452	3630	3843	3994	4189	4318	
2937	3248	3456	3651	3847	4008	4192	4327	
2950	3252	3463	3658	3851	4015	4193	4341	
2956	3263	3470	3660	3852	4017	4202		
2966	3266	3475	3661	3856	4024	4216		
2977	3303	3485	3666	3870	4027	4221		
2991	3304	3492	3668	3896	4028	4223		
3018	3312	3509	3669	3904	4035	4224		
3039	3332	3514	3674	3907	4046	4233		
3045	3335	3518	3678	3911	4047	4235		
3052	3368	3536	3689	3929	4049	4243		
3057	3374	3539	3693	3931	4079	4245		
3061	3388	3543	3746	3934	4081	4250		TOPLAM 427
3068	3389	3548	3761	3938	4084	4252		
3092	3401	3558	3764	3941	4105	4262		
3107	3411	3561	3781	3944	4127	4263		

Tablo 2.10. Yusuf el-Hût Tahkikli *Misbâhü'z-Zücâce fî Zevâidi İbn Mâce*'deki (Zevâid) Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı

YUSUF el-HÛT TAHKİKLİ MİSBÂHÜ'Z-ZÛCÂCE FÎ ZEVÂİDİ İBN MÂCE'DEKİ (ZEVÂİD) DİYE GÖSTERİLEN RİVÂYETLERİN SAYISI: 427											
8	227	649	869	1096	1271	1434	1581	1765	2038	2318	2517
20	241	656	871	1097	1292	1435	1585	1774	2077	2326	2540
23	246	658	901	1102	1293	1450	1597	1822	2078	2339	2559
24	254	671	910	1108	1302	1451	1604	1835	2101	2350	2592
25	317	680	912	1111	1303	1464	1612	1847	2113	2363	2608
29	348	681	917	1115	1306	1465	1625	1853	2118	2379	2611
61	394	702	931	1126	1311	1467	1635	1865	2199	2393	2612
85	395	705	950	1139	1338	1488	1643	1866	2131	2395	2618
89	396	708	963	1146	1341	1492	1647	1874	2141	2399	2619
113	454	719	971	1155	1349	1513	1656	1885	2155	2409	2651
120	468	738	977	1177	1350	1536	1665	1899	2165	2421	2670
143	472	755	997	1183	1358	1537	1690	1923	2185	2422	2672
150	493	764	999	1186	1365	1538	1698	1958	2222	2426	2688
153	499	768	1003	1196	1376	1543	1702	1974	2231	2433	2707
162	518	773	1010	1202	1378	1557	1715	1976	2244	2445	2714
172	542	800	1019	1222	1393	1558	1719	1978	2272	2447	2744
174	546	801	1023	1227	1397	1564	1720	1981	2275	2463	2758
181	586	824	1024	1230	1406	1565	1726	1993	2276	2473	2767
199	618	843	1037	1234	1407	1567	1735	1995	2279	2493	2773
204	637	856	1043	1260	1415	1570	1740	1997	2291	2497	2795
215	641	866	1092	1268	1417	1573	1753	2005	2304	2502	2806
226	646	868	1093	1270	1420	1574	1762	2007	2305	2510	2815

2836	3129	3415	3574	3789	3946	4130	4268	
2842	3134	3427	3601	3803	3951	4131	4274	
2863	3148	3436	3614	3809	3962	4145	4281	
2885	3158	3438	3617	3815	3964	4147	4290	
2904	3169	3443	3619	3818	3975	4148	4294	
2916	3193	3446	3629	3825	3993	4165	4311	
2917	3231	3452	3630	3843	3994	4189	4318	
2937	3248	3456	3651	3847	4008	4192	4327	
2950	3252	3463	3658	3851	4015	4193	4341	
2956	3263	3470	3660	3852	4017	4202		
2966	3266	3475	3661	3856	4024	4216		
2977	3303	3485	3666	3870	4027	4221		
2991	3304	3492	3668	3896	4028	4223		
3018	3312	3509	3669	3904	4035	4224		
3039	3332	3514	3674	3907	4046	4233		
3045	3335	3518	3678	3911	4047	4235		
3052	3368	3536	3689	3929	4049	4243		
3057	3374	3539	3693	3931	4079	4245		
3061	3388	3543	3746	3934	4081	4250		TOPLAM 427
3068	3389	3548	3761	3938	4084	4252		
3092	3401	3558	3764	3941	4105	4262		
3107	3411	3561	3781	3944	4127	4263		

Tablo 2.11. Muhammed Muhtar Tahkikli Zevâidü İbn Mâce 'Ale'l-Kütübî'l-Hamse'deki (Zevâid) Rivâyetlerin Sayısı

MUHAMMED MUHTAR TAHKİKLİ ZEVÂİDÜ İBN MÂCE 'ALE'L-KÜTÜBİ'L-HAMSE'DEKİ (ZEVÂİD) RİVÂYETLERİN SAYISI: 412											
23	454	719	977	1183	1358	1537	1698	1958	2185	2422	2670
61	468	738	997	1186	1365	1543	1702	1974	2222	2426	2672
85	472	755	999	1196	1376	1557	1715	1976	2231	2433	2688
89	493	764	1003	1202	1378	1558	1719	1978	2244	2439	2707
113	499	768	1010	1222	1393	1564	1720	1979	2272	2445	2714
120	518	773	1019	1227	1397	1565	1726	1981	2275	2447	2744
143	542	800	1023	1230	1406	1567	1735	1993	2276	2463	2758
150	546	801	1024	1234	1407	1570	1740	1995	2279	2473	2767
153	586	824	1037	1260	1415	1573	1753	1997	2291	2493	2773
162	618	843	1043	1268	1417	1574	1762	2005	2304	2497	2795
172	637	856	1092	1270	1420	1581	1765	2007	2305	2502	2806
174	641	866	1093	1271	1434	1585	1774	2038	2318	2510	2815
181	646	868	1096	1292	1435	1597	1822	2077	2326	2517	2836
199	649	871	1097	1293	1450	1604	1835	2078	2339	2540	2842
204	656	901	1102	1302	1451	1612	1847	2101	2350	2559	2863
227	658	910	1108	1303	1464	1625	1853	2113	2363	2592	2885
241	671	912	1111	1306	1465	1635	1865	2118	2379	2608	2904
246	680	917	1126	1311	1467	1643	1866	2199	2393	2611	2916
254	681	931	1139	1338	1488	1647	1874	2131	2395	2612	2917
317	702	950	1146	1341	1492	1656	1885	2141	2399	2618	2937
348	705	963	1155	1349	1513	1665	1899	2155	2409	2619	2950
394	708	971	1177	1350	1536	1690	1923	2165	2421	2651	2966

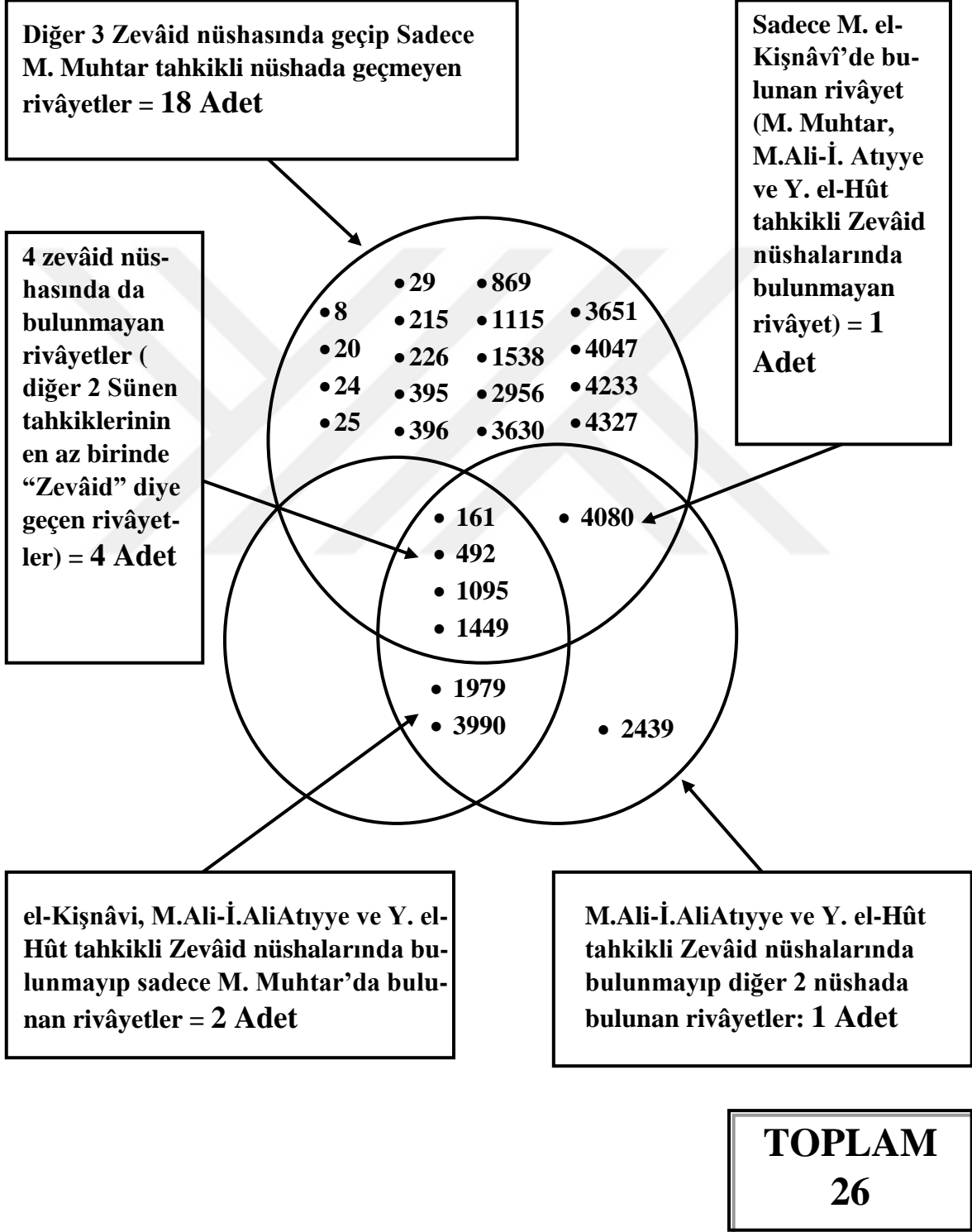
2977	3303	3485	3669	3904	4028	4224		
2991	3304	3492	3674	3907	4035	4235		
3018	3312	3509	3678	3911	4046	4243		
3039	3332	3514	3689	3929	4049	4245		
3045	3335	3518	3693	3931	4079	4250		
3052	3368	3536	3746	3934	4081	4252		
3057	3374	3539	3761	3938	4084	4262		
3061	3388	3543	3764	3941	4105	4263		
3068	3389	3548	3781	3944	4127	4268		
3092	3401	3558	3789	3946	4130	4274		
3107	3411	3561	3803	3951	4131	4281		
3129	3415	3574	3809	3962	4145	4290		
3134	3427	3601	3815	3964	4147	4294		
3148	3436	3614	3818	3975	4148	4311		
3158	3438	3617	3825	3990	4165	4318		
3169	3443	3619	3843	3993	4189	4341		
3193	3446	3629	3847	3994	4192			
3231	3452	3658	3851	4008	4193			
3248	3456	3660	3852	4015	4202			TOPLAM 412
3252	3463	3661	3856	4017	4216			
3263	3470	3666	3870	4024	4221			
3266	3475	3668	3896	4027	4223			

Tablo 2.12. Dört Zevâid Tahkikindeki Müstereken “Zevâid” Diye Geçen Rivâyetlerin Sayısı

DÖRT ZEVÂİD TAHKİKİNDEKİ MÜŞTEREKEN “ZEVÂİD” DİYE GEÇEN RİVÂYETLERİN SAYISI: 409											
23	454	719	977	1183	1358	1537	1698	1958	2222	2426	2688
61	468	738	997	1186	1365	1543	1702	1974	2231	2433	2707
85	472	755	999	1196	1376	1557	1715	1976	2244	2445	2714
89	493	764	1003	1202	1378	1558	1719	1978	2272	2447	2744
113	499	768	1010	1222	1393	1564	1720	1981	2275	2463	2758
120	518	773	1019	1227	1397	1565	1726	1993	2276	2473	2767
143	542	800	1023	1230	1406	1567	1735	1995	2279	2493	2773
150	546	801	1024	1234	1407	1570	1740	1997	2291	2497	2795
153	586	824	1037	1260	1415	1573	1753	2005	2304	2502	2806
162	618	843	1043	1268	1417	1574	1762	2007	2305	2510	2815
172	637	856	1092	1270	1420	1581	1765	2038	2318	2517	2836
174	641	866	1093	1271	1434	1585	1774	2077	2326	2540	2842
181	646	868	1096	1292	1435	1597	1822	2078	2339	2559	2863
199	649	871	1097	1293	1450	1604	1835	2101	2350	2592	2885
204	656	901	1102	1302	1451	1612	1847	2113	2363	2608	2904
227	658	910	1108	1303	1464	1625	1853	2118	2379	2611	2916
241	671	912	1111	1306	1465	1635	1865	2131	2393	2612	2917
246	680	917	1126	1311	1467	1643	1866	2141	2395	2618	2937
254	681	931	1139	1338	1488	1647	1874	2155	2399	2619	2950
317	702	950	1146	1341	1492	1656	1885	2165	2409	2651	2966
348	705	963	1155	1349	1513	1665	1899	2185	2421	2670	2977
394	708	971	1177	1350	1536	1690	1923	2199	2422	2672	2991

3018	3312	3509	3678	3911	4049	4245		
3039	3332	3514	3689	3929	4079	4250		
3045	3335	3518	3693	3931	4081	4252		
3052	3368	3536	3746	3934	4084	4262		
3057	3374	3539	3761	3938	4105	4263		
3061	3388	3543	3764	3941	4127	4268		
3068	3389	3548	3781	3944	4130	4274		
3092	3401	3558	3789	3946	4131	4281		
3107	3411	3561	3803	3951	4145	4290		
3129	3415	3574	3809	3962	4147	4294		
3134	3427	3601	3815	3964	4148	4311		
3148	3436	3614	3818	3975	4165	4318		
3158	3438	3617	3825	3993	4189	4341		
3169	3443	3619	3843	3994	4192			
3193	3446	3629	3847	4008	4193			
3231	3452	3658	3851	4015	4202			
3248	3456	3660	3852	4017	4216			
3252	3463	3661	3856	4024	4221			
3263	3470	3669	3870	4027	4223			TOPLAM 409
3266	3475	3666	3896	4028	4224			
3303	3485	3668	3904	4035	4235			
3304	3492	3674	3907	4046	4243			

4 MİSBÂH TAHKİKİNDE “ZEVÂİD” OLARAK BAZISINDA GEÇİP BAZISINDA GEÇMEYEN RİVÂYETLERİN ŞEMASI

Şekil 2.3. 4 Misbâh Tahkikinde “Zevâid” Olarak Bazısında Geçip Bazısında Geçmeyen Rivâyetlerin Şeması

2.2.1.3. Bahse Konu İki *Sünen* ve Dört *Misbâhü'z-zücâce* Tahkiklerindeki Örtüşen ve Ayrışan İlgili Rivâyetler

Çalışmada aslî kaynaklar ismiyle anılan, yukarıda ayrı ayrı ve kendi kategorilerinde mukayeseyle ele aldığımız iki *Sünen* ve dört *Misbâh* tahkikinde müştereken yer alan toplam (sahîh) zâid rivâyet sayısı 333'tür. Bu sayıyı *Sünen* ve *Misbâh*'ların müşterekleriyle kategorik olarak karşılaştırdığımızda, iki *Sünen*'in 10 ve dört *Misbâh*'ın 76 rivâyetle söz konusu 333 rakamına fazlalık arz ettiği dikkat çeker.

Tablo 2. 13. Bahse Konu Dört Zevâid ve M. F. Abdülbâkî ve M. el-A'zamî'nin *Sünen* Tahkiklerindeki Müşterek "Zevâid" Rivâyetlerin Sayısı

BAHSE KONU DÖRT ZEVÂİD VE M. F. ABDÜLBÂKÎ VE M. el-A'ZAMÎ'NİN SÜNEN TAHKİKLERİNDEKİ MÜŞTEREK "ZEVÂİD" RİVÂYETLERİN SAYISI: 333											
23	546	971	1234	1420	1612	1853	2155	2422	2714	3134	3438
61	646	999	1260	1434	1625	1865	2165	2426	2758	3148	3443
85	649	1003	1268	1450	1635	1866	2185	2445	2767	3158	3452
89	656	1023	1270	1451	1643	1874	2222	2447	2773	3169	3456
113	658	1037	1292	1465	1647	1885	2231	2463	2806	3193	3463
120	680	1043	1293	1467	1656	1899	2244	2473	2815	3231	3475
143	681	1092	1302	1488	1665	1923	2272	2493	2836	3248	3485
150	705	1093	1303	1492	1690	1958	2275	2497	2863	3252	3514
153	708	1097	1306	1513	1698	1976	2276	2502	2885	3263	3518
172	719	1102	1338	1536	1702	1978	2279	2517	2904	3266	3536
174	738	1108	1341	1543	1715	1981	2291	2540	2917	3303	3539
181	800	1111	1349	1557	1719	1993	2304	2559	2937	3304	3543
199	801	1126	1350	1558	1720	1995	2305	2592	2966	3312	3548
204	824	1139	1358	1564	1735	1997	2318	2608	2991	3332	3558
227	856	1146	1365	1567	1740	2005	2326	2611	3018	3335	3561
246	866	1155	1376	1570	1753	2007	2350	2612	3039	3368	3574
254	868	1177	1378	1573	1762	2038	2363	2618	3052	3374	3601
317	871	1183	1393	1574	1765	2077	2379	2619	3061	3388	3614
348	910	1196	1397	1581	1774	2101	2393	2651	3068	3401	3619
394	912	1202	1406	1585	1822	2118	2395	2672	3092	3411	3629
468	917	1227	1407	1597	1835	2131	2399	2688	3107	3415	3658
472	950	1230	1415	1604	1847	2141	2409	2707	3129	3427	3660

3661	3907	4105	4294					
3666	3911	4127	4311					
3668	3929	4131	4341					
3674	3931	4148						
3678	3934	4165						
3693	3938	4189						
3746	3944	4192						
3761	3946	4193						
3764	3951	4202						
3781	3962	4216						
3789	3964	4221						
3803	3975	4223						
3809	3993	4224						
3815	4008	4235						
3818	4015	4243						
3825	4017	4245						
3843	4024	4250						
3851	4028	4252						
3852	4035	4263						TOPLAM 333
3856	4049	4268						
3896	4081	4281						
3904	4084	4290						

2.2.2. Sıhhat Değerlendirmeleri Açısından

Tablo 2.14. Tabloda Bulunan Zevâid Rivâyetlerin Sıhhat Açısından Değerlendirilmesi

TABLODA BULUNAN ZEVÂİD RİVÂYETLERİN SİHHAT AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ (Tablodaki İlk 6 Kaynağın En Az Birisinde Sahih Diye Nitelendirilmesi Bağlamında)	
M. F. Abdülbâki Tahkikli <i>Sünen</i> Nüshasında “SAHİH-ZEVÂİD” Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı	371
M. el-A’zamî Tahkikli <i>Sünen</i> Nüshasında “SAHİH-ZEVÂİD” Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı	358
M. F. Abdülbâki ve M. el-A’zamî’nin <i>Sünen</i> Tahkiklerinde Müştereken “SAHİH-ZEVÂİD” Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı	334
M. el-Kişnâvî Tahkikli <i>Misbâhü’z-Zücâce fî Zevâidi İbn Mâce</i> ’deki “SAHİH(-ZEVÂİD)” Rivâyetlerin Sayısı	421
M. Ali – İ. Atıyye Tahkikli <i>Misbâhü’z-Zücâce fî Zevâidi İbn Mâce</i> ’deki “SAHİH(-ZEVÂİD)” Rivâyetlerin Sayısı	417
Y. el-Hût Tahkikli <i>Misbâhü’z-Zücâce fî Zevâidi İbn Mâce</i> ’deki “SAHİH(-ZEVÂİD)” Rivâyetlerin Sayısı	419
M. Muhtar Tahkikli <i>Zevâid-i İbn Mâce ‘ale’l-Kütübi’l-Hamse</i> ’deki “SAHİH(-ZEVÂİD)” Rivâyetlerin Sayısı	397
Dört <i>Zevâid</i> Tahkikinde Müştereken “SAHİH(-ZEVÂİD)” Diye Geçen Rivâyetlerin Sayısı	391
Bahse Konu Dört Zevâid ve M. F. Abdülbâki ve M. el-A’zamî Tahkiklerindeki Müşterek “SAHİH-ZEVÂİD” Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı	320
<i>Sünen</i> ’in M. F. Abdülbâkî tahkikiyle Ş. Arnavut tahkikinin “sahîh” rivâyetleri açısından mukayesesi	194
<i>Sünen</i> ’in M. A’zamî tahkikiyle Ş. Arnavut tahkikinin “sahîh” rivâyetleri açısından mukayesesi	191
<i>Sünen</i> ’in M. F. Abdülbâkî ve M. A’zamî tahkikleriyle Ş. Arnavut tahkikinin “sahîh” rivâyetleri açısından mukayesesi	179
Dört <i>Zevâid</i> Tahkikinde Müştereken Sahih (Zevâid) Diye Geçen Rivâyetlerin Ş. Arnavut İle Karşılaştırılan Sayısı	209
Tablodaki İlk İki <i>Sünen</i> ve Dört <i>Zevâid</i> ve Ş. el-Arnavut’un <i>Sünen</i> Tahkikinde Müştereken “SAHİH” Kabul Edilen Rivâyetler	168
<i>Sünen</i> ’in M. F. Abdülbâkî tahkikiyle N. el-Elbânî’nin eserleri ile “sahîh” rivâyetleri açısından mukayesesi	262
<i>Sünen</i> ’in M. ‘Azamî tahkikiyle N. el-Elbânî’nin eserleri ile “sahîh” rivâyetleri açısından mukayesesi	255
<i>Sünen</i> ’in M. F. Abdülbâkî ve M. A’zamî tahkikleriyle N. Elbânî eserlerinin “sahîh” rivâyetleri açısından mukayesesi	238
Dört <i>Zevâid</i> Tahkikinde Müştereken Sahih (Zevâid) Diye Geçen Rivâyetlerin N. el-Elbânî İle Karşılaştırılan Sayısı	271
Tablodaki İlk İki <i>Sünen</i> ve Dört <i>Zevâid</i> Tahkikinde ve N. el-Elbânî’nin İlgili Eserinde Müştereken “SAHİH” Diye Geçen Rivâyetler	226

2.2.2.1. M. F. Abdülbâki ve M. A'zamî'nin *Sünen* Tahkiklerindeki “Sahîh” Diye Gösterilen “Zevâid” Rivâyetlerin Örtüşme ve Ayrışma Açısından Mukayesesi

M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkikinde sahîh diye nitelen konumuzla ilgili rivâyetlerin sayısı 371, A'zamî'nin *Sünen* tahkikinde ise 358'dir. Her iki tahkikte müştereken sahîhliğine işaret edilen zâid rivâyet sayısı 334'dür. Bu iki tahkikte sahîh zevâidlik noktasında örtüşen 334 rivâyete karşın; M. F. Abdülbâkî tahkikinde teferrüden yer alan sahîh rivâyet sayısı 37, A'zamî tahkikinde ise 24'dür.

Tablo 2.15. M. F. Abdülbâkî Tahkiki Sünen Nüshasında Sahih-Zevâid Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı

M. F. ABDÜLBÂKÎ TAHKİKİLİ SÜNEN NÜSHASINDA SAHİH-ZEVÂİD DİYE GÖSTERİLEN RİVÂYETLERİN SAYISI: 371											
23	348	800	1097	1306	1464	1635	1866	2165	2439	2714	3107
61	394	801	1102	1311	1465	1643	1874	2185	2445	2744	3129
85	468	824	1108	1338	1467	1647	1885	2222	2447	2758	3134
89	472	843	1111	1341	1488	1656	1899	2231	2463	2767	3148
113	492	856	1126	1349	1492	1665	1923	2244	2473	2773	3158
120	518	866	1139	1350	1536	1698	1958	2272	2493	2795	3169
143	546	868	1146	1358	1538	1702	1976	2275	2497	2806	3193
150	586	871	1155	1365	1543	1715	1978	2276	2502	2815	3231
153	618	901	1177	1376	1557	1719	1979	2279	2517	2836	3248
161	637	910	1183	1378	1558	1720	1981	2291	2540	2863	3252
172	641	912	1196	1393	1564	1726	1993	2304	2559	2885	3263
174	646	917	1202	1397	1565	1735	1995	2305	2592	2904	3266
181	649	950	1227	1406	1567	1740	1997	2318	2608	2917	3303
199	656	971	1230	1407	1570	1753	2005	2326	2611	2937	3304
204	658	999	1234	1415	1573	1762	2007	2350	2612	2966	3312
215	680	1003	1260	1417	1574	1765	2038	2379	2618	2991	3332
226	681	1023	1268	1420	1581	1774	2077	2393	2619	3018	3335
227	702	1037	1270	1434	1585	1822	2101	2395	2651	3039	3368
241	705	1043	1292	1435	1597	1835	2118	2399	2670	3052	3374
246	708	1092	1293	1449	1604	1847	2131	2409	2672	3061	3388
254	719	1093	1302	1450	1612	1853	2141	2422	2688	3068	3401
317	738	1095	1303	1451	1625	1865	2155	2426	2707	3092	3411

3415	3619	3851	4015	4202				
3427	3629	3852	4017	4216				
3436	3630	3856	4024	4221				
3438	3658	3870	4027	4223				
3443	3660	3896	4028	4224				
3452	3666	3907	4035	4235				
3456	3668	3911	4046	4243				
3463	3674	3929	4047	4245				
3475	3678	3931	4049	4250				
3485	3693	3934	4080	4252				
3514	3746	3938	4081	4263				
3518	3761	3941	4084	4268				
3536	3764	3944	4105	4274				
3539	3781	3946	4127	4281				
3543	3789	3951	4131	4290				
3548	3803	3962	4145	4294				
3558	3809	3964	4147	4311				
3561	3815	3975	4148	4327				
3574	3818	3990	4165	4341				TOPLAM 371
3601	3825	3993	4189					
3614	3843	3994	4192					
3617	3847	4008	4193					

Tablo 2.16. M. el-A'zamî Tahkikli *Sünen* Nüshasında Sahih-Zevâid Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı

M. el-A'ZAMÎ TAHKİKLİ SÜNEN NÜSHASINDA SAHİH-ZEVÂİD DİYE GÖSTERİLEN RİVÂYETLERİN SAYISI: 358											
23	468	868	1126	1349	1557	1720	1993	2304	2517	2885	3248
61	472	871	1139	1350	1558	1735	1995	2305	2540	2904	3252
85	546	910	1146	1358	1564	1740	1997	2318	2559	2917	3263
89	618	912	1155	1365	1567	1753	2005	2326	2592	2937	3266
113	646	917	1177	1376	1570	1762	2007	2350	2608	2956	3303
120	649	931	1183	1378	1573	1765	2038	2379	2611	2966	3304
143	656	950	1196	1393	1574	1774	2077	2393	2612	2991	3312
150	658	971	1202	1397	1581	1822	2101	2395	2618	3018	3332
153	680	977	1222	1406	1585	1835	2118	2399	2619	3039	3335
161	681	997	1227	1407	1597	1847	2131	2409	2651	3052	3368
172	705	999	1230	1415	1604	1853	2141	2422	2672	3057	3374
174	708	1003	1234	1420	1612	1865	2155	2426	2688	3061	3389
181	719	1010	1260	1434	1625	1866	2165	2433	2707	3068	3401
199	738	1023	1268	1450	1635	1874	2185	2439	2714	3092	3411
204	764	1037	1270	1451	1643	1885	2222	2445	2758	3107	3415
226	768	1043	1292	1465	1647	1899	2231	2447	2767	3129	3427
227	773	1092	1293	1467	1656	1923	2244	2463	2773	3134	3438
246	800	1093	1302	1488	1665	1958	2272	2473	2806	3148	3443
254	801	1097	1303	1492	1698	1976	2275	2493	2815	3158	3452
317	824	1102	1306	1536	1702	1978	2276	2497	2836	3169	3456
348	856	1108	1338	1538	1715	1979	2279	2502	2842	3193	3463
394	866	1111	1341	1543	1719	1981	2291	2510	2863	3231	3470

3475	3668	3911	4105	4290				
3485	3669	3929	4127	4294				
3492	3674	3931	4130	4311				
3514	3678	3934	4131	4318				
3518	3693	3938	4148	4327				
3536	3746	3944	4165	4341				
3539	3761	3946	4189					
3543	3764	3951	4192					
3548	3781	3962	4193					
3558	3789	3964	4202					
3561	3803	3975	4216					
3574	3809	3993	4221					
3601	3815	4008	4223					
3614	3818	4015	4224					
3619	3825	4017	4235					
3629	3843	4024	4243					
3630	3851	4028	4245					
3651	3852	4035	4252					
3658	3856	4049	4262					TOPLAM 358
3660	3896	4079	4263					
3661	3904	4081	4268					
3666	3907	4084	4281					

Tablo 2.17. M. F. Abdülbâkî ve M. el-A'zamî'nin *Sünen* Tahkiklerinde Müştereken Sahih-Zevâid Diye Gösterilen Rivâyetlerin Sayısı

M. F. ABDÜLBÂKÎ VE M. el-A'ZAMÎ'NİN SÜNEN TAHKİKLERİNDE MÜŞTE- REKEN SAHİH-ZEVÂİD DİYE GÖSTERİLEN RİVÂYETLERİN SAYISI: 334											
23	468	912	1202	1406	1585	1835	2118	2399	2672	3092	3415
61	472	917	1227	1407	1597	1847	2131	2409	2688	3107	3427
85	546	950	1230	1415	1604	1853	2141	2422	2707	3129	3438
89	618	971	1234	1420	1612	1865	2155	2426	2714	3134	3443
113	646	999	1260	1434	1625	1866	2165	2439	2758	3148	3452
120	649	1003	1268	1450	1635	1874	2185	2445	2767	3158	3456
143	656	1023	1270	1451	1643	1885	2222	2447	2773	3169	3463
150	658	1037	1292	1465	1647	1899	2231	2463	2806	3193	3475
153	680	1043	1293	1467	1656	1923	2244	2473	2815	3231	3485
161	681	1092	1302	1488	1665	1958	2272	2493	2836	3248	3514
172	705	1093	1303	1492	1698	1976	2275	2497	2863	3252	3518
174	708	1097	1306	1536	1702	1978	2276	2502	2885	3263	3536
181	719	1102	1338	1538	1715	1979	2279	2517	2904	3266	3539
199	738	1108	1341	1543	1719	1981	2291	2540	2917	3303	3543
204	800	1111	1349	1557	1720	1993	2304	2559	2937	3304	3548
226	801	1126	1350	1558	1735	1995	2305	2592	2966	3312	3558
227	824	1139	1358	1564	1740	1997	2318	2608	2991	3332	3561
246	856	1146	1365	1567	1753	2005	2326	2611	3018	3335	3574
254	866	1155	1376	1570	1762	2007	2350	2612	3039	3368	3601
317	868	1177	1378	1573	1765	2038	2379	2618	3052	3374	3614
348	871	1183	1393	1574	1774	2077	2393	2619	3061	3401	3619
394	910	1196	1397	1581	1822	2101	2395	2651	3068	3411	3629

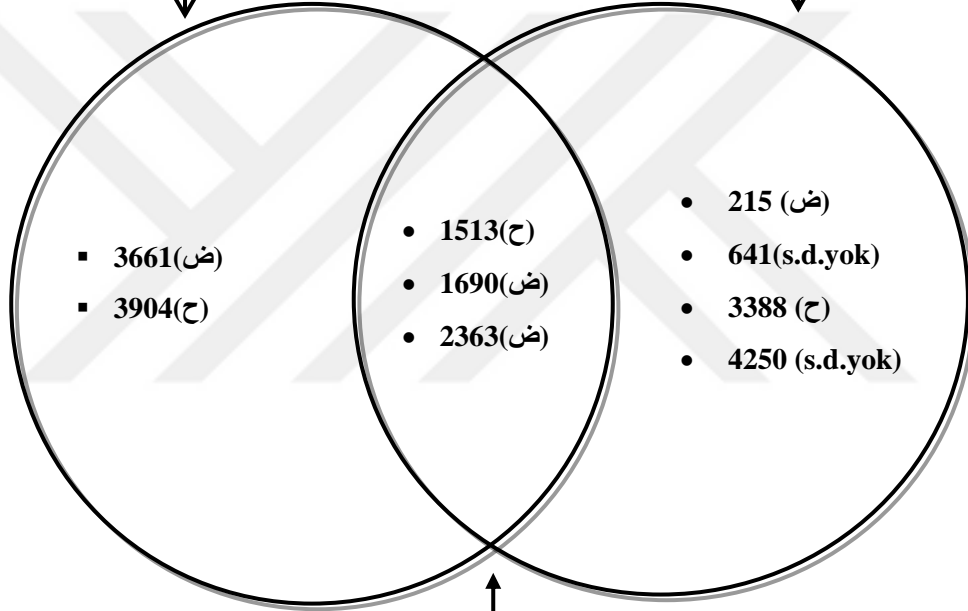
3630	3896	4084	4294					
3658	3907	4105	4311					
3660	3911	4127	4327					
3666	3929	4131	4341					
3668	3931	4148						
3674	3934	4165						
3678	3938	4189						
3693	3944	4192						
3746	3946	4193						
3761	3951	4202						
3764	3962	4216						
3781	3964	4221						
3789	3975	4223						
3803	3993	4224						
3809	4008	4235						
3815	4015	4243						
3818	4017	4245						
3825	4024	4252						
3843	4028	4263						TOPLAM 334
3851	4035	4268						
3852	4049	4281						
3856	4081	4290						

**M. F. ABDÜLBÂKÎ VE M. A'ZAMÎ TAHKİKLERİNDE HER İKİSİNDE
ZEVAİD DİYE GEÇMEKLE BİRLİKTE, YİNE HER İKİSİNDE DE “SAHİH”
DİYE
NİTELENDİRİLİP-NİTELENDİRİLMEMELERİ**

M. F. Abdülbâkî tahkikli *Sünen* nüshasında “zevâid” olarak bulunmakla birlikte “sahih” diye nitelendirilmeyen rivayetler. Ancak bu rivayetler M. A'zamî tahkikli *Sünen* nüshasında “sahih-zevâid” olarak yer almaktadırlar = 2 tane

M. A'zamî tahkikli *Sünen* nüshasında “zevâid” olarak bulunmakla birlikte “sahih” diye nitelendirilmeyen rivayetler.

Bununla birlikte söz konusu rivayetler M. F. Abdülbâkî tahkikli *Sünen* nüshasında “sahih-zevaid” olarak yer almaktadır = 4 tane

Bu üç rivayet her iki sünen tahkikinde “zevâid” olarak geçmekle birlikte yine her ikisinde müştereken “sahih” diye nitelendirilmemiş rivayetler = 3 tane

(s.d. yok) : sıhhat değerlendirmesi yok
(ح) : Hasen olarak geçiyor
(ض) : Zayıf olarak geçiyor

**TOPLAM
9 Adet**

Şekil 2.4. M. F. Abdülbâkî ve M. A'zamî Tahkiklerinde Her İkisinde Zevaid Diye Geçmekle Birlikte, Yine Her İkisinde De “Sahih” Diye Nitelendirilip-Nitelendirilmemeleri

2.2.2.2. *Misbâhü 'z-zücâce*'nin Mezkur Dört Farklı Tahkikinde “Sahîh” Diye Geçen Rivâyetlerin Örtüşme ve Ayrışma Açısından Mukayesesi

M. el-Kişnâvî tahkikindeki sahîh rivâyetlerin sayısı 421, M. Ali - İ. Atıyye tahkikinde 417, Y. El-Hût tahkikinde 419 ve M. Muhtâr tahkikinde 397'dir. Buna göre dört *Misbâh/Zevâid* tahkikinde müştereken geçen sahîh rivâyetlerin sayısı 391'dir. M. el-Kişnâvî tahkikinde teferrüden yer alan sahîh rivâyet sayısı 30, M. Ali - İ. Atıyye tahkikinde 26, Y. el-Hût tahkikinde 28 ve M. Muhtâr tahkikinde 6'dır.

Tablo 2.18. M. el-Kişnâvî Tahkikli *Misbâhü'z-Zücâce fi Zevâidi İbn Mâce'*deki Sahih (Zevâid) Rivâyetlerin Sayısı

M. el-KİŞNÂVÎ TAHKİKLİ MİSBÂHÜ'Z-ZÜCÂCE Fİ ZEVÂİDİ İBN MÂCE'DEKİ SAHÎH (ZEVÂİD) RİVÂYETLERİN SAYISI: 421											
8	246	658	910	1108	1302	1451	1604	1847	2199	2393	2611
20	254	671	912	1111	1303	1464	1612	1853	2131	2395	2612
23	317	680	917	1115	1306	1465	1625	1865	2141	2399	2618
24	348	681	931	1126	1311	1467	1635	1866	2155	2409	2619
25	394	702	950	1139	1338	1488	1643	1874	2165	2421	2651
29	395	705	963	1146	1341	1492	1647	1885	2185	2422	2670
61	396	708	971	1155	1349	1513	1656	1899	2222	2426	2672
85	454	719	977	1177	1350	1536	1665	1923	2231	2433	2688
89	468	738	997	1183	1358	1537	1690	1958	2244	2439	2707
113	472	755	999	1186	1365	1538	1698	1974	2272	2445	2714
120	493	764	1003	1196	1376	1543	1702	1976	2275	2447	2744
143	499	773	1010	1202	1378	1557	1715	1978	2276	2463	2758
150	518	800	1019	1222	1393	1558	1719	1981	2279	2473	2767
153	542	801	1023	1227	1397	1564	1720	1993	2291	2493	2773
162	546	824	1024	1230	1406	1565	1735	1995	2304	2497	2795
172	586	843	1037	1234	1407	1567	1740	1997	2305	2502	2806
174	618	856	1043	1260	1415	1570	1753	2005	2318	2510	2815
181	637	866	1092	1268	1417	1573	1762	2007	2326	2517	2836
199	641	868	1093	1270	1420	1574	1765	2077	2339	2540	2842
204	646	869	1096	1271	1434	1581	1774	2078	2350	2559	2863
215	649	871	1097	1292	1435	1585	1822	2101	2363	2592	2885
227	656	901	1102	1293	1450	1597	1835	2113	2379	2608	2904

2916	3193	3452	3630	3843	3994	4165	4318	
2917	3231	3456	3651	3847	4008	4189	4327	
2937	3248	3463	3658	3851	4015	4192	4341	
2950	3252	3470	3660	3852	4017	4193		
2956	3263	3475	3661	3856	4024	4202		
2966	3266	3485	3666	3870	4027	4216		
2977	3303	3492	3668	3896	4028	4221		
2991	3304	3509	3669	3904	4035	4223		
3018	3312	3514	3674	3907	4046	4224		
3039	3332	3518	3678	3911	4047	4233		
3045	3335	3536	3689	3929	4049	4235		
3052	3368	3539	3693	3931	4079	4243		
3057	3374	3543	3746	3934	4080	4245		
3061	3389	3548	3761	3938	4081	4252		
3068	3401	3558	3764	3941	4084	4262		
3092	3411	3561	3781	3944	4105	4263		
3107	3415	3574	3789	3946	4127	4268		
3129	3427	3601	3803	3951	4130	4274		
3134	3436	3614	3809	3962	4131	4281		TOPLAM 421
3148	3438	3617	3815	3964	4145	4290		
3158	3443	3619	3818	3975	4147	4294		
3169	3446	3629	3825	3993	4148	4311		

Tablo 2.19. M. Ali – İ. Atıyye Tahkikli *Misbâhü’z-Zücâce fî Zevâidi İbn Mâce*’deki Sahîh (Zevâid) Rivâyetlerin Sayısı

M. ALİ – İ. ATIYYE TAHKİKLİ MİSBÂHÜ’Z-ZÜCÂCE FÎ ZEVÂİDİ İBN MÂCE’DEKİ SAHÎH (ZEVÂİD) RİVÂYETLERİN SAYISI: 417											
8	246	658	901	1102	1293	1450	1597	1835	2113	2379	2618
20	254	671	910	1108	1302	1451	1604	1847	2199	2393	2619
23	317	680	912	1111	1303	1464	1612	1853	2131	2395	2651
24	348	681	917	1115	1306	1465	1625	1865	2141	2399	2670
25	394	702	931	1126	1311	1467	1635	1866	2155	2409	2672
29	395	705	950	1139	1338	1488	1643	1874	2165	2421	2688
61	396	708	963	1146	1341	1492	1647	1885	2185	2426	2707
85	454	719	971	1155	1349	1513	1656	1899	2222	2433	2714
89	468	738	977	1177	1350	1536	1665	1923	2231	2445	2744
113	472	755	997	1183	1358	1537	1690	1958	2244	2447	2758
120	493	764	999	1186	1365	1538	1698	1974	2272	2463	2767
143	499	768	1003	1196	1376	1543	1702	1976	2275	2473	2773
150	518	773	1010	1202	1378	1557	1715	1978	2276	2493	2795
153	542	800	1019	1222	1393	1558	1719	1981	2279	2502	2806
162	546	801	1023	1227	1397	1564	1720	1993	2291	2510	2815
172	586	824	1024	1230	1406	1565	1735	1995	2304	2517	2836
174	618	843	1037	1234	1407	1567	1740	1997	2305	2540	2842
181	637	856	1043	1260	1415	1570	1753	2005	2318	2559	2863
199	641	866	1092	1268	1417	1573	1762	2007	2326	2592	2885
204	646	868	1093	1270	1420	1574	1765	2077	2339	2608	2904
215	649	869	1096	1271	1434	1581	1774	2078	2350	2611	2916
227	656	871	1097	1292	1435	1585	1822	2101	2363	2612	2917

2937	3248	3463	3658	3852	4017	4202		
2950	3252	3470	3660	3856	4024	4216		
2956	3263	3475	3666	3870	4027	4221		
2966	3266	3485	3668	3896	4028	4223		
2977	3303	3492	3669	3904	4035	4224		
2991	3304	3509	3674	3907	4046	4233		
3018	3312	3514	3678	3911	4047	4235		
3039	3332	3518	3689	3929	4049	4243		
3045	3335	3536	3693	3931	4079	4245		
3052	3368	3539	3746	3934	4081	4252		
3057	3374	3543	3761	3938	4084	4262		
3061	3389	3548	3764	3941	4105	4263		
3068	3401	3558	3781	3944	4127	4268		
3092	3411	3561	3789	3946	4130	4274		
3107	3415	3574	3803	3951	4131	4281		
3129	3427	3601	3809	3962	4145	4290		
3134	3436	3614	3815	3964	4147	4294		
3148	3438	3617	3818	3975	4148	4311		
3158	3443	3619	3825	3993	4165	4318		TOPLAM 417
3169	3446	3629	3843	3994	4189	4327		
3193	3452	3630	3847	4008	4192	4341		
3231	3456	3651	3851	4015	4193			

Tablo 2.20. Y. el-Hût Tahkikli *Misbâhü'z-Zücâce fî Zevâidi İbn Mâce'*deki Sahîh (Zevâid) Rivâyetlerin Sayısı

Y. el-HÛT TAHKİKLİ MİSBÂHÜ'Z-ZÛCÂCE FÎ ZEVÂİDİ İBN MÂCE'DEKİ SAHÎH (ZEVÂİD) RİVÂYETLERİN SAYISI: 419											
8	246	658	901	1102	1293	1450	1597	1835	2113	2379	2612
20	254	671	910	1108	1302	1451	1604	1847	2199	2393	2618
23	317	680	912	1111	1303	1464	1612	1853	2131	2395	2619
24	348	681	917	1115	1306	1465	1625	1865	2141	2399	2651
25	394	702	931	1126	1311	1467	1635	1866	2155	2409	2670
29	395	705	950	1139	1338	1488	1643	1874	2165	2421	2672
61	396	708	963	1146	1341	1492	1647	1885	2185	2426	2688
85	454	719	971	1155	1349	1513	1656	1899	2222	2433	2707
89	468	738	977	1177	1350	1536	1665	1923	2231	2445	2714
113	472	755	997	1183	1358	1537	1690	1958	2244	2447	2744
120	493	764	999	1186	1365	1538	1698	1974	2272	2463	2758
143	499	768	1003	1196	1376	1543	1702	1976	2275	2473	2767
150	518	773	1010	1202	1378	1557	1715	1978	2276	2493	2773
153	542	800	1019	1222	1393	1558	1719	1981	2279	2497	2795
162	546	801	1023	1227	1397	1564	1720	1993	2291	2502	2806
172	586	824	1024	1230	1406	1565	1735	1995	2304	2510	2815
174	618	843	1037	1234	1407	1567	1740	1997	2305	2517	2836
181	637	856	1043	1260	1415	1570	1753	2005	2318	2540	2842
199	641	866	1092	1268	1417	1573	1762	2007	2326	2559	2863
204	646	868	1093	1270	1420	1574	1765	2077	2339	2592	2885
215	649	869	1096	1271	1434	1581	1774	2078	2350	2608	2904
227	656	871	1097	1292	1435	1585	1822	2101	2363	2611	2916

2917	3231	3456	3651	3847	4008	4192	4341	
2937	3248	3463	3658	3851	4015	4193		
2950	3252	3470	3660	3852	4017	4202		
2956	3263	3475	3661	3856	4024	4216		
2966	3266	3485	3666	3870	4027	4221		
2977	3303	3492	3668	3896	4028	4223		
2991	3304	3509	3669	3904	4035	4224		
3018	3312	3514	3674	3907	4046	4233		
3039	3332	3518	3678	3911	4047	4235		
3045	3335	3536	3689	3929	4049	4243		
3052	3368	3539	3693	3931	4079	4245		
3057	3374	3543	3746	3934	4081	4252		
3061	3389	3548	3761	3938	4084	4262		
3068	3401	3558	3764	3941	4105	4263		
3092	3411	3561	3781	3944	4127	4268		
3107	3415	3574	3789	3946	4130	4274		
3129	3427	3601	3803	3951	4131	4281		
3134	3436	3614	3809	3962	4145	4290		
3148	3438	3617	3815	3964	4147	4294		TOPLAM 419
3158	3443	3619	3818	3975	4148	4311		
3169	3446	3629	3825	3993	4165	4318		
3193	3452	3630	3843	3994	4189	4327		

Tablo 2.21. M. Muhtar Tahkikli *Zevâidü İbn Mâce*'deki Sahîh (Zevâid) Rivâyetlerin Sayısı

M. MUHTAR TAHKİKLİ ZEVÂİD-İ İBN MÂCE'DEKİ SAHÎH (ZEVÂİD) RİVÂYETLERİN SAYISI: 397											
23	472	768	1010	1222	1393	1564	1720	1981	2276	2493	2795
61	493	773	1019	1227	1397	1565	1735	1993	2279	2497	2806
85	499	800	1023	1230	1406	1567	1740	1995	2291	2502	2815
89	518	801	1024	1234	1407	1570	1753	1997	2304	2510	2836
113	542	824	1037	1260	1415	1573	1762	2005	2305	2540	2842
120	546	843	1043	1268	1417	1574	1765	2007	2318	2559	2863
143	586	856	1092	1270	1420	1581	1774	2038	2326	2592	2885
150	618	866	1093	1271	1434	1585	1822	2077	2339	2608	2904
153	637	868	1096	1292	1435	1597	1835	2078	2350	2611	2916
162	646	871	1097	1293	1450	1604	1847	2101	2379	2612	2917
172	649	901	1102	1302	1451	1612	1853	2113	2393	2618	2937
174	656	910	1108	1303	1464	1625	1865	2199	2395	2619	2950
181	658	912	1111	1306	1465	1635	1866	2131	2399	2651	2966
199	671	917	1126	1311	1467	1643	1874	2141	2409	2670	2977
204	680	931	1139	1338	1488	1647	1885	2155	2421	2672	2991
227	681	950	1146	1341	1492	1656	1899	2165	2426	2688	3018
246	702	963	1155	1349	1513	1665	1923	2185	2433	2707	3039
254	705	971	1177	1350	1536	1690	1958	2222	2439	2714	3045
317	708	977	1183	1358	1537	1698	1974	2231	2445	2744	3052
348	719	997	1186	1365	1543	1702	1976	2244	2447	2758	3057
394	755	999	1196	1376	1557	1715	1978	2272	2463	2767	3061
468	764	1003	1202	1378	1558	1719	1979	2275	2473	2773	3068

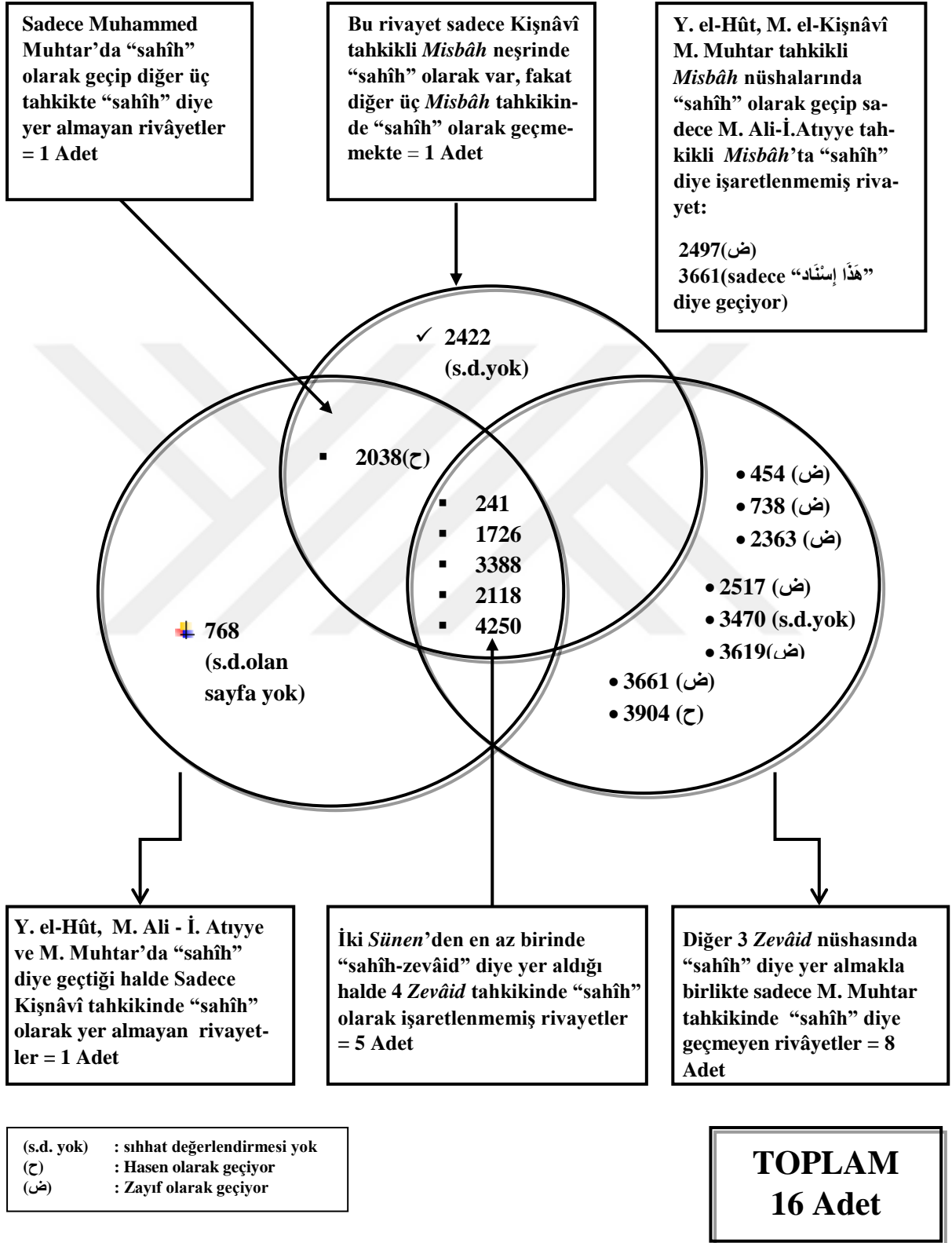
3092	3411	3574	3818	3990	4165	4341		
3107	3415	3601	3825	3993	4189			
3129	3427	3614	3843	3994	4192			
3134	3436	3617	3847	4008	4193			
3148	3438	3629	3851	4015	4202			
3158	3443	3658	3852	4017	4216			
3169	3446	3660	3856	4024	4221			
3193	3452	3666	3870	4027	4223			
3231	3456	3668	3896	4028	4224			
3248	3463	3669	3907	4035	4235			
3252	3475	3674	3911	4046	4243			
3263	3485	3678	3929	4049	4245			
3266	3492	3689	3931	4079	4252			
3303	3509	3693	3934	4081	4262			
3304	3514	3746	3938	4084	4263			
3312	3518	3761	3941	4105	4268			
3332	3536	3764	3944	4127	4274			
3335	3539	3781	3946	4130	4281			
3368	3543	3789	3951	4131	4290			TOPLAM 397
3374	3548	3803	3962	4145	4294			
3389	3558	3809	3964	4147	4311			
3401	3561	3815	3975	4148	4318			

Tablo 2.22. Dört Zevâid Tahkikinde Müstereken Sahîh (Zevâid) Diye Geçen Rivâyetlerin Sayısı

DÖRT ZEVÂİD TAHKİKİNDE MÜSTEREKEN SAHÎH (ZEVÂİD) DİYE GEÇEN RİVÂYETLERİN SAYISI: 391											
23	472	773	1019	1227	1397	1565	1735	1995	2304	2559	2863
61	493	800	1023	1230	1406	1567	1740	1997	2305	2592	2885
85	499	801	1024	1234	1407	1570	1753	2005	2318	2608	2904
89	518	824	1037	1260	1415	1573	1762	2007	2326	2611	2916
113	542	843	1043	1268	1417	1574	1765	2077	2339	2612	2917
120	546	856	1092	1270	1420	1581	1774	2078	2350	2618	2937
143	586	866	1093	1271	1434	1585	1822	2101	2379	2619	2950
150	618	868	1096	1292	1435	1597	1835	2113	2393	2651	2966
153	637	871	1097	1293	1450	1604	1847	2131	2395	2670	2977
162	646	901	1102	1302	1451	1612	1853	2141	2399	2672	2991
172	649	910	1108	1303	1464	1625	1865	2155	2409	2688	3018
174	656	912	1111	1306	1465	1635	1866	2165	2421	2707	3039
181	658	917	1126	1311	1467	1643	1874	2185	2426	2714	3045
199	671	931	1139	1338	1488	1647	1885	2199	2433	2744	3052
204	680	950	1146	1341	1492	1656	1899	2222	2445	2758	3057
227	681	963	1155	1349	1513	1665	1923	2231	2447	2767	3061
246	702	971	1177	1350	1536	1690	1958	2244	2463	2773	3068
254	705	977	1183	1358	1537	1698	1974	2272	2473	2795	3092
317	708	997	1186	1365	1543	1702	1976	2275	2493	2806	3107
348	719	999	1196	1376	1557	1715	1978	2276	2502	2815	3129
394	755	1003	1202	1378	1558	1719	1981	2279	2510	2836	3134
468	764	1010	1222	1393	1564	1720	1993	2291	2540	2842	3148

3158	3443	3658	3852	4024	4221			
3169	3446	3660	3856	4027	4223			
3193	3452	3669	3870	4028	4224			
3231	3456	3666	3896	4035	4235			
3248	3463	3668	3907	4046	4243			
3252	3475	3674	3911	4049	4245			
3263	3485	3678	3929	4079	4252			
3266	3492	3689	3931	4081	4262			
3303	3509	3693	3934	4084	4263			
3304	3514	3746	3938	4105	4268			
3312	3518	3761	3941	4127	4274			
3332	3536	3764	3944	4130	4281			
3335	3539	3781	3946	4131	4290			
3368	3543	3789	3951	4145	4294			
3374	3548	3803	3962	4147	4311			
3389	3558	3809	3964	4148	4318			
3401	3561	3815	3975	4165	4341			
3411	3574	3818	3993	4189				
3415	3601	3825	3994	4192				TOPLAM 391
3427	3614	3843	4008	4193				
3436	3617	3847	4015	4202				
3438	3629	3851	4017	4216				

4 MİSBÂH TAHKİKİNDE YER ALMAKLA BİRLİKTE SAHÎH OLARAK DEĞERLENDİRİLİP-DEĞERLENDİRİLMEME NOKTASINDA FARKLILIK GÖSTEREN RİVAYETLER

Şekil. 2.5. 4 *Misbâh* Tahkikinde Yer Almakla Birlikte Sahih Olarak Değerlendirilip-Değerlendirilmeme Noktasında Farklılık Gösteren Rivayetler

2.2.2.3. Bahse Konu İki *Sünen* ve Dört *Misbâhü’z-zücâce* Tahkikindeki Örtüşen ve Ayrışan “Sahîh” Rivâyetler

Çalışmada aslî kaynaklar ismiyle anılan, yukarıda ayrı ayrı ve kendi kategorilerinde mukayeseyle ele aldığımız iki *Sünen* ve dört *Misbâh* tahkikinde müştereken yer alan toplam sahîh rivâyet sayısı 320’dir. Bu sayıyı *sünen* ve *Misbâh*’ların müşterekleriyle kategorik olarak karşılaştırdığımızda, iki *sünen*in 14 ve dört *Misbâh*’ın 71 rivâyetle söz konusu 320 rakamına ziyade teşkil ettiği görülmektedir.

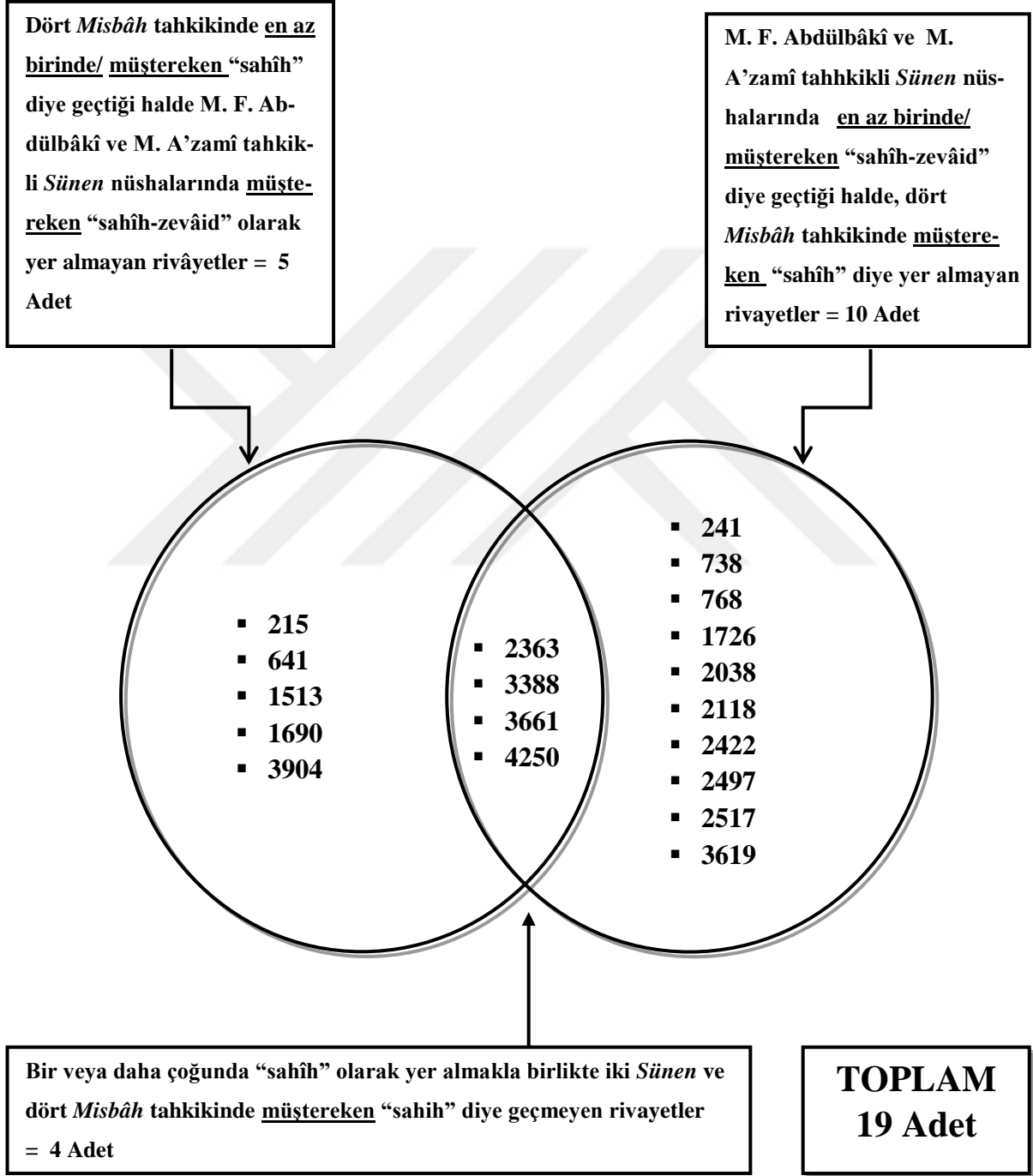

Tablo 2.23. Bahse Konu *Dört Zevâid* ve M. F. Abdülbâkî Ve M. el-A'zamî'nin *Sünen* Tahkiklerindeki Müşterek Sahih-Zevâid Rivâyetlerin Sayısı

BAHSE KONU DÖRT ZEVÂİD VE M. F. ABDÜLBÂKÎ VE M. el-A'ZAMÎ'NİN SÜNEN TAHKİKLERİNDEKİ MÜŞTEREK SAHÎH-ZEVÂİD RIVÂYETLERİN SAYISI: 320											
23	546	971	1234	1420	1625	1866	2231	2493	2885	3263	3536
61	618	999	1260	1434	1635	1874	2244	2502	2904	3266	3539
85	646	1003	1268	1450	1643	1885	2272	2540	2917	3303	3543
89	649	1023	1270	1451	1647	1899	2275	2559	2937	3304	3548
113	656	1037	1292	1465	1656	1923	2276	2592	2966	3312	3558
120	658	1043	1293	1467	1665	1958	2279	2608	2991	3332	3561
143	680	1092	1302	1488	1698	1976	2291	2611	3018	3335	3574
150	681	1093	1303	1492	1702	1978	2304	2612	3039	3368	3601
153	705	1097	1306	1536	1715	1981	2305	2618	3052	3374	3614
172	708	1102	1338	1543	1719	1993	2318	2619	3061	3401	3629
174	719	1108	1341	1557	1720	1995	2326	2651	3068	3411	3658
181	800	1111	1349	1558	1735	1997	2350	2672	3092	3415	3660
199	801	1126	1350	1564	1740	2005	2379	2688	3107	3427	3666
204	824	1139	1358	1567	1753	2007	2393	2707	3129	3438	3668
227	856	1146	1365	1570	1762	2077	2395	2714	3134	3443	3674
246	866	1155	1376	1573	1765	2101	2399	2758	3148	3452	3678
254	868	1177	1378	1574	1774	2131	2409	2767	3158	3456	3693
317	871	1183	1393	1581	1822	2141	2426	2773	3169	3463	3746
348	910	1196	1397	1585	1835	2155	2445	2806	3193	3475	3761
394	912	1202	1406	1597	1847	2165	2447	2815	3231	3485	3764
468	917	1227	1407	1604	1853	2185	2463	2836	3248	3514	3781
472	950	1230	1415	1612	1865	2222	2473	2863	3252	3518	3789

3803	3993	4224						
3809	4008	4235						
3815	4015	4243						
3818	4017	4245						
3825	4024	4252						
3843	4028	4263						
3851	4035	4268						
3852	4049	4281						
3856	4081	4290						
3896	4084	4294						
3907	4105	4311						
3911	4127	4341						
3929	4131							
3931	4148							
3934	4165							
3938	4189							
3944	4192							
3946	4193							
3951	4202							TOPLAM 320
3962	4216							
3964	4221							
3975	4223							

İKİ SÜNEN VE DÖRT MISBÂH TAHKİKİNDE MÜŞTEREKEN ZÂİD OLARAK BULUNAN RİVÂYETLERİN MÜŞTEREKEN SAHÎH DİYE BULUNUP-BULUNMAMA NOKTASINDA FARKLILIK ARZ EDEN RİVAYETLER

Şekil. 2.6. İki *Sünen* ve Dört *Misbâh* Tahkikinde Müştereken Zâid Olarak Bulunan Rivâyetlerin Müştereken Sahîh Diye Bulunup-Bulunmama Noktasında Farklılık Arz Eden Rivâyetler

2.2.2.4. *Sünen*'in M. F. Abdülbâkî ve M. A'zamî Tahkikleriyle Ş. Arnavut Tahkikinin “Sahîh” Rivâyetler Açısından Mukayesesi

M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkikinde sahîh diye nitelenen konumuzla ilgili rivâyet sayısının 371, A'zamî'nin *Sünen* tahkikinde 358, her iki tahkikte müştereken sahîhliğine işaret edilen rivâyet sayısının ise 334 olduğunu hemen yukarıda ifade etmiş-tik. Bu rakamları Şuayb Arnavut'un *Sünen* tahkiki ile mukayese ettiğimizde Ş. Arnavut tahkikinde; M. F. Abdülbâkî'deki 371 rivâyetten sadece 194'ünün, A'zamî'deki 358 rivâyetten 191'inin sahîh olarak nitelendiğine, M. F. Abdülbâkî ve A'zamî'deki müştereken sahîhliğine işaret edilen 334 rivâyetin ise yine sadece 179'unun sahîh diye kayıtlı olduğuna şahit olmaktayız.

Tablo 2.24. *Sünen*'in M. F. Abdülbâkî Tahkikiyle Ş. Arnavut Tahkikinin "Sahîh" Rivayetler Açısından Mukayesesi

SÜNEN'İN M. F. ABDÜLBÂKÎ TAHKİKİYLE Ş. ARNAVUT TAHKİKİNİN "SAHÎH" RİVAYETLER AÇISINDAN MUKAYESESİ: 194									
23	738	1234	1570	1997	2608	3252	3809	4080	
61	800	1260	1573	2077	2611	3303	3818	4105	
89	801	1270	1585	2101	2618	3304	3825	4131	
113	824	1303	1635	2222	2670	3312	3847	4147	
153	856	1306	1656	2244	2688	3335	3851	4189	
161	866	1349	1665	2272	2707	3411	3852	4192	
172	871	1358	1702	2275	2758	3415	3907	4193	
204	910	1365	1715	2276	2806	3436	3911	4202	
241	912	1376	1720	2279	2815	3452	3929	4216	
246	950	1378	1735	2291	2836	3456	3934	4223	
317	1003	1393	1753	2304	2885	3463	3941	4235	
348	1043	1397	1762	2305	2904	3485	3944	4243	
394	1092	1406	1835	2326	2917	3539	3964	4263	
472	1102	1415	1847	2393	2991	3548	3975	4268	
492	1108	1417	1865	2395	3018	3558	3993	4281	
546	1111	1434	1866	2426	3068	3614	4008	4290	
586	1146	1467	1874	2439	3129	3617	4015	4294	
641	1177	1488	1899	2473	3134	3619	4027	4341	
656	1183	1492	1958	2497	3148	3629	4028		TOPLAM 194
658	1196	1536	1978	2502	3158	3668	4046		
681	1227	1538	1979	2517	3169	3678	4047		
705	1230	1567	1995	2592	3193	3761	4049		

Tablo 2.25. Sünen'in M. A'zamî Tahkikiyle S. Arnavut Tahkikinin "Sahih" Rivayetler Açısından Mukayesesi

SÜNEN'İN M. A'ZAMÎ TAHKİKİYLE Ş. ARNAVUT TAHKİKİNİN "SAHİH" RİVAYETLER AÇISINDAN MUKAYESESİ: 191									
23	801	1234	1573	2077	2618	3304	3809	4189	
61	824	1260	1585	2101	2688	3312	3818	4192	
89	856	1270	1635	2222	2707	3335	3825	4193	
113	866	1303	1656	2244	2758	3389	3851	4202	
153	871	1306	1665	2272	2806	3411	3852	4216	
161	910	1349	1702	2275	2815	3415	3896	4223	
172	912	1358	1715	2276	2836	3452	3907	4235	
204	950	1365	1720	2279	2885	3456	3911	4243	
246	977	1376	1735	2291	2904	3463	3929	4262	
317	997	1378	1753	2304	2917	3470	3934	4263	
348	1003	1393	1762	2305	2991	3485	3944	4268	
394	1043	1397	1835	2326	3018	3492	3964	4281	
472	1092	1406	1847	2393	3057	3539	3975	4290	
546	1102	1415	1865	2395	3068	3548	3993	4294	
656	1108	1434	1866	2439	3129	3558	4008	4341	
658	1111	1467	1874	2473	3134	3614	4015		
681	1146	1488	1899	2497	3148	3619	4028		
705	1177	1492	1958	2502	3158	3629	4049		
738	1183	1536	1978	2517	3169	3668	4084		TOPLAM 191
764	1196	1538	1979	2592	3193	3669	4105		
768	1227	1567	1995	2608	3252	3678	4130		
800	1230	1570	1997	2611	3303	3761	4131		

Tablo 2.26. *Sünen*'in M. F. Abdülbâkî ve M. A'zamî Tahkikleriyle Ş. Arnavut Tahkikinin "Sahih" Rivayetler Açısından Mukayeseesi

SÜNEN'İN M. F. ABDÜLBÂKÎ VE M. A'ZAMÎ TAHKİKLERİYLE Ş. ARNAVUT TAHKİKİNİN "SAHÎH" RİVAYETLER AÇISINDAN MUKAYESESİ: 179									
23	856	1306	1665	2272	2758	3415	3934	4290	
61	866	1349	1702	2275	2806	3452	3944	4294	
89	871	1358	1715	2276	2815	3456	3964	4341	
113	910	1365	1720	2279	2836	3463	3975		
153	912	1376	1735	2291	2885	3485	3993		
161	950	1378	1753	2304	2904	3539	4008		
172	1003	1393	1762	2305	2917	3548	4015		
204	1043	1397	1835	2326	2991	3558	4028		
246	1092	1406	1847	2393	3018	3614	4049		
317	1102	1415	1865	2395	3068	3619	4105		
348	1108	1434	1866	2426	3129	3629	4131		
394	1111	1467	1874	2439	3134	3668	4189		
472	1146	1488	1899	2473	3148	3678	4192		
546	1177	1492	1958	2497	3158	3761	4193		
656	1183	1536	1978	2502	3169	3809	4202		
658	1196	1538	1979	2517	3193	3818	4216		
681	1227	1567	1995	2592	3252	3825	4223		
705	1230	1570	1997	2608	3303	3851	4235		
738	1234	1573	2077	2611	3304	3852	4243		
800	1260	1585	2101	2618	3312	3907	4263		TOPLAM 179
801	1270	1635	2222	2688	3335	3911	4268		
824	1303	1656	2244	2707	3411	3929	4281		

2.2.2.5. Bahse Konu İki *Sünen* ve Dört *Misbâhü’z-zücâce* Tahkikleriyle Ş. Arnavut’a ait *Sünen* Tahkikinın “Sahîh” Rivâyetler Açısından Mukayesesi

Yukarıda *Sünen* müşterekleriyle mukayeseye değinilmiş olması sebebiyle burada tekrara düşmemek açısından konuya doğrudan *Misbâh* müşterekleriyle başlamak istiyoruz. Hemen belirtelim ki, dört *Misbâh* tahkikine ait müşterek sahîh rivâyet sayısı 391’dir. Söz konusu 391 rivâyetten 209’u Ş. Arnavut tahkikinde sahîh olarak gözük-mektedir. Diğer yandan iki *Sünen* dört *Misbâh* tahkikine ait toplam müşterek sahîh ri-vâyet sayısı 320’dir. Ş. Arnavut tahkikinde bu sayıdan sadece 168 rivâyet sahîh kaydı taşımaktadır.

Tablo 2.27. Dört Zevâid Tahkikinde Müstereken Sahih (Zevâid) Diye Geçen Rivâyetlerin Ş. Arnavut İle Karşılaştırılan Sayısı

DÖRT ZEVÂİD TAHKİKİNDE MÜSTEREKEN SAHİH (ZEVÂİD) DİYE GEÇEN RİVÂYETLERİN Ş. ARNAVUT İLE KARŞILAŞTIRILAN SAYISI: 209										
23	764	1146	1417	1865	2326	2991	3485	3929	4216	
61	800	1177	1434	1866	2393	3018	3492	3934	4223	
89	801	1183	1467	1874	2395	3057	3509	3941	4235	
113	824	1186	1488	1899	2426	3068	3539	3944	4243	
153	843	1196	1492	1958	2473	3129	3548	3964	4262	
162	856	1227	1536	1974	2502	3134	3558	3975	4263	
172	866	1230	1537	1978	2592	3148	3614	3993	4268	
204	871	1234	1567	1995	2608	3158	3617	4008	4281	
246	901	1260	1570	1997	2611	3169	3629	4015	4290	
317	910	1270	1573	2077	2618	3193	3669	4027	4294	
348	912	1271	1585	2078	2670	3252	3668	4028	4341	
394	950	1303	1635	2101	2688	3303	3678	4046		
472	963	1306	1656	2113	2707	3304	3689	4049		
493	977	1349	1665	2222	2758	3312	3761	4105		
542	997	1358	1702	2244	2806	3335	3809	4130		
546	1003	1365	1715	2272	2815	3389	3818	4131		
586	1043	1376	1720	2275	2836	3411	3825	4145		
656	1092	1378	1735	2276	2885	3415	3847	4147		
658	1096	1393	1753	2279	2904	3436	3851	4189		TOPLAM 209
671	1102	1397	1762	2291	2916	3452	3852	4192		
681	1108	1406	1835	2304	2917	3456	3907	4193		
705	1111	1415	1847	2305	2950	3463	3911	4202		

Tablo 2.28. Tablodaki İlk İki *Sünen* ve Dört *Zevâid* ve Ş. el-Arnâvut'un *Sünen* Tahkikinde Müştereken Sahih Kabul Edilen Rivâyetler

TABLODAKİ İLK İKİ SÜNEN VE DÖRT ZEVÂİD VE Ş. el-ARNAVUT'UN SÜNEN TAHKİKİNDE MÜŞTEREKEN SAHİH KABUL EDİLEN RİVÂYETLER: 168								
23	910	1365	1735	2304	3068	3668	4189	
61	912	1376	1753	2305	3129	3678	4192	
89	950	1378	1762	2326	3134	3761	4193	
113	1003	1393	1835	2393	3148	3809	4202	
153	1043	1397	1847	2395	3158	3818	4216	
172	1092	1406	1865	2426	3169	3825	4223	
204	1102	1415	1866	2473	3193	3851	4235	
246	1108	1434	1874	2502	3252	3852	4243	
317	1111	1467	1899	2592	3304	3907	4263	
348	1146	1488	1958	2608	3312	3911	4268	
472	1177	1492	1978	2611	3335	3929	4281	
546	1183	1536	1995	2618	3411	3934	4290	
656	1196	1567	1997	2688	3415	3944	4294	
658	1227	1570	2077	2707	3452	3964	4341	
681	1230	1573	2101	2806	3456	3975		
705	1234	1585	2222	2815	3463	3993		
800	1260	1635	2244	2836	3485	4008		
801	1270	1656	2272	2885	3539	4015		
824	1303	1665	2275	2904	3548	4028		TOPLAM 168
856	1306	1702	2276	2917	3558	4049		
866	1349	1715	2279	2991	3614	4105		
871	1358	1720	2291	3018	3629	4131		

2.2.2.6. *Sünen*'in M. F. Abdülbâkî ve M. A'zamî Tahkiklerindeki "Sahîh" Rivâyetlerin N. Elbanî'nin İlgili Çalışmasıyla Mukayesesi

M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkikinde sahîh diye nitelenen konumuzla ilgili rivâyet sayısı 371, A'zamî'nin *Sünen* tahkikinde 358, her iki tahkikte müştereken sahîhliğine işaret edilen rivâyet sayısının ise 334 idi.

Bu rakamları **Elbânî'nin iki çalışmasıyla karşılaştırdığımızda Elbânî**; M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkikinde sahîh diye nitelenen konumuzla ilgili 371 rivâyetten 262'sini, A'zamî'nin *Sünen* tahkikindeki 358 rivâyetten 255'ini sahîh diye nitelemiştir. M. F. Abdülbâkî ve A'zamî'deki müştereken sahîhliğine işaret edilen 334 rivâyete gelince, Elbânî'nin bunlardan sahîh dediği rivâyet sayısı sadece 238'dir.

Tablo 2.29. Sünen'in M. F. Abdülbâkî Tahkikiyle N. Elbânî Eserlerinin "Sahîh" Rivayetler Açısından Mukayesesi

SÜNEN'İN M. F. ABDÜLBÂKÎ TAHKİKİYLE N. ELBÂNÎ ESERLERİNİN "SAHÎH" RİVAYETLER AÇISINDAN MUKAYESESİ: 262											
23	646	1095	1406	1635	1978	2305	2773	3263	3561	3911	4105
61	656	1102	1415	1656	1979	2318	2806	3266	3601	3929	4127
89	658	1108	1417	1665	1981	2326	2815	3303	3614	3931	4147
113	680	1111	1420	1698	1993	2399	2836	3304	3619	3934	4148
153	681	1146	1434	1702	1997	2409	2885	3312	3629	3938	4189
161	738	1155	1435	1715	2005	2426	2904	3332	3630	3941	4193
172	800	1177	1464	1720	2007	2463	2917	3335	3658	3944	4202
204	801	1183	1467	1726	2077	2473	2937	3374	3666	3946	4216
227	824	1196	1488	1735	2101	2493	2966	3388	3668	3951	4221
241	843	1227	1492	1740	2118	2497	2991	3411	3674	3962	4223
246	856	1230	1536	1762	2131	2502	3018	3415	3693	3964	4235
254	866	1234	1538	1765	2141	2517	3039	3427	3746	3975	4243
317	868	1260	1543	1822	2165	2559	3068	3436	3761	3990	4245
348	871	1306	1564	1835	2185	2592	3129	3438	3764	3993	4252
394	901	1311	1565	1847	2222	2608	3134	3443	3789	4017	4263
472	910	1338	1567	1865	2231	2618	3148	3463	3809	4024	4268
492	912	1358	1570	1866	2272	2619	3158	3475	3818	4027	4281
518	950	1365	1573	1885	2275	2651	3169	3485	3825	4028	4290
546	1003	1376	1581	1899	2276	2670	3193	3518	3847	4035	4294
586	1037	1378	1585	1923	2279	2688	3231	3539	3851	4047	4341
618	1043	1393	1612	1958	2291	2714	3248	3548	3896	4049	TOPLAM 262
641	1092	1397	1625	1976	2304	2767	3252	3558	3907	4080	

Tablo 2.30. Sünen'in M. A'zamî Tahkikiyle N. Elbâni Eserlerinin "Sahîh" Rivayetler Açısından Mukayesesi

SÜNEN'İN M. A'ZAMÎ TAHKİKİYLE N. ELBÂNÎ ESERLERİNİN "SAHÎH" RİVAYETLER AÇISINDAN MUKAYESESİ: 255											
23	681	1108	1415	1720	2077	2473	2937	3312	3629	3931	4189
61	738	1111	1420	1735	2101	2493	2956	3332	3630	3934	4193
89	764	1146	1434	1740	2118	2497	2966	3335	3658	3938	4202
113	768	1155	1467	1762	2131	2502	2991	3374	3661	3944	4216
153	773	1177	1488	1765	2141	2510	3018	3389	3666	3946	4221
161	800	1183	1492	1822	2165	2517	3039	3411	3668	3951	4223
172	801	1196	1536	1835	2185	2559	3057	3415	3669	3962	4235
199	824	1202	1538	1847	2222	2592	3068	3427	3674	3964	4243
204	856	1222	1543	1865	2231	2608	3092	3438	3693	3975	4245
227	866	1227	1564	1866	2272	2618	3129	3463	3746	3993	4252
246	868	1230	1567	1885	2275	2619	3134	3470	3761	4017	4262
254	871	1234	1570	1899	2276	2651	3148	3475	3764	4024	4263
317	910	1260	1573	1923	2279	2688	3158	3485	3789	4028	4268
348	912	1306	1581	1958	2291	2714	3169	3518	3809	4035	4281
394	950	1338	1585	1976	2304	2767	3193	3539	3818	4049	4290
472	977	1358	1612	1978	2305	2773	3231	3548	3825	4105	4294
546	997	1365	1625	1979	2326	2806	3248	3558	3843	4127	4341
618	1003	1376	1635	1981	2399	2815	3252	3561	3851	4148	
646	1037	1378	1656	1993	2409	2836	3263	3574	3896		
656	1043	1393	1665	1997	2426	2885	3266	3601	3907	TOPLAM 255	
658	1092	1397	1702	2005	2433	2904	3303	3614	3911		
680	1102	1406	1715	2007	2463	2917	3304	3619	3929		

Tablo 2.31. Sünen'in M. F. Abdülbâkî ve M. A'zamî Tahkikleriyle N. Elbânî Eserlerinin "Sahîh" Rivayetler Açısından Mukayesesi

SÜNEN'İN M. F. ABDÜLBÂKÎ VE M. A'ZAMÎ TAHKİKLERİYLE N. ELBÂNÎ ESERLERİNİN "SAHÎH" RİVAYETLER AÇISINDAN MUKAYESESİ: 238											
23	681	1183	1536	1835	2185	2608	3134	3485	3825	4127	
61	738	1196	1538	1847	2222	2611	3148	3518	3851	4148	
89	800	1202	1543	1865	2231	2618	3158	3539	3896	4189	
113	801	1227	1564	1866	2272	2619	3169	3548	3907	4193	
153	824	1230	1567	1885	2275	2651	3193	3558	3911	4202	
161	856	1234	1570	1899	2276	2688	3231	3561	3929	4216	
172	866	1260	1573	1923	2279	2714	3248	3601	3931	4221	
199	868	1306	1581	1958	2291	2767	3252	3614	3934	4223	
204	871	1338	1585	1976	2304	2773	3263	3619	3938	4235	
227	910	1358	1612	1978	2305	2806	3266	3629	3944	4243	
246	912	1365	1625	1979	2326	2815	3303	3630	3946	4245	
254	950	1376	1635	1981	2399	2836	3304	3658	3951	4252	
317	1003	1378	1656	1993	2409	2885	3312	3666	3962	4263	
348	1037	1393	1665	1997	2426	2904	3332	3668	3964	4268	
394	1043	1397	1702	2005	2463	2917	3335	3674	3975	4281	
472	1092	1406	1715	2007	2497	2937	3374	3693	3993	4290	
546	1102	1415	1720	2077	2473	2966	3411	3746	4017	4294	
618	1108	1420	1735	2101	2493	2991	3415	3761	4024	4341	
646	1111	1434	1740	2118	2502	3018	3427	3764	4028		
656	1146	1467	1762	2131	2517	3039	3438	3789	4035	TOPLAM 238	
658	1155	1488	1765	2141	2559	3068	3463	3809	4049		
680	1177	1492	1822	2165	2592	3129	3475	3818	4105		

2.2.2.7. Bahse Konu İki *Sünen* ve Dört *Misbâhü’z-zücâce* Tahkiklerindeki Müşterek “Sahîh” Rivâyetlerin N. Elbânî’nin İlgili Çalışmasıyla Mukayesesi

Hemen belirtelim ki, dört *Misbâh* tahkikine ait müşterek sahîh rivâyet sayısı 391’dir. Elbânî söz konusu 391 rivâyetten sadece 271’ini ilgili çalışmasında sahîh olarak değerlendirmiştir. Diğer yandan iki *Sünen* dört *Misbâh* tahkikine ait toplam müşterek sahîh rivâyet sayısı 320 idi. Elbânî’nin bu rakamdan sahîh dediklerinin miktarı ise, sadece 226’dır.

Tablo 2.32. Dört Zevâid Tahkikinde Müstereken Sahih (Zevâid) Diye Geçen Rivâyetlerin N. Elbânî İle Karşılaştırılan Sayısı

DÖRT ZEVÂİD TAHKİKİNDE MÜŞTEREKEN SAHİH (ZEVÂİD) DİYE GEÇEN RİVÂYETLERİN N. ELBÂNÎ İLE KARŞILAŞTIRILAN SAYISI: 271											
23	671	1037	1376	1581	1976	2304	2744	3169	3518	3907	4127
61	680	1043	1378	1585	1978	2305	2767	3193	3539	3911	4147
89	681	1092	1393	1612	1981	2326	2773	3231	3548	3929	4148
113	755	1096	1397	1625	1993	2339	2806	3248	3558	3934	4189
153	764	1102	1406	1635	1997	2399	2815	3252	3561	3938	4193
172	773	1108	1415	1656	2005	2409	2836	3263	3601	3941	4202
199	800	1111	1417	1665	2007	2421	2885	3266	3614	3944	4216
204	801	1146	1420	1702	2077	2426	2904	3303	3629	3946	4221
227	824	1155	1434	1715	2078	2433	2916	3304	3658	3951	4223
246	843	1177	1435	1720	2101	2463	2917	3312	3669	3962	4235
254	856	1183	1464	1735	2113	2473	2937	3332	3674	3964	4243
317	866	1196	1467	1740	2131	2493	2950	3335	3689	3975	4245
348	868	1222	1488	1762	2141	2502	2966	3374	3693	3993	4252
394	871	1227	1492	1765	2165	2510	2977	3389	3746	4017	4262
472	901	1230	1513	1822	2185	2559	2991	3411	3761	4024	4263
493	910	1234	1536	1835	2199	2592	3018	3415	3764	4027	4268
518	912	1260	1537	1847	2222	2608	3039	3427	3789	4028	4281
542	950	1271	1543	1865	2231	2618	3057	3436	3809	4035	4290
546	977	1306	1564	1866	2272	2619	3068	3438	3818	4049	4294
586	997	1311	1565	1885	2275	2651	3129	3463	3825	4079	4341
646	1003	1338	1567	1899	2276	2670	3134	3475	3847	4105	
656	1019	1358	1570	1923	2279	2688	3148	3485	3851	TOPLAM 271	
658	1024	1365	1573	1958	2291	2714	3158	3509	3896		

Tablo 2.33. Tablodaki İlk İki *Sünen* ve Dört *Zevâid* Tahkiklerinde ve N. Elbâni'nin İlgili Eserinde Müştereken Sahih Diye Geçen Rivâyetler

TABLODAKİ İLK İKİ SÜNEN VE DÖRT ZEVÂİD TAHKİKLERİNDE VE N. el-ELBÂNİ'NİN İLGİLİ ESERİNDE MÜŞTEREKEN SAHİH DİYE GEÇEN RİVÂYETLER: 226											
23	800	1227	1567	1885	2279	2815	3303	3666	3962	4263	
61	801	1230	1570	1899	2291	2836	3304	3668	3964	4268	
89	824	1234	1573	1923	2304	2885	3312	3674	3975	4281	
113	856	1260	1581	1958	2305	2904	3332	3693	3993	4290	
153	866	1306	1585	1976	2326	2917	3335	3746	4017	4294	
172	868	1338	1612	1978	2399	2937	3374	3761	4024	4341	
199	871	1358	1625	1981	2409	2966	3411	3764	4028		
204	910	1365	1635	1993	2426	2991	3415	3789	4035		
227	912	1376	1656	1997	2463	3018	3427	3809	4049		
246	950	1378	1665	2005	2473	3039	3438	3818	4105		
254	1003	1393	1702	2007	2493	3068	3463	3825	4127		
317	1037	1397	1715	2077	2502	3129	3475	3851	4148		
348	1043	1406	1720	2101	2559	3134	3485	3896	4189		
394	1092	1415	1735	2131	2592	3148	3518	3907	4193		
472	1102	1420	1740	2141	2608	3158	3539	3911	4202		
546	1108	1434	1762	2165	2618	3169	3548	3929	4216		
618	1111	1467	1765	2185	2651	3193	3558	3931	4221		
646	1146	1488	1822	2222	2688	3231	3561	3934	4223		
656	1155	1492	1835	2231	2714	3248	3601	3938	4235		
658	1177	1536	1847	2272	2767	3252	3614	3944	4243		TOPLAM 226
680	1183	1543	1865	2275	2773	3263	3629	3946	4245		
681	1196	1564	1866	2276	2806	3266	3658	3951	4252		

SONUÇ

Biz bu çalışmada İbn Mâce'nin *Sünen*'inde *Kütüb-i Hamse*'ye ziyade olarak yer verdiği zevâid rivayetleri inceleyen Bûsîrî'ye ait *Misbâhü'z-zücâce* isimli eserde onun tarafından "isnâdı sahih" diye kıymetlendirilmiş rivâyetleri konu aldık.

Söz konusu "sahih" diye nitelenen rivayetleri çerçeve aldığımız dört ayrı *Misbâh* ve iki *Sünen-i İbn Mâce* tahkiki arasında M. F. Abdülbâki'nin *Sünen* tahkikini esas kabul ederek zevâidlik ve sahihlik açısından karşılaştırdık. Sahihlik açısından mukayeseye "Tâlî Kaynaklar" ismiyle çağdaş iki uzmana ait üç/iki eser daha ilave ettik. Bûsîrî'nin *Misbâh*'ında izlediği yöntem, zevâidlik ve sahihlik açısından tahkikler arasındaki durum ve sahih denen rivayetlerin ilave kaynaklarla karşılaştırılmasına ilişkin ulaştığımız sonuçlar şunlardır:

1. Bûsîrî'nin *Misbâh*'ında izlediği yöntem:

1.1. *Misbâh*, tertib itibariyle ale'l-ebvâb bir sistem içermektedir. Yani bölüm ve bâblardan oluşmaktadır. Rivayetler her bâbın altında senetli olarak zikredilmiştir.

1.2. Bûsîrî, her bir rivayeti sıhhat açısından değerlendirmiş; sahih, hasen, zayıf ve hatta mevzu terimleriyle ayrıma tâbi tutmuştur.

1.3. Sahihliğine işaret ettiği rivayetleri değerlendirirken oldukça fazla bir birinden farklı terimler kullanmış, izahlarda bulunmuştur. Söz konusu terim ve izahlar dikkatle tetkik edildiğinde bunları *genel planda*; sahihliğe işarete kullandığı net/açık terimler, dolaylı terimler ve biraz tereddüt içeren terimler/beyanlar diye üç başlık altında toplamak mümkündür.

1.4. O, *Misbâh*'ta rivâyetlerin sıhhat değerlendirmeleri yanı sıra ricâlle alâkalı değerlendirmelere de girmiş, bu yönde ricâl kaynaklarından râvîler hakkında tenkitler aktararak, sıhhatle ilişkin kıymetlendirmelerini temellendirmeye çalışmıştır. Ayrıca râvîlerin isimleri ile alâkalı yer yer açıklayıcı bilgiler vermiştir.

1.5. Bûsîrî'nin *Misbâh*'ında yöntem olarak belirtilmesi gereken bir başka önemli uygulaması ise, hemen her rivayetin ardından yaptığı tahriçlerdir. O; *Kütüb-i Hamse*, İmâm Mâlik'in (v. 179/795) *Muvatta*'ı, Ahmed b. Hanbel'in (v. 241/855) *Müsned*'i, Dârimî'nin (v. 255/869) *Sünen*'i, Tirmizî'nin *Şemâil*'i, İbn Hibbân'ın (v. 354/965) *Sahîh*'i, Hâkim'in (v. 405/1014) *Müstedrek*'i, Beyhakî'nin (v. 458/1066) *Sünen*'i gibi eserlerden hemen her rivâyetin tahricine yer vermiştir. Bu bağlamda usul adına dikkat

çeken bir başka husus, rivayetin tahrirci esnasında, tahrice konu olan eserdeki rivayet metninin içerdiği metinsel farka işaret edilmesidir. Diğer yandan çoğu defa varsa ilgili rivayetin şahidinin gösterilmesi yine Bûsîrî'ye ait bir başka usûlî ayrıntıyı oluşturmaktadır.

2. Zevâidlik ve sahihlik açısından tahkikler arasındaki durum:

2.1. Zevâid rivayetler açısından:

2.1.1. M. F. Abdülbâkî ve M. A'zamî'nin *Sünen* tahkiklerindeki "zevâid" diye gösterilen rivayetlerin örtüşme ve ayrışma açısından mukayesesi

İlgili yerde de belirtildiği gibi sahih diye nitelen rivayetler üzerinden tespit edilen M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkikindeki zevâid sayısı 377, A'zamî'nin *Sünen* tahkikinde ise 367'dir. Her iki tahkikte müştereken sahihliğine işaret edilen zâid rivayet sayısı 343'dür. Bu iki tahkikte sahih zevâidlik noktasında örtüşen 343 rivayete mukabil; M. F. Abdülbâkî tahkikinde teferrüden yer alan rivayet sayısı 34, A'zamî tahkikinde ise 24'dür.

2.1.2. *Misbâhü'z-zücâce*'nin mezkur dört farklı tahkikinde geçen ilgili rivayetlerin örtüşme ve ayrışma açısından mukayesesi

M. el-Kişnâvî tahkikindeki (sahih) zâid rivâyetlerin sayısı 429, M. Ali - İ. Atıyye tahkikinde 427, Y. El-Hût tahkikinde keza 427 ve M. Muhtâr tahkikinde 411'dir. Buna göre dört *Misbâh/Zevâid* tahkikinde müştereken geçen zâid rivâyetlerin sayısı 409'dır. M. el-Kişnâvî tahkikinde teferrüden yer alan rivayet sayısı 20, M. Ali - İ. Atıyye tahkikinde 18, Y. el-Hût tahkikinde keza 18 ve M. Muhtâr tahkikinde 3'dür.

2.1.3. Bahse konu iki *Sünen* ve dört *Misbâhü'z-zücâce* tahkiklerindeki örtüşen ve ayrışan ilgili rivayetler

Çalışmada aslî kaynaklar ismiyle anılan, yukarıda ayrı ayrı ve kendi kategorilerinde mukayeseyle ele aldığımız iki *Sünen* ve dört *Misbâh* tahkikinde müştereken yer alan toplam (sahih) zâid rivayet sayısı 333'tür. Bu sayıyı *Sünen* ve *Misbâh*'ların müşterekleriyle kategorik olarak karşılaştırdığımızda, iki *Sünen*'in 10 ve dört *Misbâh*'ın 76 rivayete söz konusu 333 rakamına fazlalık arz ettiği dikkat çeker.

Bûsîrî, bizzat kendisi eserinde toplam zevâid sayısı olarak 1530 rivâyete yer verdiğini belirtmektedir. Ancak ne gariptir ki eserin hiçbir tahkikinde bu sayıyla uyuşma söz konusu olmadığı gibi, tahkiklerin hiçbiri de içerdikleri rivayet noktasında müşte-

rek bir rakam üzerinde buluşmamıştır. Zira M. el-Kişnâvî'de 1559, M. Ali-İ. Atıyye'de 1553, Y. el-Hût'ta 1552 ve M. Muhtar tahkikinde de 1476 rivâyet gözükmemektedir. M. F. Abdülbâki ise *Sünen* tahkikinde genel zâid rivayet sayısını 1339 olarak belirtmekte, A'zamî de kendi tahkikinde, M. F. Abdülbâki'nin *Sünen* tahkikinden nakille aynı rakamdan söz etmektedir.

2.2. Sahih rivayetler açısından:

2.2.1. M. F. Abdülbâkî ve M. A'zamî'nin *Sünen* tahkiklerindeki "sahih" diye gösterilen zevâid rivayetlerin örtüşme ve ayrışma açısından mukayesesi

M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkikinde sahih diye nitelen konumuzla ilgili rivayetlerin sayısı 371, A'zamî'nin *Sünen* tahkikinde ise 358'dir. Her iki tahkikte müştereken sahihliğine işaret edilen zâid rivayet sayısı 334'dür. Bu iki tahkikte sahih zevâidlik noktasında örtüşen 334 rivayete karşın; M. F. Abdülbâkî tahkikinde teferrüden yer alan sahih rivayet sayısı 37, A'zamî tahkikinde ise 24'dir.

2.2.2. *Misbâhü'z-zücâce*'nin mezkur dört farklı tahkikinde "sahih" diye geçen rivayetlerin örtüşme ve ayrışma açısından mukayesesi

M. el-Kişnâvî tahkikindeki sahih rivâyetlerin sayısı 421, M. Ali - İ. Atıyye tahkikinde 417, Y. El-Hût tahkikinde 419 ve M. Muhtâr tahkikinde 397'dir. Buna göre dört *Misbâh/Zevâid* tahkikinde müştereken geçen sahih rivâyetlerin sayısı 391'dir. M. el-Kişnâvî tahkikinde teferrüden yer alan sahih rivayet sayısı 30, M. Ali - İ. Atıyye tahkikinde 26, Y. el-Hût tahkikinde 28 ve M. Muhtâr tahkikinde 6'dir.

2.2.3. Bahse konu iki *Sünen* ve dört *Misbâh* tahkikindeki örtüşen ve ayrışan "sahih" rivayetler

Çalışmada aslî kaynaklar ismiyle anılan, yukarıda ayrı ayrı ve kendi kategorilerinde mukayeseyle ele aldığımız iki *Sünen* ve dört *Misbâh* tahkikinde müştereken yer alan toplam sahih rivayet sayısı 320'dir. Bu sayıyı *Sünen* ve *Misbâh*'ların müşterekleriyle kategorik olarak karşılaştırdığımızda, iki *Sünen*'in 14 ve dört *Misbâh*'ın 71 rivayetle söz konusu 320 rakamına ziyade teşkil ettiği görülmektedir.

Sahih rivayetlerin sayısına baktığımızda ne *Sünen* tahkikleri ne de *Misbâhü'z-zücâce* tahkikleri arasında bir birlikteliğin olmadığı görülmektedir. Araştırmanın muhtelif yerlerinde atıfta bulunduğumuz üzere M. F. Abdülbâkî, *Sünen* tahkikinin başında zevâid rivayetlerin sıhhatine ilişkin rakamlar vermekte, bu çerçevede sahih rivayet sayı-

sıyla alâkalı 428 isnadı sahih rivayetten söz etmektedir. Oysa bu sayı, bizim kendi tahkikinde tespit ettiğimiz rakamla uyuşmamaktadır. Ancak *Misbâh* tahkiklerinde isnadı sahih rivayetlere dair tespit edilen rakamların M. F. Abdülbâkî'nin belirttiği sayıya daha yakın olduğu gözlemlenmektedir.

3. Sahih denen rivayetlerin ilave kaynaklarla karşılaştırılması:

3.1. *Sünen*'in M. F. Abdülbâkî ve M. A'zamî tahkikleriyle Ş. Arnavut tahkikinin "sahih zevâid" rivayetler açısından mukayesesi

M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkikinde sahih diye nitelenen konumuzla ilgili rivayet sayısının 371, A'zamî'nin *Sünen* tahkikinde 358, her iki tahkikte müştereken sahihliğine işaret edilen rivayet sayısının ise 334 olduğunu hemen yukarıda ifade etmiştik. Bu rakamları Şuayb Arnavut'un *Sünen* tahkiki ile mukayese ettiğimizde Ş. Arnavut tahkikinde; M. F. Abdülbâkî'deki 371 rivayetden sadece 194'ünün, A'zamî'deki 358 rivayetden 191'inin sahih olarak nitelendiğine, M. F. Abdülbâkî ve A'zamî'deki müştereken sahihliğine işaret edilen 334 rivayetin ise yine sadece 179'unun sahih diye kayıtlı olduğuna şahit olmaktadır.

3.2. Bahse konu iki *Sünen* ve dört *Misbâhü'z-züccâce* tahkikleriyle Ş. Arnavut'a ait *Sünen* tahkikinin "sahih" rivayetler açısından mukayesesi

Yukarıda *Sünen* müşterekleriyle mukayeseye değinilmiş olması sebebiyle burada tekrara düşmemek açısından konuya doğrudan *Misbâh* müşterekleriyle başlamak istiyoruz. Hemen belirtelim ki, dört *Misbâh* tahkikine ait müşterek sahih rivayet sayısı 391'di. Söz konusu 391 rivayetden 209'u Ş. Arnavut tahkikinde sahih olarak gözükmektedir. Diğer yandan daha önce ifade edildiği gibi iki *Sünen* dört *Misbâh* tahkikine ait toplam müşterek sahih rivayet sayısı 320 idi. Ş. Arnavut tahkikinde bu sayıdan sadece 168 rivayet sahih kaydı taşımaktadır.

3.3. *Sünen*'in M. F. Abdülbâkî ve M. A'zamî tahkiklerindeki sahih rivayetlerin *Elbânî*'nin ilgili çalışmalarıyla mukayesesi

M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkikinde sahih diye nitelenen konumuzla ilgili rivayet sayısı 371, A'zamî'nin *Sünen* tahkikinde 358, her iki tahkikte müştereken sahihliğine işaret edilen rivayet sayısının ise 334 idi.

Bu rakamları *Elbânî*'nin iki çalışmasıyla karşılaştırdığımızda *Elbânî*; M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkikinde sahih diye nitelenen konumuzla ilgili 371 rivayetden

262'sini, A'zamî'nin *Sünen* tahkikindeki 358 rivayetten 255'ini sahih diye nitelemiştir. M. F. Abdülbâkî ve A'zamî'deki müştereken sahihliğine işaret edilen 334 rivayete gelince, Elbânî'nin bunlardan sahih dediği rivayet sayısı sadece 238'dir.

3.4. Bahse konu iki *Sünen* ve dört *Misbâhü'z-zücâce* tahkiklerindeki “müşterek sahih” rivayetlerin Elbânî'nin ilgili çalışmalarıyla mukayesesi

Hemen belirtelim ki, dört *Misbâh* tahkikine ait müşterek sahih rivayet sayısı 391'dir. Elbânî söz konusu 391 rivayetten sadece 271'i'ni ilgili çalışmasında sahih olarak değerlendirmiştir. Diğer yandan iki *Sünen* dört *Misbâh* tahkikine ait toplam müşterek sahih rivayet sayısı 320 idi. Elbânî'nin bu rakamdan sahih dediklerinin miktarı ise, sadece 226'dır.

Yukarıdaki tabloları genel bir biçimde ele aldığımızda gerek Ş. Arnavut'un gerekse Elbânî'nin değerlendirmelerinde Bûsîrî'den çok daha katı olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu iki çağdaş müellifi birbiriyle kıyasladığımızda ise, Ş. Arnavut'un Elbânî'ye göre kıymetlendirmelerinde daha müteşeddid bir tavır sergilediği görülmektedir.

Misbâh ve *Sünen* tahkikleri arasında farklılık ya da yakınlık olarak tespit ettiğimiz bir diğer husus da şudur. Araştırmaya dahil edilen aslî kaynaklar çerçevesinde değerlendirmelere baktığımızda biri sıhhat değerlendirmeleri diğeri bu değerlendirmelere ilişkin lafız farklılıkları olmak üzere öncelikle iki nokta dikkat çekmektedir. Hemen ifade edelim ki kaynak itibarıyla aynı asla dayanan bu *Misbâh* ve *Sünen* tahkikleri arasında bazı uyumsuzluklar söz konusudur.

Meselâ sıhhate ilişkin farklılıklar konusunda 3388 nolu rivayetle alâkalı olarak M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkikinde “sahih” nitelemesi yer alırken araştırmaya dahil edilen diğer aslî kaynakların tamamında rivayet “hasen” şeklinde değerlendirilmiştir. Keza 3661 nolu rivayet M.F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkiki ve M. Muhtâr'ın *Misbâh* tahkikinde “zayıf” diye gözükrken, M. Ali – İ. Atıyye tahkiki hariç diğer iki *Misbâh* ve A'zamî'nin *Sünen* tahkiklerinde “sahih” diye geçmekte, M. Ali – İ. Atıyye tahkikinde ise sıhhate ilişkin bir kayıt yer almamaktadır. Yine 2517 nolu rivayet. Bu rivayet için M. Muhtâr'ın *Misbâh* tahkiki haricindeki diğer aslî kaynakların hepsinde “sahih” hükmü görülürken M. Muhtâr tahkikinde “zayıf” değerlendirmesi bulunmaktadır. Tahkikler arasındaki bu tür farklılıklara pek çok örnek bulabilmek mümkündür. Ancak çalışmanın sınırlarını zorlamamak düşüncesiyle bu kadarla yetiniyoruz.

Sıhhat değerlendirmelerindeki lafızlara gelince bu noktada da tahkikler arasında bazı farklılık ve yakınlıklar göze çarpmaktadır. Bu yakınlıklara kısaca değinecek olur-

sak; mesela M. Muhtar tahkikini hariç tutarsak tablodaki ilk üç *Misbâh* tahkiki arasında çoğu yerde örtüşme diye nitelendirebileceğimiz genel plandaki bir yakınlığın altını çizmemiz gerekir. Diğer yandan M. Muhtâr'ın *Misbâh* tahkiki ile M. F. Abdülbâkî'nin *Sünen* tahkiki arasında (bk. 3304, 3374, 3427, 3438, 3514, 3539, 3561, 3629, 3746, 3803, 3825), keza M. F. Abdülbâkî ve M. A'zamî arasında (bk. 61, 89, 153, 227, 468, 618, 680, 3061, 3068) dikkat çeken böylesi genel bir yakınlıktan bahsedebiliriz.

KAYNAKÇA

- Abdullah b. Yusuf el-Cüda'. *Tahrîru 'ulûmi'l-hadis*. Beyrût: Müessesetü'r-reyyan, 2003/1424.
- Abdülünim, Şakir Mahmut. *İbn Hacer el-Askalânî*. Beyrût: Müessesetü'r-risâle, 1997/1417.
- Abuzerov, Namig. "İbn Mâce'nin Zevâid Rivâyetlerinin Hadis Metodolojisi Açısından Değerlendirilmesi". Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2005.
- el-Ahdeb, Haldûn Muhammed Selîm. *İlmü zevâidi'l-Hadîs*. Dîmeşk: Dâru'l-kalem, 1992.
- 'Allûş, Abdüsselam Muhammed. *İlmü zevâidi'l-Hadîs*. Beyrût: Dâru İbn Hazm, 1995.
- Aydınlı, Abdullah. *Hadis İstılahları Sözlüğü*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2015.
- Babanzâde Ahmed Nâim. *Hadis Usûlü ve İstılahları*. İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2010.
- Bûsîrî, Ebû'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Ebû Bekr b. İsmâil b. Selîm b. Kaymaz b. Osman. *Misbâhü'z-zücâce fî zevâidi İbn Mâce*. thk: Muhammed Müntekâ el-Kişnâvî. Beyrût: Dâru'l-'Arabiyye, 1983/1403.
- _____, *Misbâhü'z-zücâce fî zevâidi İbn Mâce*. thk: Yusuf el-Hût. Beyrût: Dâru'l-Cinân, 1986/1406.
- _____, *Misbâhü'z-zücâce fî zevâidi İbn Mâce*. thk: Musa Muhammed Ali, İzzet Ali Atıyye. Kâhire: Matbaatü Hasan, 1983-1985/1403-1405.
- _____, *Zevâidü İbn Mâce 'ale'l-Kütübi'l-Hamse*. thk: Muhammed Muhtar. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-ilmîyye, 1993/1414.
- _____, *İthâfu'l-hiyereti'l-meher bi zevâidi'l-mesânîdi'l-aşere*. Riyâd: Vatan li'n-neşr, 1420.
- _____, *Fîmâ verede 'an şefî'l-halkı yevme'l-kıyâmeti ennehû ihteceme ve emera bi'l-hicâme*. thk: Muhammed b. Hamd Humûdü'n-Necdî. Kuveyt: İlfü'd-devliyyeti li'n-neşri ve't-tevzî'.
- Brockelman, Carl. *Geschichte der arabischen literatüre: supplement*. Leiden: E.J. Brill, 1938.
- Cevherî, İsmâil b. Hammâd el-Cevherî. *Tâcü'l-Lüga ve Şihâhu'l-'Arabiyye*. thk: Ahmed Abdü'l-Ğafur Attâr. Beyrût: Dâru'l-İlmi li'l-Millîyyîn, 1984/1404.

- Çakan, İsmâil Lütfî. "Bûsîrî, Ahmed b. Ebû Bekir". *DİA*. 6: 468. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.
- _____, *Ana Hatlarıyla Hadis Bilgisi-Tarihi-Dindeki Yeri ve Okuma-Okutma Yöntemi*. İstanbul, Ensar Yayınları, 2011.
- _____, *Hadis Edebiyatı çeşitleri-özellikleri-faydalanma usulleri*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2015.
- _____, *Hadis Usulü*. İstanbul: İFAV 2015.
- Efendioğlu, Mehmet. "Sahîh". *DİA*. 35: 523-525. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.
- _____, "Şerh". *DİA*. 38: 559-560. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Elbânî, Nâsîrüddîn. *Sahîhu Sünen-i İbn Mâce*. Riyâd: Mektebetü'l-maârif, 1997/1417.
- _____, *Zaifü Sünen-i İbn Mâce*. Riyâd: Mektebetü'l-maârif, 1997/1417.
- Emil Bedî' Yakub. *Mevsûatü Ulûmi'l-Lügâti'l-'Arabiyye*. Beyrût: DKİ, 2006/1427.
- Fîrûzâbâdî, Ebu't-Tâhir Mecdüddîn Muhammed b. Ya'kûb b. Muhammed. *el-Kâmûsü'l-Muhît*. Beyrût: Müessesetü'r-risâle, 1413/1993.
- _____, *Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi* = el-Okyanusu'l-basit fî tercümeti kâmusi'l-muhît. çev: Asım Efendi. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2013.
- Güneş, Kadir. *el-Mu'cem Arabî-Türkî Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Mektep yayınları 2010.
- Goldziher, Ignaz. *Muhammedanische Studien*. Halle: 'y.e.y.', 1890.
- Halîl b. Ahmed, Ebû Abdîrrahmân el-Halîl b. Ahmed b. Amr b. Temîm el-Ferâhîdî. *Kîtâbü'l-'Ayn*. Beyrût: Müessesetü'l-Alemîyye li'l-Matbûâtî, 1988/1408.
- Hatipoğlu, Haydar. *Sünen-i İbn Mâce Tercemesi ve Şerhi*. İstanbul: Ravza Yayınları, 2012.
- Heysemî, Nûreddîn Ali b. Ebî Bekr. *Mecme'u'z-zevâid ve menba'u'l-fevâid*. Beyrût: Dâru'l-kütübi'l-'arabiyye, 1982/1402.
- _____, *Mevâridü'z-zam'ân ilâ zevâ'idi İbn Hibbân*. thk: Muhammed Abdürrezzak Hamza. Beyrût: 'y.e.y., 't.y.'.
- Itr, Nureddin. *Menhecü'n-Nakd fî ulûmi'l-hadîs*. Dîmeşk: Dâru'l-Fîkr, 1992/1412.
- İbn Fâris, Ebû'l-Hüseyn Ahmed b. Fâris b. Zekerîyya. *Mu'cemü megâyisi'l-lüga*. thk: Abdüsselâm Muhammed Hârûn. Beyrût: Dâru'l-Ceyli, 1991/1411.

- İbn Fehd, Ebü'l-Fazl Takıyyüddîn Muhammed b. Necm Muhammed b. Muhammed b. Fehd el-Hâşimî el-Mekkî, *Lahzü'l-elhâz bi zeyli tabakâti'l-huffâz*. Beyrût: DKİ, 1999/1419.
- İbn Hacer, Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Hacer el-Askalânî. *ed-Dürerü'l-kâmine fî a'yâni'l-mieti's-sâmine*. Beyrût: Haydârâbad, 1349.
- _____, *el-Metâlibü'l-âliye fî zevâidi'l-mesânidi's-semâniyye*. thk: Habîburrahman el-A'zamî. Beyrût: 'y.e.y.', 't.y.'.
- _____, *İnbâü'l-gumr bi-ebnâi'l-umr*. Mısır: Meclisü'l-'Alâ, 1969/1389.
- _____, *Nüzhetü'n-nazar fî tevzîhi nuhbetü'l-fiker*. thk: Nureddin Itr. Dımeşk: 'y.e.y.' 1432/2011.
- _____, *Lisânü'l-Mîzân*. Beyrût: Dâru'l-Fikr, 1988.
- İbn Kutluboğa, Ebü'l-'Adl Zeynüddîn Kâsım b. Kutluboğa. *Tâcü't-terâcim*. thk: Muhammed Hayr Ramazan Yusuf. Dımeşk: Dâru'l-kalem, 1992/1413.
- İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, *Sünen-i İbn Mâce*, thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Kâhire: Dâru'l-hadîs, 2010.
- _____, *Sünen-i İbn Mâce*, thk: M. el-A'zamî. Riyâd: 'y.e.y.', 1404/1984.
- _____, *Sünen-i İbn Mâce*, thk: Ş Arnavut, Âdil Mürşid, Muhammed Kâmil ve Abdüllatîf. Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, 2009/1430.
- İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem el-Efrîkî el-Mısrî. *Lisânü'l-Arab*. Beyrût: Dâru's-Sadr, 1990/1410.
- İbn Nuktâ, Ebû Bekr Muînüddîn Muhammed b. Abdilganî b. Ebî Bekr b. Şücâ' el-Bağdâdî. *et-Takyîdü li-ma'rifeti ruvâti's-süneni ve'l-mesânîd*. thk: K. Yusuf el-Hût. Beyrût: DKİ, 1988/1408.
- İbn Salâh, Ebû Amr Takıyyüddîn Osman b. Salâhiddîn Abdurrahmân b. Mûsâ eş-Şehrezûrî. *Ulûmü'l-Hadîsi li-İbni's-Salâh*. thk: Nureddin Itr. Beyrût: Dâru'l-Fikr, 2012/1433.
- İbnü'l-İmâd, Ebu'l-Fellâh Abdü'l-Hay b. Ahmed b. Muhammed el-Akerî el-Hanbelî. *Şezerâtü'z-zeheb fî ahbâri men zeheb*. Beyrût: Dâr-u İbn Kesîr, 1986/1406.
- İbnü'r-Râfi', Takıyyüddîn Muhammed b. Râfi' b. Hicris es-Sellâmî. *el-Vefeyât*. Beyrût: Müessesetü'r-risâle, 1402/1982.
- İsmâil b. Abbâd, Ebü'l-Kâsım b. Abbâd b. el-Abbâs et-Tâlekânî. *el-Muhît fi'l-lüga*. thk: Muhammed Hasan Âli Yâsin. Beyrût: 'Âlilmü'l-Kütüb, 1404/1994.

- İsmail Paşa el-Bağdâdî. *Hediyyetü'l-ârifîn esmâ'ü'l-müellifîn ve âsârü'l-musannifîn*. İstanbul: Vekâletü'l-Maârif, 1951.
- İsnevî, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdurrahîm b. el-Hasen b. Ali b. el-Ümevî. *Takâtü's-Şâfi'iyye*. Riyâd: Dâru'l-ulûm, 1400/1981.
- Karahan, Abdullah. "Zevâid". *DİA*. 44: 303-305. İstanbul: TDV, 2013.
- _____, *Hadis Edebiyatında Zevâid Kitapları*. İstanbul: SIR yayınları 2005.
- Karaman, Hayreddin. *Hadis Usulü*. İstanbul: Ensar Yayınları, 2014.
- Kehhâle, Ömer b. Rıza b. Muhammed Râğib b. Abdü'l-ğani ed-Dimeşkî. *Mu'cemu'l-müellifîn*. Beyrût: Müessesetü'r-risâle, 1993/1414.
- Kırbaçoğlu, Hayri. "İslâmî İlimlerde Şâfiî'nin Rolü üzerine". *İslamiyet Dergisi* 2, sy. 1 (Ocak-Mart 1999): 23.
- Kandemir, M. Yaşar. "Heysemî". *DİA*. 17: 292-293. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- _____, "İbn Hacer el-Askalânî". *DİA*. 19: 514-531. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- _____, "Kütüb-i Sitte". *DİA*. 27: 6-8. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- _____, "Moğultay b. Kılıç". *DİA*. 30: 229-231. İstanbul: TDV Yayınları, 2005.
- _____, "es-Sünen". *DİA*. 38: 147-148. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Koçyiğit, Talat, *Hadis İstılahları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi, 1980.
- _____, *Hadis Tarihi*. Ankara: TDV Yayınları 1997.
- _____, *Hadis Usulü*. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- Kâtib Çelebi, Mustafa b. Abdullâh el-Kostantiniyye. *Keşfü'z-zünûn 'an esâmî'l-kütübi ve'l-fünûn*. Beyrût: Dâru'l-Fikr, 1990.
- Kettânî, Ebû Abdullâh Muhammed b. Ca'fer b. İdris el-Hasenî el-İdrîsî. *er-Risâletü'l-müstetrafe li Beyânî Meşhûri Kütübi's-Süneneti'l-Müşerrefe*. Beyrût: Daru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 1993/1414.
- Luvîs Ma'lûf el-Yesûû. *Müncîd*. Beyrût: Dâru'l-meşrik, 1986.
- Makdisî, İbnü'l-Kayserânî, Ebu'l-Fazl Muhammed b. Tâhir. *Şurûtü'l-eimmeti's-sitte*. thk: Muhammed Zâhid b.el-Hasen b. Ali Zâhid el-Kevserî. Kâhire: y.e.y. 1991.
- Makdisî Ebûl-Fazl Muhammed b. Tahir-Ebû Bekr Muhammed b. Mûsa el-Hâzîmî. *Kütüb-i Sitte ve Kütüb-i Hamse İmamlarının Hadis Kabul Şartları*. çev: Mahmut Kavaklıoğlu - Fatih Mehmet Yılmaz. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2018.
- Mizzî, Ebu'l-Haccâc Yusuf b. Abdurrahman b. Yusuf el-Kelbî, *Tehzîbü'l-kemal fî es-mâi'r-ricâl*. thk: Beşşâr Avvad Ma'ruf. Beyrût: Müessesetü'r-risâle, 1983.

- Murtazâ ez-Zebîdî, Ebu'l-Feyz Muhammed el-Murtazâ b. Muhammed b. Muhammed Abdirrezzâk el-Bilgrâmî el-Hüseynî ez-Zebîdî. *Tâcü'l-'arûs min cevâhiri'l-Kâmûs*. Beyrût: Dâru'l-Fikr, 1414/1994.
- Muhammed Ebû Zehv. *el-Hadîs ve'l-Muhaddisûn*. Beyrût: Dâru'l-Kitabi'l-'Arabî, 1404/1984.
- Mutçalı, Serdar. *el-Mu'cemü'l-arabiyyü'l-hadîs Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Dağarcık, 1995.
- Ömer b. Fehd el-Hâşimî el-Mekkî. *Mu'cemü's-şüyûh*. thk: Muhammed ez-Zâhî. Suûdiyye: Menşûrât dâru'l-yemâniyye li'l-bahsi ve't-tercemeti ve'n-neşr, ty.
- Sâhib b. Abbâd, Ebû'l-Kâsım İsmâil b. Abbâd b. el-Abbâs et-Telekânî. *el-Muhît fi'l-lüga*. thk: Muhammed Hasan Âli Yâsin. Beyrût: 'Âlimü'l-Kütüb, 1994/1404.
- Safedî, Ebû's-Safâ Selâhaddîn Halil b. Aybek b. Abdullah. *A'yânü'l-'asr ve a'vânü'n-nasr*. Frankfurt: Intitut für Geschichte der AR, 1990.
- San'ânî, Ebû İbrâhîm İzzüddîn Muhammed b. İsmâil Emîr. *Tavzîhu'l-efkâr li-me'ânî Tenkihi'l-enzâr*. thk: Muhammed Muhyiddin Abdülhamîd. Medine; Mektebetü's-selefiyye t.y.
- Sehâvî, Şemsüddin Ebu'l-Hayr Muhammed b. Abdurrahman b. Ebû Bekr b. Osman b. Muhammed. *ed-Dav'ü'l-lâmi' li-ehli'l-karni't-tâsi'*. Beyrût: Dâru'l-Mektebeti'l-Hayat, ts.
- _____, *el-Cevâhir ve'd-dürer fi tercemeti Şeyhi'l-İslâm İbn Hacer*. Beyrût: Dâr-u İbn Hazm, 1999/1419.
- Subhi es-Sâlih, *Ansiklopedik Hadis İlimleri ve Hadis Istılahları*. trc. M. Yaşar Kandırmir. İstanbul: İFAV Yayınları, 2014.
- Süyûtî, Abdurrahman b. Ebû Bekr Celâlüddîn. *Husnü'l-muhâdara fi târihi Mısr ve'l-Kâhire*. Mısır: Dâr-u İhyâi Kütübi'l-'Arabiyye, 1967/1387.
- _____, *Tedribü'r-râvî fi şerhi Takribü'n-Nevevî*. thk: Ahmed Ömer Hâşim. Beyrût: Dâru'l-kütübi'l-'arabiyye, 1993/1414.
- _____, *Kitâbü Tezkirati'l-Huffâz li'z-Zehebî*. Beyrût: DKİ, 1998/1419.
- Sübkî. Ebû Nasr Tâcüddîn Abdülvehhâb b. Ali b. Abdilkâfi. *Tabakâtü's-Şâfi'iyyeti'l-kübrâ*. Halep: 1413/1992.
- Şâfiî, Muhammed b. İdris. *er-Risale*. thk: Ahmed Muhammed Şakir (Beyrût: Mektebetü'l-ilmîyye, ts..

- Şevkânî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ali b. Muhammed. *el-Bedru't-tâli' bi mehâsini men ba'de'l-garni't-tâsi'*. Beyrût: Dâru'l-kütübi'i-ilmîyye 1418/1998.
- Takiyyüddin el-Makrîzî, Ebu'l-Abbas el-Huseynî el-Ubeydî Ahmed b. Ali b. Abdülkâdir. *es-Sülûk li-ma'rifeti düveli'l-mülûk*. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmîyye, 1972.
- Tehânevî, Zafer Ahmed. *Kavâidü fî ulûmi'l-hadîs*. thk: Abdü'l-Fettah Ebû Gudde. Beyrût: Dâru'l-kalem, 1972/1392.
- Uğur, Mücteba. *Ansiklopedik Hadis Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDV Yayınları 1992.
- Yardım, Ali. *HADÎS II*. İstanbul: Damla Yayınevi, 2014.
- Yücel, Ahmet. *Hadis Tarihi*. İstanbul: İFAV, 2014.
- _____, *Hadis Usulü*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2014.
- Zehebî, Şemsüddin Muhammed b. Ahmed. *el-Mûkîza "fî 'ilmi mustalahi'l-hadis"*. thk: Abdülfettâh Ebû Gudde. Beyrût: Mektebetü'l-matbûâtü'l-islâmiyye, 1992/1412.
- Zeynüddîn el-İrâkî, Abdurrahman b. el-Hüseyn. *et-Takyîdü ve'l-îzâh -limâ utlika ve uğlika min Mukaddimeti'bni's-Salâh-*. Beyrût: Müessesetü'l-Kütübi's-sekâfiyye, 1993/1413.
- Zirikî, Hayreddin b. Mahmud b. Muhammed Ali b. Fâris ed-Dîmeşkî. *el-A'lâm*. Beyrût: Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn, 1992.

